

Monitor actieprogramma Tel mee met Taal 2016-2018

Eindrapport

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Rotterdam, 8 maart 2019

Monitor actieprogramma Tel mee met Taal 2016-2018

Eindrapport

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Saraï Sapulete
Jolanda Asmoredjo
Marlinda van der Hoff
Nadine Zeeman

Rotterdam, 8 maart 2019

Managementsamenvatting	5
Introductie	5
Bevindingen	6
1 Introductie	11
1.1 Het programma Tel mee met Taal	11
1.2 Onderzoeksvragen	13
1.3 Leeswijzer	13
2 Lokale netwerkaanpak Taal voor het Leven – Actielijn 1	15
2.1 Achtergrond	15
2.2 Onderzoeksvragen en methoden	16
2.3 Resultaten	17
2.4 Conclusie Actielijn 1	24
3 Taalakkoorden, taal op de werkvloer en laagtaalvaardige ouders - Actielijn 2	28
3.1 Achtergrond	28
3.2 Onderzoeksvragen en methoden	29
3.3 Resultaten	31
3.4 Conclusie	43
4 Leesbevordering - Actielijn 3	45
4.1 Achtergrond	45
4.2 Onderzoeksvragen en methoden	46
4.3 Resultaten	47
4.4 Conclusie	58
5 Innovatieve projecten – Actielijn 4	60
5.1 Achtergrond	60
5.2 Onderzoeksvragen en methoden	61
5.3 Resultaten	62
5.4 Conclusie	72
6 Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5	73
6.1 Achtergrond	73
6.2 Onderzoeksvragen en opzet	73
6.3 Resultaten	74
6.4 Conclusie	77
7 Overkoepelend	79
7.1 Onderzoeksvragen en -opzet	79
7.2 Resultaten	79
8 Conclusie	85
Bijlage 1 Interviewleidraad	87
Lokale netwerkaanpak – Actielijn 1	87
Leesbevordering – Actielijn 3	88
Bijlage 2 Lijst van geïnterviewde personen	89

Lokale netwerkaanpak – Actielijn 1	89
Leesbevordering – Actielijn 3	89
Bijlage 3 Vragenlijst	90
Kennis, Netwerken en Communicatie – Actielijn 5	90
Bijlage 4 Aanwezigen focusgroep	93
Bijlage 5 Beschrijving innovatieve projecten Actielijn 4	94

Managementsamenvatting

Introductie

In 2015 is op initiatief van de ministeries van OCW, SZW en VWS gestart met het actieprogramma **Tel mee met Taal 2016-2018**, om een extra impuls te geven aan het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid. Het actieprogramma bouwt voort op eerdere inspanningen en investeringen van het kabinet op taalgebied. Binnen het actieprogramma zijn effectieve bestaande programma's voortgezet en uitgebreid en nieuwe initiatieven ontwikkeld.

Het programma Tel mee met Taal 2016-2018 van de drie ministeries tezamen richtte zich op vijf actielijnen. Binnen het programma zijn de volgende doelstellingen opgesteld:

Hoofddoelstellingen

1. De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden.
2. In elke arbeidsmarktregio komt tussen gemeenten en lokale partners een duurzame samenwerking tot stand om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden.

Kwantitatieve subdoelstellingen

1. Voor eind 2018 verbeteren tenminste 45.000 Nederlanders hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname.
2. In 2018 worden in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen.
3. Voor eind 2018 hebben 300 werkgevers, branches en taalaanbieders zich gecommitteerd aan het belang van taal op de werkvloer.
4. Voor eind 2018 zijn 10.000 laagtaalvaardige ouders bereikt met taaltraining en steun in het bieden van een educatief thuismilieu, zodat zij effectiever met de school kunnen communiceren.

Evaluatie

Ecorys heeft tussen juni 2016 en maart 2019 de monitor en evaluatie van het programma Tel mee met Taal uitgevoerd. Op basis van deskstudie van de ontvangen documenten, interviews en surveys met betrokken partijen en deelnemers op landelijk en lokaal niveau, en een focusgroep met belanghebbenden, zijn vier onderzoeksvragen beantwoord:

1. Zijn de beoogde resultaten van de verschillende actielijnen bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?
2. Zijn de hoofddoelstellingen en kwantitatieve subdoelstellingen van het actieprogramma Tel mee met Taal bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?
3. Hoe zijn de verschillende actielijnen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?
4. Hoe zijn de preventieve en curatieve programmaonderdelen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?

Hieronder bespreken we per onderzoeksvraag de belangrijkste bevindingen.

Bevindingen

Onderzoeksvraag 1: Zijn de beoogde resultaten van de verschillende actielijnen bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?

Het programma Tel mee met Taal is succesvol geweest in het behalen van de beoogde resultaten en de geformuleerde ambities. Bijna alle actielijnen hebben de kwantitatieve ambities behaald.

- In Actielijn 1 zijn bijna 90.000 deelnemers bereikt, bijna het dubbele van de ambitie van 45.000 volwassenen.
- In alle 35 arbeidsmarktregio's zijn Taalhuizen/Taalpunten ingericht.
- Er zijn 27 van de beoogde 30 regionale Taalakkoorden gesloten.
- 289 van de beoogde 300 organisaties hebben zich aangesloten bij het Taalakkoord Werkgevers.
- 90% van de bibliotheken werkt samen met andere organisaties in leesbevorderingsnetwerken.
- Onder andere door de diverse onderdelen van Kunst van Lezen zijn eind 2018 1.029.000 kinderen tussen 0 en 12 jaar bereikt met leesbevorderingsactiviteiten.

Daarmee is in grote mate bijgedragen aan het behalen van de kwalitatieve doelstellingen. Hieronder bespreken we de resultaten per actielijn.

Actielijn 1

Actielijn 1 betreft de lokale netwerkaanpak "Taal voor het Leven". Taal voor het Leven is een ondersteuningsprogramma waarin gemeenten en organisaties samen lokaal aan de slag gaan tegen laaggeletterdheid.

Actielijn 1 draagt bij aan zowel de twee kwalitatieve doelstellingen (verhogen van zelfredzaamheid, participatie en ontwikkelingsmogelijkheden en bewerkstelligen van een duurzame samenwerking). Met 87.157 nieuwe deelnemers is de kwantitatieve doelstelling (45.000) ruimschoots behaald. Dit geldt ook voor het aantal te trainen vrijwilligers die de deelnemers begeleiden (23.348). Deelnemers aan het aangeboden lesaanbod constateren op meerdere factoren een verbetering. Het gaat dan bijvoorbeeld om verschillende elementen van sociale inclusie en een verbetering van de arbeidsmarktpositie.

Eén van de aanwijzingen voor een duurzame lokale infrastructuur is de aanwezigheid van Taalhuizen en Taalpunten. Deze (fysieke) plekken zijn gecreëerd door een lokaal samenwerkingsverband. In totaal zijn er 266 Taalhuizen en 162 Taalpunten verspreid over de 35 arbeidsmarktregio's. Stichting Lezen & Schrijven ervaart dat de kwaliteit van de aanpak op lokaal niveau sterk per gemeente wisselt. Er worden verschillende pilots uitgevoerd om dit verder in kaart te brengen.

Actielijn 2

Actielijn 2 bestaat uit vier onderdelen: het sluiten van regionale en lokale Taalakkoorden, het stimuleren van taalscholing op de werkvloer, het uitbreiden van het landelijke Taalakkoord Werkgevers en het stimuleren van taalscholing aan laagtaalvaardige ouders.

Tijdens het Tel mee met Taal programma 2016-2018 is het aantal samenwerkingsverbanden dat aan de criteria voor een regionaal Taalakkoord voldoet van 5 naar 27 gegaan, verspreid over 24 arbeidsmarktregio's. Hiermee is de kwantitatieve doelstelling van regionale Taalakkoorden in tenminste 30 arbeidsmarktregio's niet volledig is behaald.

Doordat relevante partijen zich aansluiten bij het Taalakkoord Werkgevers en/of een regionaal Taalakkoord, wordt het belang van het stimuleren van taalvaardigheid bij werknemers erkend. Eind 2018 zien we dat tenminste 289 relevante partijen (waaronder tenminste 211 werkgevers of branches) zich op deze manier aan het belang van taal op de werkvloer hebben gecommitteerd. Hiermee is de kwantitatieve doelstelling van 300 relevante partijen dan ook zo goed als gehaald.

Tevens is er een subsidieregeling voor werkgevers gekomen, ten behoeve van korte, praktische trajecten voor het leren van vaardigheden die direct op de werkvloer te gebruiken zijn. Ruim 9.800 werknemers hebben een taal cursus gevolgd ondersteund door deze stimuleringsregeling. Een meerderheid van de deelnemers ondervond verbetering in hun dagelijks functioneren en taalbeheersing op de werkvloer.

Het derde doel van Actielijn 2 is het bereiken van laagtaalvaardige gezinnen. Het wordt taalaanbod geboden om de taalvaardigheid van zowel kinderen als ouders te verbeteren. Binnen de regionale Taalakkoorden wordt hierop ingezet door preventieve en curatieve onderdelen met elkaar te verbinden. Bij meer dan de helft van de regionale Taalakkoorden zijn er daadwerkelijk activiteiten ondernomen waarbij die verbinding wordt gemaakt.

Ter verbetering van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige ouders zijn in 2018 ook stimuleringsregelingen voor scholen, bibliotheken, instellingen voor jeugdgezondheidszorg of voorschoolse voorzieningen beschikbaar gesteld. Gezien de korte looptijd van deze stimuleringsregeling is nog niets te zeggen over de effecten van deze taaltrajecten. Concluderend kunnen we zeggen dat Actielijn 2 een begin heeft gemaakt met het stimuleren van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige gezinnen.

Actielijn 3

Actielijn 3 van *Tel mee met Taal* is een voortzetting van het programma *Kunst van Lezen*.¹ Dit is een landelijk leesbevorderingsprogramma bestaande uit drie onderdelen:

- BoekStart voor baby's en BoekStart in de Kinderopvang, 0-4 jaar;
- De Bibliotheek op school in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs (4-18 jaar);
- Landelijke, regionale en lokale leesbevorderingsnetwerken tussen bibliotheken, overheden, consultatiebureaus, kinderopvang- en onderwijsinstellingen.

Wetenschappelijke onderzoeken tonen aan dat de programma's BoekStart voor baby's en de Bibliotheek op school basisonderwijs bewezen effectief zijn om de leesvaardigheid van kinderen te vergroten en een positieve leesmotivatie en leesattitude te stimuleren.

Op één na hebben alle openbare bibliotheken BoekStart ingevoerd. Bovendien worden vrijwel alle ouders met pasgeboren baby's passief geïnformeerd (97%) over het bestaan van BoekStart via het groeiboekje dat ze ontvangen. 40% is actief bereikt en haalt het BoekStart pakket op. De ambities om BoekStart in de kinderopvang uit te bouwen zijn niet volledig gehaald. 80% van de bibliotheken voort BoekStart in de kinderopvang uit (ambitie 85%). Het programma wordt uitgevoerd op 30% van de kinderopvanglocaties (ambitie 45%). Het gestelde doel dat 85% van de openbare bibliotheken het programma de Bibliotheek op school po uitvoert, was halverwege het programma al vrijwel helemaal bereikt.

Vóór eind 2018 is het de doelstelling dat 90% van de openbare bibliotheken samenwerkt in een (boven)lokaal leesbevorderingsnetwerk. Deze doelstelling is behaald, mede doordat rondom de

---

¹ <http://www.kunstvanlezen.nl>

uitvoering van BoekStart en de Bibliotheek op school voorwaardelijke netwerkafspraken gemaakt zijn tussen verschillende partijen. Actielijn 3 draagt op deze wijze bij aan het nastreven van de kwalitatieve doelstelling omtrent het opzetten van een duurzame infrastructuur in elke regio.

Actielijn 4

In Actielijn 4 wordt door middel van experimentele projecten de verbinding gezocht tussen taal en andere onderwerpen waar gebrekkige taalvaardigheid een rol speelt. De actielijn is vooral bedoeld om innovatieve methoden te ondersteunen die laaggeletterdheid tegengaan en (voor)lezen bevorderen.

De 11 projecten binnen Actielijn 4 hebben betrekking op het ontwikkelen of verbeteren van instrumenten en/of methodieken die – direct of indirect – gericht zijn op het verhogen van (basis)vaardigheden, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Daarnaast wordt lezen bij laagtaalvaardige gezinnen bevorderd. Op hoofdlijnen zijn er in de uitvoering van de projecten geen substantiële afwijkingen te zien ten opzichte van de projectplannen.

Een voorbeeld van één van de projecten is Educatie voor Vrouwen met Ambitie (EVA). In totaal hebben 5.666 vrouwen deelgenomen aan de EVA leergroepen. Bij de vrouwen die aan de leergroepen hebben deelgenomen, zijn positieve effecten waargenomen op gebied van leesvaardigheid, sociale inclusie en participatie.

Actielijn 5

Actielijn 5 richt zich op communicatie, netwerken en kennisdeling. Deze actielijn is ondersteunend aan de andere 4 actielijnen in het nastreven van de gestelde doelen voor het actieprogramma *Tel mee met Taal*.

Door middel van een landelijke kennis-, netwerk- en communicatieaanpak verkrijgen lokale partijen actuele kennis en informatie en krijgen zij de mogelijkheid om van elkaar te leren.

De doelgroep (waaronder bibliotheken, onderwijsinstellingen, gemeenten, welzijnsorganisaties, taalaanbieders) geeft aan bekend te zijn met het programma *Tel mee met Taal*. Ze zijn met name bekend met de eerste hoofddoelstelling en in mindere mate met de tweede. De doelgroep is tevreden over de kennis-, netwerk- en communicatie-instrumenten. Respondenten vinden dat de communicatiemiddelen helpen om kennis en ervaringen en good practices uit te wisselen.

Onderzoeksvraag 2: Zijn de hoofddoelstellingen en kwantitatieve subdoelstellingen van het actieprogramma *Tel mee met Taal*² bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?

Behalen hoofddoelstelling 1 – verhogen zelfredzaamheid, participatie, ontwikkelingsmogelijkheden

De eerste hoofddoelstelling van het programma is dat de aanpak van laaggeletterdheid gericht is op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden. De aanpak in de verschillende actielijnen richt zich expliciet op de genoemde aspecten. Daarmee is hoofddoelstelling 1 bereikt.

Over het algemeen concluderen we dat de inzet in de verschillende actielijnen heeft bijgedragen aan het stevig op de kaart zetten van het thema laaggeletterdheid onder alle betrokken partijen. Er wordt vanuit verschillende domeinen gewerkt aan signalering, toeleiding en ontwikkeling van taalaanbod. Echter, uit de interviews met contactpersonen van de regionale Taalakkoorden en de focusgroepen met de klankbordgroep en stakeholders blijkt dat een belangrijke groep, de

² Actieprogramma *Tel mee met Taal*, 6 maart 2015.

laagtaalvaardigen met Nederlands als moedertaal (NT1), nog te weinig bereikt wordt, laat staan dat deze daadwerkelijk deel neemt aan taalaanbod. Dit terwijl tweederde deel van de laaggeletterden Nederlands als moedertaal heeft. De doelgroep is ten eerste niet altijd goed in beeld (te brengen), bijvoorbeeld omdat zij hun laaggeletterdheid juist verborgen willen houden door schaamte. Ten tweede is het lastig passend aanbod te formuleren voor deze doelgroep.

Behalen hoofddoelstelling 2 – duurzame samenwerking

De infrastructuur van Tel mee met Taal heeft geleid tot een sterke impuls in de samenwerking tussen partijen. Bestaande samenwerkingen zijn verder uitgebouwd en nieuwe partijen zijn aangehaakt.

Tussen 2016 en 2018 zien we dat door de aanjagende rol van Stichting Lezen & Schrijven, het Tel mee met Taal programma en/of het beschikbaar stellen van de stimuleringsbijdrage voor regionale Taalakkoorden, de regionale samenwerking tussen partijen concreter is doordat afspraken opgesteld zijn. Ook is de samenwerking in veel gevallen verdiept en uitgebreid. De meeste partijen blijken (gematigd) positief over de samenwerking en het overgrote deel zegt zich in de toekomst in dezelfde mate te willen blijven inzetten. Hoewel de kwantitatieve doelstelling van regionale Taalakkoorden in tenminste 30 arbeidsmarktregio's niet volledig is behaald, stellen we wel vast dat Actielijn 2 van het Tel mee met Taal programma heeft bijgedragen aan de verduurzaming van (al dan niet eerder opgezette) regionale taalnetwerken in de meeste arbeidsmarktregio's. In actielijnen 1 en 3 zijn de kwantitatieve doelstellingen (in alle arbeidsmarktregio's een Taalhuis/Taalpunt en 90% van de basisbibliotheken die samenwerkt in een leesbevorderingsnetwerk) wel behaald.

De nauwere samenwerking met verschillende partijen wordt benoemd als succesvol resultaat van het Tel mee met Taal programma. Echter, de belangrijkste verbeterpunten voor het programma hadden ook te maken met de toekomst van die samenwerking. Om de samenwerking duurzaam te organiseren wordt er vooral naar de rol van gemeenten gekeken.

Onderzoeksvraag 3: Hoe zijn de verschillende Actielijnen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?

De actielijnen zijn onderling niet altijd even duidelijk met elkaar verbonden. Doordat de actielijnen werken met verschillende doelstellingen die zich niet richten op elkaars werkveld, is de verbinding niet vanzelfsprekend. Vooral verbinding tussen actielijnen 1 en 2 is zichtbaar. Daarnaast heeft Actielijn 4 projecten die aansluiten bij alle actielijnen. Voor het creëren van een duurzame samenwerking is de aansluiting tussen de actielijnen van belang.

Onderzoeksvraag 4: Hoe zijn de preventieve en curatieve programmaonderdelen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?

De verbinding tussen preventie en curatie is gelegen in de activiteiten voor laagtaalvaardige ouders/gezinnen. Het motiveren van ouders om aan taal te werken – bijvoorbeeld door het belang van het kind te benadrukken – heeft leesbevordering als doel en is daarmee gericht op zowel het voorkomen (bij kinderen) als bestrijden (bij ouders) van laaggeletterdheid.

Het blijkt niet makkelijk de verbinding te maken tussen preventie en curatie. Verschillende mensen en teams binnen de bibliotheek, scholen en taalaanbieders zijn met preventie óf curatie bezig, maar echte samenwerking vindt weinig plaats. Het zijn soms nog echt twee gescheiden werelden. Ook de organisatiestructuren binnen het programma Tel mee met Taal dragen bij aan het gescheiden

houden van preventie- en curatie-onderdelen. Curatie van laaggeletterdheid is bijvoorbeeld vooral het werkveld van Stichting Lezen & Schrijven en vindt plaats via taalnetwerken (en bijbehorende Taalhuizen), terwijl preventie van laaggeletterdheid vooral in het werkveld van de bibliotheken en Stichting Lezen ligt. De verbinding wordt wel belangrijk gevonden door de partners van Tel mee met Taal. Men ziet in dat je ook via de kinderen (preventie) de ouders (curatie) kunt bereiken.

1 Introductie

Er zijn in Nederland grote groepen mensen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, ofwel laaggeletterd zijn. Laaggeletterden hebben moeite zelfstandig te functioneren in de maatschappij of in het werk omdat ze problemen ervaren met lezen, schrijven, omgaan met cijfers en het gebruik van alledaagse technologie. Daardoor ondervinden ze bijvoorbeeld belemmeringen bij het schrijven van een sollicitatiebrief, het aanvragen van toeslagen of bij het lezen van bijsluiters van medicijnen.³ Ongeveer één op de negen Nederlanders tussen de 16 en 65 jaar is laaggeletterd; van deze groep heeft 65% Nederlands als moedertaal.⁴

Een beperkte taalvaardigheid heeft negatieve persoonlijke gevolgen die doorwerken in maatschappij en economie. Door een gebrek aan zelfredzaamheid hebben mensen bijvoorbeeld moeite met het op orde krijgen en houden van hun financiën.⁵ Maar ook een slechtere (ervaren) gezondheid⁶ en slechtere arbeidsmarktperspectieven⁷ behoren tot de gevolgen van gebrekkige zelfredzaamheid.

1.1 Het programma Tel mee met Taal

In 2015 is op initiatief van de ministeries van OCW, SZW en VWS gestart met het actieprogramma **Tel mee met Taal 2016-2018** om een extra impuls te geven aan het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid. Inmiddels is ook het ministerie van BZK aangesloten. Binnen het actieprogramma wordt laaggeletterdheid bij volwassenen aangepakt en, om laaggeletterdheid op latere leeftijd te voorkomen, wordt preventief ingezet op het vergroten van leesplezier bij kinderen, in aanvulling op het achterstandenbeleid van gemeenten en de inzet van het funderend onderwijs. Door de inzet op preventie van toekomstige laaggeletterdheid bij kinderen, worden zij vaardigere lezers als ze volwassen zijn en wordt de kans op overdracht van laaggeletterdheid naar volgende generaties verkleind. Om de effectiviteit van de ondersteuning te vergroten, zet het actieprogramma sterk in op het bevorderen van structurele samenwerking van partners op lokaal en regionaal niveau.

Het actieprogramma bouwt voort op eerdere inspanningen en investeringen van het kabinet op het gebied van taal.⁸ Zo vonden, en vinden, er bijvoorbeeld investeringen plaats in de voor- en

Er zijn grofweg twee **groepen** die een beperking ervaren op het gebied van taal: het kan hier gaan om autochtone laaggeletterden (NT1; Nederlands als eerste taal), waarbij de achterliggende problematiek vaak geassocieerd is met een laag opleidingsniveau (en gecombineerd kan zijn met leerproblemen) en anderstaligen (NT2; Nederlands als tweede taal), waarbij de achterliggende problematiek vooral de gebrekkige beheersing van het Nederlands is.

Mensen die **laaggeletterd** zijn, kunnen vaak wel een beetje lezen en schrijven in hun moedertaal, maar beheersen deze vaardigheden onvoldoende om zelfredzaam te zijn in de maatschappij. Je bent **laagtaalvaardig** als je de taal niet of nauwelijks beheerst. Je spreekt alleen van lage taalvaardigheid met betrekking tot anderstaligen. Laagtaalvaardigheid en laaggeletterdheid kunnen met elkaar verweven zijn, maar zijn twee verschillende zaken.

³ Ministeries van OCW, SZW en VWS (2016). Kamerbrief 5 februari 2016: Digitale laaggeletterdheid en structurele aanpak in actieprogramma *Tel mee met Taal*.

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/taal-rekenen-digitale-vaardigheden/aanpak-laaggeletterdheid>

⁵ ECBO i.s.m. ROA (2016). Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede.

⁶ Nivel (2015). Laaggeletterdheid en Gezondheid. Stand van zaken.

⁷ ROA i.s.m. Maastricht University (2016). De arbeidsmarktperspectieven van laaggeletterden in Nederland tot 2020.

⁸ Ministeries van OCW, SZW en VWS (2015). Actieprogramma *Tel mee met Taal*.

vroegschoolse educatie ter voorkoming van taalachterstanden en wordt gewerkt aan het verbeteren van het taalbeheersingsniveau van leerlingen in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Bijstandsgerechtigden worden gestimuleerd hun taalvaardigheid te versterken door de invoering van een taaleis. Gemeenten hebben daarnaast sinds 2015 door de wetwijziging voor de volwasseneneducatie meer mogelijkheden gekregen om maatwerk te bieden aan laaggeletterde volwassenen. En in de Bibliotheekwet⁹ vormen leesbevordering en de bestrijding van laaggeletterdheid een belangrijke invulling van de kernfuncties lezen en literatuur en informatie en educatie.

Binnen het actieprogramma zijn effectieve bestaande programma's voortgezet en uitgebreid en nieuwe initiatieven ontwikkeld.

Het programma *Tel mee met Taal* tezamen is gericht op de periode 2016-2018 en bestaat uit vijf actielijnen:

1. Lokale netwerkaanpak 'Taal voor het Leven';
2. Taalakkoorden, taal op de werkvloer en laagtaalvaardige ouders;
3. Leesbevordering en leesplezier;
4. Innovatieve projecten;
5. Kennis, netwerken en communicatie.

De betrokken ministeries willen synergie creëren door diverse terreinen waar taal een rol speelt met elkaar te verbinden in het actieprogramma. De actielijnen in *Tel mee met Taal* richten zich waar mogelijk op die domeinen waar de grootste problemen rondom taalachterstanden en laaggeletterdheid spelen en waar nieuwe verbindingen tussen organisaties het meest kansrijk zijn. Dit zijn:

- **Het gezin.** Laaggeletterdheid gaat vaak over van generatie op generatie. Door in te zetten op het gezin kan deze vicieuze cirkel doorbroken worden;
- **Arbeidsmarkt.** Een betere taalbeheersing versterkt iemands arbeidsmarktpositie. Men vindt sneller een baan en kan op een hoger niveau, en op een veiligere manier, werkzaamheden verrichten. Voor een werkgever versterken taalvaardige arbeidskrachten de positie van een bedrijf in de concurrerende economie omdat zij flexibeler zijn en duurzamer inzetbaar;
- **De gezondheidszorg.** Laaggeletterdheid beperkt mensen in het vinden en vervolgens toepassen van informatie over ziekte, gezondheid en gezond leven.

Hoofddoelstellingen

Het programma kent twee hoofddoelstellingen en een aantal kwantitatieve subdoelstellingen.

1. De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden.
2. In elke arbeidsmarktregio komt tussen gemeenten en lokale partners een duurzame samenwerking tot stand om de laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden.

Kwantitatieve subdoelstellingen

1. Voor eind 2018 verbeteren tenminste 45.000 Nederlanders hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname.
3. In 2018 worden in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen.
4. Voor eind 2018 hebben 300 werkgevers, branches en taalaanbieders zich gecommitteerd aan het belang van taal op de werkvloer.

⁹ Zie de Wet stelsel openbare bibliotheken (Staatsblad 2014, 470, 05-12-2014).

5. Voor eind 2018 zijn 10.000 laagtaalvaardige ouders bereikt met taaltraining en steun in het bieden van een educatief thuismilieu, zodat zij effectiever met de school kunnen communiceren.

1.2 Onderzoeksvragen

De eindevaluatie wordt gestuurd door vier onderzoeksvragen. Deze onderzoeksvragen hebben betrekking op het behalen van de beoogde resultaten, de doelstellingen van het programma en de verbindingen tussen onderdelen van het programma. Op 6 november 2017 hebben wij de tussenrapportage van de monitor Tel mee met Taal opgeleverd. In de tussenrapportage lag de focus op het behalen van de beoogde resultaten en kwantitatieve (sub)doelstellingen van het programma. In deze eindevaluatie besteden wij tevens aandacht aan het behalen van de kwalitatieve doelstellingen en de verbindingen tussen de programmaonderdelen.

1. Zijn de beoogde resultaten van de verschillende actielijnen bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?
2. Zijn de hoofddoelstellingen en kwantitatieve subdoelstellingen van het actieprogramma Tel mee met Taal bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?
3. Hoe zijn de verschillende actielijnen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?
4. Hoe zijn de preventieve en curatieve programmaonderdelen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?

1.3 Leeswijzer

In dit hoofdstuk hebben wij de achtergrond van de opdracht geschetst. In hoofdstukken 2 tot en met 6 beschrijven we de uitkomsten per actielijn. Tot slot presenteren we in hoofdstuk 7 de overkoepelende uitkomsten en in hoofdstuk 8 conclusies.

2 Lokale netwerkaanpak Taal voor het Leven – Actielijn 1

2.1 Achtergrond

Actielijn 1 betreft de lokale netwerkaanpak “Taal voor het Leven”. Taal voor het Leven is een ondersteuningsprogramma voor gemeenten en organisaties die samen lokaal op een bewezen effectieve¹⁰ manier aan de slag willen tegen laaggeletterdheid. Stichting Lezen & Schrijven is verantwoordelijk voor deze lijn en heeft zich ten doel gesteld gemeenten en organisaties te ondersteunen bij de opbouw of versterking van een lokale infrastructuur en het vinden, opleiden en volgen van de doelgroep. Voor het programma zijn met betrokken organisaties diverse materialen en instrumenten ontwikkeld, zoals samenwerkingsmodellen, screeningsinstrumenten, Taalhuizen en lesmaterialen, die ter beschikking worden gesteld aan lokale en regionale organisaties.

Het ondersteuningsprogramma Taal voor het Leven werkt vraaggericht en probeert zo veel mogelijk aan te sluiten bij de behoeften van de gebruikers.

Er wordt tevens getracht de programma's onder 'Taal voor het Leven' zoveel mogelijk aan te laten sluiten op de bestaande infrastructuur en op de beleidsagenda van de verschillende regio's, waardoor ze zeer divers zijn. Ze zijn allen opgesteld op basis van een aantal onderwijskundige en didactische principes.¹¹

De hoofdambitie voor Actielijn 1 is dat er in de periode 2016-2018 in heel Nederland tenminste 45.000 nieuwe deelnemers aan een taaltraject beginnen waarbij de materialen en/of vrijwilligers van Taal voor het Leven worden ingezet. Om dit te bereiken, was de doelstelling dat:

- in de regio's 15.000 vrijwilligers zouden worden geworven en getraind om aan de slag te gaan met laaggeletterden;
- er in elke regio in ieder geval een permanente ontmoetingsplek ingericht zou worden waar deelnemers en trainers/begeleiders terecht kunnen, en;
- er zou worden ingezet op het neerzetten van een duurzame infrastructuur in de regio waarbij gemeenten en organisaties samen werken aan het aanpakken van laaggeletterdheid.

De ondersteuning aan de geplande 45.000 nieuwe deelnemers is succesvol wanneer alle stakeholders er tevreden over zijn en wanneer deelnemers een verbetering door maken qua sociale activering en taaltoepassing.

Taal voor het Leven

In 2012 kreeg Stichting Lezen & Schrijven de opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen om een nieuwe aanpak te ontwikkelen voor het effectiever en efficiënter ondersteunen van laaggeletterden. Het programma ging eind 2012 van start als pilot in zes regio's. In 2012 werden 500 deelnemers bereikt door de partners, in 2014 waren dit er al 10.337. In 2014 waren er 461 gemeenten en organisaties actief in het opleiden van deelnemers of vrijwilligers. Uit het eerste impactonderzoek (2014) van de Universiteit Maastricht bleek dat het programma 'Taal voor het Leven' een **positief effect** had op de mate van sociale inclusie, mate van gezondheid, arbeidsmarktpositie en de mate van leesvaardigheid van deelnemers.

¹⁰ Stichting Lezen & Schrijven (2015). Subsidieaanvraag 2016-2018 Tel mee met Taal.

¹¹ Maastricht University (2014). Impactonderzoek taaltrajecten Taal voor het Leven door Stichting Lezen & Schrijven op het gebied van sociale inclusie en leesvaardigheid. Deel A.

Taal voor het Leven bestaat uit vier stappen:

Stap 1: bereid zijn

Het versterken van het bewustzijn bij gemeenten en organisaties over laaggeletterdheid en de negatieve gevolgen ervan. De methode stimuleert de betrokken partijen om laaggeletterdheid op de agenda te zetten en biedt ondersteuning bij de doorvertaling naar het gemeentelijk beleid en het lokale netwerk.

Stap 2: vinden

Als gemeenten en organisaties bereid zijn laaggeletterdheid aan te pakken, is het van belang de doelgroep te bereiken. Hiervoor worden diagnostische instrumenten zoals de Taalverkenner of de Taalmeter ingezet en worden personen en partijen gezocht die kunnen ondersteunen in de uitvoering (vrijwilligers, professionals).

Stap 3: opleiden

Zowel laaggeletterden als vrijwilligers ontvangen taaltrainingen. Laaggeletterden kunnen in hun eigen wijk of buurt taaltrainingen volgen, maar kunnen ook andere trainingen volgen die aansluiten op hun behoefte. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een cursus over het op orde krijgen van de eigen administratie of het vinden van een baan. Vrijwilligers volgen een training waarin zij leren hoe zij individuen of een kleine groep kunnen begeleiden.

Stap 4: volgen

Op verschillende manieren vindt een meting plaats om vorderingen te volgen. Bijvoorbeeld bij deelnemers en vrijwilligers om te achterhalen of de lokale aanpak succesvol is en of deelnemers tevreden zijn. Maar ook bij de samenwerkende organisaties wordt gekeken naar de tevredenheid. Op deze manier vindt op verschillende niveaus een evaluatie plaats van de methodiek en de samenwerking en de mate waarin verbeteringen nodig zijn.

2.2 Onderzoeksvragen en methoden

Om te onderzoeken of de doelstellingen in Actielijn 1 behaald zijn, geven we antwoord op de volgende onderzoeksvragen.

Tabel 1. Onderzoeksvragen Actielijn 1

Onderzoeksvragen
1. Hoeveel deelnemers zijn er bereikt?
2. Wat zijn de effecten van de scholing op: a. Sociale inclusie van de deelnemers? b. Taaltoepassing van de deelnemers?
3. Hoeveel vrijwilligers zijn er: a. Getraind? b. Actief?
4. In hoeverre is een duurzame infrastructuur in elke arbeidsmarktregio neergezet om laaggeletterdheid tegen te gaan? a. Hoeveel arbeidsmarktregio's hebben er eind 2018 een Taalpunt/Taalhuis? Hoeveel zijn er in het totaal? b. Hoeveel gemeenten voldoen eind 2018 aan de gespreksleidraad?
5. Is de inrichting van de Taalpunten efficiënt en effectief?
6. Hoe worden de Taalpunten geborgd?
7. Hoe wordt binnen lokale netwerken de verbinding gemaakt tussen preventie en curatie?

Om tot een antwoord te komen maken we gebruik van verschillende databronnen:

- Kwartaalrapportages van Stichting Lezen & Schrijven;
- Effectonderzoek van de Universiteit Maastricht;
- Evaluatie van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs van Regioplan;
- Interviews (12) met betrokken partijen in de Taalhuizen/Taalpunten.

Tijdens de interviews zijn we ingegaan op de efficiëntie, effectiviteit en borging van de Taalhuizen en Taalpunten. De interviews zijn systematisch geanalyseerd. De interviewleidraad is te vinden in Bijlage 1; de lijst van geïnterviewde personen in Bijlage 3.

2.3 Resultaten

Hieronder bespreken we in hoeverre de hoofddoelstellingen en de subdoelstellingen van deze actielijn behaald zijn.

Bereikte deelnemers

De hoofddoelstelling voor de eerste actielijn en één van de vier kwantitatieve doelstellingen van het actieprogramma Tel mee met Taal is:

In de periode 2016-2018 verbeteren tenminste 45.000 Nederlanders hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname.

Om tegemoet te komen aan deze doelstellingen is de ambitie geformuleerd dat eind 2018 zeker 45.000 nieuwe deelnemers¹² bereikt zijn. Tot eind 2018 zijn er 87.157 deelnemers bereikt. Hiermee is de doelstelling ruimschoots behaald.¹³

<p>Ambitie eind 2018: 45.000 nieuwe deelnemers</p> <p>Resultaat eind 2018: 87.157 nieuwe deelnemers</p>

Er is bijgehouden in hoeverre deelnemers na afronding van de eerste cursus nog steeds actief bezig zijn met het onderhouden van hun basisvaardigheden. In het vierde kwartaal van 2018 kwamen er 8.536 nieuwe deelnemers bij. Van het totale aantal dat begon in 2016, waren 36.577 deelnemers eind 2018 actief bezig met het verbeteren van hun basisvaardigheden. Dit is het percentage deelnemers dat na afronding van hun eerste cursus nog steeds actief bezig is met het onderhouden van hun basisvaardigheden. Dit komt neer op een aandeel van 40% van het totaal aantal deelnemers.¹⁴

Effecten van scholing op deelnemers

De vooruitgang in taalbeheersing van de deelnemers moet volgens de ambitie van het actieprogramma zodanig verbeteren dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname. In de eindevaluatie van de landelijke

¹² Een persoon telt mee als bereikte deelnemer als:

* De cursist begeleid wordt door een door Taal voor het Leven getrainde vrijwilliger (ongeacht of er gebruik wordt gemaakt van methodieken van een andere aanbieder);

* De cursist aan de slag is met een Taal voor het Leven methodiek.

¹³ Stichting Lezen en Schrijven & Maastricht University (2018). Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid. De invloed van lage basisvaardigheden op deelname aan de maatschappij.

¹⁴ Stichting Lezen en Schrijven (2019). Voortgangsrapportage vierde kwartaal 2018.

implementatie van taaltrajecten *Taal voor het Leven* wordt gerapporteerd over de leesvaardigheid van de deelnemers en de mate van sociale inclusie.¹⁵

Effecten op taaltoepassing van de deelnemers

In het kader van de eindevaluatie is door middel van een leestoets voorafgaand en na afloop van het lesaanbod het leesvaardigheidsniveau gemeten, met een tussenperiode van circa zes maanden. Uit het onderzoek blijkt dat 54% van de deelnemers een betere leesvaardigheid kreeg door een van de taaltrajecten. Ten opzichte van landelijk onderzoek in 2012 naar de effecten van de pilot *Taal voor het Leven*, is er een lichte vooruitgang te zien (van 53% naar 54%). Ten tijde van de tussenevaluaties lagen deze percentages hoger (60% in 2017 en 67% in 2016). Een mogelijke verklaring die gegeven wordt door de onderzoekers is dat de leestoets is aangescherpt, waardoor deze wellicht moeilijker is geworden voor de deelnemers.¹⁶

Effecten op sociale inclusie van de deelnemers

In de eindevaluatie van *Taal voor het Leven* zijn deelnemers tevens bevraagd over hun toename in sociale inclusie. Meer dan de helft van de 806 bevraagde deelnemers ervaart een toename in sociale inclusie.¹⁷ Van de elementen waaruit sociale inclusie is opgebouwd ervaren deelnemers met name een stijging in de toepassing van nationale taalvaardigheden (toepassing van taal in het dagelijks leven; 70%). Meer dan de helft ervaart tevens een toename in digitale vaardigheden (58%), assertiviteit (56%), ontmoeten en ondernemen (52%) en natuur en sportactiviteiten (51%). Daarnaast ervaart meer dan de helft van de respondenten een afname van het sociaal isolement (56%). Deze uitkomsten komen overeen met de uitkomsten van de tweede tussenevaluatie, behalve op sociaal isolement; de afname in sociaal isolement was ten tijde van de tussenevaluatie 46% en tijdens de eindevaluatie 56%.¹⁸

Een deel van de deelnemers ervaart een afname op de diverse aspecten van sociale inclusie. Die groep is weliswaar kleiner dan de groep die een toename ervaart, maar is in omvang wel substantieel (tussen de 25 en de 40 procent). De onderzoekers geven aan dat deze deelnemers zich door deelname aan een cursus/les mogelijk bewuster zijn geworden van hun problemen op het gebied van sociale inclusie. Dat zou ertoe kunnen leiden dat zij het aspect sociale inclusie na deelname lager waarderen. Deze uitleg achten de onderzoekers waarschijnlijk omdat de meer objectieve en concrete variabelen (nationale taalvaardigheden) een veel kleinere afname laten zien dan de meer subjectieve variabelen (zoals bijvoorbeeld afname sociaal isolement).

Effecten op arbeidsmarktpositie van de deelnemers

Tot slot leveren de in het rapport gepresenteerde cijfers informatie op over welk deel van de deelnemers een vooruitgang, stilstand of achteruitgang in arbeidsmarktpositie¹⁹ meldt. Op basis van een clusteranalyse zijn vier groepen²⁰ onderscheiden met betrekking tot de ontwikkeling van de arbeidsmarktpositie. De eerste groep (37,1%) had bij de start van een taaltraject geen baan en dat is niet veranderd. De tweede groep (30,5%) had bij aanvang van een taaltraject een betaalde baan en heeft dit nu nog steeds. Bij de derde en de vierde groep is er een verandering zichtbaar na afloop van deelname aan een taaltraject. De helft van de deelnemers (50 deelnemers) van groep 3 (18%) die bij aanvang geen baan hadden zijn na afloop een baan gaan zoeken, hebben na afloop een betaalde baan met begeleiding of zijn stage gaan lopen. De vierde groep bestaat uit

¹⁵ Maastricht University (2018). Eindevaluatie landelijke implementatie taaltrajecten *Taal voor het Leven* door Stichting Lezen & Schrijven op het gebied van sociale inclusie en leesvaardigheid (inclusief benchmark).

¹⁶ Maastricht University (2018). Eindevaluatie landelijke implementatie taaltrajecten *Taal voor het Leven* door Stichting Lezen & Schrijven op het gebied van sociale inclusie en leesvaardigheid (inclusief benchmark).

¹⁷ Gemeten met het SIT-instrument (Sociale Inclusie na Transfer).

¹⁸ Maastricht University (2017). Tweede tussenevaluatie landelijke implementatie taaltrajecten *Taal voor het Leven* door Stichting Lezen & Schrijven op het gebied van sociale inclusie en leesvaardigheid.

¹⁹ Het hebben van of beter functioneren in een betaalde baan, het hebben van vrijwilligerswerk, stage gaan lopen, het zoeken naar een baan, het hebben van of beter functioneren in een betaalde baan met begeleiding.

²⁰ Groep 1: N=209, groep 2: N=172, groep 3 N=100, en groep 4 N=83.

deelnemers (15%) die voor aanvang vrijwilligerswerk deden. Na afloop van het traject zijn ze dit blijven doen en zijn ze gemiddeld genomen actiever geworden in het zoeken van een baan. Op basis van deze resultaten kunnen we opmaken dat er voor een deel van de deelnemers (tenminste 10%) een verbetering te zien is op de arbeidsmarktpositie. Voor een groot deel van de deelnemers, verandert de arbeidsmarktpositie niet (direct). De doelgroep die nog niet (betaald) aan het werk is, heeft vaak onder andere door laaggeletterdheid, een afstand tot de arbeidsmarkt. De toename in sociale inclusie verkleint mogelijk deze afstand tot de arbeidsmarkt. Een indicatie hiervan is het aandeel deelnemers dat actiever is geworden in het zoeken naar een betaalde baan.

Aantal vrijwilligers dat getraind en actief is

Ambitie eind 2018: 15.000 getrainde vrijwilligers
Resultaat eind 2018: 23.348 getrainde vrijwilligers

De ambitie qua aantal getrainde vrijwilligers ligt voor eind 2018 op 15.000. Sinds de start van het programma zijn 23.428 vrijwilligers getraind om laaggeletterden te begeleiden. De doelstelling is daarmee ruimschoots behaald. Eind 2018 is 55% van de vrijwilligers nog actief bezig met het begeleiden van deelnemers.²¹

Inzet vrijwilligers

Binnen Taal voor het Leven wordt waar mogelijk bewust gekozen voor een multidisciplinair team waarin beroepskrachten en vrijwilligers samenwerken. De combinatie van een vrijwilliger en een professionele docent is zeer waardevol (extra leertijd en waarborging van de kwaliteit) en geldt als één van de randvoorwaarden voor een positief effect van Taal voor het Leven.²²

Regionale infrastructuur

Om vast te stellen in hoeverre een duurzame infrastructuur is neergezet in de regio om laaggeletterdheid tegen te gaan, is een aantal aspecten van belang zoals:

- het aantal gemeenten dat voldoet aan de gespreksleidraad;
- ontwikkelingen rondom lokale taalnetwerken;
- het aantal regio's waarin er een Taalpunt of Taalhuis is opgezet en de wijze waarop zij opereren;
- het aantal Taalakkoorden dat gesloten is in de regio.

De ontwikkelingen rondom de Taalakkoorden staan beschreven in het hoofdstuk over Actielijn 2.

Gespreksleidraad en lokale taalnetwerken

Ambitie: 100 gemeenten voldoen aan gespreksleidraad
Resultaat eind 2018: 41 gemeenten voldoen aan de gespreksleidraad. 125 gemeenten zijn ondersteund richting het voldoen aan de gespreksleidraad.

Eind 2015 is een 'gespreksleidraad' opgesteld om met gemeenten in gesprek te gaan en handvatten te bieden bij het vormgeven van een duurzame infrastructuur binnen arbeidsmarktregio's om laaggeletterdheid tegen te gaan. *"De gespreksleidraad richt zich op de beleidsmatige verbindingen die gemeenten kunnen leggen in het kader van hun rol als lokale regisseur. Samen met de gemeente wordt gekeken in hoeverre er structureel beleid en financiering*

²¹ Stichting Lezen en Schrijven (2019). Voortgangsrapportage vierde kwartaal 2018.

²² Subsidieaanvraag Tel mee met Taal.

bestaat voor de aanpak van laaggeletterdheid en of er een koppeling wordt gelegd met de beleidsvelden van het sociaal domein.²³ De leidraad voor gemeenten biedt handvatten voor:

- het opstellen van een meerjarig beleidskader en voor een financieel kader waarin de aanpak van laaggeletterdheid expliciet wordt opgenomen;
- het maken van de koppeling met de beleidsvelden binnen het sociaal domein;
- het sturen op (subsidie)afspraken met organisaties die laaggeletterdheid aanpakken;
- het contact leggen met partners.

Begin 2016 is de ambitie vastgelegd om 100 gemeenten te ondersteunen bij het vormgeven van een duurzame infrastructuur. Stichting Lezen & Schrijven geeft aan dat als gevolg van een groeiende vraag naar ondersteuning en advies uiteindelijk meer dan 125 gemeenten door de Stichting geholpen zijn met het vormgeven van hun aanpak van laaggeletterdheid. Daarnaast is een groot aantal gemeenten bezig met het ontwikkelen van beleid. Inmiddels hebben ook een kleine 200 gemeenten het verminderen van laaggeletterdheid in hun coalitieakkoord opgenomen.²⁴ Naar schatting is er nu in circa 40 gemeenten sprake van een duurzame infrastructuur.²⁵ De doelstelling van 100 gemeenten die voldoen aan de leidraad is hiermee nog niet behaald. Stichting Lezen & Schrijven heeft zich initieel voornamelijk gericht op het vormgeven van de samenwerking, de volgende stap is het verduurzamen van de lokale samenwerking. Er zijn dus wel meer dan 40 gemeenten geholpen, maar in niet al deze gemeenten kan gesproken worden van een duurzame infrastructuur.

Daarnaast speelt de opbouw van lokale taalnetwerken een belangrijke rol bij het bereiken van een duurzame infrastructuur. Een taalnetwerk richt zich op samenwerking van lokale partners binnen en buiten het reguliere taaldomein, en zijn gekoppeld aan vindplaatsen. Binnen deze netwerken moet ook het sociaal domein (en de domeinen gezin, gezondheid en werk) duurzaam zijn aangesloten. In het hele land taalnetwerken zijn opgezet; de ambitie van 100 taalnetwerken is volgens de voortgangsrapportage van Stichting Lezen & Schrijven ruimschoots bereikt.²⁶

Taalhuizen/Taalpunten in de regio

Ambitie eind 2018: In 35 regio's een Taalhuis of Taalpunt

Resultaat eind 2018: In 35 regio's een Taalhuis of Taalpunt; eind 2018 zijn er 266 (digi)Taalhuizen en 162 Taalpunten.

Taalhuizen zijn lokale samenwerkingsverbanden. Vaak bevindt een Taalhuis zich in een bibliotheek. Maar een Taalhuis kan ook in een ziekenhuis worden opgezet of bij gemeentelijke loketten. Partners zijn bijvoorbeeld de gemeente, de bibliotheek, de roc's, private taalaanbieders, lokale vrijwilligersorganisaties en welzijnsorganisaties.²⁷

Taalpunten zijn 'satellieten' van Taalhuizen, op verschillende plekken in het land. Deze punten worden bemand door mensen die goed bekend zijn met het taalnetwerk in de buurt.²⁸

Een Taalhuis is een netwerkorganisatie met één of meer fysieke plekken en heeft een professionele betaalde coördinator. Een Taalhuis (of Taalpunt) staat niet alleen voor de fysieke locatie waar men terecht kan met vragen, maar ook voor de (meer abstracte) afspraken over samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen. Bij de partners van het Taalhuis krijgen

²³ Kwartaalrapportage Lezen & Schrijven Q1 2017 (jan t/m maart).

²⁴ VNG. November 2018. Highlights coalitieakkoorden 2018.

²⁵ Stichting Lezen en Schrijven (2019). Voortgangsrapportage vierde kwartaal 2018.

²⁶ Ibid.

²⁷ Zie: <http://www.taalhuis.nl/wat-een-taalhuis>

²⁸ Zie: <https://www.lezenenschrijven.nl/intake/>

volwassenen relevant lesaanbod volgen en (beter) leren lezen, schrijven, rekenen of omgaan met een computer. Een Taalhuis (of Taalpunt) is tevens de plek waar je als taalvrijwilliger terecht kunt met al je vragen over de begeleiding van je deelnemer. Voor 2018 is de doelstelling dat er in alle 35 arbeidsmarktregio's een Taalhuis bestaat. Deze doelstelling is behaald. Eind 2015 waren er ca. 75 Taalhuizen en Taalpunten. Eind 2018 zijn er 266 (digi)Taalhuizen en 162 Taalpunten.²⁹ Er is dus een enorme groei in het aantal Taalpunten/Taalhuizen geweest in de afgelopen vier jaar. Waar de focus in de afgelopen jaren voornamelijk heeft gelegen in de oprichting van een Taalhuis of -punt, wordt nu in toenemende mate ingezet op de kwaliteitsborging binnen de Taalhuizen/-punten.

In de voortgangsrapportage van Stichting Lezen & Schrijven lezen we dat bij de meeste Taalhuizen gemeenten, publieke en private taalaanbieders, roc's, welzijnsorganisaties, vrijwilligers(organisaties) en de bibliotheek betrokken zijn.³⁰ Dit wordt ondersteund door onze interviews. De meest genoemde partijen zijn taalaanbieders, de bibliotheek, beleidsmakers en wethouders bij gemeenten, welzijnsinstellingen, onderwijsinstellingen (roc's), vrijwilligersorganisaties (bijvoorbeeld Humanitas) en Stichting Lezen & Schrijven.

In de Week van de Alfabetisering, die ieder jaar in september plaatsvindt, opent traditioneel een aantal nieuwe locaties hun deuren. In bijna 75% van de gevallen is een Taalhuis in een bibliotheek gehuisvest. In andere gevallen is dit vaak bij een gemeentelijke instelling, een vrijwilligersorganisatie of welzijnsorganisatie.

Samenwerking in het kader van de Wet educatie beroepsonderwijs

Sinds 1 januari 2015 zijn contactgemeenten verplicht om samen met de andere gemeenten in de arbeidsmarktregio samen te werken wanneer zij educatiebudget vanuit deze wet willen inzetten op ondersteuning in het verwerven van taal-, reken- en digitale vaardigheden.³¹ In dat kader is het interessant om te kijken naar aanvullende informatie over samenwerking in de regio op het gebied van basisvaardigheden, zoals gerapporteerd in de evaluatie van de Wet educatie beroepsonderwijs (WEB).³²

Uit de evaluatie van de Wet Educatie Beroepsonderwijs blijkt dat sinds 2015 de meeste gemeenten in de regio hun samenwerking hebben vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst of convenant en/of een ambtelijke werkgroep hebben ingesteld. De onderzoekers geven aan dat in de meeste arbeidsmarktregio's lichte vormen van regionale samenwerking plaatsvinden, zoals het gezamenlijk opstellen van een regionaal educatieprogramma, het verdelen van middelen en het maken van afspraken omtrent de wijze van verantwoording van middelen, en het maken van afspraken met aanbieders.

Uit de evaluatie blijkt tevens dat meer dan de helft van de gemeenten (zeer) tevreden is over de samenwerking in de regio. Gemeenten die minder tevreden zijn geven aan dat dit ligt aan een ongunstige arbeidsmarktregio-indeling of omdat de opstelling van de contactgemeente als te overheersend wordt ervaren. Ongeveer de helft van de contactgemeenten noemt een verband tussen het regionale samenwerkingsverband dat is opgezet in het kader van de wet en het samenwerkingsverband opgericht vanuit het *Tel mee met Taal*. Veelal beschrijven zij in hun regionale educatieprogramma de relatie met Stichting Lezen & Schrijven en het Actieplan *Tel mee met Taal*. Ook benoemen zij het aanbod en de projecten (op het gebied van basisvaardigheden) die niet met WEB-middelen gefinancierd worden.³³

²⁹ Stichting Lezen en Schrijven (2019). Voortgangsrapportage vierde kwartaal 2018.

³⁰ Stichting Lezen en Schrijven (2019). Voortgangsrapportage vierde kwartaal 2018.

³¹ Deze gemeenten zijn in de regio aangewezen als coördinerende gemeente.

³² Regioplan (2017). Evaluatie wijziging WEB.

³³ Regioplan (2017). Evaluatie wijziging WEB.

Inrichting Taalhuizen

We hebben gevraagd naar de activiteiten die georganiseerd worden op het gebied van de preventie van laaggeletterdheid en of de partijen in de regio goed worden ondersteund om de leervraag van laaggeletterden aan te pakken. Voor het bepalen van de effectiviteit van de Taalhuizen hebben we gevraagd naar de mate waarin vraag en aanbod bij elkaar zijn gebracht en of er een duurzame samenwerking tussen gemeenten en lokale en regionale partners tot stand is gekomen. De volledige interviewleidraad is te vinden in Bijlage 1.

Er worden verschillende activiteiten op het gebied van curatie van laaggeletterdheid georganiseerd of gecoördineerd. Het geven van taallessen, het organiseren van oefengroepen en cursussen, en het houden van spreekuren werden het meest genoemd door de geïnterviewden. Naast deze meer 'algemene' activiteiten kwamen er ook specifiekere activiteiten naar voren, zoals de ontwikkeling van een toneelstuk over wat het betekent om laaggeletterd te zijn.

De partijen in de regio worden ondersteund door Stichting Lezen & Schrijven om de leervraag van laaggeletterden aan te pakken. Ze worden onder andere ondersteund door materialen en trainingen, bijvoorbeeld de trainingen voor vrijwilligers. In 2018 heeft Stichting Lezen & Schrijven Vrijwilligersnet gelanceerd, een online platform waar vrijwilligers terecht kunnen voor lesmaterialen en instructiekaarten. Daarnaast zet de Stichting Lezen & Schrijven op regionaal niveau eigen initiatieven op. In het hele land zijn op regionaal niveau terugkomdagen voor vrijwilligers georganiseerd om deskundigheidsbevordering te stimuleren.

Effectiviteit

Alle geïnterviewden geven aan dat de Taalhuizen bijdragen aan samenwerking tussen de lokale en regionale partners. Het bij elkaar komen van verschillende partijen in een netwerk en op een fysieke plek, helpt de aanpak van laaggeletterdheid. De samenwerking wordt vooral als effectief aangemerkt als er sprake is van een ketenoverleg. Aan deze overleggen nemen partijen deel die betrokken zijn bij het onderwerp laaggeletterdheid, bijvoorbeeld beleidsmakers, de bibliotheek, onderwijsinstellingen, welzijnsinstellingen en Stichting Lezen & Schrijven.

Voor het actieprogramma Tel mee met Taal was er in sommige regio's reeds sprake van samenwerking tussen de partners. De Taalhuizen zijn dus niet altijd de 'aanjager' van samenwerkingen. De ketensamenwerking wordt wel als een gevolg gezien van de infrastructuur van Tel mee met Taal.

Ondanks dat er sprake is van een duurzame samenwerking, betekent dit niet per definitie een duurzame verankering in beleid. Dit komt doordat gemeenten vaak te weinig capaciteit of expertise hebben om de verbinding tussen de verschillende domeinen (werk, onderwijs, financieel, gezin) in de gemeenten te maken.

Borging Taalhuizen

Om vast te stellen hoe Taalpunten en Taalhuizen functioneren en worden geborgd, is de geïnterviewden gevraagd naar kwaliteitsbewaking, evaluaties van de werkzaamheden en de borging van kwaliteit door middel van een verbeterplan of een plan van aanpak.

Uit de interviews komt naar voren dat de kwaliteit met name wordt bewaakt door het monitoren van effecten bij de taalaanbieders van non formeel aanbod. Monitoring vindt bijvoorbeeld plaats door voortgangstoetsen (van Stichting Lezen & Schrijven), deelname aan de monitoringonderzoeken van de Universiteit Maastricht en effectmetingen. Ook door het trainen van vrijwilligers, docenten, en taalcoördinatoren wordt de kwaliteit bewaakt, doordat zij steeds worden bijgeschoold op hun kennis en hun houding (vraaggericht werken). De geïnterviewde Taalhuizen geven ook aan hun

werkzaamheden te evalueren, samen met ketenpartners. Het is leerzaam om op die manier te achterhalen waar partners behoefte aan hebben.

Stichting Lezen & Schrijven heeft ervaren dat de kwaliteit van Taalhuizen op dit moment sterk per gemeente wisselt, en onderzoekt op welke manier een kwaliteitsimpuls kan plaatsvinden. Zo is de Stichting betrokken bij twee pilots die ingaan op de kwaliteitsborging. De eerste pilot 'zelfevaluatie Taalhuizen' is in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek en Stichting Lezen ontwikkeld en in Brabant getest. Het betreft hier een zelfevaluatie-instrument en tijdens de pilot zijn er ook ondersteuningsbehoeften opgehaald. Op basis van deze zelfevaluatie zijn actieplannen opgesteld waarmee het Taalhuis aan de slag gaat. De opgedane kennis van de ondersteuningsbehoeften geven daarnaast nuttige informatie over het gebruik van de instrumenten en materialen die er zijn.

De tweede pilot 'externe kwaliteitstoetsing Taalhuizen' richt zich op de ontwikkeling van een onafhankelijke kwaliteitstoetsing van Taalhuizen. Deze pilot wordt uitgevoerd door Stichting Lezen & Schrijven, Certificering Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal, en enkele Taalhuiscoördinatoren. Zeven Taalhuizen hebben deelgenomen en de zelfevaluatie doorlopen. Het eindrapport met conclusies en aanbevelingen volgt nog.³⁴ Taalhuizen die in eerste instantie met een zelfevaluatie de kwaliteitscyclus verder op gang brengen, kunnen op termijn kiezen om (op termijn) vervolgens te kiezen voor een kwaliteitstoetsing of certificering.

Verbinding preventie en curatie

Uit de interviews komt naar voren dat er samenwerking plaatsvindt gericht op preventie en curatie. Deze samenwerking vindt onder andere plaats in een gezinsaanpak op basisscholen en in de voor- en vroegschoolse educatie (vve). Zo zijn er taalklassen met inzet van Taal voor Thuis-materialen op basisscholen en kinderdagverblijven voor ouders die hun kinderen naar school brengen en vervolgens zelf naar taallessen kunnen. Ook is er aanbod voor ouders met kinderen van 0 tot 4 jaar: de kinderen worden niet alleen opgevangen als de ouders in de les zitten, maar krijgen ook taal aangeboden.

In de voortgangsrapportages van Stichting Lezen & Schrijven wordt ook aandacht besteed aan de gezinsaanpak Taal voor Thuis.³⁵ Met deze aanpak worden ouders bereikt en daarmee indirect de kinderen omdat het leermateriaal over thema's rond thuis en school gaan. Taal voor Thuis is een lesaanbod voor ouders van peuters, kleuters en kinderen op de basisschool en bestaat uit minimaal zes bijeenkomsten. Het lesmateriaal is thematisch en ondersteunt ouders bij de taal- en schoolontwikkeling van hun kinderen. Ouders wordt geleerd hoe ze de taalvaardigheid van hun kind kunnen stimuleren.³⁶

Geboden ondersteuning en samenwerking Taal voor het Leven

Tot slot zijn de geïnterviewden gevraagd naar hun tevredenheid over de geboden ondersteuning door en samenwerking met Taal voor het Leven. Over het algemeen zijn de geïnterviewde partijen tevreden over de geboden ondersteuning en samenwerking. Zo is men tevreden over de materialen en de methodiek die door de Stichting Lezen en Schrijven zijn ontwikkeld en wordt de deskundigheid (meedenken en meekijken) gewaardeerd.

Daarnaast zorgt de Stichting Lezen & Schrijven ervoor dat het onderwerp laaggeletterdheid actief besproken wordt, en dat er nieuwe initiatieven in de regio tot stand komen waar een Taalhuis een rol in zou kunnen spelen. Tot slot werd ook genoemd dat de Stichting een belangrijke rol heeft

³⁴ Stichting Lezen en Schrijven (2019). Voortgangsrapportage vierde kwartaal 2018

³⁵ Voor jou en je kind! Is de nieuwe naam voor het Taal voor Thuis lesmateriaal.

³⁶ <https://www.taalvoorhetleven.nl/taalrijwilliger/lesmateriaal/taal-voor-thuis>

gespeeld in het tot stand komen van een netwerk waarin mensen elkaar gemakkelijk weten te vinden.

- Tijdens de interviews is een aantal aandachtspunten benoemd: Te standaard materialen: het aanbod op het gebied van signaleren en herkennen is redelijk standaard. Stichting Lezen & Schrijven geeft aan dat de genoemde training inmiddels doorontwikkeld wordt.
- Te grote rol van vrijwilligers: Vrijwilligers spelen een grote rol in het uitzetten van een totale leerlijn en bij het doen van intakes. Dit wordt niet altijd als passend ervaren en deze activiteiten zouden eigenlijk moeten liggen bij een professional. De reden hiervoor is dat laaggeletterdheid vaak gepaard gaat met multiproblematiek, die niet altijd doorgrond kan worden door een vrijwilliger. De rol van de vrijwilliger moet zich vooral richten op oefenen met de deelnemer en er moet een goede balans zijn tussen professionals en vrijwilligers. Stichting Lezen & Schrijven geeft aan dat de beste resultaten worden behaald als vrijwilligers worden ondersteund door professionele docenten. Dit uitgangspunt wordt door de organisatie altijd benadrukt.
- Te weinig aandacht voor lokale expertise en lokaal beleid: In sommige gevallen sluiten de acties van de stichting op lokaal niveau niet aan.
- Te weinig opvolging aan training: Men vindt het jammer dat er weinig opvolging is nadat een training of een workshop omtrent het signaleren en herkennen van laaggeletterdheid is gegeven. Stichting Lezen & Schrijven geeft aan dat de ruimte voor opvolging een gevolg is van lokale keuzes om al dan niet gebruik te maken van aangeboden ondersteuning. Mogelijke trajecten ter opvolging zijn bijvoorbeeld contextgerichte vragen leren stellen, handelingsverlegenheid bespreken en inzet van acteurs.

2.4 Conclusie Actielijn 1

Binnen het actieprogramma *Tel mee met Taal* is 'Lokale netwerkaanpak' één van de actielijnen die bijdraagt aan het behalen van de hoofddoelstellingen van het actieprogramma. We concluderen dat de actielijn bijdraagt aan zowel de twee kwalitatieve doelstellingen (verhogen van zelfredzaamheid, participatie en ontwikkelingsmogelijkheden en bewerkstelligen van een duurzame samenwerking), als aan de kwantitatieve doelstelling aangaande 45.000 Nederlanders die hun taalbeheersing zodanig verbeteren dat zij beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie.

Om de kwantitatieve doelstelling te bereiken zijn er vrijwilligers getraind en geworven, permanente ontmoetingsplekken in de regio ingericht voor deelnemers en trainers/begeleiders en is er een duurzame regionale infrastructuur voor gemeenten en organisaties opgezet voor samenwerking bij de aanpak van laaggeletterdheid.

Met 87.157 nieuwe deelnemers is de doelstelling ruimschoots behaald. Dit geldt ook voor het aantal te trainen vrijwilligers die de deelnemers begeleiden (23.348). Ongeveer veertig procent van de deelnemers en iets meer dan de helft van de getrainde vrijwilligers is nog steeds actief bezig met het verbeteren en/of onderhouden van de basisvaardigheden dan wel het begeleiden van deelnemers.

De ondersteuning aan de beoogde 45.000 nieuwe deelnemers is succesvol wanneer alle betrokkenen tevreden zijn en wanneer deelnemers daadwerkelijk een verbetering doormaken qua sociale activering en taaltoepassing. Wanneer dit het geval is, dragen de activiteiten onder Actielijn 1 bij aan de eerste doelstelling die stelt dat in de programmaperiode moet worden ingezet op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd door hun beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden.

Uit onderzoek blijkt dat deelnemers aan een cursus per saldo vaker een verbetering constateren dan een verslechtering. Dit doet zich voor op verschillende elementen van sociale inclusie, zoals

digitale vaardigheden, assertiviteit, natuur en sportactiviteiten, ontmoeten en ondernemen, afname van het sociaal isolement. Op basis van onze resultaten zien we tevens voor een klein deel van de deelnemers een verbetering van de arbeidsmarktpositie.

De activiteiten rondom het neerzetten van een duurzame infrastructuur in de regio dragen bij aan de tweede, kwalitatieve, hoofddoelstelling van het programma. Eén van de aanwijzingen voor een dergelijke structuur is de aanwezigheid van Taalhuizen en Taalpunten. Deze (fysieke) plekken zijn gecreëerd door een lokaal samenwerkingsverband en volwassenen kunnen er relevante cursussen volgen om (beter) te leren lezen, schrijven, rekenen of om te leren omgaan met een computer. In totaal zijn er 266 Taalhuizen en 162 Taalpunten verspreid over de 35 arbeidsmarktregio's. Dit betekent dat er in elke arbeidsmarktregio een Taalhuis gevestigd is en in de meeste arbeidsmarktregio's meerdere Taalhuizen of Taalpunten bestaan. De doelstelling van het programma is daarmee behaald.

Stichting Lezen & Schrijven ondersteunt ongeveer 125 gemeenten bij het werken aan een duurzame infrastructuur om laaggeletterdheid te verminderen en voorkomen. Op dit moment is er in ca. 40 gemeenten sprake van een duurzame infrastructuur.

Stichting Lezen & Schrijven heeft ervaren dat de kwaliteit van de aanpak op lokaal niveau sterk per gemeente wisselt. Er worden verschillende pilots uitgevoerd om dit verder in kaart te brengen. Partijen zijn tevreden met de ondersteuning van Stichting Lezen & Schrijven.

Gezien het feit dat de kwantitatieve indicatoren, die gekoppeld zijn aan een duurzame infrastructuur, grotendeels behaald zijn, concluderen we dat er binnen het programma Tel mee met Taal belangrijke stappen gezet zijn in het opbouwen en uitbouwen van een duurzame infrastructuur in de regio. Voor een duurzame samenwerking en duurzame verankering in het beleid, is een grotere rol van de gemeente wenselijk.

Op basis van onze onderzoeksresultaten concluderen we dat de realisatie van de doelen voor deze actielijn succesvol is geweest en dat de ambities ruimschoots gehaald zijn.

HARM NIELSEN, PROJECTLEIDER DIENSTVERLENING
STADSRING51

“Op laaggeletterdheid bestaat een nog groter taboe dan op schulden”

Binnen de schuldhulpverlening wordt verschillend gedacht over de mate waarmee rekening gehouden dient te worden met het fenomeen laaggeletterdheid. Past dit nou wel of niet binnen de schuldhulp: zou zij zich niet vooral moeten richten op het oplossen van de schulden? Of zou je het breder willen trekken, want schuldenproblematiek hangt vaak samen met andere problematiek, zoals laaggeletterdheid.

Binnen Stadsring51 hebben we daarom besloten om aandacht te besteden aan laaggeletterdheid. Toen ik hoorde dat 15 procent van onze klanten waarschijnlijk laaggeletterd is, schrok ik daar enorm van. Dat is een onwijs hoog percentage. We leren immers mensen om financieel zelfredzaam te worden. Maar wanneer zij, zonder dat wij het weten, daarnaast nog kampen met laaggeletterdheid en officiële brieven niet of nauwelijks kunnen lezen, dan schieten we het doel voorbij. Want als mensen bij ons terecht komen, dan is de druk al hoog. Dan willen en moeten zij snel ontlast en ontzorgd worden. Weet dan maar eens in die hele pressure cooker ruimte te maken voor laaggeletterdheid.

Om erachter te komen of iemand laaggeletterd is, hebben we aanvankelijk een taaltest van Stichting Lezen en Schrijven gebruikt. Maar dat werkte niet altijd even goed. Ik heb een keer een man van 55 jaar gehad die de grootste moeite had om de test in te vullen. De beste man had niet eens zijn basisschool afgerond en haalde de test dus niet. Tja, dan hadden we achteraf gezien de test beter niet kunnen afnemen. Nu doen we het ook vaak anders. We maken het onderwerp bespreekbaar en proberen klanten er van te overtuigen dat zij er baat bij kunnen hebben om hieraan te werken. Vervolgens verwijzen we klanten door naar het Taalhuis in Amersfoort. We spreken af dat wij de contactgegevens van de klant doorgeven aan het Taalhuis en zij dan contact opnemen met de klant. Veel mensen schrikken als je over laaggeletterdheid begint.

Mensen met schulden schamen zich soms voor hun situatie, maar in mijn ervaring bestaat er nog een groter taboe op laaggeletterdheid dan op schulden. Maar er zijn ook mensen die bang zijn dat hun schuldhulpverlening dan niet door gaat, of dat ze “simpelweg geen gezeik aan hun kop willen hebben”, zoals een klant mij duidelijk maakte. Ze hebben al genoeg aan hun hoofd. Ik snap dat ook wel, dat je eerst je financiële zaken een beetje op orde wilt hebben, en dat er dan pas ruimte is voor iets anders. Dit wordt ook onderbouwd door de schaarste theorie (‘Schaarste hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen’ van Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir)

Bij veel klanten twijfelde ik of zij wel van het aanbod van het Taalhuis gebruik gaan maken. Maar het grappige is, het grootste deel komt toch bij het Taalhuis terecht. Ik denk dat het komt doordat het Taalhuis onze klanten heel laagdrempelig benadert. En ze maken het persoonlijk.

Bijvoorbeeld: “Het is niet gek als je niet weet wat er in brieven staan, sommige brieven moet ik zelf ook drie keer lezen voordat ik het begrijp. Kom anders eens langs voor een kop koffie.” Het hele woord “intake” of “laaggeletterdheid” valt niet, het is “een kop koffie” of “een gesprek”.

Het Taalhuis is ook nog eens gevestigd in de bibliotheek. Dus als mensen je naar binnen zien lopen, dan kunnen ze niet gelijk weten dat je naar het Taalhuis gaat.

Ik vind het ontzettend fijn dat er korte lijnen met het Taalhuis zijn. Schulden zijn niet 1, 2, 3, verholpen. Zoals ik al eerder aangaf, ook andere factoren spelen mee. Laaggeletterdheid, maar bijvoorbeeld ook iets als een verslaving. Als je snel kan schakelen met andere instanties, kan je tegelijkertijd of na elkaar verschillende belemmeringen oppakken.

Actielijn 1: Lokale netwerkaanpak

SITA GOEDENDORP, SPECIALIST LEZEN EN LAAGGELETTERDHEID
BIBLIOTHEEK EEMLAND

“Er valt een last van hun schouders als eenmaal benoemd is dat ze laaggeletterd zijn.”

Het is mij niet helemaal duidelijk hoe het in andere gemeenten gaat, maar in Amersfoort valt het mij op dat alle (taal)organisaties elkaar goed weten te vinden.

We verwijzen veel naar elkaar door, daar waar andere organisaties misschien juist mensen bij zich willen houden. We stellen echt het belang van degene die hulp nodig heeft voorop. Zo kwam ik ook in gesprek met Harm (Stadsring51) over laaggeletterdheid bij cliënten binnen de schuldhulpverlening. Zo hebben we, samen met Stichting Lezen en Schrijven, een pilot bedacht. De pilot heeft 6 weken gedraaid en in die tijd zijn er 15 mensen geweest binnen de schuldhulpverlening van Stadsring51 die laaggeletterd bleken.

Het was best spannend, want hoe zou de overdracht naar ons gaan? De eerste man was ontzettend boos. Waar bemoeiden we ons mee, zei hij. Daarna was ik zelf ook even voorzichtig.

Binnen het project hebben we afgesproken dat de mensen gevraagd wordt of het goed is als ik contact met ze opneem. Maar daarna heb ik eigenlijk alleen positieve reacties gehad. Het leek wel of de mensen een soort van opluchting ervaarden, zo van: nu is het benoemd dat ik laaggeletterd ben, nu kan ik ermee aan de slag. Ze hebben zelf ook gezegd: het is gênanter om te zeggen dat je moeite hebt met lezen en schrijven dan dat je schulden hebt. Ze hoeven nu niet meer de schijn op te houden. En het feit dat ik contact met ze opneem, in plaats van dat ze alleen doorverwezen worden, zal vast ook helpen.

Uiteraard moet je er wel over nadenken hoe je het brengt. Ik vertel dan dat ik heb begrepen dat ze moeite hebben met taal, maar dat het goede nieuws is dat er genoeg mogelijkheden zijn om daaraan te werken. Vervolgens nodig ik ze uit op gesprek. Ze mogen dan altijd iemand meenemen, iemand die ze vertrouwen. Ik kan mij zomaar voorstellen dat het best eng is om voor het eerst in de bibliotheek te komen als dat niet hoort bij je vertrouwelijke habitat.

Sommige mensen zijn doorgestroomd naar het Taalcafé, waarbij ze met elkaar kunnen praten. Anderen naar de cursus Klik en tik, waarbij ze werken aan hun digitale vaardigheden en sommige zijn ingestroomd bij lessen Nederlands.

Een dame die aanvankelijk was begonnen met de cursus digitale vaardigheden gaf later zelf aan toch wat aan haar taalvaardigheid te willen doen. Nu zit zij op Nederlandse les. We hebben sinds de pilot ook trouwe bezoekers aan het taalcafé erbij gekregen. Tijdens het Taalcafé gebeuren er ook andere leuke dingen. Twee heren zijn bevriend geraakt en op een keer kwam het gesprek op zwemmen. De een kon het niet, de ander wel. Hij wilde het hem wel leren. Inmiddels gaan ze een keer in de week samen zwemmen. Dit geeft ook weer eens aan dat gebrekkige taalbeheersing een grote invloed heeft op je leven. Laaggeletterden zijn doodsbang als ze zich ergens moeten melden en een formulier moeten invullen. Ze raken geïsoleerd. Als hun taalvaardigheid verbetert, durven ze meer. Het gaat dus ook niet altijd om grote stappen die mensen maken, soms zijn het ook de kleine stappen die tellen. Bij mij is de liefde voor taal en lezen met de paplepel ingegoten. Ik vind het heerlijk om een boek te lezen en daarbij andere werelden te ontdekken. Ik zou dat ook zo graag iedereen gunnen. We hebben ook een Leesclub makkelijk lezen. Een vrijwilliger leest dan stukken uit een boek voor, heel soms leest een deelnemer ook voor. In die vorm kunnen laaggeletterden ook een boek lezen en erover met elkaar praten en discussiëren. Dat vind ik zo mooi.”

3 Taalakkoorden, taal op de werkvloer en laagtaalvaardige ouders - Actielijn 2

3.1 Achtergrond

Actielijn 2 bestaat uit vier onderdelen: het sluiten van regionale en lokale Taalakkoorden, het stimuleren van taalscholing op de werkvloer, het uitbreiden van het landelijke Taalakkoord Werkgevers en het stimuleren van taalscholing aan laagtaalvaardige ouders. Met het ondersteunen van regionale Taalakkoorden richt het Rijk zich op het helpen ontwikkelen van een duurzame lokale en/of regionale infrastructuur waarbinnen partijen gezamenlijk aan de preventie en aanpak van laaggeletterdheid kunnen werken. Binnen deze samenwerkingen komen de verschillende typen aanpakken en partijen zoals scholen, bibliotheken en werkgevers samen. Met de specifieke aandacht voor laagtaalvaardige werknemers wordt ingezet op een moeilijk bereikbare doelgroep die minder goed in beeld is bij gemeente. Door specifiek activiteiten te ondersteunen voor laagtaalvaardige ouders wordt op zowel curatie als preventie ingezet, aangezien het taalniveau van ouders ook samenhangt met het taalniveau van hun kinderen.

Taalakkoorden

Actielijn 2 is opgezet met als doel bij te dragen aan de verduurzaming van opgezette regionale taalnetwerken in de arbeidsmarktregio's. Via de Taalakkoorden maken gemeenten en andere partijen afspraken over het voorkomen van taalachterstanden en het bestrijden van laaggeletterdheid. In regionale Taalakkoorden kunnen bestaande en nieuwe lokale en regionale afspraken een plek krijgen, waardoor één samenhangend regionaal plan ontstaat om laaggeletterdheid effectief aan te pakken. Hierbij kunnen preventieve en curatieve aanpakken op regionaal of lokaal niveau met elkaar worden verbonden. Zo voorkomt een school bijvoorbeeld niet alleen taalachterstanden bij kinderen en jongeren, maar kan het tegelijkertijd potentiële laaggeletterdheid bij ouders signaleren.

Het landelijke **Taalakkoord Werkgevers** is op 27 januari 2015 getekend door de minister van SZW en 29 koploperwerkgevers en branches, onder de naam Zet in op Taal! Bij het Taalakkoord Werkgevers zijn werkgevers en brancheorganisaties aangesloten die het belang van taal als werknemersvaardigheid onderkennen en uitdragen, en waarbinnen werkgevers investeren in de taalvaardigheid van hun medewerkers.

Stimuleringsbijdragen

Om het sluiten van **regionale Taalakkoorden** effectiever te maken, en om voor werkgevers de drempel te verlagen om te investeren in taalvaardigheid van werknemers, stelde het Rijk een stimuleringsbudget beschikbaar. Bijdragen uit dit budget konden worden aangewend voor concrete activiteiten in gebieden waar een regionaal Taalakkoord was gesloten. Daarnaast bood de subsidieregeling ondersteuning aan werkgevers voor de stimulering van **taalscholing op de werkvloer** van laagtaalvaardige werknemers. Doel hierbij was om te stimuleren dat werkgevers investeren in de taalvaardigheid van laagtaalvaardige werknemers, eventueel in combinatie met andere basisvaardigheden die op de werkvloer kunnen worden toegepast.

Vanaf 2018 werd daarnaast middels een subsidieregeling voor scholen, bibliotheken, instellingen voor jeugdgezondheidszorg of voorschoolse voorzieningen ingezet op het verbeteren van de taalvaardigheid van **laagtaalvaardige ouders**. Het kan daarbij gaan om een taaltraject voor ouders, het verbeteren van digitale vaardigheden, maar ook om activiteiten gericht op betere

communicatie met een instelling, beter leren (voor)lezen, training om gesprekken met leraren of zorgverleners te voeren, of activiteiten gericht op het stimuleren van een educatief thuismilieu.

3.2 Onderzoeksvragen en methoden

Om te onderzoeken of de doelstellingen in Actielijn 2 behaald zijn, geven we antwoord op de volgende onderzoeksvragen.

Tabel 2. Onderzoeksvragen Actielijn 2

Onderzoeksvragen
<i>Onderdeel A: Regionale Taalakkoorden</i>
1. Hoeveel Taalakkoorden zijn er in de periode 2016-2018 gesloten?
a. Hoeveel partijen zijn hierbij betrokken?
b. Welke partijen zijn hierbij betrokken?
2. Welk type afspraken komt terug in de Taalakkoorden?
3. In hoeverre worden in de Taalakkoorden verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?
4. In hoeverre komen in de Taalakkoorden de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?
5. Hoe verhoudt het aantal Taalakkoorden in 2016, 2017, 2018 zich tot het aantal regionale akkoorden (convenanten, allianties, bondgenootschappen etc.), dat vóór 2016 gesloten was?
a. Wat was de inhoud van deze convenanten?
6. Waaraan zijn de stimuleringsmiddelen voor Taalakkoorden besteed?
a. Wat was hiermee beoogd?
b. Wat is hiermee bereikt?
7. Hoe evalueren de partners van een Taalakkoord het proces waarin de afspraken tot stand kwamen en het proces waarin de gemaakte afspraken gerealiseerd werden?
8. In hoeverre zijn de betrokken partners voornemens om hun partnerschap na 2018 te continueren?
a. Hoe zien zij de verdere ontwikkeling van het partnerschap?
9. In hoeverre heeft het programma Tel mee met Taal bijgedragen aan de totstandkoming van Taalakkoorden?
<i>Onderdeel B: Stimuleringsregelingen voor werknemers</i>
10. Aan hoeveel werkgevers zijn stimuleringsbijdragen toegekend?
11. Hoeveel deelnemers zijn er bereikt met de stimuleringsregelingen voor werknemers?
a. Met wat voor type scholing?
b. Wat voor bedrijven (branches);
c. Grootte van bedrijven.
12. Wat zijn de leeruitkomsten van de deelnemers (werknemers)?
<i>Onderdeel C: Taalakkoord werkgevers</i>
13. Hoeveel werkgevers en branches zijn er aangesloten bij een Taalakkoord sinds 2016?
<i>Onderdeel D: Laagtaalvaardige ouders</i>
14. Aan hoeveel taaltrajecten en overige activiteiten voor laagtaalvaardige ouders zijn stimuleringsbijdragen toegekend?
15. Hoeveel deelnemers zijn er bereikt met de stimuleringsregelingen voor laagtaalvaardige ouders?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, hebben we de volgende onderzoeksmethoden gebruikt:

Onderdeel A: Regionale Taalakkoorden

De eerste stap behelsde de inventarisatie van de regionale Taalakkoorden. De inventarisatie is uitgevoerd met behulp van door Stichting Lezen & Schrijven en het ministerie van SZW geleverde informatie (eind november 2018). Om vast te stellen wanneer er sprake is van een regionaal Taalakkoord, hebben we – in samenwerking met het ministerie van OCW – de criteria voor het verkrijgen van stimuleringsmiddelen vanuit Tel mee met Taal als basis gebruikt. De Taalakkoorden die in dit onderzoek in de analyses en rapportage zijn meegenomen als “regionale Taalakkoorden” zijn alle Taalakkoorden die een stimuleringsbijdrage voor regionale Taalakkoorden hebben ontvangen en/óf die volgens onze analyse aan alle criteria voldoen.

Na de inventarisatie hebben we voor ieder regionaal Taalakkoord via de betreffende contactperso(n)en informatie verzameld over de inhoud en het proces van totstandkoming, waarmee we de betreffende onderzoeksvragen over de regionale Taalakkoorden konden beantwoorden. Vervolgens hebben we voor ieder regionaal Taalakkoord een telefonisch interview gehouden met één of meerdere trekkers van het samenwerkingsverband. De contactperso(n)en kregen tevens een link naar een digitale enquête toegestuurd, met het verzoek deze aan enkele betrokken samenwerkingspartners door te sturen. In deze enquête stond centraal hoe de partners het proces rondom het sluiten en het uitvoeren van het Taalakkoord (hebben) ervaren, en in hoeverre zij voornemens zijn om hun partnerschap te continueren.

Respons enquête samenwerkingspartners

In totaal hebben 105 personen de digitale enquête geheel of deels ingevuld. Samen beslaan zij 20 regionale Taalakkoorden; dat betekent dat we bij 7 Taalakkoorden geen respons binnen hebben gekregen.

In de kwantitatieve analyse van de antwoorden op de gesloten vragen zijn de percentages per antwoordcategorie op twee manieren berekend: zowel op basis van alle binnengekomen antwoorden, als op basis van het gemiddelde antwoord per Taalakkoord. Bij dit laatste is per gesloten vraag (waarbij telkens sprake is van een ordinaal meetniveau) steeds per Taalakkoord de gemiddelde score berekend, welke vervolgens op een geheel getal is afgerond. Voor de antwoorden op de gesloten vragen zijn daarom steeds 2 percentages weergegeven in de tekst.

De verworven informatie hebben we gepresenteerd in korte en overzichtelijke beschrijvingen per regionaal Taalakkoord (zie aparte bijlage 6).

Onderdeel B: Stimuleringsregelingen ten behoeve van werknemers

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen met betrekking tot taalscholing op de werkvloer hebben we gebruik gemaakt van de informatie die het ministerie van SZW op 25 januari 2019 heeft aangeleverd over de toegekende aanvragen van stimuleringsregelingen voor werkgevers. De informatie over de leeruitkomsten van de deelnemende werknemers is afkomstig van een evaluatie over de uitkomst van de taalscholing voor werknemers.³⁷ Hiervoor hebben 565 werknemers van 56 verschillende werkgevers zowel bij de eerste meting in 2017 als bij de tweede meting in 2018 een vragenlijst ingevuld, waarbij tussen de voor-en nameting minimaal 15 weken zat.

Onderdeel C: Taalakkoord Werkgevers

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag met betrekking tot de aansluiting van werkgevers bij een Taalakkoord, hebben we gebruik gemaakt van de informatie die de coördinator van het landelijk Taalakkoord Werkgevers op 24 januari 2019 heeft aangeleverd, en van de informatie over aangesloten werkgevers bij de regionale Taalakkoorden.

---

³⁷ De Greef, M., (2018) *Tussenevaluatie Taal op de Werkvloer*. Artéduc, Vught.

Onderdeel D: Stimuleringsregelingen ten behoeve van laagtaalvaardige ouders

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen met betrekking tot taalscholing op de werkvloer hebben we gebruik gemaakt van de informatie die het ministerie van SZW op 25 januari 2019 heeft aangeleverd over de toegekende aanvragen van stimuleringsregelingen ten behoeve van laagtaalvaardige ouders.

3.3 Resultaten

3.3.1 Onderdeel A: Regionale Taalakkoorden

Aantal regionale Taalakkoorden

Aantal arbeidsmarktregio's waar tenminste één regionaal Taalakkoord is afgesloten

Ambitie eind 2018: 30 van de 35

Resultaat eind 2018: 24

In het najaar van 2018 waren er 27 regionale Taalakkoorden die aan de gestelde criteria voor een regionaal Taalakkoord voldeden, verspreid over 24 verschillende arbeidsmarktregio's. Hiermee is de officiële doelstelling niet behaald. Echter, in tenminste 6 andere arbeidsmarktregio's wordt er wel degelijk binnen een bondgenootschap met verschillende partijen gewerkt aan het bestrijden van laaggeletterdheid.³⁸

In onderstaand tekstblok staan de criteria voor regionale Taalakkoorden.³⁹

Criteria voor regionale Taalakkoorden

1. Het Taalakkoord wordt getekend door minimaal drie deelnemers, waarvan minimaal:
  - a. één centrumgemeente van een arbeidsmarktregio of minimaal drie niet-centrumgemeenten;
  - b. één bibliotheek en/of één onderwijsinstelling (school, mbo-instelling, ho-instelling of private aanbieder van opleidingen met NRTO-keurmerk).
2. Het Taalakkoord sluit aan bij het landelijke doel van het actieprogramma *Tel mee met Taal* door in te zetten op leesbevordering en op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en taalachterstanden bij kinderen en/of volwassenen;
3. Op papier staat welk doel, intentie, en/of activiteiten er vanuit het Taalakkoord zijn;
4. Het akkoord geeft inzicht welke taken de verschillende deelnemers op zich nemen.

Tabel 3 geeft een overzicht van de 27 regionale Taalakkoorden die mee zijn genomen in onze analyses per arbeidsmarktregio. Uitgebreide beschrijvingen van alle 27 regionale Taalakkoorden zijn te vinden in de (aparte) bijlage 6.

³⁸ In Utrecht en Gorinchem zijn bondgenootschappen op het gebied van laaggeletterdheid. Echter was bij de inventarisatie niet vast te stellen of deze Taalakkoorden aan de gestelde criteria voldeden. In de provincie Overijssel wordt gewerkt met de aanpak (Digi)Taal Werkt. De bondgenootschappen laaggeletterdheid regio Nijmegen (2014) en Midden-Brabant (2017) hebben geen afspraken met acties per partner opgesteld en vallen hierdoor buiten deze evaluatie.

³⁹ In deze rapportage rapporteren we over de samenwerkingsvormen die volgens onze analyse aan alle bovenstaande criteria voldoen. Daarnaast was er een aantal samenwerkingsvormen die volgens onze analyses niet aan alle bovenstaande criteria voldeden, maar wel een stimuleringsbijdrage voor regionale Taalakkoorden hadden ontvangen. Omdat één van de onderzoeksvragen was waar de stimuleringsbijdragen voor gebruikt zijn en wat hiermee bereikt is, hebben we alle samenwerkingsverbanden die een stimuleringsbijdrage kregen, meegenomen in de analyses en rapportage.

Tabel 3 Regionale Taalakkoorden per arbeidsmarktregio

Arbeidsmarktregio	Naam Taalakkoord(en)	Datum akkoord gesloten
Achterhoek	Taalakkoord West-Achterhoek	April 2017
	Taalakkoord Oost-Achterhoek	December 2017
Drechtsteden	Bondgenootschap voor Geletterdheid Drechtsteden	September 2013
Drenthe	Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe	September 2013
Friesland	Regionaal Taalakkoord Noord-Fryslân en de Friese Waddeneilanden	December 2016
Gooi en Vechtstreek	Taalakkoord Gooi en Vechtstreek	September 2017
Groningen	Provincie Groningen voor Geletterdheid	December 2016
Groot Amsterdam	Amsterdams Taalakkoord	Januari 2018
Helmond-De Peel	Convenant aanpak laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Helmond-De Peel	September 2015
Holland-Rijnland	Bondgenootschap voor Geletterdheid Holland-Rijnland	Januari 2017
Midden-Gelderland	Veluwezoom telt mee met taal	Januari 2017
Midden-Holland	Taalakkoord Gouda	Juli 2017
Midden-Limburg	Taalakkoord Leudal-Maasgouw-Nederweert-Weert	December 2016
	Taalakkoord Roermond, Roerdalen en Echt-Susteren	November 2017
Noord-Holland Noord	Taalakkoord Noord-Holland Noord	September 2016
Noord-Limburg	Bondgenootschap voor Geletterdheid Gemeente Venlo	September 2016
Noordoost-Brabant	Convenant Bossche Taalnetwerk	September 2017
Rijnmond	Taalbevordering Gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk	Mei 2017
	Samenwerkingsverband SMV - Onderwijs dat past	Zomer 2017
Rivierenland	Taalakkoord Rivierenland	November 2017
West-Brabant	Taal voor het Leven West-Brabant	September 2014
Zaanstreek/Waterland	Taalakkoord Zaanstreek-Waterland	April 2018
Zeeland	Taalakkoord Zeeland	Oktober 2018
Zuid-Holland Centraal	Taalakkoord Zoetermeer	December 2017
Zuid-Kennemerland en IJmond	Taalakkoord Zuid-Kennemerland en IJmond	December 2016
Zuid-Limburg	Bondgenootschap Parkstad voor Geletterdheid	December 2012
Zuidoost-Brabant	Convenant versterking basisvaardigheden Kempengemeenten	September 2017

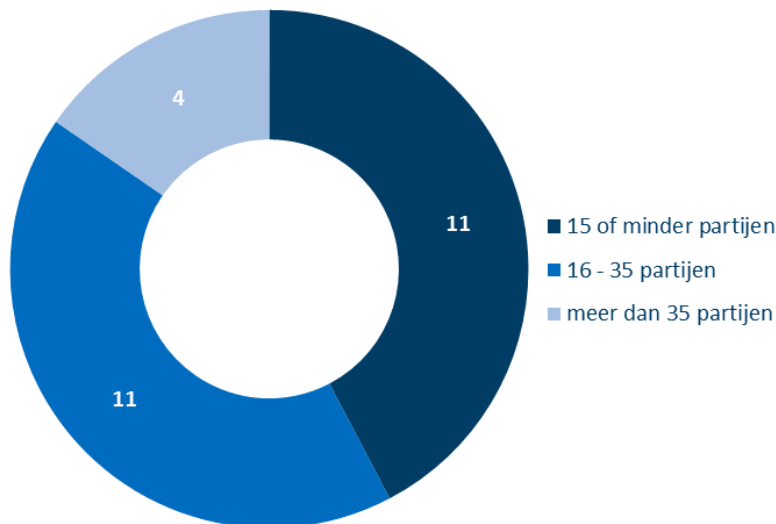
Aan de data waarop de akkoorden zijn gesloten, is te zien dat veel regionale Taalakkoorden tijdens het programma Tel mee met Taal zijn gesloten. Voordat het programma Tel mee met Taal in 2016 begon, waren er 5 regionale bondgenootschappen gesloten die aan laaggeletterdheid werkten. Bij deze gevallen werd de samenwerking wel voortgezet in het kader van Tel mee met Taal. In de

overige gevallen is er sprake van een nieuw regionaal Taalakkoord dat is gesloten in het kader van, en/of ten tijde van Tel mee met Taal. In 2016, 2017 en 2018 werden er respectievelijk 6, 12 en 3 nieuwe regionale Taalakkoorden gesloten. Een opmerking is dat in veel gevallen (een deel van) de uitvoering van acties (waarover afspraken zijn opgesteld) reeds plaatsvond vóórdát er een Taalakkoord was ondertekend. Dit betekent dat er sprake kan zijn van overlap in tijd bij enerzijds het opstellen van het Taalakkoord en anderzijds het uitvoeren van acties.

Samenwerkingspartners

Figuur 1 Aantal samenwerkingspartijen per regionaal Taalakkoord (N=26)

Het aantal samenwerkingspartners per regionaal Taalakkoord varieerde van ongeveer 10 tot 50. Van de regionale Taalakkoorden waren er 11 met 15 samenwerkingspartijen of minder, 11 Taalakkoorden hadden tussen de 16 en 35 samenwerkingspartijen en bij 4 regionale Taalakkoorden werden meer dan 35 samenwerkingspartijen genoemd (zie Figuur 1

Eén van de criteria voor de regionale Taalakkoorden was dat er minstens één centrumgemeente of drie kleinere **gemeenten** deel van uitmaken: van de regionale Taalakkoorden in ons onderzoek waren er bij 7 Taalakkoorden minder dan 3 gemeenten aangesloten; bij 12 Taalakkoorden waren er tussen de 3 en 7 gemeenten aangesloten; bij 6 Taalakkoorden waren er meer dan 7 gemeenten aangesloten. Bij alle regionale Taalakkoorden was **Stichting Lezen & Schrijven** betrokken. Ook waren er bij alle Taalakkoorden één of meerdere **taalaanbieders** aangesloten. Met uitzondering van één Taalakkoord was er minstens één **bibliotheek** per Taalakkoord aangesloten: Bij 13 Taalakkoorden was er 1 bibliotheek aangesloten; bij 7 Taalakkoorden waren er 2 of 3 bibliotheken aangesloten; en bij 3 Taalakkoorden waren er meer dan 3 bibliotheek-stichtingen aangesloten. Bij vrijwel alle regionale Taalakkoorden waren er daarnaast één of meerdere **zorg-/welzijnsorganisaties** aangesloten.

Andere partijen die zich bij de regionale Taalakkoorden aansloten, waren (werk)bedrijven of werkgevers(organisaties) (bij 14 Taalakkoorden), kinderopvang-, primair of voortgezet onderwijsinstellingen (bij 13 Taalakkoorden), vrijwilligersorganisaties (bij 13 Taalakkoorden), of overige partijen (bij 20 Taalakkoorden).

Type afspraken

Als we kijken naar de afspraken die binnen de regionale Taalakkoorden werden gemaakt, zien we dat de verschillende Taalakkoorden dezelfde typen afspraken maken. Het meest genoemd (19 van de 27 Taalakkoorden) werd het op de agenda zetten en bespreekbaar maken van

laaggeletterdheid binnen de regio (bij instanties en/of inwoners), bijvoorbeeld door het organiseren van bijeenkomsten en activiteiten. Een aanzienlijk deel (17 van de 27) van de regionale Taalakkoorden formuleert kwantitatieve doelstellingen ten aanzien van het aantal burgers dat zij binnen een bepaalde periode willen hebben toegeleid naar taalaanbod. Bij slechts 4 Taalakkoorden werd de leesbevordering bij jonge kinderen specifiek als doelstelling benoemd. Andere afspraken binnen de Taalakkoorden die veel voorkwamen, waren het (continueren van):

- Ontwikkeling van (Digi)Taalhuizen of Taalpunten;
- Trainen van professionals, zoals medewerkers van gemeenten, bibliotheken, bedrijven/werkgevers(organisaties) etc., in het signaleren en doorverwijzen van laaggeletterden naar taalaanbod;
- Werven en opleiden van taalvrijwilligers;
- Vereenvoudigen van de communicatiemiddelen van de eigen diensten en organisaties;
- Onderlinge uitwisseling en vergroten van kennis en expertise omtrent laaggeletterdheid;
- Creëren van (nieuw) taalaanbod en activiteiten.

Andere afspraken die genoemd werden, waren het verder in kaart brengen van de doelgroep, het scholen van werknemers, meer integraal werken, uitbreiden van het netwerk, werken aan een overzichtelijke manier om het taalaanbod in beeld te brengen, inzetten van taalambassadeurs en het inzetten van monitoringsinstrumenten.

De ***inhoud van de regionale Taalakkoorden die vóór 2016 gesloten waren*** – en die in het kader van Tel mee met Taal zijn voortgezet – was ook vóór Tel mee met Taal grotendeels in lijn met bovenstaande (typen) afspraken. Een waarschijnlijke verklaring hiervoor is dat deze regionale Taalakkoorden al werden ondersteund vanuit Taal voor het Leven.

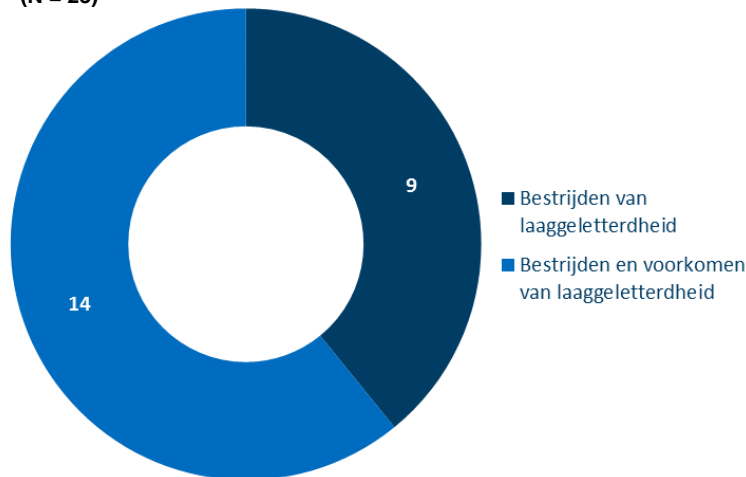
Samenhang met Taal voor het Leven, dienstverlening Bibliotheken en Kunst van Lezen

Bij vrijwel alle regionale Taalakkoorden is de samenhang met Taal voor het Leven (Actielijn 1) goed zichtbaar. Allereerst zijn onder begeleiding van Stichting Lezen & Schrijven in het hele land Taalhuizen en Taalpunten opgezet (volgens de structuur zoals deze is vastgelegd binnen Taal voor het Leven). De ontwikkeling van deze Taalhuizen en Taalpunten was regelmatig opgenomen als doel binnen een Taalakkoord. Een deel van de materialen en concepten waarmee wordt gewerkt in het kader van de regionale Taalakkoorden, is afkomstig uit Taal voor het Leven. Voorbeelden hiervan zijn de Taalmeter, de train-de-trainer cursus, de lesmaterialen en de training Herkennen & Doorverwijzen (voor professionals bij vindplaatsen). Daarnaast gebruiken bibliotheken voor het bevorderen van digitale vaardigheden veelal materialen die door de Koninklijke Bibliotheek ter beschikking zijn gesteld aan alle bibliotheken, zoals Klik & Tik en Digisterker. Hoewel dit formeel los staat van het Tel mee met Taal programma, gaat het hier wel om dienstverlening van de bibliotheek voor diverse (kwetsbare) doelgroepen.

Ook wordt er onder de noemer van regionale Taalakkoorden gewerkt met diverse materialen en concepten in het kader van preventie van laaggeletterdheid, die ook onder Kunst van Lezen (Actielijn 3) vallen. Zo wordt er in veel bibliotheken en scholen gewerkt met BoekStart en de Bibliotheek op school. Dit staat echter los van de regionale Taalakkoorden.

Verbinding preventie en curatie

Figuur 2 Aantal regionale Taalakkoorden gericht op voorkomen en/of bestrijden van laaggeletterdheid (N = 23)

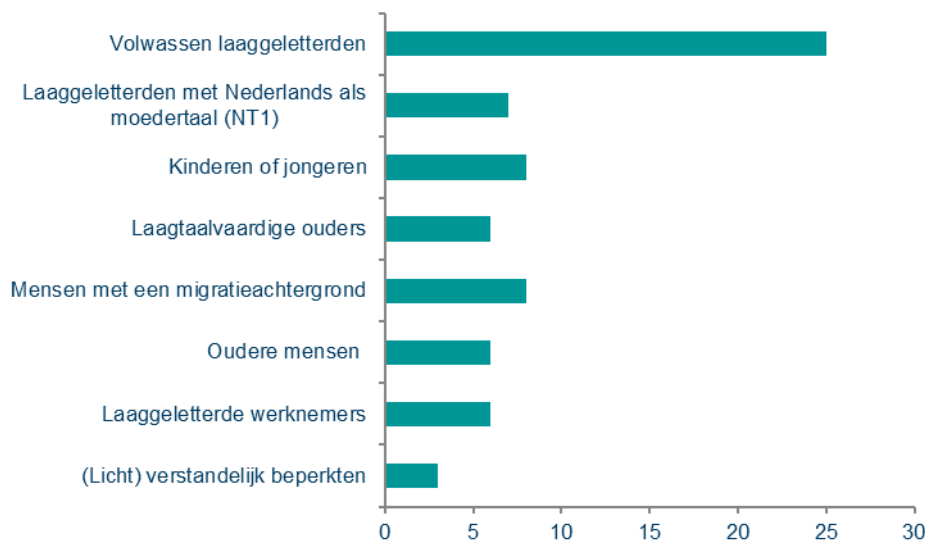
Volgens de geïnterviewde samenwerkingspartners van de regionale Taalakkoorden is een deel van de regionale Taalakkoorden (9) (vooralnog) alleen gericht op het bestrijden van laaggeletterdheid (zie figuur 2). Bij meer dan de helft (14) worden er concrete activiteiten genoemd waarbij wel expliciet de verbinding met preventie wordt gemaakt. Dit betreffen activiteiten die gericht zijn op laagtaalvaardige ouders en hun kinderen. Het motiveren van ouders om aan taal te werken – bijvoorbeeld door te noemen dat dit in het belang is van het kind – heeft als doel leesbevordering en is daarmee gericht op zowel het voorkomen (bij kinderen) als bestrijden (bij ouders) van laaggeletterdheid. In samenwerking met kinderopvang en peuterspeelzalen, basis- en middelbaar onderwijs worden bijvoorbeeld programma's aangeboden voor kinderen en laaggeletterde ouders – gericht op het bevorderen van taalplezier – met als doel het voorkómen (preventief) en aanpakken (curatief) van laaggeletterdheid.⁴⁰ Verder wordt er binnen enkele Taalakkoorden gewerkt met Taal voor Thuis (ontwikkeld door Stichting Lezen & Schrijven in het kader van Taal voor het Leven), leesconsulenten, en/of taalklasjes voor ouders van jonge kinderen.

Uit de interviews met samenwerkingspartners van regionale Taalakkoorden blijkt dat preventie en curatie van laaggeletterdheid nog erg gescheiden domeinen zijn. Dit valt mede te verklaren door de organisatiestructuur; waar het bestrijden van laaggeletterdheid vooral het werkveld is van Stichting Lezen & Schrijven en plaatsvindt via taalnetwerken (en bijbehorende Taalhuizen), ligt preventie van laaggeletterdheid vooral in het werkveld van de bibliotheken en Stichting Lezen.

⁴⁰ Dit zijn activiteiten zoals de VoorleesExpress, BoekStart en de Bibliotheek op school (dBOS). Deze worden deels in hoofdstuk 4 (Actielijn 3) besproken

Doelgroepen

Figuur 3 Doelgroepen waar regionale Taalakkoorden zich op richten

Vrijwel alle regionale Taalakkoorden hebben als primaire doelgroep **volwassen laaggeletterden** die behoefte hebben aan ondersteuning bij bepaalde basisvaardigheden (zie Figuur 3). Een deel (7) van de regionale Taalakkoorden geeft specifiek aan de **NT1**-groep als doelgroep te hebben. Bij 8 regionale Taalakkoorden zijn **kinderen of jongeren** een specifieke doelgroep en bij 6 regionale Taalakkoorden worden **laagtaalvaardige ouders** als doelgroep benoemd. Andere doelgroepen die genoemd worden zijn mensen met een **migratieachtergrond** (bijvoorbeeld die Nederlands als tweede taal hebben, of in het kader van de Participatiewet Taaleis aan hun Nederlands moeten werken; bij 8 Taalakkoorden); **oudere mensen** (vanaf 50+; bij 6 Taalakkoorden); de laaggeletterde **werknemer** (6 Taalakkoorden) en; **(licht) verstandelijk beperkte mensen** (3 Taalakkoorden).

Domeinen

Voor alle regionale Taalakkoorden onderzochten we in hoeverre de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terugkwamen. Bij meer dan de helft van de regionale Taalakkoorden (14) waar we informatie konden inwinnen over de domeinen waarop de activiteiten gericht werden, werden *zowel* de domeinen werk, gezin, onderwijs *als* zorg expliciet onderscheiden, en worden taalactiviteiten uitgevoerd die specifiek op elk van de domeinen gericht zijn. Bij een deel van de regionale Taalakkoorden (6) werden al deze domeinen, behalve onderwijs, specifiek benoemd. Ook worden er binnen de regio's verbanden gelegd tussen de verschillende domeinen om te komen tot een integrale benadering van laaggeletterdheid.

In alle regionale Taalakkoorden wordt het domein **werk** genoemd als domein waar (een deel van) de activiteiten zich op richten. De activiteiten binnen dit domein zijn erop gericht om het bewustzijn over laaggeletterdheid onder werkgevers te vergroten, hen te helpen bij het kunnen herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden binnen hun organisatie, of specifiek taalaanbod voor medewerkers van bij het Taalakkoord aangesloten bedrijven te creëren. Medewerkers van werkbedrijven en sociale diensten van gemeenten krijgen bijvoorbeeld training in het gebruiken van instrumenten (zoals de Taalmeter) om laaggeletterdheid op te sporen en in het doorverwijzen van laaggeletterden naar passend taalaanbod. Doel van de activiteiten binnen dit domein is het bestrijden van laaggeletterdheid bij werknemers en werkzoekenden, zodat zij beter inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt.

Bij de meeste regionale Taalakkoorden (23) werd ook het domein **zorg en/of welzijn** expliciet benoemd. Vaak betreft dit het trainen van professionals binnen de (gezondheid)zorg en welzijnssector in het kunnen herkennen van laaggeletterdheid en doorverwijzen naar passend taalaanbod. Hierbij komt de hoofddoelstelling van het programma dat erop gericht is de zelfredzaamheid en participatie van mensen te verbeteren heel expliciet als uitgangspunt naar voren. Het vergroten van taal-, basis- en gezondheidsvaardigheden is er immers direct op gericht om mensen meer zelfredzaam te maken en beter in staat om in de samenleving te participeren.

Bij de meeste regionale Taalakkoorden (21) kwam ook het domein **gezin** terug. Activiteiten binnen dit domein betreffen met name stimulerende taalactiviteiten voor (jonge) kinderen en hun ouders, zoals Taal voor Thuis. Veel activiteiten worden ook in samenwerking met kinderopvang en peuterspeelzalen, basis- en middelbaar onderwijs aangeboden en hebben als doel het voorkómen (preventief) en aanpakken (curatief) van laaggeletterdheid binnen het gezin. Voorbeelden hiervan zijn BoekStart en dBos.⁴¹ Dit zijn activiteiten waarbij het domein **onderwijs** met gezin wordt verbonden. De achterliggende visie bij bovengenoemde taalactiviteiten is dat ouders met een lage taalvaardigheid hun kinderen minder goed kunnen ondersteunen op school, waardoor deze kinderen het risico lopen op een taalachterstand. De activiteiten binnen onderwijs en gezin zijn erop gericht om deze vicieuze cirkel van het doorgeven van taalachterstanden te doorbreken. Bij 16 regionale Taalakkoorden wordt onderwijs expliciet benoemd als domein waar het Taalakkoord zich op richt.

Bijdrage Tel mee met Taal aan de totstandkoming van het Taalakkoord

Middels interviews met samenwerkingspartners van de regionale Taalakkoorden is gevraagd wat de bijdrage van het Tel mee met Taal programma is geweest bij de totstandkoming van het Taalakkoord. Bij een deel (9) van de regionale Taalakkoorden was er voor de totstandkoming van het Taalakkoord al een actief samenwerkingsverband dat erop gericht was gezamenlijk laaggeletterdheid aan te pakken. Door het Tel mee met Taal programma is deze samenwerking echter verder verstevigd en/of uitgebreid, en zijn er meer concrete afspraken gemaakt. Bij een deel van de Taalakkoorden (9) was Stichting Lezen & Schrijven volgens de contactpersoon de aanjager voor het sluiten van een Taalakkoord, al dan niet als onderdeel van al bestaande plannen van enkele partijen om samen te werken aan laaggeletterdheid. Bij 3 regionale Taalakkoorden was het Tel mee met Taal programma de directe aanleiding voor het sluiten van het Taalakkoord en bij 2 regionale Taalakkoorden werd dit puur gedaan om aanspraak te kunnen maken op de stimuleringsbijdrage.

Stimuleringsbijdragen

Een groot deel van de regionale Taalakkoorden (20) heeft een stimuleringsbijdrage vanuit het Tel mee met Taal programma ontvangen. Bij iets meer dan de helft van deze regionale Taalakkoorden (11) zijn deze bijdragen ingezet om taalactiviteiten aan te kunnen bieden. Bij 7 Taalakkoorden hadden deze activiteiten specifiek laagtaalvaardige gezinnen als doelgroep. Bij enkele Taalakkoorden waren er (ook) activiteiten specifiek gericht op jeugd (bij 2 Taalakkoorden) of werkzoekenden/werknemers (bij 2 Taalakkoorden) die vanuit de stimuleringsbijdragen bekostigd zijn.

Bij ongeveer de helft van de regionale Taalakkoorden (9) werd de stimuleringsbijdrage besteed aan het onder de aandacht brengen van laaggeletterdheid onder laaggeletterden zelf of bij nieuwe partijen die veel met de doelgroep in aanraking komen. Een deel van de regionale Taalakkoorden (7) zette de stimuleringsbijdragen in ter ondersteuning van hun netwerkactiviteiten. Andere zaken waaraan stimuleringsbijdragen zijn besteed, betreffen het bekostigen van cursussen of materiaal voor het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden of train-de-trainer cursussen (bij 4

⁴¹ BoekStart en dBOS worden in Actielijn 3 besproken (hoofdstuk 4).

regionale Taalakkoorden), het trainen van taalvrijwilligers, oprichten van Taalhuizen, monitoring en het verbeteren van de eigen communicatie (elk bij 1 regionaal Taalakkoord).

De contactpersonen van de regionale Taalakkoorden is gevraagd naar de eerste **resultaten** van de Taalakkoorden. Hoewel het in veel gevallen nog te vroeg is om volledig zicht te hebben op de resultaten van het Taalakkoord, noemen de meeste contactpersonen de (verbeterde) samenwerking met de verschillende partijen en daarmee de bewustwording en het stevig op de kaart zetten van laaggeletterdheid bij de betrokken partijen als belangrijk resultaat. De aantallen laaggeletterden die gebruik maken van het taalaanbod, komen in enkele gevallen overeen met de gestelde doelstellingen (voor zover deze geformuleerd zijn). Echter noemt vrijwel elk contactpersoon dat een belangrijke groep, namelijk de NT1-groep, nog veel te weinig bereikt wordt.

In hoeverre de stimuleringsbijdragen specifiek hebben bijgedragen aan de behaalde resultaten is nog niet vast te stellen. Een enkeling geeft aan dat de stimuleringsbijdragen met name hebben bijgedragen aan het verstevigen van het netwerk.

Samenwerking binnen de Taalakkoorden

Totstandkoming van Taalakkoorden

Ten aanzien van het proces van totstandkoming van de Taalakkoorden wordt allereerst de rol van Stichting Lezen & Schrijven opgemerkt. Zo wordt genoemd dat Stichting Lezen & Schrijven voorbeelden heeft aangereikt voor de inhoud van het Taalakkoord (ter suggestie of inspiratie om op te nemen). Dit is doorgaans één van de rollen van Stichting Lezen & Schrijven binnen de Taalakkoorden. Bij een deel van de regionale Taalakkoorden (7) wordt specifiek de gemeente genoemd als belangrijke aanjager van het samenwerkingsverband.

Uit de open antwoorden in de digitale enquête blijkt dat, volgens de samenwerkingspartners, de afspraken binnen de Taalakkoorden niet altijd voldoende zijn geconcretiseerd. Bovendien zijn er enkele Taalakkoorden waarbij er geen duidelijke afspraken per afzonderlijke partner zijn opgenomen. In de open antwoorden lijkt ook te worden gesuggereerd dat de kwaliteit van de afspraken van invloed kan zijn op het proces van uitvoering van de Taalakkoorden.

In de opzet van regionale Taalakkoorden binnen Tel mee met Taal kan er een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds het opstellen en anderzijds het uitvoeren van het Taalakkoord, waarbij beide processen elkaar in de tijd opvolgen. De praktijk laat echter zien dat het niet altijd op deze manier verloopt. Zo kunnen er al allerlei (taal)activiteiten worden uitgevoerd in het kader van Tel mee met Taal, zonder dat er nog officieel sprake is van een regionaal Taalakkoord.

Een trend die verder is te zien bij de regionale Taalakkoorden, is dat er in de opstartfase met een (relatief) klein aantal partners werd begonnen, en dat andere partners pas ná de opstartfase zijn betrokken. In sommige gevallen is het Taalakkoord aangevuld met handtekeningen van nieuwe partijen, die daarmee officieel partner worden. In andere gevallen wordt er in de uitvoering samengewerkt met partijen die officieel geen partner zijn van het Taalakkoord. Het gaat hierbij met name om scholen en werkgevers die worden benaderd voor medewerking, en die ook een rol hebben in de uitvoering.

Samenwerkingsstructuur

In de coördinatie van de Taalakkoorden (totstandkoming en uitvoering) lijken met name gemeenten en bibliotheken een belangrijke rol te hebben. Zij stellen doorgaans een projectleider of coördinator ter beschikking ten behoeve van het Taalakkoord. In veel gevallen is het de Taalhuiscoördinator die een aanjagende rol heeft. In de praktijk fungeert het Taalhuis doorgaans als spil binnen het Taalakkoord, als een lokale netwerkorganisatie waarbinnen wordt samengewerkt, zo blijkt uit de beschrijvingen van de regionale Taalakkoorden. Met andere woorden: de uitvoering van de

Taalakkoorden lijkt regelmatig of vaak te zijn ingebed in de samenwerkingsstructuur van lokale taalnetwerken (zie ook Actielijn 1). Dit is ook teruggekoppeld via opmerkingen van samenwerkingspartners, die stellen dat de uitvoering van het Taalakkoord en samenwerking tussen partijen vooral op lokaal niveau plaatsvindt.

Bij een relatief groot deel van de Taalakkoorden wordt er gewerkt met een kerngroep of stuurgroep, met een kern van vaste betrokken partners die periodiek hebben vergaderd tijdens de totstandkoming en de uitvoering van het Taalakkoord. Niet alle partijen die het Taalakkoord hebben ondertekend, nemen aan deze vergaderingen deel.

Bij veel Taalakkoorden vinden er één of meerdere keren per jaar netwerkbijeenkomsten plaats, waarvoor alle deelnemende partijen worden uitgenodigd. Doel van dit type bijeenkomsten is doorgaans om verder te praten over de aanpak van laaggeletterdheid, om samenwerking tussen partijen te stimuleren, en om successen en tips te delen.

Samenwerking tussen partijen

Op de vraag hoe de samenwerking tussen partijen is verlopen bij het opstellen en uitvoeren van het Taalakkoord, wordt redelijk positief gereageerd. Uit de antwoorden op de digitale enquête⁴² blijkt dat het (in zekere mate) gemakkelijk is gelukt om de juiste partijen te vinden en te betrekken bij het opstellen van het Taalakkoord (57% tot 65%; vrijwel de rest is neutraal), dat de partijen zich (in zekere mate) actief hebben opgesteld in het meedenken over de inhoud van het Taalakkoord (48% tot 60%; vrijwel de rest is neutraal), dat de partijen het (enigszins) snel en gemakkelijk eens waren over de gemaakte afspraken (54% tot 65%; vrijwel de rest is neutraal), dat de partijen (in zekere mate) geïnteresseerd zijn aan de afspraken binnen het Taalakkoord en de uitvoering ervan (47% tot 50%; vrijwel de rest is neutraal), en dat de partijen elkaar (in zekere mate) goed kunnen vinden en goed kunnen samenwerken (40% tot 41%; vrijwel de rest is neutraal). Uit het grote aandeel van de respondenten dat neutraal is ten aanzien van de samenwerking (meer dan de helft is neutraal over of er goed wordt samengewerkt) kunnen we afleiden dat er nog verbetering mogelijk is in de samenwerking. Overigens wordt regelmatig opgemerkt dat de mate waarin de samenwerking goed verloopt, verschilt per partij.

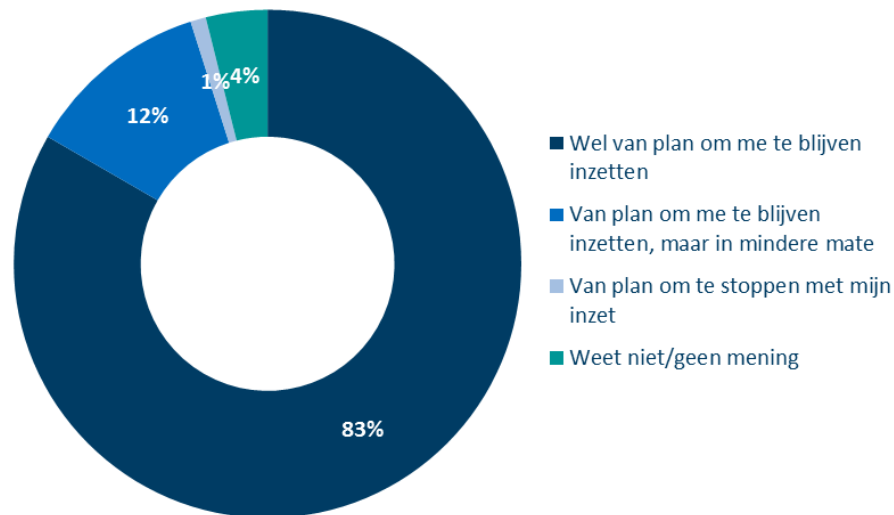
Toekomstige samenwerking

In de digitale enquête is aan de samenwerkingspartners gevraagd in hoeverre zijzelf en andere partijen van plan zijn om zich te blijven inzetten binnen het Taalakkoord. Het overgrote merendeel van de partners (83%) die de enquête heeft ingevuld, is van plan om zich te blijven inzetten. Daartegenover staat dat minder dan de helft (47%) denkt dat de meeste partijen binnen het Taalakkoord dit ook van plan zijn te doen. 40% van de partners denkt dat een deel van de partijen binnen het Taalakkoord zich in dezelfde mate blijft inzetten, en een deel in mindere mate. In onderstaande cirkeldiagrammen zijn de verdelingen van de gegeven antwoorden te zien.

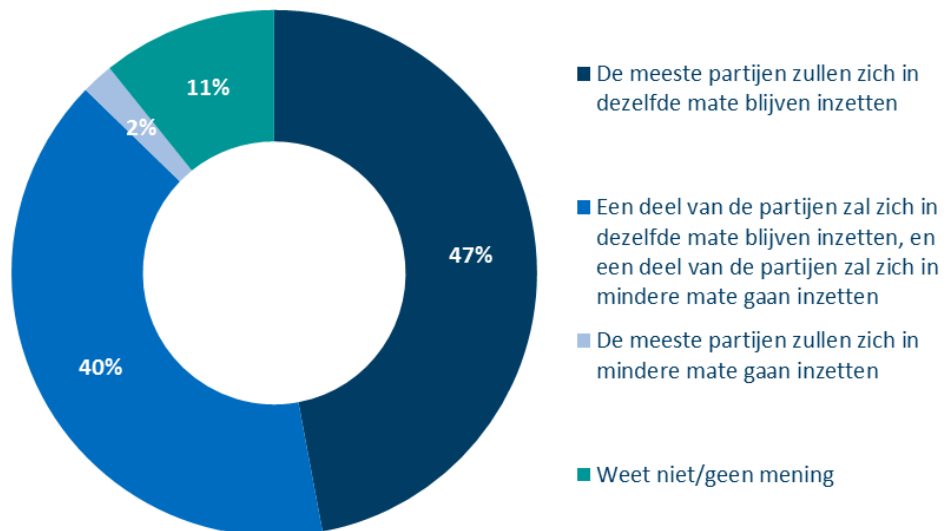
---

⁴² Per gesloten vraag (waarbij telkens sprake is van een ordinaal meetniveau) zijn steeds per Taalakkoord de gemiddelde score berekend, welke vervolgens op een geheel getal is afgerond. Voor de antwoorden op de gesloten vragen zijn daarom steeds 2 percentages weergegeven in de tekst.

Figuur 4 In hoeverre bent u of uw organisatie van plan om zich te blijven inzetten binnen het Taalakkoord (N=102)?

Figuur 5 In hoeverre denkt u dat andere partijen van plan zijn om zich te blijven inzetten binnen het Taalakkoord (N=102)?

De mate waarin partijen zich in de komende jaren zullen blijven inzetten, lijkt met een aantal (samenhangende) factoren te maken te hebben. Daarbij worden in elk geval genoemd: de mate waarin de aanpak van laaggeletterdheid (hoog) op de agenda staat binnen de gemeenten en in de regio als geheel; en de intensiteit van de samenwerking tussen partijen (en in hoeverre dit goed blijft verlopen). De inzet en motivatie van gemeenten – waarvan een regierol lijkt te worden verwacht – en van uitvoerende partijen lijkt hiervoor cruciaal. Dit heeft ook te maken met de (financiële) middelen die worden vrijgemaakt voor de aanpak van laaggeletterdheid. Sommige partners benoemen hierbij expliciet dat, wanneer er op termijn geen effecten blijken ten aanzien van het terugdringen van laaggeletterdheid, zij minder financiële inzet vanuit gemeenten verwachten.

Ten aanzien van de borging van de aanpak van laaggeletterdheid in beleid en uitvoering wordt verder genoemd dat veel (taal)activiteiten momenteel verlopen via allerlei projecten waarvoor subsidie wordt gegeven. Er lijkt te worden gesuggereerd dat er in dit geval nog minder sprake is van een overkoepelende infrastructuur waarin continu aandacht is voor laaggeletterdheid.

Verder wordt de rol van Stichting Lezen & Schrijven genoemd als bepalende factor voor de toekomstige inzet op lokaal en regionaal niveau.

3.3.2 Onderdeel B: Stimuleringsregelingen ten behoeve van werknemers

Stimuleringsbijdragen voor werknemers

Via de subsidieregeling Tel mee met Taal konden werkgevers subsidie aanvragen voor taalscholing van hun medewerkers. Deze subsidies waren bedoeld voor korte, praktische trajecten die direct op de werkvloer te gebruiken zijn. In totaal zijn **566 stimuleringsbijdragen** toegekend van in totaal ruim € 5,5 miljoen. Ruim **9.800 werknemers** volg(d)en een taal cursus ondersteund door de stimuleringsregeling.

Werkgevers uit uiteenlopende economische sectoren doen een beroep op de stimuleringsbijdragen. De organisaties die een bijdrage ontvingen zijn actief in verschillende sectoren binnen de industrie en dienstensector. De sectoren die het vaakst een bijdrage ontvingen zijn de bouw/industrie/techniek, schoonmaak, jeugd en kinderopvang en de uitzendbranche.

De bedrijven en organisaties die met de stimuleringsbijdragen hun werknemers taal cursussen hebben aangeboden, variëren in bedrijfsgrootte. Van de 566 werkgevers komen er 412 uit het Midden en Klein Bedrijf (MKB). Dat zijn bedrijven met minder dan 250 werknemers in dienst. In 99 gevallen hebben de werkgevers meer dan 500 werknemers in dienst, waarvan in 58 gevallen meer dan 1.000 werknemers.

Type scholing

Bij veel van de taalscholingsprogramma's wordt gewerkt met een combinatie van meerdere leervormen. Werknemers krijgen lesmaterialen en maken opdrachten via zowel boeken als een online platform ("e-learning"). Daarnaast is er in veel gevallen sprake van zowel klassikale lessen (scholing in groepsverband) als individuele begeleiding met een docent of taalcoach van een andere organisatie of instelling. Deze lessen vinden soms plaats bij de betrokken organisatie of instelling, en soms in het bedrijf zelf ("in company").

In de praktijk- en oefenopdrachten wordt aandacht besteed aan de onderdelen spreken, schrijven, lezen en luisteren. In enkele gevallen komen ook reken- en digivaardigheden aan bod. De oefeningen zijn veelal gericht op situaties (thema's) op de werkvloer. Zo wordt er bij een aantal programma's gewerkt met communicatieopdrachten via rollenspellen, waarbij situaties op de werkvloer worden nagespeeld met het voeren van gesprekken en/of worden geobserveerd.

Leeruitkomsten

Uit het onderzoek in 2018⁴³ onder werknemers die geschoold zijn via taaltrajecten die door het Tel mee met Taal programma gefinancierd zijn, blijkt dat een meerderheid van de deelnemers verbetering ondervindt wat betreft hun (zelf gerapporteerde) dagelijks functioneren en taalbeheersing op de werkvloer. De meeste deelnemers ervaren beter zijn of haar taken te kunnen uitvoeren en daarnaast de taal beter te kunnen toepassen op het werk. Circa 74% van de deelnemers kan beter taalvaardigheden tijdens het werk toepassen. Daarnaast is een groot aantal deelnemers (circa 69%) gematigd positief over de verbetering in het uitvoeren van hun taken op het werk door deelname aan het taaltraject op de werkvloer.

---

⁴³ De Greef, M., (2018) Tussenevaluatie Taal op de Werkvloer. Artédud, Vught.

3.3.3 Onderdeel C: Taalakkoord Werkgevers

Aantal werkgevers, branches en taalaanbieders gecommiteerd aan belang van taal op de werkvloer

Ambitie eind 2018: 300

Resultaat eind 2018: 289 (162 werkgevers, 19 branches en 78 taalaanbieders aangesloten bij Taalakkoord Werkgevers en tenminste 30 andere werkgevers aangesloten bij een regionaal Taalakkoord)

Eind 2018 hadden zich 259 partijen aangesloten bij het Taalakkoord Werkgevers, waarvan 162 werkgevers, 19 branches en 78 taalaanbieders. Daarnaast waren er in de beschrijvingen van de regionale Taalakkoorden nog eens 30 andere werkgevers genoemd⁴⁴ die zich bij een regionaal Taalakkoord hebben aangesloten. De doelstelling van 300 partijen die zich in 2018 zouden moeten hebben gecommiteerd aan het belang van taal op de werkvloer middels het ondertekenen van het Taalakkoord Werkgevers en/of het aansluiten bij een regionaal Taalakkoord is daarmee zo goed als behaald. Er blijven zich bij het Taalakkoord Werkgevers steeds werkgevers en branches aansluiten. De doelstelling van Leren en Werken is om in 2019 ongeveer 1 nieuwe werkgever of branche per week te laten aansluiten.

3.3.4 Onderdeel D: Stimuleringsregelingen ten behoeve van laagtaalvaardige ouders

Aantal laagtaalvaardige ouders bereikt met taaltraining en steun in het bieden van een educatief thuismilieu

Ambitie eind 2018: 10.000

Resultaat eind 2018: Ongeveer 3.700 laagtaalvaardige ouders bereikt met stimuleringsbijdrage

Eind 2018 hadden **71 taaltrajecten of -activiteiten** (59 taaltrajecten en 12 overige activiteiten) voor laagtaalvaardige ouders een stimuleringsbijdrage ontvangen. Van de 59 taaltrajecten volg(d)en bijna **3.700 deelnemers** een taal cursus ondersteund door deze stimuleringsregeling. Bij 12 activiteiten waren nog geen gegevens bekend over het aantal deelnemers.

Aangezien deze trajecten en activiteiten pas in het najaar van 2018 zijn gestart waren er ten tijde van het opstellen van deze rapportage nog geen gegevens over de leeruitkomsten van de deelnemers beschikbaar.

Omdat er voor dit onderzoek alleen zicht is op de aantallen laagtaalvaardige ouders die bereikt zijn met de stimuleringsbijdrage vanuit Actielijn 2 is de vraag of de kwantitatieve subdoelstelling van 10.000 laagtaalvaardige ouders is behaald niet volledig te beantwoorden. Immers zijn er binnen de regionale of lokale Taalakkoorden ook activiteiten en taalaanbod gerealiseerd die niet bekostigd zijn met de stimuleringsbijdragen. We kunnen dan ook alleen concluderen dat met de stimuleringsbijdragen zelf in ieder geval nog geen 10.000 laagtaalvaardige ouders bereikt zijn, maar dat dit gezien de nog korte looptijd ook wel te verwachten was.

⁴⁴ Deze 30 werkgevers kwamen niet in het overzicht van partijen binnen het Taalakkoord Werkgevers voor. Vier partijen kwamen in zowel het overzicht van partijen binnen het Taalakkoord Werkgevers als in (één van) de regionale Taalakkoorden voor.

3.4 Conclusie

Actielijn 2 van het Tel mee met Taal programma was opgezet met als doel:

1. bij te dragen aan de verduurzaming van opgezette regionale taalnetwerken in de arbeidsmarktregio's;
2. werkgevers te stimuleren te investeren in de taalvaardigheid en/of andere relevante basisvaardigheden van laagtaalvaardige werknemers;
3. het stimuleren van een educatief thuismilieu bij laagtaalvaardige gezinnen.

Hieraan werden drie kwantitatieve doelstellingen gekoppeld, namelijk dat er eind 2018:

- in 30 van de 35 arbeidsmarktregio's tenminste één regionaal Taalakkoord zou zijn afgesloten;
- 300 partijen zich hebben gecommitteerd aan het belang van taal op de werkvloer middels het ondertekenen van het Taalakkoord Werkgevers en/of het aansluiten bij een regionaal Taalakkoord;
- 10.000 laagtaalvaardige ouders zijn bereikt met taaltraining en steun in het bieden van een educatief thuismilieu.

Verduurzamen van regionale taalnetwerken in de arbeidsmarktregio's

Tijdens het Tel mee met Taal programma is het aantal samenwerkingsverbanden dat aan de criteria voor een regionaal Taalakkoord voldoet van 5 naar 27 gegaan, verspreid over 24 arbeidsmarktregio's. In veel regio's was er voor 2016 al wel sprake van samenwerking tussen verschillende partijen die zich bezighielden met laaggeletterdheid, of waren er al concrete plannen voor samenwerking. Echter, door de aanjagende rol van Stichting Lezen & Schrijven, het Tel mee met Taal programma en/of het beschikbaar stellen van de stimuleringsbijdrage voor regionale Taalakkorden, is de samenwerking concreter geworden door middel van het opstellen van afspraken en is deze in veel gevallen verdiept en uitgebreid. Tel mee met Taal vergemakkelijkte het proces van het opstellen van afspraken en zorgde voor een basis voor het uitvoeren van activiteiten.

Gezien deze resultaten concluderen we dat, hoewel de kwantitatieve doelstelling van regionale Taalakkorden in tenminste 30 arbeidsmarktregio's niet volledig is behaald, wel vast te stellen is dat Actielijn 2 van het Tel mee met Taal programma heeft bijgedragen aan de verduurzaming van (al dan niet eerder opgezette) regionale taalnetwerken in de meeste arbeidsmarktregio's.

Stimuleren van taalvaardigheid van laagtaalvaardige werknemers

Naast het verduurzamen van regionale taalnetwerken was een belangrijke doelstelling van Actielijn 2 het stimuleren van werkgevers om te investeren in de taalvaardigheid -of andere basisvaardigheden die relevant zijn op de werkvloer- van hun laagtaalvaardige werknemers. Een eerste stap daarvoor wordt gezet door het erkennen van het belang van het stimuleren van taalvaardigheid bij werknemers. Doordat relevante partijen zich aansluiten bij het Taalakkoord Werkgevers en/of een regionaal Taalakkoord wordt deze eerste stap gemaakt. Eind 2018 zien we dat tenminste 289 relevante partijen (waaronder tenminste 211 werkgevers of branches) zich op deze manier aan het belang van taal op de werkvloer hebben gecommitteerd. Hiermee is de kwantitatieve doelstelling van 300 relevante partijen dan ook zo goed als gehaald. Door het daadwerkelijke investeren in mogelijkheden voor het verbeteren van taal- of basisvaardigheden van werknemers te stimuleren, is er daarnaast een subsidieregeling voor werkgevers gekomen, ten behoeve van korte, praktische trajecten voor het leren van vaardigheden die direct op de werkvloer te gebruiken zijn. Via deze subsidieregeling zijn er 566 stimuleringsbijdragen van in totaal € 5,5 miljoen toegekend. Ruim 9.800 werknemers hebben een taalcursus gevolgd ondersteund door deze stimuleringsregeling. Uit onderzoek onder werknemers die geschoold zijn via taaltrajecten die door het Tel mee met Taal programma gefinancierd zijn, blijkt dat een meerderheid van de

deelnemers ook daadwerkelijk verbetering ondervond wat betreft hun dagelijks functioneren en taalbeheersing op de werkvloer.

We kunnen dan ook concluderen dat de Taalakkoorden in ieder geval een rol hebben gespeeld bij het onderkennen en bespreekbaar maken van het onderwerp onder werkgevers. In hoeverre werkgevers daardoor ook daadwerkelijk gestimuleerd zijn te investeren in het verbeteren van de taalvaardigheid van hun werknemers is niet vast te stellen. Wel is duidelijk dat de stimuleringsbijdragen eraan hebben bijgedragen dat bijna 10.000 werknemers een cursus konden volgen wat bij het merendeel van hen heeft geleid tot verbetering in hun dagelijks functioneren en taalbeheersing op de werkvloer.

Stimuleren van taalvaardigheid van laagtaalvaardige gezinnen

Het derde doel van Actielijn 2 was om laagtaalvaardige gezinnen te bereiken en taalaanbod te bieden om de taalvaardigheid van zowel kinderen als ouders te verbeteren. Binnen de regionale Taalakkoorden wordt hierop ingezet door preventieve en curatieve onderdelen met elkaar te verbinden. Bij meer dan de helft van de regionale Taalakkoorden zijn er daadwerkelijk activiteiten ondernomen waarbij die verbinding wordt gemaakt. In samenwerking met kinderopvang en peuterspeelzalen, basis- en middelbaar onderwijs worden bijvoorbeeld programma's aangeboden voor kinderen en laaggeletterde ouders met als doel het voorkomen (bij kinderen) en aanpakken (bij ouder) van laaggeletterdheid. Verder wordt er binnen enkele Taalakkoorden gewerkt met Taal voor Thuis (ontwikkeld door Stichting Lezen & Schrijven in het kader van Taal voor het Leven), leesconsulenten, en/of taalklasjes voor ouders van jonge kinderen. Toch blijken preventie en curatie van laaggeletterdheid nog erg gescheiden domeinen te zijn. Het stimuleren van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige gezinnen kan over het algemeen nog sterker binnen de regionale Taalakkoorden uitgewerkt en geprioriteerd worden, door middel van een meer integrale benadering en het realiseren van meer activiteiten gericht op deze doelgroep.

In 2018 is er in het kader van Tel mee met Taal ook een stimuleringsregeling voor scholen, bibliotheken, instellingen voor jeugdgezondheidszorg of voorschoolse voorzieningen beschikbaar gesteld voor het ontwikkelen van trajecten of activiteiten ter verbetering van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige ouders. Hoewel er gezien de korte looptijd van deze stimuleringsregeling nog niets te zeggen is over de effecten van deze taaltrajecten, kunnen we wel voorzichtig vaststellen dat de stimuleringsbijdragen in korte tijd al een aanzienlijk aantal laagtaalvaardige ouders heeft bereikt en er (mede) voor heeft gezorgd dat zij actief aan hun taalvaardigheid werken.

Concluderend kunnen we zeggen dat Actielijn 2 een begin heeft gemaakt met het stimuleren van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige gezinnen. De stimuleringsbijdragen hebben in ieder geval al een bijdrage geleverd aan het verbeteren van de taalvaardigheid van bijna 3700 laagtaalvaardige ouders. Daarnaast wordt middels de regionale Taalakkoorden het belang van het werken aan de taalvaardigheid van laagtaalvaardige gezinnen op de kaart gezet. Hierbinnen worden ook al bij de helft van de Taalakkoorden taalaanbod en activiteiten gerealiseerd voor laagtaalvaardige ouders. Hoeveel ouders hiermee al bereikt zijn is nog niet bekend. In het algemeen kan worden geconcludeerd dat de verbinding tussen partijen uit de preventie en curatie domeinen nog veel sterker gemaakt kunnen worden, teneinde de taalvaardigheid van laagtaalvaardige gezinnen te verbeteren.

4 Leesbevordering - Actielijn 3

4.1 Achtergrond

Actielijn 3 van Tel mee met Taal is een voortzetting van het programma Kunst van Lezen.⁴⁵ Dit is een landelijk leesbevorderingsprogramma bestaande uit drie onderdelen:

- BoekStart voor baby's en BoekStart in de Kinderopvang, 0-4 jaar;
- De Bibliotheek op school in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs (4-18 jaar);
- Landelijke, regionale en lokale leesbevorderingsnetwerken tussen bibliotheken, overheden, consultatiebureaus, kinderopvang- en onderwijsinstellingen.

Kunst van Lezen gaat uit van de veronderstelling dat voorlezen vanaf zeer jonge leeftijd en veel vrij lezen door schoolgaande kinderen onmisbaar is om plezier in lezen te ontwikkelen en daarmee leesmotivatie en taalvaardigheid te bevorderen.

Ouders van baby's ontvangen van de gemeente of via het consultatiebureau een brief met een waardebon voor een **BoekStart**koffertje met daarin twee boekjes en informatie over het voorlezen aan baby's. BoekStart in de kinderopvang is een uitbreiding van BoekStart voor baby's en richt zich op 0- tot 4-jarigen in kinderdagverblijven en peuterspeelzalen.

Met het programma de **Bibliotheek op school** zijn bibliotheken en scholen voor primair en voortgezet onderwijs een strategische samenwerking aangegaan ter bevordering van het lezen, de taalontwikkeling en de mediawijsheid van kinderen. De Bibliotheek op school houdt onder andere in dat er een actuele en gevarieerde (boeken)collectie in de school komt; er een professionele leesconsulent van de bibliotheek in de school komt die de leescoördinator en het team van de school ondersteunt en begeleidt en er een structurele aanpak ontstaat waarin afspraken gemaakt worden met partners en concrete doelen gesteld worden.⁴⁶

Kunst van Lezen

In de periode 2008-2011 heeft de Stichting Lezen, eerst samen met Vereniging Openbare Bibliotheken en vanaf 2010 met het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, met het programma Kunst van Lezen een extra impuls gegeven aan het reguliere leesbevorderingsbeleid. Dat eerste actieprogramma is succesvol verlopen en daarom vervolgd met het Actieplan Kunst van Lezen 2012-2015. Per 1 januari 2015 zijn de taken van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken overgegaan naar de Koninklijke Bibliotheek.

BoekStart (voor baby's) en de Bibliotheek op school (primair onderwijs) zijn in beide periodes uitgevoerd. In 2010 is door de toenmalige staatsecretaris van Onderwijs geconcludeerd dat beide programma's zich hebben ontwikkeld van kleine schaal naar landelijk overdraagbare modellen. Tussen 2008 en 2018 is het aantal naar bibliotheken verzonden BoekStartkoffertjes gegroeid van 2.500 naar 67.500 (ongeveer 40% alle baby's werd hiermee bereikt). Het aantal scholen dat deelnam aan de Bibliotheek op school groeide van 70 (1%) naar 3.043 (44%).

Het derde onderdeel, de **leesbevorderingsnetwerken** waarin bibliotheken participeren, fungeert als schil om de twee andere programmaonderdelen. Het doel van de netwerken is een platform te bieden aan relevante partijen op het vlak van taal en lezen voor het uitwisselen van kennis en ervaringen en het samen ontwikkelen van een integrale visie op de aanpak van leesbevordering in kinderopvang en het onderwijs.

⁴⁵ <http://www.kunstvanlezen.nl>

⁴⁶ <https://bibliotheek.debibliotheekopschool.nl/over-de-bibliotheek-op-school.html>

De hoofddoelstelling voor Actielijn 3 is: eind 2018 worden in heel Nederland tenminste 1 miljoen kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen. Om dit te kunnen bereiken wordt er naar gestreefd dat alle openbare bibliotheken⁴⁷ het programma BoekStart hebben ingevoerd, dat alle ouders met pasgeboren baby's geïnformeerd worden en meer dan de helft van de ouders ook daadwerkelijk wordt bereikt. Daarnaast wordt ingezet op het uitbreiden van BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek op school om meer kinderen en jongeren te bereiken. Tot slot wordt samenwerking binnen een leesbevorderingsnetwerk tussen openbare bibliotheken en lokale overheid en instellingen gestimuleerd.

4.2 Onderzoeksvragen en methoden

Om te onderzoeken of de doelstellingen van Actielijn 3 zijn behaald, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld.

Tabel 4 Onderzoeksvragen Actielijn 3

Onderzoeksvragen
1. Hoeveel openbare bibliotheken hebben BoekStart in het aanbod?
2. Hoeveel ouders: <ol style="list-style-type: none"> a. zijn over BoekStart geïnformeerd? b. hebben het BoekStart pakket opgehaald?
3. Hoeveel openbare bibliotheken voeren BoekStart in de kinderopvang uit?
4. Hoeveel kinderopvanginstellingen nemen gemiddeld deel aan BoekStart in een werkgebied van een openbare bibliotheek?
5. Hoeveel openbare bibliotheken voeren het programma de Bibliotheek op school, per schooltype (PO, HAVO/VWO, VMBO), uit?
6. Hoeveel leerlingen, per schooltype, zijn bereikt via de Bibliotheek op school?
7. In hoeverre zijn bij BoekStart en de Bibliotheek op school laagtaalaanvaardige doelgroepen bereikt?
8. In hoeverre zijn met BoekStart de doelgroepen met een lage SES bereikt?
9. Hoeveel openbare bibliotheken werken samen met de lokale overheid en instellingen binnen een leesbevorderingsnetwerk?
10. Wat zijn de effecten van het programma Kunst van Lezen op baby's, peuters, leerlingen van het regulier basisonderwijs en vmbo?
11. In hoeverre zijn partners van Kunst van Lezen tevreden over: <ol style="list-style-type: none"> a. de geboden ondersteuning door Kunst van Lezen (Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek)? b. samenwerking met Kunst van Lezen?
12. Hoe wordt binnen Taal voor het leven de verbinding gemaakt tussen preventie en curatie?
13. In hoeverre zijn partners van KvL tevreden over de geboden ondersteuning door KvL (KB en SL)?
14. In hoeverre zijn partners van KvL tevreden over de samenwerking met KvL?

Om tot een antwoord te komen op bovenstaande onderzoeksvragen maken we gebruik van de volgende databronnen:

- Feitenrelaas 2018 Kunst van Lezen, Stichting Lezen;
- Monitoring en evaluatieonderzoeksrapporten van externe partijen, bijvoorbeeld Kantar Public;
- Wetenschappelijk onderzoek;

Interviews met betrokken partijen in de leesbevorderingsnetwerken. We hebben 7 interviews gehouden met betrokken partijen in leesbevorderingsnetwerken om vast te stellen of de

⁴⁷ Met een openbare bibliotheek wordt een 'openbare bibliotheekvoorziening' bedoeld, die kan bestaan uit een bibliotheekorganisatie met meerdere vestigingen. Voorheen werd de term basisbibliotheek gehanteerd.

kwalitatieve doelstellingen behaald zijn. Tijdens de interviews zijn we ingegaan op de geboden ondersteuning door Kunst van Lezen en de verbinding tussen preventie en curatie tussen de verschillende actielijnen. De interviews zijn systematisch geanalyseerd. De interviewleidraad is te vinden in Bijlage 1. De lijst van geïnterviewde personen is te vinden in bijlage 2.

4.3 Resultaten

De resultaten voor Actielijn 3 gaan in op in hoeverre de hoofddoelstellingen en de subdoelstellingen van deze actielijn behaald zijn.

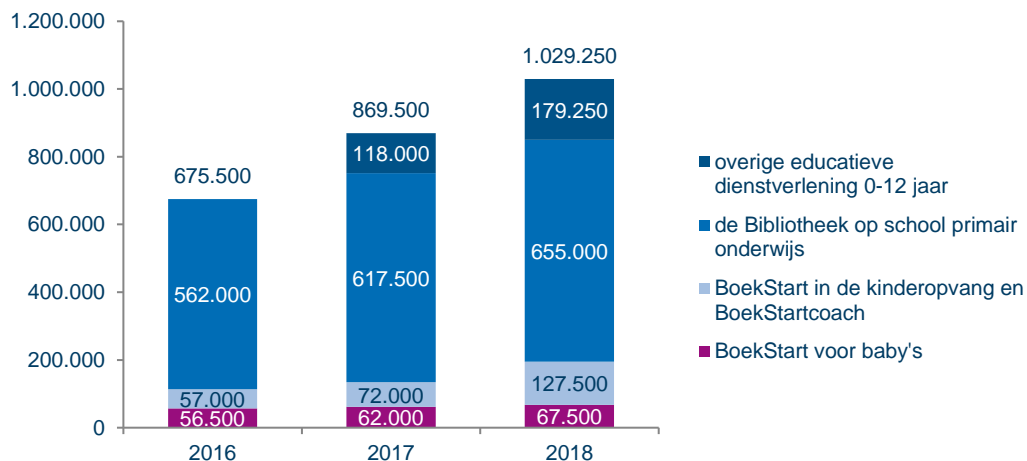
Aantal kinderen bereikt door Kunst van Lezen

Ambitie eind 2018: 1 miljoen
Resultaat eind 2018: 1.029.000

Eind 2018 zijn er 1.029.000 kinderen tussen 0 en 12 jaar bereikt met leesbevorderingsactiviteiten. De hoofddoelstelling is daarmee behaald. De bijdrage van de verschillende activiteiten van het programma Kunst van Lezen aan het behalen van de hoofddoelstelling bedroeg 83%.

De kinderen worden voornamelijk bereikt via de programma's BoekStart en de Bibliotheek op School (zie Figuur 6). Naast kinderen die direct bereikt worden met BoekStart en de Bibliotheek op School, worden ook leerlingen van scholen meegeteld die via bibliotheken met andere leesbevorderingsactiviteiten bereikt worden. Het gaat hier bijvoorbeeld om educatieve programma's bij bibliotheken in de grotere Nederlandse steden die nu (vrijwel) niet meedoen met BoekStart in de kinderopvang en met de Bibliotheek op school. Via deze activiteiten werden er in 2018 179.250 kinderen bereikt.⁴⁸

Figuur 6 Bereik Kunst van Lezen

Bron: Feitenrelaas Stichting Lezen, bewerking Ecorys

Op basis van de hoofddoelstelling is een aantal afgeleide bereikdoelstellingen geformuleerd. Hieronder worden beschreven hoe de programmalijnen zich kwantitatief hebben ontwikkeld volgens de vastgestelde indicatoren.

⁴⁸ Stichting Lezen. Feitenrelaas Kunst van Lezen.

BoekStart voor baby's

Aantal openbare bibliotheken dat BoekStart voor baby's uitvoert

Ambitie eind 2018: 100%
Resultaat eind 2018: 99,3%

Voor BoekStart voor baby's zijn twee ambities geformuleerd. De eerste ambitie is dat eind 2018 in alle relevante openbare bibliotheken het programma BoekStart voor Baby's is ingevoerd. Uit het Feitenrelaas Kunst van Lezen van januari 2019 blijkt dat er in december 2018 147 openbare bibliotheken zijn die relevant zijn voor deelname aan Kunst van Lezen.⁴⁹ Op één na doen al deze bibliotheken mee aan BoekStart voor baby's (99,3%).

Aantal ouders dat over BoekStart is geïnformeerd

Ambitie eind 2018: 100% passief
Resultaat eind 2018: Schatting o.b.v. uitgereikte groeiboekjes: 97%

De tweede ambitie is eind 2018 100% van de ouders met een pasgeboren baby geïnformeerd wordt over BoekStart voor Baby's. Hoeveel ouders er in 2018 daadwerkelijk zijn geïnformeerd over BoekStart is niet precies bekend omdat gemeenten en consultatiebureaus geen cijfers bijhouden over verstuurd brieven en vouchers. Daarnaast heeft de invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) per 25 mei 2018 er verder voor gezorgd dat de gegevensuitwisseling hierover verder is beperkt.

Een mogelijke indicator voor het aantal geïnformeerde ouders is het percentage ouders dat met het kind een consultatiebureau bezoekt en een groeiboekje ontvangt. In dit groeiboekje wordt sinds 2017 aandacht besteed aan BoekStart en het belang van voorlezen aan baby's, onder andere doordat zogenaamde BoekStart mijlpaalkaarten aan het groeiboekje zijn toegevoegd. Daarnaast is er aandacht voor BoekStart in de Groeiapp waarbij ouders op vaste momenten berichtjes ontvangen over voorlezen en het ophalen van het BoekStartkoffertje. Met een oplage van 165.000 exemplaren in 2018 en 169.836 geboren baby's in 2017⁵⁰ kan geschat worden dat bijna alle ouders in Nederlandse baby's een groeiboekje ontvangen (97%).⁵¹ Deze groep ouders wordt middels het groeiboekje passief geïnformeerd over BoekStart, het is niet bekend of zij de informatie ook echt tot zich hebben genomen en daarop handelen.

Aantal kinderen dat via de ouders actief bereikt wordt met het BoekStart pakket

Ambitie eind 2018: 55% van de Nederlandse baby's actief bereikt
Resultaat eind 2018: Verhouding geboren kinderen/ uitgereikte koffertjes: 39,7%

Eind 2018 zou 55% van de Nederlandse baby's via de ouders actief bereikt moeten zijn met het BoekStartkoffertje. In 2018 zijn circa 67.500 koffertjes verstuurd naar bibliotheken. Als we het aantal verzonden koffertjes in 2018 afzetten tegen het in 2017⁵² aantal geboren baby's van 169.836,⁵³ dan is het aandeel 40%. In het Feitenrelaas Kunst van het Lezen van 2018 wordt vermeld dat de overige te bereiken ruim 15% van de ouders bereikt wordt via BoekStart in de

⁴⁹ Feitenrelaas Kunst van Lezen. Januari 2019. P. 7.

⁵⁰ Geboorte: kerncijfers per juni 2018. Centraal Bureau voor de Statistiek .
[https://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=slnl&pa=37422ned&d1=0,4-5,7,9,11,13,17,26,35,40-41&d2=0,10,20,30,40,\(l-4\)-l&hd=090218-0953&hdr=g1&stb=t](https://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=slnl&pa=37422ned&d1=0,4-5,7,9,11,13,17,26,35,40-41&d2=0,10,20,30,40,(l-4)-l&hd=090218-0953&hdr=g1&stb=t)

⁵¹ Feitenrelaas Kunst van Lezen. Januari 2019. P. 8.

⁵² Het Feitenrelaas Kunst van Lezen rekent met de cijfers van 2017; de cijfers over 2018 zijn nog niet bekend.

⁵³ Geboorte: kerncijfers per juni 2018. Centraal Bureau voor de Statistiek .
[https://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=slnl&pa=37422ned&d1=0,4-5,7,9,11,13,17,26,35,40-41&d2=0,10,20,30,40,\(l-4\)-l&hd=090218-0953&hdr=g1&stb=t](https://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=slnl&pa=37422ned&d1=0,4-5,7,9,11,13,17,26,35,40-41&d2=0,10,20,30,40,(l-4)-l&hd=090218-0953&hdr=g1&stb=t)

kinderopvang en de BoekStartcoach. Er wordt geschat dat er door de Boekstartcoach minimaal 30.000 kinderen tussen 0 en 4 jaar actief zijn aangesproken. Het aandeel baby's hiervan is lastig in kaart te brengen. Ook kunnen we niet in kaart brengen of er sprake is van overlap met de ouders die bereikt zijn via de bibliotheek. Op basis van de beschikbare informatie concluderen we hier dus dat de doelstelling met 40% niet behaald is.

BoekStart in de kinderopvang

Aantal openbare bibliotheken dat BoekStart in de kinderopvang uitvoert

Ambitie eind 2018: 85%
Resultaat eind 2018: 80,3%

Het doel is dat eind 2018 85% van het aantal openbare bibliotheken mee doet aan BoekStart in de kinderopvang. Uit het Feitenrelaas Kunst van Lezen 2019 komt naar voren dat het aantal openbare bibliotheken dat meedoet aan BoekStart in de kinderopvang kleiner is dan de beoogde doelstelling: 118 van de 147 (80,3%). De doelstelling om 85% van de openbare bibliotheken in 2018 te bereiken is daarmee niet behaald.^{54 55}

Aantal deelnemende kinderopvanglocaties

Ambitie eind 2018: 45%
Resultaat eind 2018: 30%

Een tweede ambitie is dat eind 2018 gemiddeld 45% van de kinderopvanginstellingen in een werkgebied van een openbare bibliotheek aan BoekStart deelneemt. Op basis van de laatste Bibliotheekonderzoeksplatform (BOP) meting is vastgesteld dat eind 2018 30% van de kinderopvanginstellingen in een werkgebied van een openbare bibliotheek aan BoekStart deelneemt. De ambitie is daarmee niet behaald.

Bibliotheek op School

Voor het tweede programma binnen Kunst van Lezen, de Bibliotheek op school, zijn voor de periode 2016-2018 doelen opgesteld omtrent het aantal deelnemende openbare bibliotheken aan de Bibliotheek op school en het aantal te bereiken kinderen.

Aantal openbare bibliotheken dat het programma de Bibliotheek op school uitvoert

Ambitie eind 2018: po: 85%
vmbo: 25%
havo/vwo: 10%
Resultaat eind 2018: po: 87,1%
vmbo: 38,9%
havo/vwo: onbekend

Uit het Feitenrelaas Kunst van Lezen komt naar voren dat 87,1% van de openbare bibliotheken eind 2018 deelneemt aan het programma 'de Bibliotheek op school primair onderwijs' (128 deelnemende openbare bibliotheken). Daarmee is de doelstelling van 85% dus gehaald. De 19 openbare bibliotheken die niet meedoen aan de Bibliotheek op school kiezen voor een eigen educatieve dienstverlening.

⁵⁴ Feitenrelaas *Kunst van Lezen*. Januari 2019. P. 10.

⁵⁵ In 2017 leek het erop dat de doelstelling behaald zou zijn, echter blijkt er nu dat toentertijd een inventarisatiefout gemaakt is. In eerdere berekeningen werden sommige basisbibliotheken die al gefuseerd waren ten onrechte nog als losse basisbibliotheken meegeteld, terwijl het totaal aantal basisbibliotheken wel naar beneden werd bijgesteld.

Eind 2018 voerden 56 openbare bibliotheken (38,9%) de Bibliotheek op school uit in het voortgezet onderwijs. Het gaat hier met name om het vmbo. Hiermee is de doelstelling van 25% ruimschoots gehaald.

De Bibliotheek op school-programma's voor havo/vwo, mbo en de pabo zijn vanaf het najaar 2017 gestart. Voor het havo/vwo gaat het om het actief ondersteunen van Lezen voor de Lijst⁵⁶ en voor het mbo en de pabo is gestart met pilots. Het bereikpercentage van Lezen voor de Lijst is eind 2018 moeilijk vast te stellen, vanwege de gekozen aanpak. Het bereik zal vooral moeten komen door het actief gebruik maken door leerkrachten en leerlingen van de ontsloten digitale content (e-boeken en luisterboeken) van titels van Lezen door de lijst via de Online Bibliotheek.⁵⁷

In het mbo zijn eind 2017 drie pilots gestart om de aanpak van de Bibliotheek op school te verbreden naar het mbo. In het najaar van 2018 zijn nog drie pilots gestart. In de monitor van leesfrequentie en leesmotivatie geeft ruim 50% van de studenten aan lezen erg leuk of best leuk te vinden en geeft 58% van de studenten aan minder dan een keer per maand een boek voor zijn of haar plezier te lezen in de vrije tijd.⁵⁸

Voor de pabo zijn er in het schooljaar 2017-2018 drie pilots gestart. Het eerste doel van deze pilots is vast te stellen hoe pabo's en aankomende leerkrachten betrokken kunnen worden bij de aanpak van de Bibliotheek op school. Het tweede doel is te bepalen hoe er vanuit de bibliotheken rond de Bibliotheek op school kan worden samengewerkt met de pabo vanuit de visie op leesplezier van Kunst van Lezen.⁵⁹ In het schooljaar 2018-2019 zijn er vier nieuwe locaties gestart met de aanpak. De eerdere pilots lopen nog een jaar door omdat gebleken is dat een jaar niet voldoende is om de aanpak te laten landen.

Aantal leerlingen bereikt via Bibliotheek op school

Ambitie eind 2018:	po leerlingen in het werkgebied: 60%
	vmbo leerlingen in het werkgebied: 25%
	havo/vwo leerlingen in het werkgebied: 10%
Resultaat eind 2018:	po leerlingen in het werkgebied: 51,9%
	vmbo leerlingen in het werkgebied: 24,7%
	havo/vwo leerlingen in het werkgebied: onbekend

De Bibliotheek op school heeft als doelstelling om vóór eind 2018 60% van de leerlingen in het primair onderwijs in het werkgebied van de bibliotheken bereiken. Eind 2018 doet 51,9% van de scholen met leerlingen in het primair onderwijs in het werkgebied van de bibliotheken mee aan de Bibliotheek op school.

De 128 openbare bibliotheken die de Bibliotheek op school po uitvoeren bedienen eind 2018 2.868 reguliere basisscholen. Daarvan hadden er 2.449 een contract voor de Bibliotheek op school en zaten er 419 in het proces hiervoor. In het speciaal basisonderwijs gaat het om 113 scholen die bediend worden, waarvan 15 scholen in de acquisitiefase en 98 scholen met een contract. In het speciaal onderwijs gaat het om 62 basisscholen die bediend worden, waarvan 14 scholen in de acquisitiefase en 48 scholen met een contract.

⁵⁶ Lezen voor de Lijst biedt leessuggesties voor onder- en bovenbouwleerlingen van het voortgezet onderwijs, op basis van het leesniveau van de leerlingen.

⁵⁷ Feitenrelaas *Kunst van Lezen*. Januari 2019. P. 23.

⁵⁸ Algemene monitorresultaten binnen de mbo-pilots 2018 van Kunst van Lezen, bijlage 7.

⁵⁹ Feitenrelaas *Kunst van Lezen*. Januari 2019. P. 27.

Met de Bibliotheek op school wordt 43.9% van alle basisscholen, 39.3% van alle scholen in het speciaal basisonderwijs, en 25,3% van alle basisscholen met speciaal onderwijs bereikt. In totaal gaat het om 655.000 kinderen (44% van alle basisschoolleerlingen).⁶⁰

Het Feitenrelaas geeft ook een analyse over het werkgebied van de bibliotheken die de aanpak van de Bibliotheek op school voeren. Uit deze analyse komt naar voren dat in het werkgebied van de 128 deelnemende openbare bibliotheken 5.910 (85,2%) van de 6.937 relevante scholen voor het primair onderwijs zijn gevestigd. De 128 openbare bibliotheken die meedoen aan de aanpak de Bibliotheek op school bereiken 655.000 van de in totaal 1.263.228 woonachtige leerlingen in het werkgebied. Dit is circa 51,9%.

Voor het voorgezet onderwijs is het de doelstelling om voor eind 2018 in het vmbo 25% van de openbare bibliotheken te bereiken en 25% van de leerlingen binnen het werkgebied. In het havo/vwo is de doelstelling een bereik van 10% van de openbare bibliotheken en 10% van de leerlingen in het werkgebied. Eind 2018 heeft gemiddeld 24,7% van de vo-scholen een Bibliotheek op school in het werkgebied van de basisbibliotheken die meedoen aan de aanpak de Bibliotheek op school. Zoals eerder aangegeven is het bereikpercentage voor het havo/vwo moeilijk vast te stellen, vanwege de gekozen aanpak.

Bereik van laagtaalvaardige doelgroepen

Het ministerie wil graag inzicht hebben in het bereik van laagtaalvaardige doelgroepen met Kunst van Lezen. Hoewel de programma's zich niet expliciet richten op laagtaalvaardige doelgroepen, zijn zij wel degenen die het meeste kunnen profiteren van het programma.

Voor de Bibliotheek op school geldt dat het contact met de ouders (een eventueel laagtaalvaardige doelgroep) altijd via de leerkrachten loopt en daarmee buiten het directe bereik valt van de Bibliotheek op school. Er is daarom geen specifieke doelstelling met betrekking tot het bereik afgesproken voor deze doelgroepen. Wel is geconstateerd dat meer inzicht in het bereik onder laagtaalvaardige doelgroepen nodig is via aanvullend onderzoek. In het kader daarvan is Kantar Public gevraagd om bij het onderzoek⁶¹ naar de bekendheid en het bereik van het BoekStartkoffertje te kijken naar de verschillende sociale klassen. Hier kwam uit naar voren dat 56% van de ouders uit de lagere sociale klasse bekend is met het koffertje en dat 69% van deze ouders het ook daadwerkelijk ophaalt. Daarmee ligt het bereik op 38% van alle ouders uit de lagere sociale klasse. In de midden en hogere klassen ligt dat percentage op ongeveer 47% (zie Tabel 5).

Tabel 5 Bekendheid en bereik van het BoekStartkoffertje

Sociale klasse	Bekendheid	Opgehaald (alle ouders)	Opgehaald (ouders die het koffertje kennen)
Hoog	62%	47%	75%
Midden	62%	46%	74%
Laag	56%	38%	69%
Totaal	61%	45%	73%

Bron: Kantar Public (2017). Het BoekStartkoffertje 2017, bewerking Ecorys

Voor de Bibliotheek op school is gekeken naar het aantal gewichtenleerlingen.⁶² Uit het Feitenrelaas Kunst van Lezen van 2017 blijkt dat de aan de Bibliotheek op school deelnemende

⁶⁰ Vermenigvuldiging van het aantal scholen dat deelneemt met het gemiddelde aantallen leerlingen op een reguliere basisschool (221), een basisschool in het speciaal basisonderwijs (120), en een basisschool in het speciaal onderwijs (120).

⁶¹ Kantar Public (2017). Het BoekStartkoffertje. Onderzoeksrapport 2017

⁶² Scholen krijgen een bedrag per leerling. De hoogte van het bedrag is afhankelijk van het gewicht dat een leerling krijgt, dat afhankelijk is van het opleidingsniveau van de ouders. Gewicht 0 wordt toegekend aan kinderen van ouders die meer dan

scholen 1,12 procentpunt meer gewichtenleerlingen hebben dan de niet-deelnemende scholen. Het gaat dus om nagenoeg hetzelfde aandeel gewichtenleerlingen op de deelnemende en niet-deelnemende scholen. Met de Bibliotheek op school primair onderwijs worden dus, gemiddeld genomen, verhoudingsgewijs slechts iets meer leerlingen bereikt van wie de ouders lager opgeleid zijn (een vmbo basis- of kaderberoepsgerichte leerweg opleiding (of vergelijkbaar)).

Tabel 6 Gewichtenleerlingen

	<i>De Bibliotheek op school - po</i>	<i>Niet - De Bibliotheek op school - po</i>
Gewicht 0	89,58%	90,7%
Gewicht 0,3	5,74%*	5,01%*
Gewicht 1,2	4,68%	4,32%

*Significant⁶³

Bron: Feitenrelaas Kunst van Lezen 2016/2017. Juni 2017, bewerking Ecorys

Effecten van het programma Kunst van Lezen

Eén van de kwantitatieve subdoelstellingen van het actieprogramma stelt dat in 2018 in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt worden met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen. Het bereiken van 1 miljoen jonge kinderen eind 2018 is behaald.

Effecten BoekStart voor baby's

Een tweede onderzoek dat in opdracht van Kunst van Lezen wordt uitgevoerd kijkt naar de langetermijneffecten van BoekStart voor baby's.⁶⁴ Onder invloed van BoekStart begint het voorlezen vroeger dan in een controlegroep. Daarnaast ontstaat er door de vroege start met voorlezen al rond 15 maanden een voorsprong in taalontwikkeling. Deze voorsprong loopt verder uit in de jaren die volgen en resulteert in een hogere score op Taal voor Kleuters halverwege eind groep 2.

Het onderzoek kent een aantal beperkingen zoals het feit dat alleen ouders met een goede beheersing van het Nederlands zijn meegenomen en dat niet alle opleidingsniveaus zijn meegenomen. Echter tonen de resultaten wel aan dat BoekStart een klein maar substantieel effect heeft op de thuisomgeving en taal- en leesontwikkeling in de voorschoolse fase. Eerder onderzoek toonde aan dat BoekStart een positief effect heeft op de taalontwikkeling van jonge kinderen.⁶⁵

Effecten Bibliotheek op School

Daarnaast zijn er twee evaluaties uitgevoerd van de Bibliotheek op school in respectievelijk het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.⁶⁶ In deze onderzoeken wordt gekeken in hoeverre de stimuleringsmaatregelen de leesmotivatie, -frequentie en -vaardigheid beïnvloeden. Uit het eerste onderzoek naar de Bibliotheek op school in het basisonderwijs komen een viertal observaties naar

twee klassen/leerjaren mavo (c- of d-niveau), havo of vwo, dan wel vmbo gemengde leerweg of theoretische leerweg hebben gevolgd of een mbo, hbo of wo opleiding. Gewicht 0,3 wordt toegekend aan kinderen van ouders met maximaal lbo/vbo, praktijkonderwijs/lwoo of vmbo basis- of kaderberoepsgerichte leerweg of maximaal twee voortgezet onderwijs jaren aansluitend op het basisonderwijs. Gewicht 1,2 voor kinderen van ouders met max basisonderwijs of (v)so-zmlk.

⁶³ Het Feitenrelaas *Kunst van Lezen* uit juni 2017 meldt dat de deelnemende en niet-deelnemende scholen in de gewichtencategorie 0,3 een klein, maar significant verschil laten zien. Op basis daarvan is de conclusie dat met "deze analyses aannemelijk wordt gemaakt dat we met het programma de Bibliotheek op school in verhouding significant meer ouders bereikt worden met een laag opleidingsniveau hebben". Wij wijzen erop dat in dit geval statistische toetsen niet zo relevant zijn aangezien er niet met steekproefgegevens wordt gewerkt maar met populatiegegevens. De verschillen die worden geconstateerd zijn niet geschat op basis van steekproefgegevens dus ze zijn per definitie 'significant'. De essentie hier is de vraag of de verschillen voldoende groot (relevant) zijn.

⁶⁴ Feitenrelaas *Kunst van Lezen*. Januari 2019. Bijlage 9: Resultaten van een longitudinaal onderzoek naar BoekStart in Nederland.

⁶⁵ Eburon (2015). *BoekStart maakt baby's slimmer*.

⁶⁶ Feitenrelaas *Kunst van Lezen*. Januari 2019. Bijlage 10: Factsheet Onderzoeken de Bibliotheek op school.

voren. Deze observaties zijn gebaseerd op gecombineerde gegevens van leerkrachten en leerlingen.

Een van de observaties is dat leeseffecten op school vooral op leesfrequentie (titelherkenning) effect hebben. Daarnaast heeft voorlezen een positief effect op titelherkenning. Een opmerkelijk resultaat volgens de onderzoekers is dat vrij lezen geen onverdeeld positief effect had. Vrij lezen blijkt vooral stimulerend te zijn voor kinderen die gewend zijn zelfstandig te lezen, maar het is geen stimulans voor zwakkere leerlingen die weinig lezen en over minder goede leesvaardigheden beschikken. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat vrij lezen wellicht te weinig structuur biedt aan leerlingen die maar beperkt uit zichzelf lezen. Er wordt voorgesteld om meer begeleiding bij de keuze van boeken en het lezen te bieden.

De tweede evaluatie betreft een onderzoek naar de Bibliotheek op school in het vmbo. De resultaten van de analyses in dit onderzoek laten zien dat gemiddeld genomen de leerlingen op een vmbo-school die deelnemen aan de Bibliotheek op school niet hoger scoren op leesmotivatie, leesfrequentie en leesvaardigheid, in vergelijking met leerlingen op de andere vmbo-scholen. Wel kwamen er drie interactie-effecten uit de analyses naar voren. Deze laten zien dat er positieve effecten zijn op de leesmotivatie voor meisjes, jongere leerlingen en leerlingen in de gemengde en theoretische leerweg. Dit zijn over het algemeen kinderen die relatief gezien van lezen houden. Dit is een indicatie dat er voor de andere leerlingen - jongens, oudere leerlingen en leerlingen in basis/kaderberoepsonderwijs, krachtiger interventies benodigd zijn

Met betrekking tot de Bibliotheek op school in het basisonderwijs en het vmbo in het kader van de evaluaties, is er ook gekeken naar de effecten van een interventie waarin leerlingen worden ondersteund in hun boekenkeuze. In het basisonderwijs kwam naar voren dat ondersteuning bij de boekenkeuze een positief effect had op leesmotivatie, maar dat dit effect groter was voor leerlingen die al een grotere leesmotivatie hadden. Ook had de interventie een positief effect op leesbegrip, vooral voor leerlingen die bij de start van het onderzoek leesvaardiger waren. In het vmbo kwam naar voren dat de boekenkeuzegesprekjes alleen tot een grotere leesmotivatie leidden bij de meer leesvaardige leerlingen. Een ander resultaat was dat de interventie geen effect had op begrijpend lezen.

De *Bibliotheek op school-basisonderwijs* is een bewezen effectief programma. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat basisschoolleerlingen een betere leesvaardigheid hebben op scholen die deelnemen aan *de Bibliotheek op school*.⁶⁷ Het onderzoek naar de *Bibliotheek op school-voortgezet* onderwijs liet geen hoofdeffecten van deelname aan de Bibliotheek op school zien en is daarmee nog niet bewezen effectief.

Leesbevorderingsnetwerken

Ambitie eind 2018: 90% van de basisbibliotheken werkt samen in een leesbevorderingsnetwerk

Resultaat eind 2016: Doelstelling bereikt

Vanaf 2008 heeft het programma *Kunst van Lezen* ingezet op het opzetten van netwerken om leesbevorderingsprogramma's met name op lokaal niveau te borgen in het beleid van de diverse samenwerkende partners. Leesbevorderingsnetwerken kunnen er zijn op strategisch, beleidsmatig en uitvoerend niveau. De programma's moeten daarbij deel uitmaken van een netwerk van bibliotheekorganisaties, kinderopvang-, onderwijsinstellingen en andere instellingen die gericht zijn op het welzijn van kinderen en gezinnen. Eind 2018 moet zeker 90% van de openbare bibliotheken

⁶⁷ Eburon (2016). Onwillige lezers: onderzoek naar redenen en oplossingen.

binnen een leesbevorderingsnetwerk samenwerken met de lokale overheid en met andere instellingen. Het *Feitenrelaas 2018* vermeldt dat eind 2018 bibliotheken in meer dan 90% van de gemeenten met de lokale overheid en instellingen samenwerkt binnen een leesbevorderingsnetwerk.⁶⁸ Het is niet verrassend dat deze doelstelling is behaald is, omdat rondom de uitvoering van BoekStart en de Bibliotheek op school altijd voordelinge netwerkafspraken gemaakt worden tussen verschillende partijen.

De leesbevorderingsnetwerken zijn ook besproken in interviews met drie bibliotheken en hun partners. In deze interviews hebben wij gevraagd naar de mate waarin samenwerking plaatsvindt binnen het leesbevorderingsnetwerk tussen gemeenten en lokale/regionale partners, en of er sprake is van een structurele samenwerking.

Over het algemeen is er sprake van samenwerking tussen de verschillende partijen in de verschillende leesbevorderingsnetwerken, maar deze samenwerking is niet overal even intensief, en de betrokken partners zijn niet overal hetzelfde. De samenwerkingspartners zijn onder anderen het onderwijs, consultatiebureaus, kinderopvang en gemeenten. De gemeenten zijn al partners, maar men zou graag zien dat ze ook een financiële partner in het netwerk worden, om als netwerk verder te groeien en te verdiepen. De rol van de gemeenten en de invulling van deze rol moeten duidelijker worden. Hier ligt ook een rol voor de bibliotheken door de gemeenten meer te betrekken bij wat ze doen, om zo de gemeenten aangehaakt te krijgen. Tot slot kan in enkele gevallen het netwerk beter functioneren als de partijen elkaar nog meer zouden spreken. Dit kan gerealiseerd worden door meer bewustwording, inzicht en urgentie te creëren bij de partners.

De samenwerking wordt in de leesbevorderingsnetwerken als structureel ervaren. De partners komen elkaar regelmatig tegen en er wordt op operationeel en strategisch niveau samengewerkt. Ook worden er langlopende contracten gesloten. Daarnaast vinden er ook gesprekken plaats over inhoudelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen in de eigen organisatie. Wel kan in sommige gevallen de zichtbaarheid van de bibliotheek worden vergroot en zal de samenwerking moeten worden gestuurd door de gemeente. De gemeente reageert volgens een geïnterviewde partner bijvoorbeeld nog regelmatig ad hoc en zet schotten tussen de verschillende domeinen.

Verbinding preventie en curatie

Uit de interviews met de partijen in de leesbevorderingsnetwerken blijkt dat het niet makkelijk is de verbinding te maken tussen preventie en curatie. De activiteiten en de projecten liggen met name bij de preventie. Het blijkt dat andere mensen en teams binnen de bibliotheek met activiteiten en projecten gericht op curatie bezig zijn, maar dat er nog weinig echte samenwerking plaatsvindt.

Preventie en curatie van laaggeletterdheid zijn soms nog echt twee aparte werelden. Er zullen nog stappen gezet moeten worden om de verbinding te maken. Dit werd door alle geïnterviewde organisaties ook onderkend. Een aantal stappen dat als voorbeeld werd genoemd, zijn de verbinding onderdeel te laten worden van beleidsplannen, door meer kenbaar te maken wat de rol van de bibliotheek hierin kan zijn, en door financiële middelen hierop in te zetten.

De verbinding wordt belangrijk gevonden, vooral omdat je door de verbinding via kinderen de ouders kunt bereiken. Het geeft de mogelijkheid tot een integrale gezinsaanpak, waarbij het laagtaalvaardige gezin wordt bereikt. Een van de geïnterviewden gaf aan dat scholen hierbij een belangrijke rol spelen. Scholen en bibliotheken zouden samen moeten werken om de ouders iets aan te kunnen bieden. Het kind is hierbij de schakel, via het onderwijs kun je iets neerzetten voor het kind en via het kind kun je de ouder bereiken. Eén van de punten die genoemd werd is dat de bibliotheek nu nog erg aanbodgericht werkt en daardoor niet altijd aansluit op de behoeften van

⁶⁸ Feitenrelaas *Kunst van Lezen*. Januari 2019. P. 29.

scholen. Daarnaast is een structureel contact wenselijk met de partijen werkzaam op het preventieve vlak, zoals consultatiebureaus, kinderdagverblijven en peuterscholen.

De verbinding van preventie en curatie wordt ook onderzocht door Kunst van Lezen. Zo is begin 2017 opdracht gegeven voor een verkennend onderzoek naar de verbinding tussen preventieve en curatieve taalactiviteiten en de mogelijke rol van de bibliotheek hierbij.⁶⁹ In het vervolg op dit onderzoek hebben de onderzoekers op lokaal niveau bij de Bibliotheek Helmond en Bibliotheek Lek & IJssel in 2018 verkenningen uitgevoerd en zijn verschillende succesfactoren en verbeterpunten geïnventariseerd.

De conclusies op lokaal niveau zijn ten eerste dat de interne bibliotheekorganisatie zich op een aantal punten moet richten om zo voldoende te kunnen voldoen aan de behoeften van laagtaalvaardige gezinnen. De bibliotheek moet een bewuste keuze maken om laagtaalvaardige gezinnen binnen haar beleid en organisatie een plek te geven. Daarnaast moet er meer samengewerkt worden door de verschillende teams in de bibliotheek. Nu werken de teams nog regelmatig langs elkaar heen. Binnen het lokale netwerk is het belangrijk dat de bibliotheek zich positioneert als een van de partners die het laagtaalvaardige gezin kan ondersteunen door samen te werken met de verschillende partners. Tot slot is het op lokaal niveau van belang dat de gemeente de regierol heeft en de verbinding tussen preventie en curatie binnen in het laagtaalvaardige gezin op de agenda zet. In onze interviews heeft één van de bibliotheken aangegeven dat de verkenning heeft geholpen om verdieping en focus aan te brengen in het werk binnen de bibliotheek.

---

⁶⁹ Raaijmakers en Lankhorst (2018). Werken aan een geletterde samenleving. Meer aandacht voor het laagtaalvaardige gezin om de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken.

DAGMAR HEIJTZE, SPECIALIST TAAL & LEZEN JEUGD BIBLIOTHEEK UTRECHT

“Ruben Nicolai heeft binnen het project Boekstart in de bibliotheek in Utrecht een boek (zonder tekst!) voorgelezen aan zo’n 600 ouders en baby’s (<https://www.youtube.com/watch?v=ovFsHUqYtIE>). Deze activiteit heeft bijzonder veel indruk op mij gemaakt. Het was volle bak en ouders zaten op het puntje van hun stoel. En waar draaide het allemaal om? Om een persoon met een boek zonder tekst. Het was echt heel bijzonder.

Binnen de bibliotheek Utrecht focussen we ons op verschillende doelgroepen, maar sinds enkele jaren is daar de leeftijdscategorie 0 tot en met 4 jaar bijgekomen in de vorm van Boekstart. Binnen dit project kunnen ouders met een pasgeboren baby een Boekstartkoffer, waar twee boekjes in zitten en een abonnement voor hun baby, ophalen in de bibliotheek. Ook worden er regelmatig groepsactiviteiten gehouden. Het doel is om kinderen al jong leesplezier bij te brengen, en natuurlijk ook vroeg toeleiden naar de bibliotheek. Je kan denken, wat moet je nou met zulke jonge kinderen in de bibliotheek? Maar juist in deze periode van het leven van een kind leg je het fundament.

En dat zijn deels ook gewoon technische vaardigheden. Luisteren, kunnen focussen, maar ook simpelweg een boek kunnen vasthouden. Ik hoorde ooit van een leerkracht uit groep 1-2 dat zij kleuters in de groep krijgt die niet eens weten hoe ze een boek moeten vasthouden. Gewoon, omdat ze het concept “boek” niet van huis uit hebben meegekregen. Dus het gaat zeker niet alleen om taal. Ik weet dat deze periode, in de periode van 0 tot en met 4 jaar, meest cruciaal is voor de ontwikkeling van een kind. Je kan in deze periode een achterstand oplopen die later heel moeilijk in te halen is. Veel ouders weten dat niet. En over het al gemeen is de focus van allerlei organisaties, ook de bibliotheek, lang geweest op het naar schoolgaande kind. Ouders komen in contact met Boekstart via Peutercentra, het consultatiebureau, de bibliotheek en voorscholen. Ik hoor weleens van ouders: moeten we dit ook nog? Er komt al zoveel op ons af. Ik zeg dan altijd: ja, dit moet ook. Vaak spreek ik ze ook aan op hun ambitie voor hun kind. Die blijkt vrijwel altijd hoog te zijn. Je wilt toch het beste voor je kind? Ook in zijn/haar verdere carrière? We hebben in Utrecht een hoog percentage van ouders die het koffertje komen ophalen, circa 65 procent. Soms lenen ouders ook wat, soms niet. Ik denk dat het hoge percentage door verschillende dingen komt.

“Sommige kinderen hebben zelfs nog nooit een boek gezien”

In andere regio’s hebben veel bibliotheken moeten sluiten en je gaat natuurlijk niet 7 km fietsen voor een koffer. In Utrecht is voor iedere inwoner binnen 1.5 kilometer een bibliotheek aanwezig. Daarnaast komen mensen bij ons via verschillende kanalen; we hebben korte lijnen met jeugdzorginstellingen.

De activiteiten worden ook goed bezocht, gemiddeld zijn er zo’n 25 tot 30 kinderen aanwezig. Dan is er bijvoorbeeld een artiest die door middel van liedjes een boek voorleest. Daarnaast hebben we ook een Boekstarthoekje, dat is eigenlijk een soort loungeplek in de bieb. Daar zie ik vaak genoeg ouders gezellig met elkaar praten. Dat vind ik ook leuk om te zien.

Ik ben ervan overtuigd dat Boekstart laaggeletterdheid kan voorkomen. Kijk, geen enkel kind komt in Nederland laaggeletterd van school. Maar de taal kan wel wegzakken. Door vroeg al met taal en lezen bezig te zijn, kan je dat voorkomen. Er is een onderzoek uitgevoerd naar taalvaardigheid onder jongeren. Daarbij zijn er ook aantal vragen opgenomen om erachter te komen of ze al jong leesplezier hebben meegekregen.

Jongeren die vroeg al leesplezier hebben meegekregen, scoorden veel beter op de taalvaardigheidstest. Door alle schoolniveaus heen. In feite staan we met Boekstart aan de wieg van leesplezier. En leesplezier is weer de sleutel tot succes.”

Actielijn 3: Leesbevordering

SEBASTIAAN ZBOROWSKI, DEELNEMER BOEKSTART

“Vroeger vond ik lezen helemaal niet leuk. Ik speelde veel liever met Transformers, of met autootjes of een tractor. Ik kan niet zeggen dat ik iets gemist heb, maar ik denk dat ik misschien wel iets creatiever was geweest als ik vroeger boeken had gelezen. Het prikkelt de fantasie. Mijn zoon Luuk is net als ik, hij is ook gek op spelen met autootjes. Maar toch, zodra ik een boek pak en in de hoek van de bank ga zitten, laat hij alles uit zijn handen vallen en komt gelijk bij mij zitten. Hij vindt het heel leuk. Ik denk dat het voor hem ook echt een vader-zoonmoment is. Een moment waarbij we, in de drukte van de dagelijkse praktijk, quality time met elkaar kunnen doorbrengen. En daarnaast heeft mijn vriendin dan ook even een kwartier rust.

Laatst liepen wij over straat en hij zag een hond lopen. Hij zei: “He! Waf Waf!”. Ik denk dat hij dat uit een boekje heeft geleerd, want ik heb het hem zelf nooit geleerd, en mijn vriendin ook niet. Een tijdje terug waren we op het consultatiebureau. Daar gaven ze aan dat kindjes van zijn leeftijd ongeveer vier woorden zouden moeten spreken. Luuk kende zes woorden. Als hij twee woorden had gekend, was het natuurlijk ook goed geweest, alles in zijn eigen tempo. Maar natuurlijk, ik was wel een beetje trots.

“Voorlezen is voor ons quality time voor mij en mijn zoon”

Ik denk dat het door het voorlezen komt. Ik doe het ook best vaak, elke werkdag voor het slapen gaan en in de vakanties twee keer per dag. We maken er een ritueel van. Voor het slapen gaan, lezen we samen een boekje. Ik heb het idee dat hij in zijn enthousiasme ook gelijk zijn energie kwijt kan. We hadden een kinderboek waarbij je prenten kon uitklappen. Dat was geen goed idee. Die trekt Luuk er gewoon uit, haha. Daarna beginnen we met een slaapritueel waarbij hij dan rustig kan gaan slapen.

BoekStart vond ik bij meet af aan een goed initiatief, ik hoorde voor het eerst over BoekStart van een vriendin van mijn vriendin. Zij sprak er heel enthousiast over. Toen wij de brief van de gemeente ontvingen dat wij een koffertje voor Luuk konden ophalen, nam ik mij voor om dat te gaan doen, maar vergat het. Ook de brief raakte ik kwijt. Pas toen ik meerdere keren een BoekStart-stand zag staan bij het consultatiebureau, dacht ik: oké, nu wordt het echt tijd. Ik denk dat het voor andere ouders, dus ook laaggeletterden, misschien ook wel zo werkt. Naar het consultatiebureau moet immers iedereen. Mijn ouders komen oorspronkelijk uit Polen, zij vonden lezen niet zo belangrijk.

Misschien is het juist wel een leuk idee om ouders met een migrantenachtergrond een boek te laten voorlezen die bijvoorbeeld in het Pools en in het Nederlands is. Zo til je het taalniveau van het hele gezin omhoog. Ik merk zelf ook dat mijn woordenschat toeneemt, alleen al door het voorlezen aan mijn zoon. Na het ophalen van het koffertje ben ik niet veel meer in de bibliotheek geweest. Wij hebben veel boeken gekregen, en kopen ook kinderboeken tweedehands. Misschien zou het wel mooi zijn als ouders bij elke leeftijdscategorie een koffer zouden kunnen ophalen met een geschikt boek voor die leeftijd. Zo bindt je ouders en kinderen nog structureler aan het lezen, maar ook aan de bibliotheek.”

Geboden ondersteuning en samenwerking Kunst van Lezen

De betrokken bibliotheken die wij geïnterviewd hebben in de leesbevorderingsnetwerken zijn over het algemeen tevreden over de geboden ondersteuning door en samenwerking met Kunst van Lezen. De evidentie (brochures, wetenschappelijk onderzoek, monitoring) wordt als informatief en helder ervaren. Wel wordt er aangegeven dat er maatwerk nodig is met betrekking tot de evidentie om echt vraaggericht te kunnen werken. Men volgt de richtlijnen van de evidentie, maar past de inhoud aan op de specifieke doelgroep en op de lokale context.

Kunst van Lezen heeft ook zelf een evaluerend onderzoek laten doen waarin onder andere de ondersteuning die Kunst van Lezen aanbiedt aan haar partners wordt geëvalueerd en hoe de samenwerking met Kunst van Lezen door haar partners wordt ervaren.⁷⁰ Uit dit onderzoek blijkt dat de partners over het algemeen zeer tevreden zijn over de ondersteuning en wordt de ondersteuning als omvangrijk ervaren. De partners zijn positief over de materialen die aanwezig zijn. Een aantal geeft wel aan dat er verbeteringen nodig zijn in de bestaande materialen en middelen. Dit laatste heeft betrekking op de Bibliotheek op school, waar er verbeterpunten zijn in de opleidingen en trainingen. Er is meer vraag naar 'blended learning' en opleidingen op maat. Over de samenwerking met Kunst van Lezen zijn alle gesproken partijen in het onderzoek zeer positief. Zo ervaren ze de samenwerking als constructief, open en ambitieus.

In onze interviews werd nog een aantal aandachtspunten genoemd over de rol van de Koninklijke Bibliotheek (KB). De KB zou lastig te bereiken zijn en de aansluiting bij bibliotheken op lokaal niveau kan beter. De KB herkent zich niet in dit beeld, dat gebaseerd is op reacties van enkele interviewrespondenten. Daarnaast geeft de KB aan dat het programma de Bibliotheek en basisvaardigheden niet vanuit TmmT gefinancierd wordt en dat bibliotheken met de voor handen zijnde middelen zoveel mogelijk ondersteund worden. De verbinding tussen preventie en curatie wordt in nauwe samenwerking met Kunst van Lezen verder uitgebouwd in de komende jaren.

4.4 Conclusie

Binnen het actieprogramma *Tel mee met Taal* is de actielijn Leesbevordering een van de actielijnen die bijdraagt aan het behalen van de opgestelde hoofddoelstellingen van het actieprogramma. De derde actielijn draagt bij aan de twee hoofddoelstellingen en aan de tweede kwantitatieve doelstelling van het actieprogramma (bereik van 1 miljoen kinderen zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen). In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar het bereik van de actielijn en de bijdrage aan de hoofddoelstellingen. We concluderen daaruit dat de actielijn bijdraagt aan zowel de kwantitatieve als beide kwalitatieve doelstellingen van actieprogramma.

Eén van de hoofddoelstellingen van het actieprogramma *Tel mee met Taal* is dat in 2018 in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoollleeftijd bereikt worden met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen. Om dit te kunnen bereiken wordt er gestreefd naar het uitbreiden van de programma's *BoekStart* en de Bibliotheek op school zodat meer kinderen en jongeren bereikt gaan worden. Tevens wordt samenwerking binnen een leesbevorderingsnetwerk tussen openbare bibliotheken en lokale overheid en instellingen gestimuleerd.

Bijna alle openbare bibliotheken hebben *BoekStart* ingevoerd. Er is slechts één openbare bibliotheek die niet deelneemt. Ouders kunnen op dit moment dus vrijwel in elke bibliotheek terecht voor *BoekStart*. Bovendien worden vrijwel alle ouders met pasgeboren baby's passief geïnformeerd (97%) over het bestaan van *BoekStart* via het groeiboekje dat ze ontvangen. Het is de ambitie om

⁷⁰ Feitenrelaas *Kunst van Lezen*. Januari 2019. Zelfevaluerend onderzoek Kunst van Lezen Eindrapport.

ouders niet alleen te informeren, maar ook om iets meer dan de helft van de Nederlandse baby's in aanraking te laten komen met BoekStart. Dit is gelukt voor 40% van de ouders.

De ambities om BoekStart in de kinderopvang uit te bouwen zijn niet volledig gehaald. 80% van de bibliotheken voert BoekStart in de kinderopvang uit (ambitie 85%). Het programma wordt uitgevoerd op 30% van de kinderopvanglocaties (ambitie 45%).

Naast BoekStart is ingezet op implementatie en uitbreiding van het programma de Bibliotheek op school. Het gestelde doel dat 85% van de openbare bibliotheken het programma de Bibliotheek op school po uitvoert, was halverwege het programma al vrijwel helemaal bereikt. De doelstelling om ook 60% van de leerlingen in het werkgebied te bereiken, is niet behaald: het bereik is 51,9%. Met de Bibliotheek op school po werden eind 2016 ongeveer 655.000 kinderen bereikt.

De ondersteuning aan de geplande 1 miljoen kinderen is daadwerkelijk succesvol wanneer hun taalvaardigheid en leesplezier toegenomen zijn. Wetenschappelijke (vervolg)onderzoeken tonen aan dat de programma's BoekStart voor baby's en de Bibliotheek op school basisonderwijs bewezen effectief zijn om de leesvaardigheid van kinderen te vergroten en een positieve leesmotivatie en leesattitude te stimuleren.

Naast de programmaonderdelen BoekStart en de Bibliotheek op school is vanaf 2008 ingezet op het opzetten van (boven)lokale netwerken om uitgevoerde leesbevorderingsprogramma's te borgen in het beleid van de diverse samenwerkingspartners. Vóór eind 2018 is het de doelstelling dat 90% van de openbare bibliotheken samenwerkt in een leesbevorderingsnetwerk. Deze doelstelling is behaald, mede doordat rondom de uitvoering van BoekStart en de Bibliotheek op school voorwaardelijke netwerkafspraken gemaakt zijn tussen verschillende partijen. Actielijn 3 draagt op deze wijze bij aan het nastreven van de kwalitatieve doelstelling omtrent het opzetten van een duurzame infrastructuur in elke regio.

Over het algemeen is er sprake van samenwerking tussen de verschillende partijen in de verschillende leesbevorderingsnetwerken, maar deze samenwerking is niet overal even intensief, en de betrokken partners zijn niet overal hetzelfde. De geboden ondersteuning wordt als positief ervaren, vooral het materiaal dat geboden wordt door het programma Kunst van Lezen.

We concluderen dat de geplande activiteiten binnen het leesbevorderingsprogramma hebben gezorgd tot het behalen van de doelstelling; 1.029.000 kinderen werden bereikt. De sub-doelstellingen werden in verregaande mate behaald, zij het niet allemaal volledig.

5 Innovatieve projecten – Actielijn 4

5.1 Achtergrond

In Actielijn 4 wordt door middel van experimentele projecten de verbinding gezocht tussen taal en andere onderwerpen waar gebrekkige taalvaardigheid een rol speelt. De actielijn is vooral bedoeld om innovatieve methoden te ondersteunen die laaggeletterdheid tegengaan en (voor)lezen bevorderen. Specifiek gaat het daarbij om het vinden en bereiken van doelgroepen die moeilijk en nog onvoldoende worden bereikt. Ook is het de bedoeling om bij te dragen aan het ontwikkelen van een nauwere samenwerking tussen partijen die actief zijn op deze gebieden en zo de infrastructuur te versterken. De actielijn is gericht op een bijdrage aan de Tel mee met Taal hoofddoelstelling van de aanpak van laaggeletterdheid bij volwassenen en ook aan de subdoelstelling van de leesbevordering bij kinderen.

Op 15 juni 2016 is een Europese aanbesteding gestart voor vernieuwende projecten gericht op de aanpak van laaggeletterdheid. Er konden voorstellen worden ingediend voor de onderwerpen oudere laaggeletterden, digitale vaardigheden en laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Na de Europese aanbestedingsprocedure is voor zeven innovatieve projecten gericht op de aanpak van laaggeletterdheid opdracht verleend:

1. Oudere laaggeletterden. Gezien het feit dat ouderen steeds langer zelfstandig wonen en zelfstandig in de maatschappij moeten participeren is het van belang dat ze voldoende geletterd zijn en blijven. Er zijn relatief veel oudere laaggeletterden en de groep is vaak moeilijk te bereiken en vraagt een eigen benadering. De projecten *Zilveren Taalcompetenties* en *Ouderen & Digivaardigheden*⁷¹ richten zich specifiek op deze doelgroep.
2. Digitale vaardigheden. Naar schatting heeft 11% van de Nederlanders moeite met basaal computergebruik en het zelfstandig zoeken en verwerken van digitale informatie te zoeken en te verwerken. De groep die helemaal geen computer gebruikt, is over het algemeen ook laaggeletterd. De innovatieve projecten die zich richten op het vergroten van digitale vaardigheden onder deze doelgroep zijn *DOEN?! (Digitale Overheid, En Nu?)*, *Ouderen & Digivaardigheden* en *DIGI-TAAL*;
3. Laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Naar schatting heeft ongeveer 65% van de laaggeletterden in Nederland Nederlands als moedertaal.⁷² Toch blijven ze achter in deelname in het scholingsaanbod. Schaamte en negatieve schoolervaringen spelen een rol. Mondeling zijn ze vaak wel vaardig, waardoor ze hun laaggeletterdheid goed kunnen maskeren. De innovatieve projecten die zich op deze doelgroep richten zijn *NT1leren.nl*, *Laaggeletterden in Beeld* en *Aanpak laaggeletterdheid binnen het sociaal domein*.

Daarnaast zijn er binnen deze Actielijn 4 andere projecten die met een subsidie worden ondersteund, waarvan er twee gedurende de looptijd van Tel mee met Taal zijn opgericht. Deze projecten richten zich op:

4. Participatie van laaggeletterden; hieronder vallen twee projecten. Bij het project *Vanzelfsprekend* konden laaggeletterden zelf plannen bedenken over hoe zij makkelijker kunnen meedoen in de samenleving. Bij het project *Inspraakorganen laaggeletterdheid* worden er experimenten uitgevoerd op het gebied van inspraak van laaggeletterden bij de ontwikkeling van lokaal beleid op het gebied van laaggeletterdheid en volwasseneneducatie;

⁷¹ Het project Ouderen & Digivaardigheden valt eigenlijk binnen twee categorieën, namelijk zowel 'ouderen' als 'digitale vaardigheden'.

⁷² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/taal-rekenen-digitale-vaardigheden/aanpak-laaaggeletterdheid>

5. Laagtaalvaardige gezinnen; het project *Laagtaalvaardige gezinnen* bestaat uit een reeks pilots.
6. Laagopgeleide, laaggeletterde vrouwen die meer willen participeren, met name op de arbeidsmarkt. Het project *Educatie voor Vrouwen met Ambitie (EVA)* richt zich specifiek op deze groep.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 11 projecten binnen deze actielijn.

Tabel 7 innovatieve projecten binnen Actielijn 4

Doelgroep / onderwerp	Titel project	Uitvoerder
Oudere laaggeletterden	Zilveren Taalcompetenties	Stichting Vugterstede
Digitale vaardigheden	DOEN?! (Digitale Overheid, En Nu?)	ITTA UvA en Kaatje Dalderop onderwijsadvies
	Ouderen & Digivaardigheden	CINOP Advies
	DIGI-TAAL	Stichting Kenniscentrum PRO WORK
Laaggeletterden met Nederlands als moedertaal	NT1leren.nl	Stichting Expertisecentrum Oefenen.nl en CINOP Advies
	Laaggeletterden in Beeld	Lost Lemon
	Aanpak laaggeletterdheid binnen het sociaal domein	CINOP Advies
Participatie van laaggeletterden	Vanzelfsprekend	Movisie
	Inspraakorganen laaggeletterdheid	Stichting ABC
Laagtaalvaardige gezinnen	Laagtaalvaardige gezinnen (Kunst van Lezen)	Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek i.s.m. Stichting Lezen & Schrijven
Laaggeletterde vrouwen die meer willen participeren	EVA (Educatie voor Vrouwen met Ambitie)	Stichting Lezen & Schrijven

5.2 Onderzoeksvragen en methoden

Voor Actielijn 4 dienen de volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

Onderzoeksvragen
<i>Per project:</i>
1. In hoeverre is het project conform het ingediende plan uitgevoerd en zijn de doelstellingen van het project behaald?
1. Welk type projecten zijn kansrijk of veelbelovend
a. ter bestrijding of voorkomen van laaggeletterdheid?
b. ter bevordering van lezen?
<i>Actielijn 4a:</i>
2. Hoeveel laagtaalvaardige gezinnen zijn er via de pilot Laagtaalvaardige gezinnen (Kunst van Lezen) bereikt?
3. Wat is het effect van deze pilot?
<i>Actielijn 4b:</i>
4. Hoeveel deelnemers zijn er via <i>Educatie voor Vrouwen met Ambitie</i> bereikt?
5. Wat zijn de achtergrondkenmerken van de deelnemers?
6. Wat zijn de leeruitkomsten van de deelnemers op het gebied van
a. sociale inclusie?

Onderzoeksvragen
b. leesvaardigheid?
7. Hoe tevreden zijn de deelnemers met de scholing?

Per project hebben we relevante documenten ontvangen van contactpersonen van de projecten. Het gaat hierbij veelal om projectplannen, handreikingen en evaluatiedocumenten. De uitvoerders van de projecten hebben er zelf voor gezorgd dat elk van de projecten is geëvalueerd; de betreffende rapportages hebben wij ook ontvangen. De data die wij uit de beschikbare documentatie hebben verzameld, hebben we aangevuld met een telefonisch interview met een contactpersoon per project. Op basis hiervan hebben we per project een beschrijving gemaakt. Deze beschrijvingen hebben wij geanalyseerd aan de hand van de onderzoeksvragen. In deze rapportage schrijven we overkoepelend over de 11 projecten. Een korte beschrijving van de verschillende projecten en in hoeverre hun doelstellingen zijn behaald, zijn opgenomen in bijlage 5.

5.3 Resultaten

Na een korte weergave van de vooraf opgestelde doelen en werkwijzen van de projecten gaan we verder in op de resultaten uit de evaluaties van de projecten. Hierbij wordt ingegaan op de uitvoering van de projecten, de mate waarin de doelstellingen zijn behaald, welke effecten zijn waargenomen en welke projecten als kansrijk/succesvol kunnen worden beschouwd. Bij de projecten *Laagtaalvaardige gezinnen* en *Educatie voor Vrouwen met Ambitie (EVA)* wordt uitvoeriger stilgestaan bij het bereik, aangezien deze antwoord geven op de specifieke onderzoeksvragen binnen deze actielijn.

Doelen van de projecten

Alle 11 innovatieve projecten richten zich op taal en/of digitale vaardigheden bij **volwassenen**. Alleen de pilots binnen het project *Laagtaalvaardige gezinnen* zijn ook gericht op (het stimuleren van) leesbevordering bij kinderen.

Drie van de 11 projecten hebben (mede) tot doel om **nieuw taalaanbod** (c.q. lesmateriaal) te ontwikkelen of actualiseren. Dit geldt allereerst voor enkele pilots binnen het project *Laagtaalvaardige gezinnen*: het gaat hier om het actualiseren van BoekStart-BoekenPret en Peuter in Zicht, en het ontwikkelen van een thuiseditie van Scoor een Boek! en van aanvullingen op Taal voor Thuis. Daarnaast vormt het ontwikkelen van nieuw materiaal wat speciaal ontwikkeld is voor laaggeletterden en zich richt op empowerment binnen de context van participatie en betaald werk een onderdeel van het project *EVA*. Tot slot is een van de doelstellingen van het project *Zilveren taalcompetenties* het “ontwikkelen van taalaanbod specifiek gericht op laagtaalvaardige ouderen, dat aansluit bij hun leerwensen en behoeften”.

Alle projecten hebben bovendien tot doel om **instrumenten en/of methodieken** te ontwikkelen of te verbeteren. Deze methodieken zijn divers van aard: ze variëren van een methodiek van blended learning voor NT1-leerders (*NT1leren.nl*) en een online platform (*DIGI-TAAL*), tot een duurzame aanpak doorontwikkelen waarin het zelfstandig leervermogen van deelnemers via een coachende aanpak wordt ontwikkeld (*DOEN?!*). Ook de Toolkit Empowerment die binnen *EVA* ontwikkeld is, is hier een voorbeeld van. De methodieken zijn doorgaans bedoeld voor lokale organisaties om mee aan de slag te gaan.

Ook de beoogde effecten van de projecten voor volwassenen zijn verschillend. Zo richten 3 projecten zich (mede) op het verbeteren van **taal- en/of leesvaardigheden**, en ligt bij 5 projecten (mede) de focus op het verbeteren van **digitale vaardigheden**. *Zilveren taalcompetenties* (oudere

laaggeletterden) en *NT1leren.nl* (laaggeletterden met Nederlands als moedertaal) richten zich op beide typen vaardigheden.

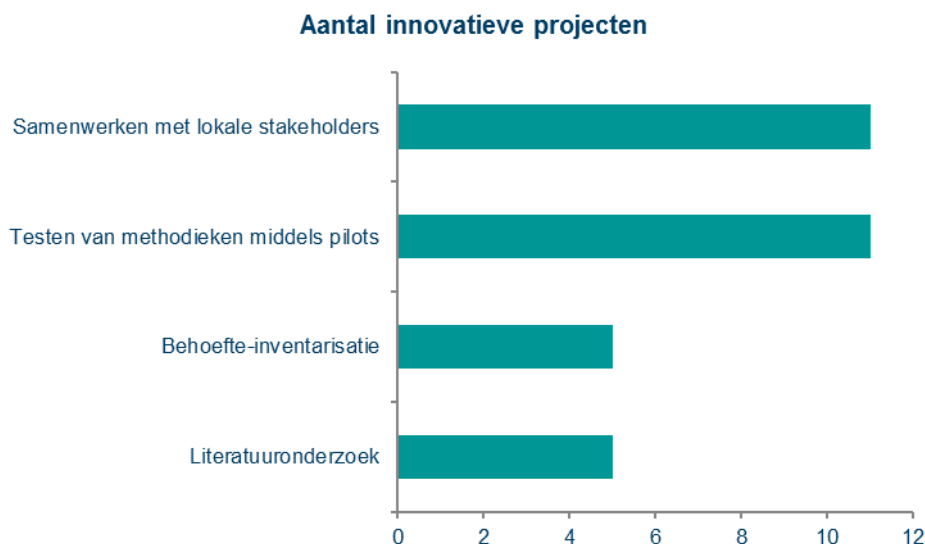
Andere beoogde effecten van de projecten zijn het verhogen van de **zelfredzaamheid** (4 projecten) en van de **maatschappelijke participatie**, c.q. sociale inclusie (5 projecten), van de doelgroep. Het gaat hierbij onder andere om oudere laaggeletterden (*Zilveren taalcompetenties* en *Ouderen & Digivaardigheden*), laaggeletterde (jong)volwassenen met een afstand tot de samenleving en/of arbeidsmarkt (*DIGI-TAAL*), en laagopgeleide, laaggeletterde vrouwen die zich verder willen ontwikkelen (*EVA*).

Twee projecten gericht op laaggeletterden met Nederlands als moedertaal richten zich niet zozeer op bovenstaande beoogde effecten, maar veeleer op methoden om **NT1-leerders te bereiken**, werven en toe te leiden naar scholing vanuit het sociaal domein. Het project *Laaggeletterden in Beeld* richt zich hiertoe op het ontwikkelen van persona's (verschillende karakters van laaggeletterden) om op een passende manier met verschillende groepen laaggeletterden om te gaan (zie ook uitgelicht portret). Het project *Aanpak laaggeletterdheid* binnen het sociaal domein heeft als doel het "ontwikkelen en toepassen van instrumenten en/of aanpakken bij contacten tussen (semi-)gemeentelijke instanties in het sociale domein en burgers, waardoor laaggeletterden met Nederlands als moedertaal beter bereikt en geïnteresseerd kunnen worden voor actieve deelname aan informele, non-formele en/of formele maatschappelijke of educatieve activiteiten."

Bij weer twee andere projecten staat de **participatie van laaggeletterden** centraal. Einddoel van beide projecten is niet om het stimuleren van leesbevordering of het verbeteren van taalvaardigheden, maar het bedenken van manieren om problemen die laaggeletterden in het dagelijks leven tegenkomen, op te lossen (*Vanzelfsprekend*) en een beter op de doelgroep (laaggeletterden) toegesneden beleid en praktijk van volwasseneneducatie (*Inspraakorganen laaggeletterdheid*).

Werkwijzen binnen de projecten

Figuur 7 Werkwijzen binnen innovatieve projecten

Als we kijken naar de werkwijzen binnen de projecten (zie figuur 7) dan is er een aantal gemeenschappelijke delers op te merken. Veel voorkomende elementen zijn: literatuuronderzoek (5 projecten), behoefte-inventarisatie (5 projecten) en het testen van methodieken via pilots (alle 11 projecten). In de implementatie binnen de pilots is te zien dat er rekening wordt gehouden met, en

aangesloten wordt bij, de lokale context. Er wordt bij alle projecten veel samengewerkt met lokale stakeholders.

Lesmethoden

Bij 4 projecten is een combinatie van (les)methoden ingezet binnen de pilots. Activiteiten kunnen hierbij worden aangeboden via klassikale lessen, één-op-één begeleiding en/of via een online leeromgeving. Bij twee andere projecten vinden de (taal)activiteiten alleen plaats via een online leeromgeving. Daarnaast draaien veel van de pilots binnen *Laagtaalvaardige gezinnen* om (taal)activiteiten die ofwel in groepsverband, ofwel één-op-één worden aangeboden. Bij de uitvoering van (taal)activiteiten kan er worden samengewerkt met docenten van ROC's of particuliere taalaanbieders (5 projecten), vrijwilligers (5 projecten) en/of studenten (1 projecten).

Samenwerkingspartners

Binnen de projecten werkt een breed scala aan partijen samen. Veelvoorkomende samenwerkingspartners zijn: (regionale afdelingen van) Stichting Lezen & Schrijven (5 projecten), taalaanbieders (7 projecten), gemeenten (7 projecten) en bibliotheken (5 projecten). Andere lokale samenwerkingspartners zijn: buurthuizen, welzijnsorganisaties (incl. wooncentra/thuiszorg voor ouderen), vrijwilligersorganisaties, vrouwenorganisaties, UWV en kindcentra.

Bij 5 projecten wordt er gewerkt met een stuurgroep, klankbordgroep en/of begeleidingscommissie. Enkele betrokken (landelijke) partijen hierbij zijn: Stichting ABC, Stichting Lezen & Schrijven en de ministeries van VWS, SZW en OCW.

Uitvoering en behaalde doelstellingen

Hieronder staat beschreven in hoeverre de projecten zijn uitgevoerd conform de projectplannen en in hoeverre de doelstellingen van de projecten zijn behaald.

Uitvoering van de projecten

Op hoofdlijnen zijn er in de uitvoering van de projecten geen substantiële afwijkingen te zien ten opzichte van wat in de projectplannen staat beschreven. Wel zijn er een aantal gemeenschappelijke delers op te merken. Meest zichtbaar is dat er in de uitvoering van de projecten doorgaans rekening is gehouden met de **lokale context**, waarbij het gaat om behoeften en middelen van laaggeletterden en lokale stakeholders. Dit geldt bijvoorbeeld voor het project *Aanpak laaggeletterdheid binnen het sociaal domein*, waarbij in de uitvoering in pilotgemeenten aansluiting is gezocht met lokale trajecten en/of aanpakken, bijvoorbeeld de app Snap de Brief in Amsterdam en de wijkaanpak in Enschede. Bij doorgaans alle projecten waarbij gewerkt is met pilots in samenwerking met lokale organisaties, zoals *NT1leren.nl*, was er ruimte om de nieuw ontwikkelde methodiek **flexibel in te zetten**.

Bij 5 van de 11 projecten is er sprake geweest van een verlate start van de uitvoering binnen een pilot (voor het testen van een nieuw ontwikkelde methodiek), en/of van een verlenging van de doorlooptijd. Bij twee van deze projecten – namelijk *NT1leren.nl* en *Inspraakorganen laaggeletterdheid* – heeft de uitloop (grotendeels) te maken gehad met problemen in de zoektocht van, en samenwerking met, geschikte pilotlocaties, en/of met een lokale projectleider die moest worden vervangen.

Behaalde doelstellingen van de projecten

Binnen 7 projecten was een doelstelling opgenomen met betrekking tot een beoogd bereik (aantal personen dat deelneemt aan een pilot en/of gebruik maakt van een nieuw ontwikkeld instrument). Bij 4 van deze 7 projecten zijn de betreffende kwantitatieve doelstellingen behaald. Verder zijn bij

alle projecten, voor zover bekend, de overige inhoudelijke doelstellingen geheel of gedeeltelijk behaald.⁷³

Bij vrijwel alle projecten zijn er één of meerdere producten opgeleverd. Bij 6 projecten gaat het (mede) om een **draaiboek, handboek en/of toolkit** voor professionals die met de nieuw ontwikkelde methodiek willen werken. Onderdelen hiervan zijn doorgaans een methodiekbeschrijving, een handleiding, en de te gebruiken materialen. Bij 3 projecten – namelijk *DIGI-TAAL*, *NT1leren.nl* en *EVA* – is er een website en/of online component ontwikkeld waarmee laaggeletterden kunnen oefenen in hun taal- en basisvaardigheden of overige vaardigheden zoals sollicitatievaardigheden. Bij *EVA* zijn er naast aanbod voor professionals en organisaties ook vrijwilligerstrainingen en -handleidingen ontwikkeld.

Conform de projectplannen is er binnen enkele projecten tevens **nieuw taalaanbod** ontwikkeld of geactualiseerd. Binnen de pilots van *Laagtaalvaardige gezinnen* zijn de materialen en handleidingen van BoekStart-Boekenpret en Peuter in Zicht geactualiseerd, is er een thuiseditie van *Scoor een Boek!* ontwikkeld, en zijn de aanvullingen op *Taal voor Thuis* (namelijk de combinaties met BoekStart en de Bibliotheek op school) ontwikkeld. Verder zijn binnen het project *EVA* drie typen trainingen ontwikkeld die gericht zijn op empowerment van laaggeletterde vrouwen, namelijk *In Je Kracht*, *Jouw Leven & Werk* en *Voor Jezelf?*, evenals twee nieuwe *Succes!*-boekjes taal en twee nieuwe *Succes!*-boekjes rekenen.

Effecten van de projecten

In de evaluaties van de afzonderlijke projecten wordt ook ingegaan op de effecten. Monitoring van effecten bij deelnemers van pilots vond doorgaans plaats via de afname van toetsen, vragenlijsten en/of interviews. Een belangrijke kanttekening vooraf is dat, hoewel er voor elk van de projecten een studie is gedaan naar de effecten, er op twee uitzonderingen na⁷⁴, géén sprake is van wetenschappelijke toetsing. Dit heeft te maken met het (relatief) lage aantal deelnemers aan pilots en met het feit dat er meer tijd nodig is om metingen onder deelnemers uit te voeren om eventuele effecten wetenschappelijk te onderbouwen.

Bij vijf projecten is gekeken naar (voortgang op) **taal- en leesvaardigheden** onder deelnemers. Allereerst is in het kwantitatieve onderzoek onder *EVA*-deelnemers bij 60% verbetering te zien in de score op leesvaardigheid. Uit resultaten op leestoetsen blijkt dat eenderde deel van de deelnemers aan de pilots *NT1leren.nl* een betere leesvaardigheid heeft. Uit interviews (zelfperceptie) blijkt verder dat meer dan de helft van de geïnterviewde *EVA*-deelnemers (20 van de 34) en bijna tweederde van de deelnemers aan de pilots *Zilveren taalcompetenties* taalvaardigheden vaker toepast in het dagelijks leven. De resultaten uit de online enquêtes laten over het algemeen zien dat het platform *DIGI-TAAL* helpt om moeilijke woorden beter te begrijpen. Bij het project *Ouderen & Digivaardigheden* is de verwachting dat ouderen met een vervolgtraject verder kunnen werken aan hun (basis)vaardigheden.

Bij 5 projecten is gekeken naar (voortgang op) **digitale vaardigheden** onder deelnemers. Met name het project *Ouderen & Digivaardigheden* geeft een positief beeld: uit kwantitatief onderzoek onder 65 ouderen blijkt dat er bij vrijwel alle ouderen sprake is van vooruitgang op gebied van digitale vaardigheden. Bovendien is er gemiddeld genomen sprake van een sterke verbetering. Uit de impactmeting bij *EVA* blijkt dat 56% van de deelnemers een verbetering ervaart op gebied van digitale vaardigheden. Verder blijkt uit interviews (zelfperceptie) binnen het project *Zilveren taalcompetenties* dat er bij minder dan de helft (iets meer dan 40%) van de deelnemers sprake is van vooruitgang op gebied van digitale vaardigheden. Onder deelnemers van *DOEN?!* werd de

⁷³ Op het moment van schrijven (voorjaar 2019) is het project *Inspraakorganen laaggeletterdheid* nog niet geëvalueerd.

⁷⁴ Namelijk de VoorleesExpress, die binnen het project *Laagtaalvaardige gezinnen* landelijk is uitgerold, en *EVA*.

angst voor computers duidelijk minder, en zij gingen ook vooruit in digitale vaardigheden. Binnen het project *NT1leren.nl* bleek het niet mogelijk om ontwikkeling in frequentie van het gebruik van digitale middelen te zien, omdat er bij aanvang van de pilots al sprake was van een frequent gebruik.

Bij 6 projecten is meer zelfvertrouwen en een hogere **zelfredzaamheid** als effect expliciet zichtbaar. Allereerst geldt dit voor het merendeel van de deelnemers binnen de projecten *Zilveren taalcompetenties*, *Ouderen & Digivaardigheden* en *EVA*. Specifiek geeft iets meer dan de helft van de geïnterviewde *EVA*-deelnemers (18 van de 34) aan dat ze aan hun eigenwaarde hebben gewerkt en meer durf hebben gekregen. Verder blijkt uit online enquêtes dat laaggeletterde gebruikers van het platform *DIGI-TAAL* hiermee beter in staat zijn om zelfstandig zaken online te regelen (wat hun zelfredzaamheid vergroot). Ook deelname van laaggeletterden aan de wedstrijd binnen het project *Vanzelfsprekend* heeft hun zelfredzaamheid en zelfvertrouwen vergroot. Volgens de contactpersoon van het project hebben de deelnemende laaggeletterden echt stappen gezet, bijvoorbeeld op het gebied van projectmatig samenwerken en presenteren. Daarnaast waren er laaggeletterden die zelf weinig contacten hadden met andere laaggeletterden, en via dit project een gevoel van (h)erkenning kregen ("ik sta er niet alleen in"). Ook bij deelnemers van *DOEN?!* lijkt het zelfvertrouwen te zijn toegenomen, aldus de contactpersoon van het project.

Bij 3 projecten is een hogere mate van **maatschappelijke participatie** en sociale inclusie als effect expliciet zichtbaar. Meer van de helft van de deelnemers aan de pilots *Zilveren taalcompetenties* ervaart een verbetering in de omgang met privécontacten, ervaart minder vaak eenzaamheid, ontmoet meer mensen en onderneemt meer activiteiten. Uit de impactmeting bij *EVA* blijkt dat 48% tot 73% van de deelnemers een verbetering ervaart op diverse gebieden van sociale inclusie. Meer dan de helft van de geïnterviewde *EVA*-deelnemers zegt meer contacten te hebben gekregen. Bovendien blijkt uit kwantitatief onderzoek dat, na het leertraject, 28% van de deelnemers actiever op zoek is gegaan naar een baan, 16% een betere betaalde baan (met begeleiding) heeft gekregen, en 27% vrijwilligerswerk is gaan doen. Tot slot geeft het merendeel van de deelnemers aan de pilots van *NT1leren.nl* aan vooruit te zijn gegaan op diverse gebieden van sociale inclusie.

Verder is er een aantal overige (neven)effecten waargenomen. Concreet gaat het om (een samenspel van) **beter samewerking**, meer **bewustwording** en meer **kennis** over wat werkt bij de aanpak van laaggeletterdheid bij specifieke doelgroepen. Bijvoorbeeld blijkt uit de evaluatie van het project *Aanpak laaggeletterdheid binnen het sociaal domein* dat lokale professionals die bij de pilots betrokken waren, "een goed beeld [hebben] gekregen van de problematiek wat heeft geholpen bij het ontwikkelen van concrete handelingsperspectieven en het inbedden van afspraken over signaleren en doorverwijzen in werkprocessen." Ook blijkt bijvoorbeeld uit het succes van de Facebookgroep van *EVA* dat het mogelijk is om op deze manier de interactie met de doelgroep aan te gaan en hen te motiveren om vervolgstappen te nemen.

Laagtaalvaardige gezinnen

Laagtaalvaardige ouders vormen één van de doelgroepen waaraan binnen het actieprogramma *Tel mee met Taal* nadrukkelijk aandacht wordt besteed. Het project *Laagtaalvaardige gezinnen* heeft als doel om laagtaalvaardige ouders vertrouwd te laten raken met voorlezen aan hun kinderen (preventie) terwijl zij tegelijkertijd voorgelicht worden over mogelijkheden om hun eigen taalvaardigheid te verbeteren (curatie). In dit project wordt gekeken hoe bestaande instrumenten zo aangepast kunnen worden dat ze laagtaalvaardige gezinnen beter bereiken, bewustwording creëren over het belang van lezen en ook zorgen dat ze (langdurig) effect hebben op de taalvaardigheid van kinderen en het stimuleren van het taalvaardiger worden van de ouders. Het project bestaat uit 9 afzonderlijk deelprojecten (pilots). Omdat laaggeletterde ouders, wanneer de kinderen jong zijn, ontvankelijk zijn om aan de slag te gaan met taal (bijvoorbeeld omdat ze hun kinderen willen voorlezen), ligt de focus op het bereiken van ouders van jonge kinderen via JGZ,

Kraamzorg, Kinderopvang en het consultatiebureau. De gezinsaanpak is zowel preventief (door kinderen voor te lezen en vrij lezen te stimuleren) als curatief (door ouders aan te moedigen hun kinderen dagelijks voor te lezen en daarvoor zelf een taaltraining te volgen). Zoals bij de meeste andere innovatieve projecten, geldt ook voor de meeste pilots binnen het project *Laagtaalvaardige gezinnen* dat er nog geen wetenschappelijk onderbouwde effecten zijn vastgesteld. Wel wordt door de contactpersoon van het project genoemd dat er stappen worden gezet in de aanpak om laagtaalvaardige ouders en hun kinderen te bereiken; de bibliotheken “zien dat het wat doet”.

Laagtaalvaardige gezinnen bereikt via Kunst van het Lezen

Eén van de onderzoeksvragen betreft het aantal laagtaalvaardige gezinnen dat specifiek door de pilot Kunst van Lezen bereikt worden. Deze pilot behelst de programma's BoekStart en Bibliotheek op school (zie voor schattingen over het bereik hoofdstuk 4).

Een nieuw ontwikkelde manier binnen de aanpak Kunst van Lezen om kinderen van laagtaalvaardige ouders te bereiken, is de BoekStartcoach (een pilot binnen het project *Laagtaalvaardige gezinnen*). Naar schatting hebben in 2018 via de BoekStartcoach ongeveer 30.000 gesprekken met (laagtaalvaardige) ouders over lezen plaatsgevonden. Hoewel er nog geen onderzoek heeft plaatsgevonden naar de effecten van de BoekStartcoach op het lezen en voorlezen thuis, lijkt het erop dat de BoekStartcoach bij ouders bewegingen in gang kan zetten richting een meer educatief thuismilieu. Aangezien de BoekStartcoach zich specifiek richt op laagtaalvaardige ouders draagt deze pilot ook bij aan het realiseren van de overkoepelende kwantitatieve subdoelstelling van het actieprogramma Tel mee met Taal met betrekking tot het bereiken van 10.000 laagtaalvaardige ouders met taaltraining en steun in het bieden van een educatief thuismilieu.

Volgens de contactpersoon van Kunst van Lezen is het lastig om cijfermatig te onderbouwen hoeveel laagtaalvaardige gezinnen er met de projecten worden bereikt. Naar schatting hebben in 2018 via de BoekStartcoach ongeveer 30.000 gesprekken met ouders over lezen plaatsgevonden. Aangezien het uitgangspunt van de professionals (artsen/verpleegkundigen) is om vooral kwetsbare ouders te wijzen op de aanwezigheid van de BoekStartcoach, is naar verwachting een groot deel van deze ouders inderdaad laagtaalvaardig.

Voor eind 2018 zijn 10.000 laagtaalvaardige ouders bereikt met taaltraining en steun in het bieden van een educatief thuismilieu, zodat zij effectiever met de school kunnen communiceren.

Ambitie eind 2018: 10.000 laagtaalvaardige ouders

Resultaat eind 2018: Ongeveer 30.000 laagtaalvaardige ouders bereikt via BoekStartcoach

Effecten BoekStartcoach

Uit een eerste evaluatie van de BoekStartcoach blijkt dat laagtaalvaardige ouders met Nederlands als moedertaal over het algemeen meekrijgen dat het zin heeft om hun kind voor te lezen, zodat het kind op een goed niveau aan de basisschool begint. Verder blijkt dat laagtaalvaardige ouders met een migratieachtergrond door de BoekStartcoach een groot belang gaan hechten aan het ontwikkelen van een goede taalvaardigheid, onder meer door hun kinderen voor te lezen. Ze staan over het algemeen open voor alle adviezen van de BoekStartcoach die leiden tot een betere taalvaardigheid van hun kind. Sommige moeders vertellen dat hun eigen Nederlands ook beter wordt omdat ze hun kinderen in het Nederlands voorlezen. Verder kunnen ouders met hun BoekStartcoach een afspraak bij de bibliotheek maken om een rondleiding te krijgen; iets wat zonder “tussenpersoon” moeilijker lukt.

Effecten VoorleesExpress

Eén van de onderzoeken die in opdracht van Kunst van Lezen wordt uitgevoerd, kijkt naar de effecten van de VoorleesExpress op woordenschat, verhaalbegrip en de geletterde thuisomgeving.⁷⁵ Uit de resultaten blijkt dat er op korte termijn geen effect van deelname aan de VoorleesExpress is op de woordenschat van kinderen, maar wel een klein effect op verhaalbegrip. Daarnaast lijkt er sprake te zijn van positieve veranderingen⁷⁶ in de geletterde thuisomgeving. Geconcludeerd wordt dat de VoorleesExpress tot op zekere hoogte werkt. Zo weet het programma de doelgroep te bereiken, weet het bij die doelgroep positieve effecten te bereiken voor verhaalbegrip, en lijken er door deelname aan de VoorleesExpress positieve veranderingen in de thuisomgeving te ontstaan.

Project Educatie voor Vrouwen met Ambitie (EVA)

Het project *EVA* richtte zich oorspronkelijk op laagopgeleide, laaggeletterde vrouwen met de ambitie om een betaalde baan te vinden en economisch meer zelfstandig te worden. Gedurende het traject is in afstemming met het ministerie van OCW de doelgroep verruimd. Er bleek naast de doelgroep van vrouwen met ambitie die bijvoorbeeld een eigen bedrijfje wilde beginnen, ook een grote groep vrouwen te zijn met wensen en ideeën, maar nog geen concrete plannen voor hun toekomst op de arbeidsmarkt. Een laag zelfbeeld, lage basisvaardigheden en niet weten hoe zij een eerste stap in hun ontwikkeling kunnen zetten, is wat deze groep kenmerkt. Het aanbod is uitgebreid om ook deze vrouwen te kunnen bedienen en door te kunnen laten stromen naar trajecten gericht op het oriënteren op een betaalde baan en het sollicitatieproces. Op deze doorstroom wordt in 2019 extra ingezet. Verder bleken ook jongere en oudere vrouwen geïnteresseerd in de aanpak. De leeftijdsgrens is daarom opgerekt van 30-50 jaar naar 16-55 jaar.

Met inachtneming van de verruiming van de doelgroep hebben tot eind 2018 ruim 5.600 vrouwen deelgenomen aan de EVA leergroepen. Zij volgden een cursus waarbij empowerment, taalscholing en arbeidsmarktorientatie de stap richting economische zelfstandigheid verkleint. De website www.evaenik.nl heeft ruim 24.000 gebruikers gekend. Hiermee zijn de kwantitatieve doelstellingen van het project behaald:

- 3.500 vrouwen die via leergroepen aan hun vaardigheden werken;
- 7.000 vrouwen die via een digitale leeromgeving aan hun vaardigheden werken (incl. de vrouwen uit de leergroepen).

In de praktijk bleek het lastig om de oorspronkelijke doelgroep - de vrouwen die willen werken maar eerst hun basisvaardigheden nog willen verbeteren - deel te laten nemen aan cursussen basisvaardigheden. Wanneer vrouwen snel aan het werk kunnen door bijvoorbeeld hulp te vragen bij het solliciteren, willen ze niet altijd de tijd nemen om aan basisvaardigheden en/of empowerment te werken. Het praktijkvoorbeeld Sollicitatiehulpdesk laat zien dat deze vrouwen soms na een korte baan weer in het sollicitatieproces belanden, terugkomen voor hulp bij de Sollicitatiehulpdesk en dan inzien dat alleen hulp vragen niet voldoende is. Zij komen dan terug om toch zelf meer te leren, zoals het schrijven van een cv of leren omgaan met de computer.

Volgens de deelnemers zijn een aantal factoren van invloed op de leerresultaten. Specifiek noemen zij de begeleiding die door de begeleider gegeven wordt, evenals de groepsdynamiek en de interactie tussen deelnemers. Ook gaf het merendeel van de geïnterviewde EVA-deelnemers (18 van de 34) aan dat de leermaterialen en -activiteiten goed en behulpzaam waren bij het leren van bepaalde zaken.

---

⁷⁵ A.. Broens & R. van Steensel (2018). Werkt de VoorleesExpress? Effecten op woordenschat, verhaalbegrip en de geletterde thuisomgeving.

⁷⁶ Voor gezinnen waarin ten minste 15 huisbezoeken zijn doorgegaan.

Kansrijke of veelbelovende projecten

De meeste publiciteit lijkt te zijn uitgegaan naar de resultaten van het project *Laaggeletterden in Beeld*, namelijk een overzicht van persona's (typen laaggeletterden op basis van karaktereigenschappen). Gelet op de verschillende online publicaties – bijv. over een presentatie op het Tel mee met Taal festival in het najaar van 2018, en op de website van EPALE – kan de publiciteit over de persona's goed worden geplaatst in het kader van publiciteit over verschillende onderzoeken naar de werving van NT1-leerders heeft uitgevoerd, die (mede) door Lost Lemon zijn uitgevoerd. Overigens had het oorspronkelijke project *Laaggeletterden in Beeld* in 2018 al tot een vervolg geleid, waarbij er op meerdere locaties in Nederland wordt geëxperimenteerd met de persona's, om zo de methodiek aan te scherpen.

De pilots binnen *Laagtaalvaardige gezinnen* die verband houden met een gezinsgerichte aanpak, waarbij de nadruk ligt op het belang van voorlezen aan jonge kinderen en regelmatig bibliotheekbezoek, worden als het meest kansrijk beschouwd. Met name het werken met de BoekStartcoach wordt als een succesvolle aanpak beschouwd. Deze aanpak zal worden doorontwikkeld, waarbij wordt gekeken in hoeverre het ook iets kan betekenen voor een wijkteam of VVE. Ook wordt verder gegaan met de uitrol van de VoorleesExpress. Verder krijgen de aanvullingen van Taal voor Thuis (de combinaties met BoekStart en de Bibliotheek op school) een vervolg: plan is dat het materiaal en instructies worden aangepast en breder uitgerold.

De inbedding van EVA in bestaande processen rond lokale netwerkaanpakken (Taal voor het Leven) en het Taalhuis wordt ook als een succes beschouwd. Het leidt tot bredere beschikbaarheid van het materiaal van EVA en zorgt ervoor dat EVA-vrouwen beter naar passend aanbod worden toegeleid. Duurzame (financiële) inbedding van de EVA-aanpak op locaties vormt echter nog een knelpunt. Dit lijkt vooral te maken te hebben met een beperkt draagvlak (vanuit gemeenten) voor doelgroepenbeleid. Bovendien kan de koppeling tussen taal en empowerment een blokkade vormen voor financiering. Inmiddels is vanuit de projectorganisatie (Stichting Lezen & Schrijven) besloten om binnen de EVA-aanpak de focus in de werving van deelnemers meer te leggen op alleen empowerment en deelnemers in het empowerment traject te activeren om door te leren in een cursus basisvaardigheden. Daarnaast wordt er in 2019 gekeken naar de verbinding tussen empowerment en andere domeinen zoals armoede en schulden, werk, ouderbetrokkenheid en gezondheid.

Verder heeft het online platform *DIGI-TAAL* veel belangstelling gekregen. Naar aanleiding van de pilot worden er gesprekken gevoerd waarin de samenwerking met landelijke organisaties, zoals de Belastingdienst, de politie en zorgverzekeraars, wordt verkend. De uitvoerder van het project, Stichting Kenniscentrum PRO WORK, is positief hierover. Hoe een eventuele uitbreiding met landelijke voorzieningen het beste past binnen een platform dat ook dient aan te sluiten bij de lokale context waarin laaggeletterden leven, is nog niet duidelijk. Verder is de mogelijkheid genoemd dat het platform zich ook vertaalt in een app.

De projectorganisatie van *NT1leren.nl* heeft na de pilots met 2 van de 4 ROC's verder gepraat over een mogelijk vervolg. Voor het goed gebruiken van de methodiek op nieuwe locaties gelden verder een aantal randvoorwaarden. Zo moet de uitvoeringsorganisatie (doorgaans een onderwijsinstelling) over de faciliteiten beschikken om flexibel onderwijs te verzorgen, en moeten deelnemers gemotiveerd zijn om een vorm van blended leren te volgen.

De pilots binnen het project *Aanpak laaggeletterdheid binnen het sociaal domein* hebben eraan bijgedragen dat de aanpak van laaggeletterdheid is ingebed en geborgd in het gemeentelijke beleid van de 3 deelnemende gemeenten. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in het opstellen van een meerjarenplan en het aanstellen van een aanjager op dit thema.

Actielijn 4: Innovatieve projecten

NEELE KISTEMAKER, DIRECTEUR MUZUS & REBECCA VAN DER MEER, ONDERZOEKER LOST LEMON

Hoe voorkom en bestrijd je laaggeletterdheid in de praktijk? Muzus en Lost Lemon ontwikkelden een succesvolle aanpak voor laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Het doel? Laaggeletterden bereiken en hen op weg helpen in de samenleving. En dat blijkt hard nodig. 'Alles om ons heen is taal.'

Juist deze groep laaggeletterden is moeilijk te bereiken, stellen directeur Neele Kistemaker van Muzus en onderzoeker Rebecca van der Meer van Lost Lemon.

Schaamte speelt daarbij een grote rol, aldus Van der Meer. 'Als je bijvoorbeeld migrant bent, dan is er een 'logische' reden om laaggeletterd te zijn. Als Nederlands je moedertaal is, wordt dit veel lastiger herkend. Door zowel hulpverleners als de laaggeletterden zelf.' Het gaat daarnaast ook om de complexiteit van het bespreekbaar maken, vult Kistemaker aan. 'Het onderwerp is taboe.'

Muzus en Lost Lemon ontwikkelden vijf persona's die de variaties aan kenmerken van verschillende 'typen' laaggeletterden beschrijven. De vijf types zijn representatief voor de Nederlandstalige groep laaggeletterden.

Zo zijn de behoeftes en motivaties in kaart gebracht. De resultaten zijn vervolgens in drie pilots in de Utrechtse regio toegepast en in tien pilots landelijk. Deze pilots vullen het huidige aanbod aan, stelt Van der Meer. 'In de huidige aanpak mist het inzicht in waar mensen open voor staan. Ze zitten er niet op te wachten om bij een

“Als je bijvoorbeeld migrant bent, dan is er een ‘logische’ reden om laaggeletterd te zijn. Als Nederlands je moedertaal is, wordt dit veel lastiger herkend”

toevallig loket erop gewezen te worden dat zij zich aan moeten melden bij het Taalhuis. Zo bereik je het overgrote merendeel van je doelgroep niet” Kistemaker: 'Als je als bibliotheek een aanpak tegen laaggeletterdheid ontwikkelt, begin dan aan de kant van het dagelijks leven van de mensen waar het om gaat. Bekijk waar zij enthousiast over zijn en gebruik dat als startpunt voor je aanbod.' 'Onderzoek wat er

speelt en tegen welke problemen mensen aanlopen. Vaak worden dergelijke aanpakken van binnenuit ontwikkeld en ingezet, zonder te kijken naar specifieke behoeftes of motivaties.'

In de pilots is uitgeprobeerd wat wél werkt om deze mensen te bereiken: relevante stappen én in welke volgorde. Maar bovenal is ontdekt welke grondhouding nodig is om de

doelgroep te begrijpen en hen passend aanbod te bieden. Vanuit die aanpak hebben Muzus en Lost Lemon, in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek en tien bibliotheken verspreid over het hele land, de strategiekit Hoger Bereik ontwikkeld. Momenteel wordt die uitgerold over alle bibliotheken, waardoor geborgd wordt dat deze nieuwe methode ook in de toekomst wordt gebruikt.

Binnen de persona's zijn er twee assen te onderscheiden, stelt Van der Meer. 'Aan de ene kant heb je de mensen die het accepteren en duidelijk aangeven moeite met taal te hebben. Aan de andere kant staat de groep die het ontkent en zich er niet van bewust is.' 'Op de tweede as zien we een eerste groep die het als volgt ziet; het is mijn probleem, dus mijn taak om het op te lossen. Deze mensen hebben zelf goed in de gaten dat ze vaardigheden missen.' De andere groep legt de schuld buiten zichzelf. 'Deze mensen hebben het of niet in de gaten of ontkennen het probleem en houden zich er afzijdig van. Zij zien het als problematiek waar ze zelf geen aandeel in hebben en dus ook niet kunnen veranderen of oplossen. Taal is voor hen een verboden woord.'

En dat is belangrijk voor de vorm waarin hulp wordt verleend. 'Voor de tweede groep moet je een andere aanpak kiezen, stelt Kistemaker. 'Deze mensen hebben wel een hulp- of leervraag, maar dat gaat veel meer over dagelijkse dingen. Zoals actief zijn op Whatsapp, online recepten opzoeken of met de bus gaan. Kortom, dingen die voor een ander vanzelfsprekend zijn, maar voor iemand met een taalach-

terstand een enorme uitdaging zijn. Een uitdaging waar ze soms al tientallen jaren tegenaan lopen. 'Ze zijn heel creatief, en verzinnen al jaren manieren om mee te kunnen komen in een ontzettend talige maatschappij', legt Kistemaker uit.

'En dat heeft soms verdrietige en verregaande gevolgen', vervolgt Kistemaker. 'Een van de mensen die wij hebben gesproken was vrachtwagenchauffeur. Toen zijn bedrijf ging digitaliseren, bleek dat hij moeite had met het invoeren van de routes op de routeplanner. Hoe loste hij dat op? Door elke zondag met zijn vrouw de routes te rijden en ze vervolgens te onthouden. Toen zijn vrouw echter ziek werd en overleed, raakte deze man zijn baan kwijt en kwam vervolgens in de schulden.' 'Daarom is een aanpak op maat nodig', vervolgt ze.

Want laaggeletterden lopen naast taal, ook tegen andere problemen aan, blijkt uit dit onderzoek. En dat heeft een groot gevolg voor de zelfredzaamheid van mensen, legt Kistemaker uit. 'Stel je voor dat je in een restaurant niet de menukaart kan lezen, de tekens op de deuren van openbare wc's niet kan onderscheiden of het bord van de bus of trein niet kan lezen. Het leven van deze mensen staat daardoor letterlijk stil, door ze te helpen bereik je zoveel meer dan alleen het bijwerken van een achterstand. Je geeft mensen een kans om weer mee te kunnen doen in de samenleving.'

De aanpak van Lost Lemon en Muzus werpt zijn vruchten af, blijkt uit de ervaringen van de deelnemers. Van der Meer: 'Een deelnemster heeft bijvoorbeeld gefilmd dat ze voor het eerst in haar leven ging pinnen, er zijn mensen die voor het eerst met het openbaar vervoer gaan of na de cursus betrokken durven te zijn op de school van hun kind'.

'Mensen zijn mobieler, komen uit een isolement en kunnen weer meedoen in de maatschappij. De *actieradius* wordt veel groter. Als je taalniveau stijgt, ben je minder kwetsbaar en wordt je leven een stuk makkelijker. Alles om ons heen is taal, het gaat veel verder dan het kunnen lezen van je post.'

“Alles om ons heen is taal, het gaat veel verder dan het kunnen lezen van je post”

De pilots zijn inmiddels afgerond, de samenwerkende partners (bibliotheken, werkgevers, red.) gaan de aanpak echter ook in de toekomst verder implementeren. Naast de aanpak voor Tel mee met Taal is door Muzus en Lost Lemon ook een strategiekit ontwikkeld.

5.4 Conclusie

De 11 projecten binnen Actielijn 4 hebben betrekking op het ontwikkelen of verbeteren van instrumenten en/of methodieken die – direct of indirect – gericht zijn op het verhogen van (basis)vaardigheden, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, evenals op het bevorderen van lezen bij laagtaalvaardige gezinnen. Op hoofdlijnen zijn er in de uitvoering van de projecten geen substantiële afwijkingen te zien ten opzichte van wat in de projectplannen staat beschreven. In de implementatie en uitvoering binnen de pilots is doorgaans te zien dat er aansluiting wordt gezocht met de lokale context, en dat er ruimte is voor het flexibel inzetten van de nieuw ontwikkelde methodiek.

Bij 4 van de 7 projecten waarbij een doelstelling was opgenomen met betrekking tot een beoogd bereik (aantal personen dat deelneemt aan een pilot en/of gebruik maakt van een nieuw ontwikkeld instrument), zijn de betreffende kwantitatieve doelstellingen behaald. Verder zijn bij alle projecten, voor zover bekend, de overige inhoudelijke doelstellingen geheel of gedeeltelijk behaald. Hoewel de onderzochte effecten van de projecten niet wetenschappelijk kunnen worden onderbouwd, zijn bij vrijwel alle projecten positieve effecten waargenomen op verschillende gebieden: taal- en leesvaardigheden, digitale vaardigheden, zelfvertrouwen en zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie en sociale inclusie, en enkele overige (neven)effecten. Twee projecten die erbovenuit springen als meest kansrijk/succesvol, zijn *Laaggeletterden in Beeld* (waarbij lokale organisaties werken met persona's, typen laaggeletterden op basis van karaktereigenschappen) en *DIGI-TAAL* (online platform waar digitale vaardigheden worden aangeleerd en waar gebruikers wegwijs worden gemaakt in digitale publieke dienstverlening).

Naar schatting hebben de pilots binnen *Laagtaalvaardige gezinnen* – met name de aanpak BoekStartcoach – geleid tot een bereik van 30.000 (laagtaalvaardige) ouders. De aanpakken BoekStartcoach en de VoorleesExpress worden positief gewaardeerd; beide aanpakken lijken potentie te hebben als het gaat om het teweegbrengen van positieve effecten, en worden verder uitgerold. Verder krijgen de aanvullingen van Taal voor Thuis (de combinaties met BoekStart en de Bibliotheek op school) een vervolg: plan is dat het materiaal en instructies worden aangepast en breder uitgerold.

In totaal hebben 5.666 vrouwen deelgenomen aan de EVA leergroepen. Daarbij dient echter te worden opgemerkt dat de EVA-aanpak is uitgebreid ten opzichte van het oorspronkelijke projectplan, zodat ook vrouwen die zich een stapje lager op de participatieladder bevinden konden deelnemen. Bij de vrouwen die aan de leergroepen hebben deelgenomen, zijn overigens positieve effecten waargenomen op gebied van leesvaardigheid, sociale inclusie en participatie.

6 Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5

6.1 Achtergrond

Actielijn 5 richt zich op communicatie, netwerken en kennisdeling. Deze actielijn is ondersteunend aan de andere 4 actielijnen in het nastreven van de gestelde doelen voor het actieprogramma Tel mee met Taal. De focus binnen deze actielijn ligt op kennisopbouw en kennisdeling door het initiëren en ondersteunen van beleids- en wetenschappelijk onderzoek naar leesbevordering en laaggeletterdheid; het opzetten van de landelijk taalnetwerk waarbinnen landelijke en lokale spelers in het domein van taalvaardigheid zich met elkaar kunnen verbinden en de aansluiting tussen landelijke doelstellingen en de lokale aanpak wordt versterkt; en het uitvoeren van een communicatieplan.

In het communicatieplan Tel mee met Taal 2017-2018 is beschreven dat sinds de start van het programma de actielijnen goed beginnen te lopen, maar de naamsbekendheid van het programma en de acties die ertoe behoren achterblijven.⁷⁷ Het verbeteren van de naamsbekendheid van het actieprogramma is een belangrijke ambitie van deze actielijn. De communicatiedoelstellingen zoals beschreven in het communicatieplan van Tel mee met Taal zijn:

- De doelgroep heeft kennis van het actieprogramma, zijn doelstellingen, de relatie met andere beleidsterreinen, de eindproducten van het programma en toepassingsmogelijkheden hiervan.
- Doelgroepen staan positief tegenover het actieprogramma Tel mee met Taal, de werkwijze en het toepassen van de eindproducten in hun werk.
- Doelgroepen lezen de nieuwsupdates van het actieprogramma en passen de eindproducten toe in hun werk. Doelgroepen weten waar ze terecht kunnen met vragen over de (nieuwe) eindproducten van Tel mee met Taal in 2017 en 2018.

Om te communiceren en lokale, regionale en landelijke partijen en organisaties met elkaar te verbinden, gebruikt Tel mee met Taal verschillende manieren zoals de nieuwsbrief, de Tel mee met Taal portal, landelijke dagen en netwerkactiviteiten en het steunpunt basisvaardigheden (inmiddels gestopt).

Door middel van een landelijke kennis-, netwerk- en communicatieaanpak verkrijgen lokale partijen actuele kennis en informatie en krijgen zij de mogelijkheid om van elkaar te leren. Dit ondersteunt partijen bij het effectief aan de slag gaan en blijven in de regio met het voorkomen en aanpakken van laaggeletterdheid. In dit hoofdstuk kijken we in hoeverre het programma en zijn doelstellingen bekend zijn, in hoeverre kennis-, netwerk- en communicatieactiviteiten bekend zijn en gebruikt worden en of partijen er tevreden over zijn.

6.2 Onderzoeksvragen en opzet

Tabel 8 Onderzoeksvragen Actielijn 5

Onderzoeksvragen	
1.	Hoe bekend is de beoogde doelgroep met het actieprogramma en de doelstellingen?
2.	Wat is de bekendheid van de kennis, netwerk- en communicatie-instrumenten vanuit Actielijn 5?
3.	Wat is het gebruik van de kennis, netwerk- en communicatie-instrumenten vanuit Actielijn 5?

⁷⁷ Communicatieplan Tel mee met Taal 2017-2018. Ontvangen door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Tel mee met Taal gebruikt verschillende manieren om te communiceren en lokale, regionale en landelijke organisaties met elkaar te verbinden. Om te onderzoeken wat de bekendheid is van het Tel mee met Taal portal en de nieuwsbrief hebben we gegevens geanalyseerd over het bezoek aan en gebruik van de portal, en de abonnees van de nieuwsbrief. Deze gegevens werden aangeleverd door Tel mee met Taal. Daarnaast hebben we de evaluaties van het Tel mee met Taal Festival in 2018 en de Tel mee met Taal conferentie in 2017 geanalyseerd. Verder hebben we een survey afgenomen onder abonnees van de maandelijkse digitale nieuwsbrief van Tel mee met Taal. In de enquête survey hebben we vragen gesteld over de portal, het gebruik van communicatiemiddelen en de bekendheid met de doelstellingen van Tel mee met Taal. De survey is ingevuld door 433 van de 1.678 uitgenodigde abonnees (respons: 26%).

6.3 Resultaten

Bekendheid van het actieprogramma Tel mee met Taal en haar doelstellingen

Voor het maken van een afweging of een actieprogramma op koers loopt om gestelde doelen te bereiken is het interessant te kijken naar de bekendheid van het programma en haar doelstellingen. Immers, binnen een bekend programma dragen meer stakeholders bij aan het nastreven van de doelen. In het kader van dit onderzoek, heeft Ecorys tweemaal een enquête afgenomen onder personen die zich hebben ingeschreven voor de nieuwsbrief, in 2017 en 2018.

In 2017 waren de meeste respondenten (N=355) werkzaam bij een bibliotheek (26%) of bij een onderwijsinstelling (20%). In 2018 zien we dat de meerderheid van de respondenten werkzaam is bij een school/onderwijsinstelling (20%) of bij een bibliotheek (19%). De anderen zijn werkzaam bij gemeenten, vrijwilligersorganisaties, welzijnsinstellingen of taalaanbieders. In 2018 gaf een grote meerderheid (94%) aan bekend te zijn met de doelstelling van Tel mee met Taal om laaggeletterdheid te voorkomen en te verminderen. Een kleine meerderheid (54%) gaf aan bekend te zijn met de tweede doelstelling, het tot stand komen van een duurzame samenwerking tussen gemeente en lokale partners in elke arbeidsmarktregio om laaggeletterdheid te voorkomen en te verminderen. Omdat deze resultaten afkomstig zijn van personen die zich reeds hebben aangemeld voor de nieuwsbrief en dus met het programma Tel mee met Taal in aanraking zijn gekomen, geven de cijfers naar verwachting een overschatting van de bekendheid van het programma onder de totale stakeholders.

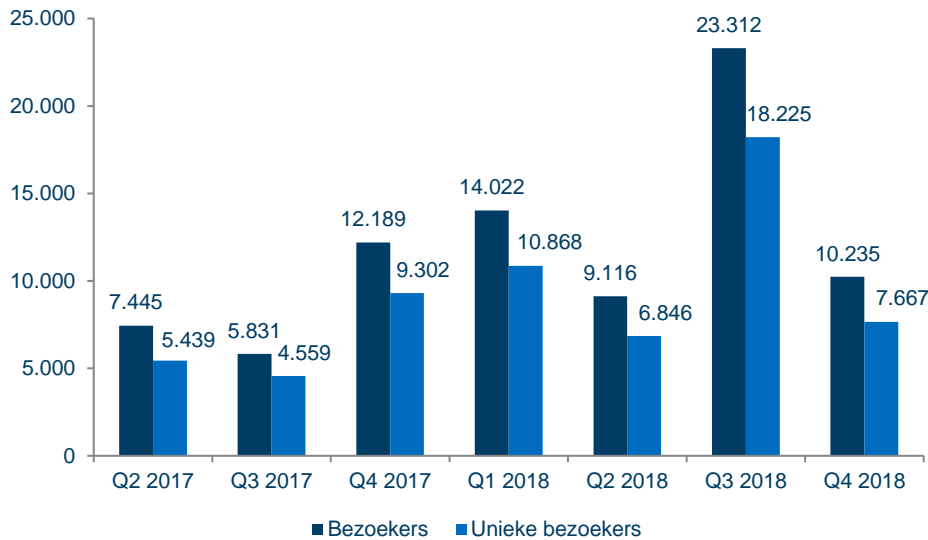
Bekendheid met- en gebruik van de kennis-, netwerk- en communicatie-instrumenten

Respondenten geven aan het meest bekend te zijn de portal van Tel mee met Taal. Net als in 2017, zijn de pagina's die het meest bekeken worden in 2018 de nieuwspagina (actualiteiten en onderzoek), de homepage (onder andere agenda) en de pagina voor subsidieaanvragen. In 2018 is de respondenten tevens gevraagd hoe belangrijk zij het vinden dat de website over bepaalde onderwerpen informatie aanbiedt. De respondenten vinden het met name belangrijk dat de portal informatie biedt over subsidies, onderzoeken met betrekking tot laaggeletterdheid/ leesbevordering en nieuws over leesbevordering/ laaggeletterdheid.

Uit registratiegegevens van de portal blijkt dat vanaf het tweede kwartaal van 2017 tot en met het derde kwartaal 2018 een forse stijging van het totale aantal bezoekers heeft plaatsgevonden, van bijna 7.500 bezoekers naar 23 duizend bezoekers (23.312). Over het laatst gemeten kwartaal (oktober-december 2018) vindt een sterke daling van bezoekersaantallen plaats (naar ongeveer 10.000). Er zijn daarnaast ook gegevens over het aantal unieke bezoekers. Voor de periode vanaf het tweede kwartaal 2017 tot en met het derde kwartaal 2018 is er ook een forse stijging geweest in het aantal unieke bezoekers, van ongeveer 5.500 unieke bezoekers naar iets meer dan 18.000 unieke bezoekers. Over het laatst gemeten kwartaal (oktober-december 2018) vindt er, vergelijkbaar met het aantal bezoekers, een sterke daling van het aantal unieke bezoekers plaats

(naar ongeveer 7.700). Wellicht heeft het Tel mee met Taal congres voor een stijging in bezoekers geleid, die daarna weer is afgezwakt. In Figuur 8 zijn de bezoekersaantallen voor de portal gepresenteerd voor het tweede kwartaal van 2017 tot en met het vierde kwartaal van 2018.

Figuur 8 Bezoekersaantallen portal Q2 2017 t/m Q4 2018

In november 2018 vond het Tel mee met Taal congres plaats. Voor het congres is een website ingezet (www.telmeemetaalfestival.nl), naast de bestaande portal van Tel mee met Taal. De website kreeg in de periode van mei tot en met december 2018 23.652 bezoekers. Hoeveel hiervan unieke bezoekers zijn is niet bekend.

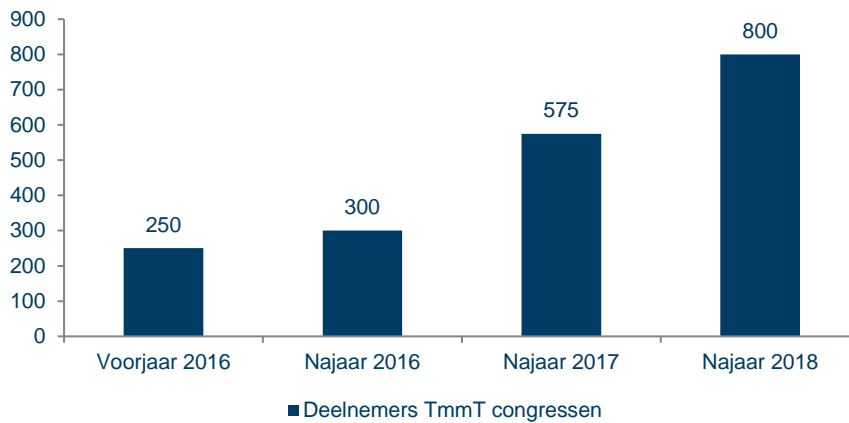
Naast de portal is de doelgroep ook bekend met de nieuwsbrief. Het aantal abonnees op de nieuwsbrief bedroeg op 31 december 2018 in totaal 1.720 abonnees. Uit de survey blijkt dat de maandelijkse digitale nieuwsbrief door de meesten vaak tot altijd wordt gelezen (61%; N=364). Dit is een daling ten opzichte van eind 2017 toen 69 procent aangaf de nieuwsbrief vaak of altijd lezen. De meerderheid scant welke onderwerpen erin staan (87%) en slechts 1 procent verwijderd de nieuwsbrief zonder deze te lezen.

Het twitteraccount van Tel mee met Taal is vanaf juni 2017 actief begonnen met twitteren. Het twitteraccount had eind 2018 een totaal van 753 volgers. Uit de survey blijkt dat 45 procent van de respondenten die zelf een Twitter-account heeft, bekend is met het Twitter-account van Tel mee met Taal.

Verder zien we dat gemiddeld genomen de respondenten weleens een bijeenkomst van Tel mee met Taal hebben bijgewoond. Zo geeft een meerderheid van de respondenten (54%) aan dat ze een congres van Tel mee met Taal hebben bijgewoond. In 2017 zijn de deelnemers aan de survey gevraagd of zij weleens congressen van Tel mee met Taal bezoeken. Hier gaf 44 procent aan dat zij dit nog nooit hebben gedaan. Echter vonden na de survey in 2017 twee congressen plaats (Tel mee met Taal Conferentie en Tel mee met taal Festival), wat het hogere percentage in 2018 verklaart.

Figuur 9 Deelnemers Tel mee met Taal congressen

Tevredenheid over de kennis-, netwerk- en communicatie-instrumenten

Respondenten ervaren de portal als behoorlijk gebruiksvriendelijk, vinden de basismaterialen die worden aangeboden via de portal (onder tab “aan de slag” op www.telmeemettaal.nl) in redelijke tot in hoge mate nuttig en vinden dat ze meeste informatie over laaggeletterdheid en leesbevordering op de website kunnen vinden. Informatie die door de respondenten wordt gemist zijn onder andere heldere en praktische informatie over de subsidies, informatie over hoe de NT1 groep bereikt kan worden, en informatie over de relatie laaggeletterdheid en een verstandelijke beperking. Dit verschilt met de resultaten van de survey uit 2017, waar de respondenten aangaven behoefte te hebben aan informatie over regelgeving omtrent het programma en de behaalde resultaten.

Over de inhoud van de nieuwsbrief zijn respondenten in hoge mate tevreden (43%). Dit is vergelijkbaar in 2017 waar de respondenten aangaven overwegend tevreden te zijn over de inhoud van de nieuwsbrief.

Respondenten vinden dat de website, nieuwsbrief, Twitter en fysieke bijeenkomsten als congressen en dialoogdagen, helpen om kennis en ervaringen en good practices uit te wisselen. Sociale media werden door de respondenten in 2017 als minder geschikt ervaren. Zowel in 2017 als in 2018 vinden de respondenten dat deze middelen en het verstrekken van subsidies de samenwerking tussen gemeenten en lokale en regionale partners ondersteunt in het voorkomen en het verminderen van laaggeletterdheid.

Sinds de start van *Tel mee met Taal* zijn er zes *Tel mee met Taal* congressen gehouden: in juni en december 2015 (in aanloop naar de feitelijke start van het programma), in juni en december 2016, in november 2017 en in november 2018. Gevraagd naar hun mening over de bijeenkomsten, gaven deelnemers aan dat de congressen over het algemeen voldoen aan de verwachtingen en waren zij tevreden over de programma's van de congressen.

Onderzoek naar leesbevordering en laaggeletterdheid

Naast communicatie wordt binnen deze actielijn actief ingezet op het ontwikkelen en delen van kennis. Dit gebeurt onder andere door het initiëren en ondersteunen van beleids- en wetenschappelijk onderzoek naar leesbevordering en laaggeletterdheid. Hierbinnen wordt aandacht besteed aan de link met verschillende domeinen en het verband tussen curatie en preventie. Na een consultatie van betrokken partijen zijn voor onderzoek binnen *Tel mee met Taal* drie thema's benoemd waarop verder onderzoek gewenst is.⁷⁸ Binnen elk thema is in het voorjaar van 2017 één onderzoek gestart.

⁷⁸ *Tel mee met Taal*. Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek. www.nro.nl/onderzoeksprojecten/tel-mee-met-taal/

- Thema 1: een doelgroepen- en behoefteanalyse. Bij het onderzoek *De laaggeletterde centraal* is het doel om meer zicht te krijgen op de problemen die laaggeletterden ervaren in hun dagelijks leven, welke behoeften aan ondersteuning zij hebben en wat hun drijfveren zijn om een leescursus te volgen. Resultaten zijn nog niet bekend, dit onderzoek loopt nog tot april 2019;
- Thema 2: leesaversie onder laagtaalvaardige jongeren en succesvolle interventies. Binnen dit thema wordt de *Ontwikkeling keuzewijzer leesbevordering op maat* ontwikkeld; een wijzer die leraren en leerlingen ondersteunt bij de keuze voor een passende interventie 'op maat' om de leesmotivatie te bevorderen. Het conceptrapport van het onderzoek⁷⁹ laat zien dat de eerste resultaten van de interventie positief zijn. De negatieve leesmotivatie onder jongeren op het vmbo en mbo werd bevestigd en er is behoefte aan een aanbod op maat voor deze doelgroep. Aansluiting bij de belevingswereld en interesses van leerlingen wordt genoemd als belangrijk punt. Daarnaast is de functionaliteit van leerlingen ook belangrijk; het moet iets opleveren (een beter cijfer, beter woordenschat, kennis). De resultaten van de interventie moeten op lange termijn worden gezien. Op korte termijn is een stabiele leesmotivatie te zien; een positief resultaat ten opzichte van de controlegroep, die een achteruitgang liet zien (minder leesplezier, meer leesvermijding).
- Thema 3: deskundigheidsbevordering van professionals en vrijwilligers. Het laatste thema wordt onderzocht middels het onderzoek *Deskundigheidsbevordering ter bestrijding van laaggeletterdheid*.⁸⁰ Dit onderzoek heeft als doel om inzicht te bieden in de verbetermogelijkheden in samenwerkingsvormen en taakverdeling tussen vrijwilligers (onbetaald) en beroepskrachten (betaald). Vrijwilligers en beroepskrachten zijn tevreden over taken en taakverdeling, en samenwerking. Continuïteit wordt aangestipt als belangrijk punt en is een uitdaging bij vrijwilligers. Vrijwilligers vinden het belangrijk dat zij werken op basis van goed materiaal. Handelingsverlegenheid of noodzaak tot deskundigheidsbevordering komen niet naar boven als aandachtspunten. Wel wijst de studie uit dat er meer gebruik gemaakt kan worden van talenten, ideeën en toegevoegde waarde van vrijwilligers. Een belangrijke aanbeveling is dat organisaties na moeten denken over de manier waarop zij vrijwilligers inzetten: "Zijn vrijwilligers volwaardige partners of zijn zij een mini-versie van de beroepskracht?"

6.4 Conclusie

Actielijn 5 ondersteunt met name de andere vier actielijnen in het nastreven van de hoofddoelstellingen van het actieprogramma. Door middel van een landelijke kennis-, netwerk- en communicatieaanpak verkrijgen lokale partijen actuele kennis en informatie en krijgen zij de mogelijkheid om van elkaar te leren.

De doelgroep (waaronder bibliotheken, onderwijsinstellingen, gemeenten, welzijnsorganisaties, taalaanbieders) geeft aan bekend te zijn met het programma Tel mee met Taal en haar doelstellingen. Ze zijn met name bekend met de eerste doelstelling om laaggeletterdheid te voorkomen en te verminderen. Ze zijn op dit moment voornamelijk bekend met de portal en de nieuwsbrief. Op de portal worden de homepage, de nieuwspagina en de pagina voor subsidieaanvragen het meest bezocht. De maandelijkse digitale nieuwsbrief wordt door de meeste ondervraagden vaak tot altijd gelezen. Verder zien we dat gemiddeld genomen de respondenten weleens een bijeenkomst van Tel mee met Taal hebben bijgewoond.

⁷⁹ Expertisecentrum Nederlands, ITTA, Radboud Universiteit. November 2018. Welke jongere is (g)een lezer? De weerstand voorbij... Conceptrapport.

⁸⁰ CED-groep en Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit Rotterdam. Oktober 2018. Tel mee met Taal; naar een optimale mix in deskundigheidsbevordering ter bestrijding van laaggeletterdheid.

De ondervraagden zijn grotendeels tevreden over de kennis-, netwerk- en communicatie-instrumenten. De portal wordt als behoorlijk gebruiksvriendelijk ervaren, de materialen die aangeboden worden via de portal zijn nuttig en de meeste informatie over laaggeletterdheid en leesbevordering is op de website te vinden. Ook over de inhoud van de nieuwsbrief zijn de ondervraagden tevreden. Respondenten vinden dat de website, nieuwsbrief, Twitter en fysieke bijeenkomsten als congressen en dialogodagen, helpen om kennis en ervaringen en good practices uit te wisselen.

7 Overkoepelend

7.1 Onderzoeksvragen en -opzet

Om meer inzicht te krijgen in het behalen van de kwalitatieve doelstellingen van het Tel mee met Taal programma, zijn er twee focusgroepen georganiseerd. Een focusgroep is gehouden met de partners van Tel mee met Taal (klankbordgroep) en één met stakeholders (inclusief partners TmmT). In de focusgroepen hebben we ons zowel gericht op de kwalitatieve doelstellingen als het proces van samenwerking.

Het doel van de focusgroep met de klankbordgroep was om:

1. feedback te krijgen op onze voorlopige resultaten en de resultaten aan te scherpen;
2. inzicht krijgen in de samenwerking op landelijk niveau en de succes- en verbeterfactoren in deze samenwerking.

Het doel van de focusgroep met de stakeholders was om inzicht te krijgen in:

1. de verbinding tussen preventie en curatie per actielijn;
2. de verbindingen tussen de actielijnen;
3. de samenwerking tussen partijen op lokaal, regionaal en landelijk niveau en succes- en verbeterfactoren identificeren.

In Bijlage 5 is een overzicht te vinden van de aanwezigen tijdens de focusgroepen.

Naast inzicht in de overkoepelende onderzoeksvraag over het behalen van de twee kwalitatieve hoofddoelstellingen, kwamen onderstaande onderzoeksvragen aan bod.

Onderzoeksvraag
6.1 Hoe wordt binnen TmmT de verbinding gemaakt tussen preventie en curatie?
6.2 Hoe verliep de samenwerking tussen de landelijke partijen binnen het programma TmmT?
6.3 Hoe wordt binnen TmmT de verbinding gezocht tussen de actielijnen?

7.2 Resultaten

Behalen hoofddoelstelling 1 – verhogen zelfredzaamheid, participatie, ontwikkelingsmogelijkheden

De eerste hoofddoelstelling van het programma is dat *de aanpak van laaggeletterdheid gericht is op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden*. De aanpak in de verschillende actielijnen richt zich expliciet op de genoemde aspecten. Daarmee is hoofddoelstelling 1 bereikt.

Actielijn 1 richt zich op het verbeteren van de taalbeheersing van alle Nederlanders die daar behoefte aan hebben, zodat zij aantoonbaar beter kunnen scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname. De uitkomsten aangaande de vooruitgang in taaltoepassing, sociale inclusie en arbeidsdeelname tonen aan dat de aanpak gericht is op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin eerder geremd werden.

De doelgroep waarop de regionale Taalakkoorden (**Actielijn 2**) zich richten zijn tevens de mensen die worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden. Ook de activiteiten die ontwikkeld worden door de samenwerkende partijen binnen de Taalakkoorden hebben als doel om direct of indirect bij te dragen aan een verhoging van hun zelfredzaamheid, participatie en ontwikkelingsmogelijkheden, door middel van het werken aan taal- of gerelateerde vaardigheden. Door partijen uit verschillende domeinen te laten samenwerken en gezamenlijk doelstellingen en activiteiten te ontwikkelen, wordt ingezet op een integrale aanpak van laaggeletterdheid. De regionale Taalakkoorden betrekken en formuleren afspraken met partijen uit de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg, en voeren taalactiviteiten uit die specifiek op deze domeinen gericht zijn. Laaggeletterdheid is immers van invloed op de zelfredzaamheid en participatie van laaggeletterden in al deze domeinen. Hoewel het in veel gevallen nog te vroeg is om volledig zicht te hebben op de resultaten van het Taalakkoord, wordt door de betrokken partijen de (verbeterde) samenwerking met de verschillende partijen en daarmee de bewustwording en het stevig op de kaart zetten van laaggeletterdheid bij de betrokken partijen als belangrijk resultaat ervaren.

De doelgroep die binnen vrijwel alle regionale Taalakkoorden geadresseerd wordt zijn **volwassen laaggeletterden** die behoefte hebben aan ondersteuning bij bepaalde basisvaardigheden die hun zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden in de weg staan. Andere specifieke doelgroepen waar de activiteiten van veel Taalakkoorden zich op richten zijn laaggeletterden met Nederlands als moedertaal, kinderen of jongeren, mensen met een migratieachtergrond, oudere mensen, laagtaalvaardige werknemers en laagtaalvaardige ouders. Deze laatste twee groepen - laagtaalvaardige werknemers en laagtaalvaardige ouders - krijgen binnen Actielijn 2 nog op andere manieren extra aandacht.

In alle regionale Taalakkoorden wordt het domein werk specifiek genoemd als domein waar (een deel van) de activiteiten zich op richten. Doel van de activiteiten binnen dit domein is het bestrijden van laaggeletterdheid bij **werknemers en werkzoekenden**, zodat zij beter inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. Daarnaast werden werkgevers door middel van het Taalakkoord Werkgevers en een subsidieregeling voor werkgevers gestimuleerd om te investeren in de taalvaardigheid -of andere basisvaardigheden die relevant zijn op de werkvloer- van hun laagtaalvaardige werknemers. Doordat relevante partijen zich aansluiten bij het Taalakkoord Werkgevers en/of een regionaal Taalakkoord wordt een eerste stap gezet, door het erkennen van het belang van het stimuleren van taalvaardigheid bij werknemers en het vergroten van de bewustwording van het probleem. Daarnaast is er een subsidieregeling gekomen voor werkgevers, ten behoeve van korte, praktische trajecten voor het leren van vaardigheden die direct op de werkvloer te gebruiken zijn. Met bijna 10.000 werknemers die inmiddels een cursus hebben gevolgd ondersteund door deze stimuleringsregeling is de bijbehorende kwantitatieve subdoelstelling van dit gedeelte van Actielijn 2 zo goed als gehaald. Uit de input van de focusgroepsessies met de klankbordgroep en andere stakeholders bleek wel dat het ondertekenen van het Taalakkoord Werkgevers op zichzelf wellicht een eerste stap in de bewustwording betekent, maar dat het nog de vraag is in hoeverre werkgevers zelf daadwerkelijk zullen investeren in de taalvaardigheid van werknemers, als daar geen subsidie meer voor beschikbaar is.

Door binnen Actielijn 2 specifiek in te zetten op **laagtaalvaardige gezinnen** werd getracht op deze manier zowel de anders moeilijk bereikbare groep laagtaalvaardige volwassenen (de ouders) met gepast taalaanbod te bereiken en de vicieuze cirkel van laaggeletterdheid te doorbreken door kinderen uit laagtaalvaardige gezinnen een meer educatief thuismilieu te kunnen bieden. Binnen de meeste regionale Taalakkoorden wordt hier specifiek op ingezet door preventieve en curatieve onderdelen met elkaar te verbinden. Activiteiten binnen het domein gezin betreffen met name stimulerende taalactiviteiten voor (jonge) kinderen en hun ouders, zoals Taal voor Thuis. In samenwerking met kinderopvang en peuterspeelzalen, basis- en middelbaar onderwijs worden daarnaast ook programma's aangeboden voor kinderen en laaggeletterde ouders. Middels een

stimuleringsregeling voor scholen, bibliotheken, instellingen voor jeugdgezondheidszorg of voorschoolse voorzieningen zijn daarnaast in 2018 een aantal trajecten en activiteiten ter verbetering van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige ouders gestart, welke tot nu toe voor bijna 3.700 ouders heeft bijgedragen aan het kunnen volgen van taal-lesaanbod. Uit ons onderzoek blijkt wel dat het stimuleren van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige gezinnen over het algemeen nog sterker binnen de regionale Taalakkoorden uitgewerkt en geprioriteerd kan worden, door middel van een meer integrale benadering en het realiseren van meer activiteiten gericht op deze belangrijke doelgroep.

Actielijn 3 richt zich met name op de ontwikkelingsmogelijkheden van mensen, specifiek **kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar**. De doelstelling dat in Nederland tenminste 1 miljoen kinderen tussen de 0 en 12 jaar bereikt moeten worden met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen, is behaald. De positieve effecten van de programma's BoekStart en de Bibliotheek op school, zoals de stijging in verhaalbegrip, verhoging van leesfrequentie en positief effect op de taalontwikkeling van kinderen, zijn een indicatie dat de aanpak leidt tot een verhoging van de ontwikkelingsmogelijkheden.

In **Actielijn 4** is middels verschillende innovatieve projecten gekeken hoe laaggeletterdheid onder **moeilijk bereikbare doelgroepen** aangepakt zou kunnen worden. Deze doelgroepen betreffen laaggeletterden met Nederlands als moedertaal, oudere laaggeletterden, laagtaalvaardige gezinnen, laagtaalvaardige (ambitieuze) vrouwen en (andere) mensen waarbij hun gebrek aan taal- en/of digitale vaardigheden hun participatie en zelfredzaamheid in de weg staat. In de implementatie en uitvoering binnen de pilots is doorgaans te zien dat er aansluiting wordt gezocht met de lokale context, en dat er ruimte is voor het flexibel inzetten van de nieuw ontwikkelde methodiek. De pilots binnen het project *Laagtaalvaardige gezinnen* die verband houden met een gezinsgerichte aanpak (bijvoorbeeld Boekstartcoach en VoorleesExpress), waarbij de nadruk ligt op het belang van voorlezen aan jonge kinderen en regelmatig bibliotheekbezoek, worden als het meest kansrijk beschouwd. Ook de inbedding van het project *Educatie voor Vrouwen met Ambitie (EVA)* in bestaande processen rond lokale netwerken wordt als een succes beschouwd. De meeste belangstelling kregen het project *Laaggeletterden in Beeld*, waarbij verschillende typen laaggeletterden worden onderscheiden, en het innovatieve online platform *DIGI-TAAL*, waar digitale vaardigheden worden aangeleerd en laaggeletterdheid wordt aangepakt om de maatschappelijke participatie en individuele zelfversterking van laaggeletterde (jong)volwassenen te vergroten.

Over het algemeen concluderen we dat de inzet in de verschillende actielijnen heeft bijgedragen aan het stevig op de kaart zetten van het thema laaggeletterdheid onder alle betrokken partijen. Er wordt vanuit verschillende domeinen gewerkt aan signalering, toeleiding en ontwikkeling van taalaanbod. Echter, uit de interviews met contactpersonen van de regionale Taalakkoorden en de focusgroepen met de klankbordgroep en stakeholders blijkt dat een belangrijke groep, namelijk de **laaggeletterden met Nederlands als moedertaal (NT1)**, nog veel te weinig bereikt wordt, laat staan dat deze daadwerkelijk deel neemt aan taalaanbod. Dit terwijl tweederde deel van de laaggeletterden autochtone Nederlanders zijn (dus zonder migratieachtergrond). De doelgroep is ten eerste niet altijd goed in beeld (te brengen) en ten tweede is het lastig passend aanbod te formuleren voor deze doelgroep.

1. In beeld brengen van de doelgroep: Uit de focusgroep komt naar voren dat het in beeld brengen van de doelgroep geholpen zou kunnen worden door screening op laaggeletterdheid, bijvoorbeeld door gemeenten en UWV's, die mensen zien in het kader van andere problematiek. Er zijn meerdere vindplekken voor laaggeletterden, maar instanties geven aan dat het geen wettelijke taak is om mensen te screenen en kiezen er (om verschillende redenen) voor om dit niet te doen.

2. Passend aanbod voor de doelgroep: De inspanningen vanuit Tel mee met Taal om laaggeletterdheid op de kaart te zetten bespreekbaar te maken, en het taalaanbod uit te breiden met aantrekkelijker/praktischer, themagericht materiaal, hebben de weerstand bij (het merendeel van) autochtone laaggeletterden niet (voldoende) weggenomen. Zaken als schaamte (of taboe), het niet herkennen van de eigen laaggeletterdheid (geen probleem ervaren), geen zin hebben in (taal) leren of hier zelfs weerstand tegen hebben – bijvoorbeeld vanwege een negatieve associatie met school – spelen bij de NT1-groep nog steeds. Hoewel enkele projecten binnen Actielijn 4 zich richten op het bereiken van deze specifieke doelgroep, blijkt het nog altijd (zeer) moeilijk om autochtone laaggeletterden te motiveren om bijvoorbeeld naar het Taalhuis te gaan voor formeel of non-formeel aanbod. Van belang is vooral de behoefte van de doelgroep goed in kaart te brengen, voordat het lesaanbod wordt ingericht.

Uit ons onderzoek komt naar voren dat binnen Tel mee met Taal de bibliotheken een centrale plek innemen, bijvoorbeeld als vestiging voor het Taalhuis. Dit kan voor laaggeletterden een afschrikwekkend effect hebben; de drempel om een bibliotheek binnen te stappen, is voor veel laaggeletterde mensen hoog. De wens komt naar voren om taalactiviteiten op andere locaties aan te bieden, zoals bijvoorbeeld in toenemende gedaan wordt in de Taalhuizen/-punten.

In de focusgroep komt een aantal aandachtspunten naar voren over de aansluiting bij de doelgroep:

- Ga uit van wat mensen kunnen en willen en richt je op de leerdoelen per persoon;
- Het inzetten van ervaringsdeskundigen kan goed werken, maar je moet je er wel bewust van zijn met welke mensen laaggeletterden zich willen identificeren. Laat de doelgroep zich bijvoorbeeld identificeren met jonge mensen of studerende mensen;
- Budget om te experimenteren met gerichte aanpak is essentieel om de doelgroep te bereiken en dit bereik te integreren in het bestaande aanbod.

Verbinding tussen preventie en curatie per actielijn

De verbinding tussen preventie en curatie is gelegen in de activiteiten voor laagtaalvaardige ouders/gezinnen. Het motiveren van ouders om aan taal te werken – bijvoorbeeld door te noemen dat dit in het belang is van het kind – heeft als doel leesbevordering en is daarmee gericht op zowel het voorkomen (bij kinderen) als bestrijden (bij ouders) van laaggeletterdheid. In samenwerking met JGZ/GGD (consultatiebureaus), kinderopvang, basis- en middelbaar onderwijs worden bijvoorbeeld programma's aangeboden voor kinderen en laaggeletterde ouders – gericht op het bevorderen van taalplezier – met als doel het voorkómen (preventief) en aanpakken (curatief) van laaggeletterdheid. Zo zijn er taalklassen op basisscholen voor ouders die hun kinderen naar school brengen en vervolgens zelf naar taallessen kunnen. Ook voor ouders met kinderen van 0 tot 4 jaar: de kinderen worden niet alleen opgevangen als de ouders in de les zitten, maar krijgen ook taal aangeboden. Ook de samenwerking met de bibliotheek en de GGD wordt hiervoor ingezet, door hen in verbinding te brengen met basisscholen, zodat zij de behoefte van scholen in beeld krijgen. Verder wordt er binnen enkele Taalakkoorden gewerkt met Taal voor Thuis (ontwikkeld door Stichting Lezen & Schrijven in het kader van Taal voor het Leven / thematisch aanbod).

Het blijkt dat het niet makkelijk is de verbinding te maken tussen preventie en curatie. Verschillende mensen en teams binnen de bibliotheek zijn met preventie óf curatie bezig, maar echte samenwerking vindt weinig plaats. Het zijn soms nog echt twee gescheiden werelden. De verbinding wordt wel belangrijk gevonden, omdat men inziet dat je ook via de kinderen (preventie) de ouders (curatie) kunt bereiken. Er moeten nog stappen gezet worden om de verbinding te maken. Dit gebeurt onder andere bij een aantal bibliotheekorganisaties in Nederland, waar strategische verbindingen tussen preventie en curatie worden gelegd. Op basis van de ervaringen, wordt dit verder uitgebouwd in de komende jaren.

Ook de organisatiestructuren binnen het programma Tel mee met Taal dragen bij aan het gescheiden houden van preventie- en curatie-onderdelen. Curatie van laaggeletterdheid is bijvoorbeeld vooral het werkveld van Stichting Lezen & Schrijven en vindt plaats via taalnetwerken (en bijbehorende Taalhuizen), terwijl preventie van laaggeletterdheid vooral in het werkveld van de bibliotheken en Stichting Lezen ligt. Preventie van laaggeletterdheid is doorgaans niet opgenomen als onderdeel van de regionale Taalakkoorden. (Overigens lijkt er grotendeels wel afstemming plaats te vinden tussen de twee domeinen.)

Op landelijk niveau zou er meer beleid moeten zijn om de verbinding preventie en curatie beter te bewerkstelligen. Als hier landelijk beleid op wordt ontwikkeld, dan helpt dit om de samenwerking lokaal van de grond te krijgen. Er zijn hier al wel stappen in gemaakt, zo is er een aantal gemeenten die de aanpak van laaggeletterdheid hebben opgenomen in de coalitieakkoorden.

Behalen hoofddoelstelling 2 – Totstandkoming duurzame samenwerking

De tweede hoofddoelstelling van het programma is dat *in elke arbeidsmarktregio tussen gemeenten en lokale partners een duurzame samenwerking tot stand komt om laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken*. De infrastructuur van Tel mee met Taal heeft geleid tot een sterke impuls in de samenwerking tussen partijen. Bestaande samenwerkingen zijn verder uitgebouwd en nieuwe partijen zijn aangehaakt. Om de samenwerking duurzaam te verankeren wordt er vooral naar de rol van gemeenten gekeken.

Tussen 2016 en 2018 zien we dat door de aanjagende rol van Stichting Lezen & Schrijven, het Tel mee met Taal programma en/of het beschikbaar stellen van de stimuleringsbijdrage voor regionale Taalakkoorden, de regionale samenwerking tussen partijen concreter is geworden door middel van het opstellen van afspraken en de samenwerking in veel gevallen verdiept en uitgebreid is. De meeste partijen blijken gematigd positief tot positief over de samenwerking en het overgrote deel zegt zich in de toekomst in dezelfde mate te willen blijven inzetten. Hoewel de kwantitatieve doelstelling van regionale Taalakkoorden in tenminste 30 arbeidsmarktregio's niet volledig is behaald, stellen we wel vast dat Actielijn 2 van het Tel mee met Taal programma heeft bijgedragen aan de verduurzaming van (al dan niet eerder opgezette) regionale taalnetwerken in de meeste arbeidsmarktregio's. In actielijnen 1 en 3 zijn de kwantitatieve doelstellingen (in alle arbeidsmarktregio's een Taalhuis/Taalpunt en 90% van de basisbibliotheken die samenwerkt in een leesbevorderingsnetwerk) wel behaald.

Uit de focusgroepdiscussies met de klankbordgroep en stakeholders kwam ook naar voren dat men de nauwere samenwerking met verschillende partijen als het meest succesvolle resultaat van het Tel mee met Taal programma beschouwt. Echter, de belangrijkste verbeterpunten voor het programma hadden ook te maken met de toekomst van die samenwerking. Zo kwam naar voren dat er een grotere regierol voor gemeenten beoogd wordt. Kleinere gemeenten zouden ook veel steun kunnen hebben aan grotere- of centrumgemeenten. Gemeenten zullen beleid moeten opstellen en uitdragen om zo de prioriteiten te leggen. Het opdrachtgeverschap ligt bij de gemeenten, en het gemeentelijk beleid bepaalt uiteindelijk wat er in de gemeenten gebeurt. Gemeenten zullen ook meerjarenplanningen moeten opstellen om zo een duurzame samenwerking mogelijk te maken en te behouden. Het is belangrijk dat de landelijke overheid hier sturing aangeeft, door draagvlak te creëren bij de gemeenten op de langere termijn. Er zijn verschillen zichtbaar tussen gemeenten in de mate waarin laaggeletterdheid in het beleid is ingebed. De VNG is inmiddels ook aangehaakt om de kennisdeling tussen gemeenten voor elkaar te krijgen. Daarnaast is de vraag in hoeverre Stichting Lezen & Schrijven haar nu nog belangrijke lokale en regionale rol in de toekomst kan blijven voortzetten en in hoeverre de betrokken partijen bereid en in staat zijn om deze (gedeeltelijk) over te nemen.

De gemeenten moeten leidend zijn. Het is hierbij belangrijk om vast te stellen wat de ideale verhouding is tussen lokaal en regionaal. Dit kan heel verschillend zijn per regio. Zo kun je op arbeidsmarktregioniveau afspraken maken met betrekking tot de inhoud en financiering. Maar uiteindelijk zullen deze afspraken lokaal ingevuld moeten worden, want de kwetsbare groepen bereik je op lokaal niveau.

Landelijk: KB, Stichting Lezen, Stichting Lezen & Schrijven, ministeries

De partijen geven alle drie aan dat ze elkaar veel vaker tegen komen in gremia waar men elkaar eerder niet tegenkwam, dankzij Tel mee met Taal. Wel is het nog een complex werkveld, omdat de taken op het thema laaggeletterdheid versnipperd zijn ingevuld (Stichting Lezen voor preventie, Stichting Lezen & Schrijven voor curatie).

Er wordt een aantal concrete voorbeelden genoemd van landelijke samenwerking. De Koninklijke Bibliotheek, Stichting Lezen en Stichting Lezen en Schrijven hebben een intentieverklaring getekend om gezamenlijk richting te geven aan de uitvoering van Tel mee met Taal om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden. Ook is er sinds 2017 iemand van de Stichting Lezen en Schrijven gedetacheerd bij Stichting Lezen voor een dag in de week.

De samenwerking met de ministeries wordt door de betrokken partijen erg verschillend ervaren. Meer contact met de verschillende ministeries en de verschillende directies binnen het ministerie OCW, is wenselijk. Tussen de ministeries zou informatiedeling beter ingericht kunnen worden.

Verbindingen tussen de actielijnen

De verbinding tussen de actielijnen overlapt deels met de verbinding tussen preventie en curatie. De actielijnen zijn onderling niet altijd even duidelijk verbonden. Doordat de actielijnen werken met verschillende doelstellingen die zich niet richten op elkaars werkveld, is de verbinding niet vanzelfsprekend. Vooral verbinding tussen actielijnen 1 en 2 is zichtbaar. Daarnaast heeft Actielijn 4 projecten die aansluiten bij alle actielijnen.

Een knelpunt is zichtbaar in de verbinding van Actielijn 1 met Actielijn 2. Veel bedrijven zijn aangesloten bij een Taalakkoord en dit zijn vaak kortdurende trajecten geweest. De Stichting Lezen & Schrijven zou deze trajecten graag verduurzamen, maar merkt dat hier vanuit de werkgevers weinig animo voor is vanwege de onzekerheid en kortdurende subsidietrajecten voor Taal op de werkvloer.

8 Conclusie

In 2015 is op initiatief van de ministeries van OCW, SZW en VWS gestart met het actieprogramma **Tel mee met Taal 2016-2018** om een extra impuls te geven aan het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid. Het actieprogramma bouwt voort op eerdere inspanningen en investeringen van het kabinet op het gebied van taal. Binnen het actieprogramma zijn effectieve bestaande programma's voortgezet en uitgebreid en nieuwe initiatieven ontwikkeld.

Het actieprogramma kende de volgende doelstellingen:

Hoofddoelstellingen

1. De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden.
2. In elke arbeidsmarktregio komt tussen gemeenten en lokale partners een duurzame samenwerking tot stand om de laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken.

Kwantitatieve subdoelstellingen

1. Voor eind 2018 verbeteren tenminste 45.000 Nederlanders hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname.
3. In 2018 worden in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen.
4. Voor eind 2018 hebben 300 werkgevers, branches en taalaanbieders zich gecommitteerd aan het belang van taal op de werkvloer.
5. Voor eind 2018 zijn 10.000 laagtaalvaardige ouders bereikt met taaltraining en steun in het bieden van een educatief thuismilieu, zodat zij effectiever met de school kunnen communiceren.

In deze evaluatie hebben wij de volgende vier onderzoeksvragen beantwoord. Per onderzoeksvraag formuleren we onze conclusies.

1. Zijn de beoogde resultaten van de verschillende actielijnen bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?

Het programma Tel mee met Taal is succesvol geweest in het behalen van de beoogde resultaten en de geformuleerde ambities. Bijna alle actielijnen hebben de kwantitatieve ambities behaald.

2. Zijn de hoofddoelstellingen en kwantitatieve subdoelstellingen van het actieprogramma Tel mee met Taal⁸¹ bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?

De eerste hoofddoelstelling van het programma is dat de aanpak van laaggeletterdheid gericht is op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden. De aanpak in de verschillende actielijnen richt zich expliciet op de genoemde aspecten. Daarmee is hoofddoelstelling 1 bereikt. De tweede hoofddoelstelling van het programma is dat in elke arbeidsmarktregio tussen gemeenten en lokale partners een duurzame samenwerking tot stand komt om laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken. De infrastructuur van Tel mee met Taal heeft geleid tot een sterke impuls in de samenwerking tussen partijen. Bestaande samenwerkingen

⁸¹ Actieprogramma Tel mee met Taal, 6 maart 2015.

zijn verder uitgebouwd en nieuwe partijen zijn aangehaakt. Om de samenwerking vorm te geven wordt er vooral naar de rol van gemeenten gekeken.

3. Hoe zijn de verschillende Actielijnen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?

De actielijnen zijn onderling niet altijd even duidelijk met elkaar verbonden. Doordat de actielijnen werken met verschillende doelstellingen die zich niet richten op elkaars werkveld, is de verbinding niet vanzelfsprekend. Vooral verbinding tussen actielijnen 1 en 2 is zichtbaar. Daarnaast heeft Actielijn 4 projecten die aansluiten bij alle actielijnen. Vooral voor het creëren van een duurzame samenwerking is de aansluiting tussen de actielijnen van belang.

4. Hoe zijn de preventieve en curatieve programmaonderdelen met elkaar verbonden? Hoe dragen deze verbindingen bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?

Het blijkt dat het niet makkelijk is de verbinding te maken tussen preventie en curatie. Verschillende mensen en teams binnen de bibliotheek, scholen en taalaanbieders zijn met preventie óf curatie bezig, maar echte samenwerking vindt weinig plaats. Het zijn soms nog echt twee gescheiden werelden. Er moeten dus nog stappen gezet worden om de verbinding te maken. De verbinding wordt wel belangrijk gevonden, omdat men inziet dat je ook via de kinderen (preventie) de ouders (curatie) kunt bereiken.

Ook de organisatiestructuren binnen het programma Tel mee met Taal dragen bij aan het gescheiden houden van preventie- en curatie-onderdelen. Curatie van laaggeletterdheid is bijvoorbeeld vooral het werkveld van Stichting Lezen & Schrijven en vindt plaats via taalnetwerken (en bijbehorende Taalhuizen), terwijl preventie van laaggeletterdheid vooral in het werkveld van de bibliotheken en Stichting Lezen ligt. Preventie van laaggeletterdheid is doorgaans niet opgenomen als onderdeel van de regionale Taalakkoorden. (Overigens lijkt er grotendeels wel afstemming plaats te vinden tussen de twee domeinen.)

Bijlage 1 Interviewleidraad

Lokale netwerkaanpak – Actielijn 1

A. Ter introductie

1. Kunt u kort toelichten wat uw rol is binnen het Taalhuis?
2. Bij welke activiteiten bent u betrokken binnen het Taalhuis?

B. Inrichting Taalhuizen

Efficiëntie

3. Welke activiteiten worden door het Taalpunt georganiseerd of gecoördineerd op het gebied van curatie van laaggeletterdheid?
  - a. In hoeverre wordt hier samenwerking gezocht met partners op lokaal en regionaal niveau?
4. Worden partijen in de regio door de Taalpunten ondersteund om de leervraag van laaggeletterden aan te pakken?
  - a. Zo ja, op welke manier (bijvoorbeeld door ontwikkelde cursus- en wervingsmaterialen)?

Effectiviteit

5. In hoeverre hebben de Taalhuizen bijdragen aan het bij elkaar brengen van vraag en aanbod? Hebben de Taalhuizen bijgedragen aan een duurzame samenwerking tussen gemeenten en lokale regionale partners? (op zowel preventief als curatief gebied)
  - a. In hoeverre zijn partners en partijen uit het sociale domein hierbij aangesloten? (gezin, gezondheid en bedrijven)

C. Borging Taalhuizen

Borging op kwaliteit en expertise

6. In hoeverre wordt de kwaliteit bewaakt door het monitoren van effecten?
7. Worden de werkzaamheden binnen het Taalhuis geëvalueerd?
  - a. Zo ja, in hoeverre wordt deze evaluatie gebruikt voor het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening?
8. In hoeverre wordt er een verbeterplan/plan van aanpak opgesteld om de kwaliteit te waarborgen?

D. Preventie en curatie

9. Hoe vindt er binnen de lokale netwerk aanpak samenwerking plaats gericht op preventie van laaggeletterdheid?
10. Hoe vindt er binnen de lokale netwerk aanpak samenwerking plaats gericht op de aanpak van laaggeletterdheid bij volwassenen?
11. Op welke manier wordt de inzet op kinderen en volwassenen binnen de lokale netwerkaanpak met elkaar verbonden?

E. Geboden ondersteuning en samenwerking TvHL

12. In hoeverre bent u tevreden over de geboden ondersteuning door en samenwerking met TvHL?
  - a. Met betrekking tot expertise (deskundigheid)?

- b. Met betrekking tot evidentie (brochures, wetenschappelijk onderzoek, monitoring)?
  - c. Wat gaat goed en wat kan beter in de ondersteuning en samenwerking?
13. Hoe is het bereik van doelgroepen, zoals laagtaalvaardige gezinnen via TvHL? Hoe zou dat eventueel verbeterd kunnen worden?

Leesbevordering – Actielijn 3

A. Ter introductie

1. Bij welk type leesbevorderingsnetwerk bent u betrokken? (lokaal, regionaal, landelijk)
2. Vanuit welke partij bent u betrokken bij het leesbevorderingsnetwerk? (Bibliotheek, overheid, consultatiebureaus, kinderopvang- en onderwijsinstelling)
3. Kunt u kort toelichten wat uw rol is binnen het leesbevorderingsnetwerk?
4. Bij welke activiteiten bent u betrokken binnen het leesbevorderingsnetwerk?

B. Geboden ondersteuning en samenwerking KvL

5. In hoeverre bent u tevreden over de geboden ondersteuning door en samenwerking met KvL?
  - a. Met betrekking tot expertise (deskundigheid)?
  - b. Met betrekking tot evidentie (brochures, wetenschappelijk onderzoek, monitoring)?
  - c. Wat gaat goed en wat kan beter in de ondersteuning en samenwerking?
6. Hoe is het bereik van doelgroepen, zoals laagtaalvaardige gezinnen via KvL? Hoe zou dat eventueel verbeterd kunnen worden?

C. Samenwerking binnen leesbevorderingsnetwerk

7. In hoeverre vindt er binnen het leesbevorderingsnetwerk samenwerking plaats tussen gemeenten en lokale/regionale partners om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden?
8. Is er sprake van een structurele samenwerking binnen het leesbevorderingsnetwerk?
  - a. Zo ja, hoe vindt deze structurele samenwerking plaats?
  - b. Zo nee, hoe kan dit bevorderd worden?
9. In hoeverre bevorderen de taalnetwerken/ regionale Taalakkoorden de invoering en het gebruik van BoekStart en dBos?

D. Verbinding preventie en curatie

10. Op welke wijze vindt er binnen het leesbevorderingsnetwerk samenwerking plaats gericht op preventie en curatie van laaggeletterdheid?
  - a. Hoe draagt dit bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen?

Bijlage 2 Lijst van geïnterviewde personen

Lokale netwerkaanpak – Actielijn 1

Contactpersoon*	Organisatie	Regio
Ernestine Schipper	Stichting Lezen & Schrijven	Brabant
Anneke Oonincx	Bibliotheek VANnU	Brabant
Ingeborg van Boven	Bibliotheek VANnU	Brabant
Monique Swagemakers	Brede Welzijnsinstelling Woensdrecht	Brabant
Barbara Seelt	Gemeente Breda	Brabant
Joost Huiskens	Stichting Lezen & Schrijven	Friesland
Arjan Nijboer	dbieb / Stichting Bibliotheken Midden-Fryslân	Friesland
Olga van Hooff	Friesland College	Friesland
Lydia de Jong	Stichting Lezen & Schrijven	Noord Holland
Gertrude Hoogendoorn	Bibliotheek Amstelland	Noord Holland
Dirma Nagelhout	Coördinator Taalhuis Amstelland	Noord Holland

*Eén van de respondenten heeft aangegeven niet opgenomen te willen worden in de rapportage

Leesbevordering – Actielijn 3

Contactpersoon	Organisatie	Regio
Ruud Hakvoort	Bibliotheek Helmond-Peel	Brabant
Leonore Assies	Bibliotheek Helmond-Peel	Brabant
Nan van Schendel	Bibliotheek Den Bosch	Brabant
Annette Janssen	Bibliotheek Den Bosch	Brabant
Hannah Vossen	Compasnul13	Brabant
Astrid van Dam	Bibliotheek Hengelo	Overijssel
Annelies Nijkamp	Spring Hengelo	Overijssel

Bijlage 3 Vragenlijst

Kennis, Netwerken en Communicatie – Actielijn 5

Website TmmT

1. Ben je bekend met de website van Tel mee met Taal (www.telmeemettaal.nl)?
(1. Ja – 2. Nee)

(Indien antwoord op vraag 1 = ja)

2. Welke pagina's binnen de website bezoek je met name? (meerdere antwoorden mogelijk)
  1. Homepage (onder andere agenda)
  2. Nieuws (actualiteiten, onderzoeken)
  3. Succesverhalen (voorbeelden uit de praktijk)
  4. Aan de slag (onder andere lesmateriaal)
  5. Subsidie
  6. Congres
  7. Over Tel mee met Taal
  8. Weet niet

(Indien antwoord op vraag 1 = ja)

3. De website van Tel mee met Taal plaatst informatie over de volgende onderwerpen:
Hoe belangrijk vind je het dat Tel mee met Taal onderstaande informatie biedt?
(1. Helemaal niet belangrijk – 5. Uitermate belangrijk)
  1. Voorbeelden uit de praktijk (succesverhalen)
  2. Onderzoeken m.b.t. laaggeletterdheid/ leesbevordering
  3. Algemene informatie over het actieprogramma Tel mee met Taal
  4. Te downloaden lesmateriaal
  5. Informatie over subsidies
  6. Nieuws over leesbevordering/laaggeletterdheid
  7. Informatie over bijeenkomsten/ evenementen op het gebied van laaggeletterdheid/ leesbevordering
  8. Anders, namelijk...

(Indien antwoord op vraag 1 = ja en 3.4 = groter dan nauwelijks).

4. De lesmaterialen die worden aangeboden via de website (onder tab "aan de slag" op www.telmeemettaal.nl) zijn nuttig.
(1. Helemaal niet belangrijk – 5. In zeer hoge mate)

(Indien antwoord op vraag 1 = ja)

5. In hoeverre ben je het eens met de volgende uitspraken?
(1. Helemaal mee oneens – 5. Helemaal mee eens, 6. N.v.t. / weet niet)
  1. Bovenstaande onderwerpen (zie vraag 4) zijn alle onderwerpen waar ik informatie over wil m.b.t. laaggeletterdheid/ leesbevordering.
  2. De website is gebruiksvriendelijk.

(Indien antwoord op vraag 1 = ja)

6. Zijn er onderwerpen m.b.t. laaggeletterdheid/ leesbevordering die je nog mist op de website van Tel mee met Taal?

(1. Ja – 2. Nee)

(Indien antwoord op vraag 1 = ja en 6 = ja)

7. Welke informatie mis je?

(Indien antwoord op vraag 1 = ja)

8. Wat zou de website meer gebruiksvriendelijk maken?

Gebruik communicatiemiddelen

9. Ik lees de maandelijkse digitale nieuwsbrief van Tel mee met Taal.

(1. Nooit, 2. Zelden, 3. Soms, 4. Vaak, 5. Altijd)

10. Als ik de maandelijkse digitale nieuwsbrief van Tel mee met Taal ontvang dan:

1. Scan ik welke onderwerpen erin staan (en kies selectief of ik iets wel of niet lees),
2. Lees ik alle artikelen die erin staan,
3. Verwijder ik hem zonder te lezen
4. Misschien komt hij binnen in mijn spam, want ik krijg hem niet elke maand

(Indien antwoord op vraag 9 = niet gelijk aan nooit)

11. Ik ben tevreden met de inhoud van de brief.

(1. Helemaal niet mee eens – 5. Helemaal mee eens, 6. N.v.t. / weet niet)

12. Bent u (zakelijk of privé) actief op Twitter?

(1. Ja – 2. Nee)

(Indien antwoord op vraag 12 = ja)

13. Ben je bekend met het Twitter-account van Tel mee met Taal?

(1. Ja – 2. Nee)

14. Geef aan wat op jou van toepassing is.

Heeft u weleens een bijeenkomst van Tel mee met Taal bijgewoond? Zo ja, welke?

(meerdere antwoorden mogelijk).

1. Congres van Tel mee met Taal
2. Dialoogdagen
3. Diner pensants (vervolg op dialoogdagen)
4. Een andere bijeenkomst van Tel mee met Taal, nl: .....
5. Het is me niet gelukt een bijeenkomst van Tel mee met Taal bij te wonen, maar anders was ik gegaan
6. Ik ben via de Tel mee met Taal website (onderdeel agenda/ evenement) wel naar een andere bijeenkomst gegaan
7. Nee, ik heb geen interesse in het bijwonen van een bijeenkomst van of via Tel mee met Taal.

Behoeften

15. Welke middelen van Tel mee met Taal helpen om kennis en ervaringen en good practices uit te wisselen? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. De online middelen (Website, nieuwsbrief, Twitter)
2. Fysieke bijeenkomsten (congres, dialoogdagen etc.)
3. Het verstrekken van subsidies

4. Persoonlijke contacten met/ door mensen van Tel mee met Taal/ de ministeries
  5. Anders, namelijk...
  6. Geen van allen
  7. Weet ik niet
16. Welke middelen van Tel mee met Taal faciliteren/ ondersteunen de samenwerking tussen gemeenten en lokale en regionale partners in het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid? (meerdere antwoorden mogelijk)
1. De online middelen (website, nieuwsbrief, twitter)
  2. Fysieke bijeenkomsten (congres, dialogodagen etc.)
  3. Het verstrekken van subsidies
  4. Persoonlijke contacten met/ door mensen van Tel mee met Taal/ de ministeries
  5. Anders, namelijk...
  6. Geen van allen
  7. Weet ik niet

Bekendheid doelstellingen TmmT

17. Tel mee met Taal heeft 2 hoofddoelstellingen. Eén doelstelling is het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid. Wist je dit?
1. Ja
  2. Nee
  3. Een beetje/ongeveer
  4. Weet ik niet
18. De tweede doelstelling van Tel mee met Taal is dat er in elke arbeidsmarktregio een duurzame samenwerking tussen gemeente en lokale partners tot stand komt om laaggeletterdheid te voorkomen en verminderen. Wist je dit?
1. Ja
  2. Nee
  3. Een beetje/ongeveer
  4. Weet ik niet
19. Bij wat voor organisatie ben je werkzaam?
1. Bibliotheek
  2. Gemeente
  3. Ministerie
  4. Onderzoeksinstituut / kennisinstituut
  5. School/ Onderwijsinstelling
  6. Vrijwilligersorganisatie
  7. Zorginstelling
  8. Media
  9. Privaat bedrijf
  10. Anders, namelijk...

Bijlage 4 Aanwezigen focusgroep

Contactpersoon	Organisatie
Adriaan Langendonk	Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek (Kunst van Lezen)
Karin Biemans	Stichting Lezen & Schrijven
Barbara Seelt	Gemeente Breda
Elwine Halewijn	ITTA (taalaanbieder Amsterdam)
Ernestine Schipper	Stichting Lezen & Schrijven
Jetske Woudstra	MBO raad
Lydia de Jong	Stichting Lezen & Schrijven
Maaïke Toonen	Koninklijke Bibliotheek
Olga van Hooff	Friesland College ROC
Petra Doelen	(voorheen) Lost Lemon, nu ZZP'er
Roel van Steensel	VU Amsterdam
Elise Zomer	Het begint met taal
Rudi Knol	MBO raad
Henk Pilon	Samenwerkende POI's Nederland (SPN)
Maarten van Aernsbergen	Gemeente Amsterdam
Inger Bos	Stichting Lezen
Leon Heuvelmans	Stichting Lezen & Schrijven
Corine Rockers	Alfa College (Groningen)
Fleur Noy	Landelijk Programmateam Leren en Werken
Hans Hindriks	Ministerie OCW
Tanja Timmermans	Ministerie BZK

Bijlage 5 Beschrijving innovatieve projecten Actielijn 4

Project: Zilveren taalcompetenties

Uitvoerder: Stichting Vugherstede

Pilotperiode:	Oktober 2016 – Augustus 2018
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	Stichting Vugherstede levert zorg- en dienstverlening aan oudere inwoners van de gemeente Vught. In een groeiend aantal gevallen gebeurt dit bij de mensen thuis (extramuraal). De twee deelnemende locaties van Vugherstede (Woonzorgcentrum Theresia, Huize Elisabeth) en thuiszorg bereiken gezamenlijk circa 770 ouderen in de gemeente Vught. DSV Verzorgd Leven bereikt circa 1.100 ouderen dichtbij huis (intra- en extramuraal) in de gemeenten Katwijk en Lisse.
Doelgroep/onderwerp:	Oudere laaggeletterden. In de definitie van 'ouderen' wordt uitgegaan van 75-plussers. De doelgroep in de zorginstellingen, die deelnam aan het behoeftenonderzoek, is gemiddeld 84 jaar oud, vaker vrouw dan man en meestal laagopgeleid met Nederlands als moedertaal.
(Hoofd)doelstelling(en):	Door middel van een taalaanbod op maat bijdragen aan de taalbeheersing (en digitale vaardigheden) van ouderen en de praktische toepassing van taal in de praktijk, zodat zij meer mee kunnen doen in de samenleving (sociale inclusie).
Geoperationaliseerde doelstellingen:	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van taalaanbod specifiek gericht op laagtaalvaardige ouderen, dat aansluit bij hun leerwensen en behoeften; • Bijdragen aan de verbetering van de zelfredzaamheid van ouderen door het verbeteren van de taalvaardigheid; • Ontwikkelen van een praktische toolkit met bijbehorende methodiek en instrumentarium die door zorginstellingen, gemeenten en taalaanbieders door heel Nederland kan worden ingezet om taalaanbod op maat voor laagtaalvaardige oudere doelgroepen op te zetten.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	Het project is in principe volgens plan uitgevoerd. Vanwege de lage instroom van ouderen in de pilotgroepen hebben de zorginstellingen sterk ingezet op aantrekkelijke wervingsactiviteiten die ook mensen van buiten de zorginstellingen trekken: een wervingsmiddag in de zorginstelling met een taalquiz (een voorbeeld is in de toolkit opgenomen) en Nederlandstalige muziek met een hapje en een drankje. (Deze spel- en muziekelementen komen ook duidelijk terug in het taalactiviteitsaanbod.)
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	Doelstellingen behaald: <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van taalaanbod specifiek gericht op laagtaalvaardige ouderen, dat aansluit bij hun leerwensen en behoeften; • Ontwikkelen van een praktische toolkit met bijbehorende methodiek en instrumentarium die door zorginstellingen, gemeenten en taalaanbieders kan worden ingezet om taalaanbod op maat voor laagtaalvaardige oudere doelgroepen op te zetten. • 75 ouderen per woonzorgcomplex (dus 150 in totaal) nemen deel aan de pilot.

Project: DOEN?! (Digitale Overheid, En Nu?)

Uitvoerder: ITTA UvA en Kaatje Dalderop onderwijsadvies

Pilotperiode: Oktober 2016 – Juni 2018	
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	Lelystad, Arnhem en Nijmegen
Doelgroep/onderwerp:	Digitale vaardigheden. Laaggeletterden die moeite hebben met digitale vaardigheden, met name in het kader van de digitale overheid. Er zijn 8 pilots met elk 10 mensen.
(Hoofd)doelstelling(en):	Een duurzame aanpak doorontwikkelen waarin het zelfstandig leervermogen van leerders via een coachende aanpak wordt ontwikkeld. Duurzaam houdt in dat deelnemers hun eigen leerproces kunnen sturen en leervaardigheden kunnen behouden na een cursus. Het gaat om autonoom leren. Dit is opgehangen aan de digitale overheid. Doel van DOEN?! is dus kennisontwikkeling en –deling rond autonoom leren en leren leren bij laaggeletterde leerders, die in het kader van dit experiment problemen ervaren bij het omgaan met de Digitale Overheid. Het experiment besteedt daarbij expliciet aandacht aan de ontwikkeling van de coachingsvaardigheden van de coach.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	De training is in de loop van het project drie keer uitgevoerd en bijgesteld. Elke uitvoeringsronde omvatte drie dagen, met tussen de bijeenkomsten ruimte voor “huiswerk” en reflectie. In de praktijk bleken niet alle instrumenten geschikt om de aanpak en de ervaring van de leerders te evalueren. Zo vonden de coaches van sommige pilots de Digimeter niet zinnig (het was duidelijk dat de leerders überhaupt geen digitale vaardigheden hadden) of zij meenden juist dat het falen op een opgave van de Digimeter niet paste bij de insteek dat de leerders juist moesten ervaren dat ze van alles geleerd hadden. Ook de interviewleidraad voor de gesprekken met de leerders bleek teveel gestoeld te zijn op een formeel gespreksmoment met de leerder. In de praktijk bleek dat de observator veeleer tussendoor, informeel trachtte informatie te verkrijgen van/over leerders.
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	Doelstellingen behaald: <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van een aanpak waarin het zelfstandig leervermogen van leerders via een coachende aanpak wordt ontwikkeld, met expliciete aandacht aan de ontwikkeling van de coachingsvaardigheden van de coach; • Er vinden 8 pilots plaats met elk 10 deelnemers.

Project: Ouderen & Digivaardigheden**Uitvoerder:** CINOP Advies

Pilotperiode: September 2017 – Maart 2018	
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	Amsterdam, Middelburg en Tilburg
Doelgroep/onderwerp:	<p>Digitale vaardigheden.</p> <p>De doelgroep is de groep laagopgeleide (maximaal mbo-2 opgeleid) ouderen (55+) met een laag niveau digitale vaardigheden. Deelname aan het project is mogelijk als men voldoet aan de volgende criteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 55 jaar of ouder; • laagopgeleid (maximaal mbo-2 of vergelijkbaar); • alleenstaand en/of eenzaam; • weinig tot geen ervaring met digitale vaardigheden; • motivatie om testjes te doen en het project af te maken. <p>De omvang voor deze pilot is 30 per regio: dus 90 in totaal.</p>
(Hoofd)doelstelling(en):	Het vergroten van zelfstandige maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid onder laagopgeleide ouderen met een kwetsbaarheid als het gaat om eenzaamheid, door middel van het verhogen van digitale vaardigheden.
Geoperationaliseerde doelstellingen:	<p>Per regio worden 30 ouderen gecoacht door 30 mantelzorgers en (naar inschatting) 6-30 studenten per regio, zodat iedere student 1-5 mantelzorgers zal begeleiden (het aantal verschilt per regio, in overleg met de betrokken hogescholen). Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 90 deelnemers (minimaal 30 deelnemers per pilotgemeente) hebben hun traject afgemaakt; • Minimaal 90 mantelzorgers (minimaal 30 deelnemers per pilotgemeente) zijn getraind en hebben het traject begeleid.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	<p>Met voortschrijdend inzicht is ervoor gekozen om (alleen) met studenten te werken, i.p.v. met mantelzorgers. Daarbij nemen de studenten dus de taken over die oorspronkelijk bij de mantelzorgers waren belegd: wekelijks met de oudere bijeen komen om gezamenlijk te oefenen, maandelijks bijeenkomsten organiseren, en een digicoach zoeken (en/of ander vervolgaanbod) waar ouderen heen kunnen gaan na het traject. De digicoach kan dan een mantelzorger zijn, vrijwilliger, etc. Doel is dat er voor elke oudere een digicoach komt (en/of ander vervolgaanbod om te blijven oefenen).</p> <p>Daarmee is ook de tweede doelstelling bijgesteld: 10 studenten per regio die aan de pilot deelnemen.</p> <p>In Tilburg is er een wisseling van lokaal projectleider geweest, waardoor de pilot in deze gemeente relatief laat startte.</p>
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	<p>Doelstellingen niet behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 30 deelnemers per regio (dus 90 in totaal) nemen deel aan de pilot en maken het traject af.

Pilotperiode:	September 2017 – Maart 2018
	<ul style="list-style-type: none"> → In totaal bleken 88 deelnemers te voldoen aan de criteria voor deelname aan het project (Amsterdam 40, Middelburg 28, Tilburg 20). Van de 86 deelnemers die zijn gestart met het traject, hebben er 79 het traject afgemaakt. • Minimaal 10 studenten per regio (dus 30 in totaal) worden binnen de pilot getraind en hebben het traject begeleid. <ul style="list-style-type: none"> → In totaal zijn er 33 studentcoaches geworven en getraind (Amsterdam 15, Middelburg 13, Tilburg 5), waarvan 30 studentcoaches de trajecten hebben afgemaakt (Amsterdam 14, Middelburg 11, Tilburg 5). • Verduurzaming en borging van het geleerde via een digicoach en/of doorstroming naar een vervolgtraject. <ul style="list-style-type: none"> → 57% van de deelnemende ouderen heeft een digicoach gevonden; 29% is doorgestroomd naar een vervolgtraject.

Pilotperiode: Oktober 2016 – Augustus 2018	
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	In en rondom gemeente Schouwen-Duivenland
Doelgroep/onderwerp:	Digitale vaardigheden. Laaggeletterde (jong)volwassenen met Nederlands als moedertaal met een afstand tot de samenleving en/of arbeidsmarkt. Gewenst bereik is ongeveer 10% van de laaggeletterden in Zeeland, zijnde >5.000 mensen.
(Hoofd)doelstelling(en):	Het creëren van een innovatief online platform DIGI-TAAL, waar digitale vaardigheden worden aangeleerd en laaggeletterdheid wordt aangepakt, om de maatschappelijke participatie en individuele zelfversterking van de doelgroep te vergroten.
Geoperationaliseerde doelstellingen:	<ul style="list-style-type: none"> • Het ontwikkelen van een digitale methodiek, die aangeboden wordt via een online platform, om laaggeletterdheid en daarmee samenhangende taalachterstand tegen te gaan en zodoende het vergroten van de maatschappelijke participatie door het lezen te bevorderen. • Het verhogen van digitale vaardigheden en individuele zelfversterking van laaggeletterde (jong)volwassenen met een afstand tot de samenleving en/of arbeidsmarkt. • De doelgroep wegwijs maken in de digitale publieke dienstverlening van onder meer de overheid en andere (dienstverlenende) organisaties. • Het vormgeven en implementeren van de structurele samenwerking tussen primaire en secundaire stakeholders binnen de regio ten behoeve van laaggeletterdheid, het verankeren van deze samenwerking door het opzetten van het platform en het borgen binnen de afzonderlijke stakeholders door het aanbieden van een duurzame methodiek. • Het structureel en actief betrekken van deelnemers via lokale organisaties en potentiële deelnemers via regionale organisaties. <p>Doelen t.a.v. doelgroep (outcome):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toename in taalvaardigheid; • Toename van digitale vaardigheden; • Toename van kennis omtrent publieke diensten; • Toename van maatschappelijke participatie/zelfversterking.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	<p>Er is een extra element aan de i-Flips toegevoegd. Naast het stapsgewijs in beeld brengen van het gebruik van de publieke diensten middels beeld, geluid en tekst, is het mogelijk gemaakt om direct aan de slag te gaan met hetgeen wordt vertoond; de functie DOEN!</p> <p>Aan de linkerkant van de webpagina wordt de i-Flip vertoond en aan de rechterkant is de desbetreffende website van de publieke aanbieder geïntegreerd of 'ge-embed'. Door middel van pauzes in de i-Flips na iedere stap en een duidelijke verwijzing naar de website aan de rechterkant, kan direct worden toegepast wat is aangeleerd.</p>

Pilotperiode:	Oktober 2016 – Augustus 2018
	<p>Aan de stakeholders is gevraagd om de doelgroep de Taalmeter van Stichting Lezen & Schrijven te laten gebruiken, om een nulmeting te doen. Er vinden in 2019 nog gesprekken plaats met Stichting Lezen & Schrijven en Bibliotheek Oosterschelde of er via het platform ook officieel verwezen kan worden naar de taalimeters.</p> <p>De doelgroep en de experts hebben actief deelgenomen aan de pilot. Er zijn 103 enquêtes ingevuld door mensen die het platform hebben gebruikt. Ook zijn er verschillende reacties binngekomen met beschreven feedback van experts uit de stakeholdergroep (11 in totaal). Daarna zijn er een 70-tal aanpassingen gemaakt; van veranderingen in (gesproken) tekst, tot beeldopnames, tot het toevoegen van de uitleg van extra moeilijke woorden. Het platform is vanaf 16 juli 2018 in definitieve vorm online te bezoeken op www.platformdigi-taal.nl. Op 5 september 2018 is het platform gelanceerd in het Taalhuis Zierikzee, in samenwerking met Bibliotheek Oosterschelde.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Kenniscentrum PRO WORK bleek het in de praktijk moeilijk om de verschillende soorten vaardigheden bij de doelgroep te meten; hier waren namelijk verschillende organisaties voor nodig. Er wordt op het moment van schrijven gekeken of de Taalmeter kan worden geïntegreerd in het platform.</p> <p>Er zijn ook gesprekken met landelijke organisaties; om te kijken in hoeverre hun websites kunnen worden aangesloten bij het platform DIGI-TAAL. Volgens de contactpersoon van Stichting Kenniscentrum PRO WORK is dit een goede beweging, maar het platform is in principe voor regionaal gebruik. Met de politieorganisatie en zorgverzekering CZ wordt aan een voorstel gewerkt.</p>
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	<p>Doelstellingen behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen van een digitale methodiek (via een online platform) om laaggeletterdheid en daarmee samenhangende taalachterstand tegen te gaan en zodoende het vergroten van de maatschappelijke participatie door het lezen te bevorderen.

Pilotperiode:	Oktober 2016 – Augustus 2018
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	<ul style="list-style-type: none"> • Heerlen (Arcus College) • West-Brabant (Kellebeek College) • Den Bosch (Koning Willem I College) • Eindhoven (Ster College)
Doelgroep/onderwerp:	<p>Laaggeletterden met Nederlands als moedertaal.</p> <p>Het gaat om zowel moedertaalsprekers als mensen met een andere moedertaal die het Nederlands al goed beheersen op mondelinge vaardigheden maar nog moeite hebben met lezen en schrijven (en daarom in groepen Nederlandsprekenden worden geplaatst).</p> <p>Binnen de pilot zullen zo'n 40 mensen worden bereikt, 10 per pilotlocatie.</p>
(Hoofd)doelstelling(en):	<p>Ontwikkelen van een innovatieve methodiek van online leren die past bij de doelgroep laaggeletterden/laagopgeleiden (NT1-leerders). Uitgangspunt is dat online leren voor de doelgroep laaggeletterden/laagopgeleiden het beste vorm gegeven kan worden middels blended learning, waarbij online leren gecombineerd met een vorm van contactonderwijs.</p> <p>De te ontwikkelen digitale methodiek NT1leren.nl richt zich op de verbetering van taalvaardigheid, maar ook op de verhoging van digitale vaardigheden. Tevens draagt deze bij aan het vergroten van maatschappelijke participatie.</p>
Geoperationaliseerde doelstellingen:	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen aan toegankelijke en aantrekkelijke VE. • Bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe methodiek/didactiek NT1, die bijdraagt aan het feit dat ook laaggeletterden blijven met ontwikkelingen in de samenleving en niet het slachtoffer worden van gebruik van moderne technologie en ontwikkelingen zoals de e-overheid. • Zorgen voor een breder en daardoor aantrekkelijk leerrepertoire voor laaggeletterden. • Zorgen dat laagopgeleiden/laaggeletterden meekomen met nieuwe ontwikkelingen. • 'Digitale sociale inclusie'.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	<p>ROC Nijmegen zegde in eerste instantie medewerking toe, maar na diverse gesprekken bleek dat zij de materialen naast hun eigen aanpak wilden gebruiken. Uiteindelijk zegden drie ROC's (Arcus College, Kellebeek College en ROC Mondriaan) en één particuliere taalaanbieder (TopTaal) hun medewerking toe. In mei 2017 bleek dat TopTaal nog steeds geen NT1-deelnemers via de gemeente had gekregen, en is besloten dat zij niet verder zouden deelnemen. Na de docenttraining en vlak voor de zomervakantie van 2017 meldde ROC Mondriaan zonder reden dat zij niet mee zouden doen. Hierdoor is voor de projectmanagers veel tijd gaan zitten in het zoeken van nieuwe pilotlocaties. Doordat bovendien bij de uiteindelijke pilotlocaties de werving van deelnemers moeilijk op gang kwam, is besloten de start van de pilots uit te stellen en is de start van de pilots in fases verlopen. Pas begin februari 2018 waren uiteindelijk 4 pilots van start gegaan. Daarvoor was ook nog een extra uitvoering van de training voor docenten en vrijwilligers noodzakelijk.</p>

Pilotperiode:	Oktober 2016 – Augustus 2018
	<p>Bij één locatie konden geen nieuwe NT1-deelnemers gevonden worden voor deze pilot, en is de methodiek toegepast op een groep mbo-studenten niveau 2 die extra taalondersteuning nodig hadden om niveau 2F te kunnen halen. Het ging voornamelijk om anderstalige studenten (NT2-groep).</p> <p>Niet alle taalaanbieders hadden beschikking over voldoende vrijwilligers. Bij twee aanbieders was er één vrijwilliger.</p> <p>De begeleiding van deelnemers thuis door een vrijwilliger is slechts bij één groep succesvol verlopen. Bij de deelnemers binnen deze groep was er een goede match met de vrijwilliger en de vrijwilliger kwam regelmatig bij de deelnemer langs tussen de groepslessen door. Bij de andere groepen was hier geen behoefte aan: men was te druk met andere activiteiten of de situatie thuis was er niet naar om 'vreemden' uit te nodigen. Ook was het voor de vrijwilliger niet altijd mogelijk om langs te gaan.</p> <p>De mobiele app werd in enkele groepen regelmatig ingezet, terwijl er bij andere groepen weinig/geen gebruik van is gemaakt. Het installeren van de app leverde in 2 groepen problemen op, waardoor het in die groepen weinig ingezet is.</p> <p>In één regio gaf de docent aan dat de les voor de deelnemers een 'uitje' is en het vervangen van de les door een Skype-les vermoedelijk zou hebben geleid tot het afhaken van enkele trouwe deelnemers. Om die reden is er in deze regio voor gekozen om de wekelijkse lessen door te laten gaan en het skypen op school te doen (waarbij de vrijwilliger op een andere plek in het gebouw ging zitten om het 'echt' te laten lijken).</p> <p>Docenten hebben er bewust voor gekozen om de onderdelen van de methodiek stapsgewijs te introduceren (het zou anders te veel zijn voor de deelnemers). Uiteindelijk heeft daarom bij (slechts) 2 van de 4 groepen een groepsactiviteit plaatsgevonden.</p>
<p>In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?</p>	<p>Doelstellingen behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van een nieuwe methodiek/didactiek voor NT1-leerders, die ertoe bijdraagt dat ook laaggeletterden blijven met ontwikkelingen in de samenleving en niet het slachtoffer worden van gebruik van moderne technologie en ontwikkelingen zoals de e-overheid. <p>Doelstellingen niet behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 mensen per pilotlocatie (dus 40 in totaal) nemen deel aan de pilot. <ul style="list-style-type: none"> → Er zijn in totaal 26 deelnemers bereikt (4 tot 9 deelnemers per locatie). <p>Voor de overige doelstellingen kan, op basis van het project, niet worden bepaald in hoeverre deze zijn behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgen voor een breder en daardoor aantrekkelijk leerrepertoire voor laaggeletterden; • Bijdragen aan toegankelijke en aantrekkelijke VE.

Project: Laaggeletterden in Beeld**Uitvoerder:** Lost Lemon

Pilotperiode: Oktober 2016 – Juli 2018	
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	Gemeenten Utrecht, Stichtse Vecht en Zeist
Doelgroep/onderwerp:	Laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Laaggeletterden die momenteel niet gebruik maken van scholing of taalaanbieders. Dat is 98% van de laaggeletterden met NT1. Uiteindelijk is de wens om 20% meer mensen te bereiken dan nu.
(Hoofd)doelstelling(en):	Het ontwikkelen van, en werken met, persona's (in co-design met laaggeletterden). Dit om vernieuwing door te voeren en taalontwikkeling beter te laten aansluiten op het perspectief van de laaggeletterden. Oftewel: een methodiek of instrument om laaggeletterden met Nederlands als moedertaal te werven en toe te leiden naar scholing, vanuit vindplaatsen in het sociaal domein, waaronder (schuld)hulpverlening, (jeugd)zorg, maatschappelijke ondersteuning, re-integratie en inkomensondersteuning.
Geoperationaliseerde doelstellingen:	<ul style="list-style-type: none"> • Een duidelijk beeld te krijgen van wie de laaggeletterden met een Nederlandse achtergrond zijn; • Ontwerptools te ontwikkelen waarmee organisaties nieuwe diensten kunnen ontwikkelen voor het bereiken van meer Nederlandstalig laaggeletterden; • De behoeften en motivaties van laaggeletterden met een Nederlandse achtergrond onderzoeken en de uitkomsten hiervan in pilots beproeven.
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	Doelstellingen behaald: <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeken van de behoeften en motivaties van laaggeletterden met een Nederlandse achtergrond, en beproeven van de uitkomsten hiervan in pilots; • Ontwikkelen van ontwerptools waarmee organisaties nieuwe diensten kunnen ontwikkelen voor het bereiken van meer Nederlandstalig laaggeletterden.

Project: Aanpak laaggeletterdheid binnen het sociaal domein

Uitvoerder: CINOP Advies

Pilotperiode:	November 2016 – Juli 2018
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	Er worden pilots uitgevoerd in drie gemeenten: Amsterdam, Smallingerland en Enschede. De pilots verschillen van elkaar en sluiten aan bij ontwikkelingen, beleid en interventies die voor handen zijn in de pilotgemeente.
Doelgroep/onderwerp:	Laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Doelgroep zijn de laaggeletterden die onder het 2F niveau zitten voor Nederlandse taal en rekenen en een laag niveau digitale vaardigheden hebben. Het gaat om volwassenen (23+) met een Nederlandstalige achtergrond. Specifieker gaat het om kwetsbare burgers die gekenmerkt worden tot een grote afstand tot de arbeidsmarkt (uitkeringsgerechtigden werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden zonder sollicitatieplicht), mensen die leven in armoede en aangewezen zijn op schuldhulpverlening, en burgers met persoonlijke en sociale problematiek, die ondersteund worden door maatschappelijk werk.
(Hoofd)doelstelling(en):	Het ontwikkelen en toepassen van instrumenten en/of aanpakken bij contacten tussen (semi-)gemeentelijke instanties in het sociale domein en burgers, waardoor laaggeletterden met Nederlands als moedertaal beter bereikt en geïnteresseerd kunnen worden voor actieve deelname aan informele, non-formele en/of formele maatschappelijke of educatieve activiteiten.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	Vrijwel direct na het toekennen van de aanvraag is het oorspronkelijke plan aangepast op basis van de behoeften en mogelijkheden van de 3 verschillende betrokken gemeenten. Dit is in overleg met de opdrachtgever gegaan.
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	Doelstellingen behaald: <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen en toepassen van instrumenten en/of aanpakken bij contacten tussen (semi-)gemeentelijke instanties in het sociale domein en burgers, waardoor laaggeletterden met Nederlands als moedertaal beter bereikt en geïnteresseerd kunnen worden voor actieve deelname aan informele, non-formele en/of formele maatschappelijke of educatieve activiteiten. Doelstellingen niet behaald: <ul style="list-style-type: none"> • Bereiken en motiveren van meer laaggeletterden om in gesprek te gaan.<ul style="list-style-type: none"> ➔ In totaal hebben nog geen 100 mensen deelgenomen aan de pilots. Het kost niet alleen tijd om een integrale aanpak te ontwikkelen en implementeren; ook de laaggeletterden zelf hebben tijd nodig om daadwerkelijk een vervolgstap te zetten.

Project: Vanzelfsprekend

Uitvoerder: Movisie

Pilotperiode: April 2017 – December 2018	
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	De deelnemende groepjes waren actief op lokaal/regionaal niveau, verspreid over het hele land. De projecten van de twee winnende teams worden uitgevoerd in Arnhem en Hoogeveen.
Doelgroep/onderwerp:	<p>Laaggeletterden met Nederlands als moedertaal.</p> <p>In dit project richten we ons op mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en het begrijpen en toepassen van informatie. Ze beheersen de Nederlandse taal voldoende om deel te kunnen nemen aan de groepen.</p> <p>We streven naar het formeren van 10 groepen van 5 tot 10 (ex-)laaggeletterden, regionaal verspreid en zo divers mogelijk.</p>
(Hoofd)doelstelling(en):	<p>Met dit project beogen we laaggeletterden zelf oplossingsrichtingen te laten uitwerken voor obstakels die zij door hun laaggeletterdheid in hun dagelijks leven tegenkomen. In dit project gaan laaggeletterden zelf en met hun eigen ideeën in groepsverband aan de slag. We doen daarmee een beroep op hun expertise als ervaringsdeskundige.</p> <p>Dit is gebeurd in de vorm van een wedstrijd. Groepen konden een idee aandragen voor de wedstrijd. Elke groep had een budget van €1.000. De groep bepaalde zelf hoe dit besteed werd.</p> <p>Uiteindelijk waren de twee winnende teams:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Actief in Arnhem: er wordt een hulpknop toegevoegd aan de zuil bij binnenkomst van het stadhuis. Wanneer je (anoniem) op die hulpknop drukt, krijg je direct een volgnummer en komt een medewerker je vervolgens afhalen om je in een aparte ruimte (privacy) verder te helpen (bijvoorbeeld met het invullen van formulieren). Daarnaast worden de medewerkers van de gemeente getraind rondom het thema laaggeletterdheid. • Abracadabra Hoogeveen: een testpanel test brieven van de gemeente op ingewikkelde taal. De gemeente corrigeert de standaardbrieven door gebruik van eenvoudige taal, korte woorden en het plaatsen van de kernboodschap bovenaan de brief.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	<p>Uiteindelijk waren er 9 deelnemende groepen. Volgens de contactpersoon van Movisie is het werven en begeleiden van de groepjes volgens plan gegaan, maar was het niveau bij sommige groepjes hoger dan bij andere groepjes. Hierbij was ook een verschil in de mate van sturing die de groepjes vanuit de organisatie nodig hadden. Volgens de contactpersoon van Movisie verliep het proces van het groepje in Zuid-Holland (Zorgbelang) wel rommelig en chaotisch. Het was bovendien een atypische groep (allochtone vrouwen), waarbij het uiteindelijk vooral leek te gaan om veel gezelligheid en met elkaar eten.</p> <p>Het is niet gelukt om de prijsuitreiking te houden bij het Tel mee met Taal congres; niet alle groepjes hadden hun idee af. Begin januari 2018 zijn de ideeën online gezet en kon er online worden gestemd. In februari is elk van</p>

Pilotperiode:	April 2017 – December 2018
	<p>de groepjes bij elkaar gekomen voor de prijsuitreiking (toen vond ook de evaluatie onder deelnemers plaats).</p> <p>Volgens de contactpersoon van Movisie ging het team in Hoogeveen meteen al aan de slag met de gemeente, vóór de prijsuitreiking. De gemeente heeft meteen de communicatie aangepast en blijft het testpanel gebruiken. En een is een extra stap gemaakt: de gemeente heeft een oproep gedaan aan instanties met wie ze werken (woningbouw, UWV, etc.), om makkelijker te schrijven.</p> <p>In Arnhem verliep de uitvoering van het project in eerste instantie moeizaam omdat de gemeente niet actief wilde meewerken, aldus de contactpersoon van Movisie. In het najaar van 2018 zijn er alsnog afspraken geweest met medewerkers van de servicebalie om te laten zien waar laaggeletterden tegenaan lopen. Dit project gaat nog doorlopen in 2019.</p>
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	<p>Doelstellingen behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laaggeletterden zelf oplossingsrichtingen laten uitwerken voor obstakels die zij door hun laaggeletterdheid in hun dagelijks leven tegenkomen. • 10 groepen van 5 tot 10 (ex-)laaggeletterden, regionaal verspreid en zo divers mogelijk. <ul style="list-style-type: none"> ➔ Uiteindelijk waren er 9 deelnemende groepen (overigens wel regionaal verspreid).

Project: Inspraakorganen laaggeletterdheid

Uitvoerder: Stichting ABC

Pilotperiode: Februari – December 2018	
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	Uiteindelijk is/wordt de pilot in vier gemeenten uitgevoerd: Breda, Hoorn, Kerkrade en Rotterdam.
Doelgroep/onderwerp:	Laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Doel is dat minimaal drie pilotlocaties willen participeren en dat het experiment in maximaal drie pilotlocaties wordt uitgevoerd.
(Hoofd)doelstelling(en):	Experimenteren met inspraak van ervaringsdeskundigen (laaggeletterden); onderzoeken welke vormen van participatie door ervaringsdeskundigen passen bij verschillende lokale contexten, welke het meest effectief zijn en kunnen leiden tot structurele inbedding van inspraak door ervaringsdeskundigen; en kijken naar randvoorwaarden (zoals scholing en begeleiding van ervaringsdeskundigen) en competenties waarover zij moeten beschikken. Uiteindelijk doel is om de inbreng van de doelgroep laaggeletterden als ervaringsdeskundigen bij de ontwikkeling van lokaal beleid op het gebied van laaggeletterdheid en volwasseneneducatie te vergroten, teneinde te komen tot een beter op de doelgroep toegesneden praktijk.
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	Het zoeken en selecteren van pilotgemeenten, ervaringsdeskundigen en begeleiders, en de opstart van de pilots heeft meer tijd gekost dan gedacht. In Breda en Hoorn is de pilot gestart in mei; in Kerkrade en Rotterdam is de pilot gestart in september. Hierdoor is ook gevraagd om extra tijd om het experiment uit te voeren. Waar volgens de oorspronkelijke planning het experiment in november zou worden geëvalueerd en in december afgerond, is dit nu opgerekt tot juli 2019, aldus de contactpersoon van Stichting ABC. Voor elke locatie is een plan van aanpak geschreven. Dit wordt continu aangevuld door de projectleiders met activiteiten, aldus de contactpersoon van Stichting ABC. De pilots worden in de gemeenten heel verschillend uitgevoerd. Dit heeft te maken met de (zeer) verschillende lokale contexten. Dat is de realiteit waarbinnen moet worden gewerkt, aldus de contactpersoon van Stichting ABC. In Breda vormt een groep laaggeletterden een soort klankbord, waarbij ze op de onderwerpen armoede, sociaal domein en volwassenonderwijs aan de beleidstafel aanschuiven. Ook vinden er andere activiteiten plaats. In Hoorn was er al een cliëntenraad met laaggeletterden binnen WerkSaam Westfriesland (dienstverlening op gebied van participatie in de regio). Het leek handig om bij deze structuur aan te sluiten, aldus de contactpersoon van Stichting ABC. Maar er ontstonden al aan het begin misverstanden; zo hadden de voorzitter van de cliëntenraad en de betreffende ambtenaar een verschillend beeld van de pilot. De pilot is dan ook gestopt in Hoorn. In de

Pilotperiode:	Februari – December 2018
	<p>evaluatie zal er goed worden gekeken naar wat er is misgegaan en wat geleerde lessen zijn, aldus de contactpersoon van Stichting ABC.</p> <p>In Kerkrade wordt samengewerkt met het ROC. Volgens de contactpersoon van Stichting ABC zou de pilot in deze gemeente als goed voorbeeld gezien kunnen worden. Het gaat erom dat laaggeletterden niet in een (ambtelijke) structuur komen (dat past niet bij de doelgroep), maar dat de wethouder toch naar hen luistert. En naast dat er vanuit de gemeente punten kunnen worden ingebracht, mag de groep laaggeletterden ook zelf de agenda bepalen.</p> <p>Rotterdam bleek al van plan om een soort klankbordgroep met laaggeletterden op te richten. De pilot sloot hier mooi bij aan; zo kan er worden meegedacht over de vorm waarin laaggeletterden inspraak kunnen hebben, aldus de contactpersoon van Stichting ABC. Rotterdam kiest verder voor een breder samengestelde groep, met ook NT2'ers.</p>
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	Evaluatie volgt in 2019.

Project: Laagtaalvaardige gezinnen (Kunst van Lezen)

Uitvoerder: Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek, i.s.m. Stichting Lezen & Schrijven

Pilotperiode: 2016 – 2018	
Doelgroep/onderwerp:	<p>Laagtaalvaardige gezinnen.</p> <p>Kunst van Lezen hanteert geen vaste definitie van de doelgroep. Het gaat meer om een inschatting van professionals die met de gezinnen werken. Het gaat hierbij ook vaak om gezinnen met een lage SES. Daarbij wordt aangetekend dat er vanuit overheid of onderzoeksinstituten geen gegevens beschikbaar zijn over hoeveel laagtaalvaardige gezinnen Nederland op landelijk, provinciaal of lokaal niveau telt.</p>
(Hoofd)doelstelling(en):	<p>Doel is om op verschillende manieren laagtaalvaardige ouders van baby's en jonge kinderen te bereiken en hen vertrouwd te maken met voorlezen en lezen. Op die manier kunnen deze ouders zich meer bewust worden van de grote rol die zij spelen in de ontwikkeling van hun kinderen en wordt de kans dat hun kinderen ook achterstanden oplopen - hopelijk - kleiner.</p>
In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?	<p>Doelstellingen behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Actualiseren van de BoekenPret-materialen en de BoekenPret-handleiding, zodat ze weer met nieuw elan en door meer bibliotheken gebruikt kunnen gaan worden; • Inpassen van de VoorleesExpress in de lokale en provinciale bibliotheekinfrastructuur rond BoekStart en de Bibliotheek op School; • Ontwikkelen van een scholing (e-learning) voor JGZ-professionals, zodat zij ouders beter kunnen voorlichten over voorlezen en het belang daarvan; • Verrijken van de opvoedcursus Peuter in Zicht met kennis en vaardigheden op het gebied van taalstimulering en voorlezen. • Ontwikkelen van extra materialen ter aanvulling op de cursus Taal voor Thuis – namelijk de combinaties met BoekStart en de Bibliotheek op School –, deze in de praktijk uitproberen, en op basis hiervan aanpassen en breder verspreiden. • Meer bibliotheken laten werken volgens het model van de BoekStartcoach. <p>Doelstellingen niet behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van een Scoor een Boek!-variant die geschikt is om in te zetten bij laagtaalvaardige gezinnen (landelijk overdraagbaar).<ul style="list-style-type: none"> ➔ De aanpak is in de huidige vorm nog niet goed landelijk overdraagbaar. • Bereiken van laagtaalvaardige ouders in een vroeg stadium – vóór de bevalling – en BoekStart bij ze introduceren (Hoor je mij? BoekStart in de prenatale fase).<ul style="list-style-type: none"> ➔ Het is Stichting Lezen nog niet gelukt om een verloskundigenpraktijk te vinden die de workshop wil aanbieden. Ondertussen kunnen bibliotheken de PowerPoint en bijbehorende informatie wel zelf gebruiken, bijvoorbeeld tijdens een eigen georganiseerde bijeenkomst voor aanstaande ouders.

Pilotperiode:	2016 – 2018
	<ul style="list-style-type: none"> • Vroeg in beeld krijgen van laagtaalvaardige ouders zodat ze al vanaf de kraamweek de juiste begeleiding en ondersteuning krijgen (BoekStart in de kraamzorg). <ul style="list-style-type: none"> ➔ Wegens organisatorische omstandigheden kwam de pilot niet goed van de grond. Het bleek dat veel kraamverzorgenden het spannend vonden om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken.

Project: EVA (Educatie voor Vrouwen met Ambitie)

Uitvoerder: Stichting Lezen & Schrijven

Pilotperiode: 2014 – 2018	
In welke plaatsen/regio's wordt het project uitgevoerd?	De pilot heeft zich gericht op 5 regio's: Groot-Amsterdam, Midden-Utrecht, Midden-Brabant, Drenthe en Friesland. Inmiddels wordt de EVA-aanpak landelijk uitgerold.
Doelgroep/onderwerp:	<p>Laagopgeleide, laaggeletterde vrouwen die meer willen participeren, met name op de arbeidsmarkt.</p> <p>Laaggeletterde, laagopgeleide vrouwen die moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden, met Nederlands als eerste of als tweede taal. Zowel vrouwen die nooit hun startkwalificatie hebben behaald, als herintreders waarbij de kennis 'weggezakt' is. Het gaat hierbij met name om vrouwen tussen de 15 en 50 jaar. Beoogd niveau: aanspreekbaar in het Nederlands (A2/1F tot 2F).</p>
(Hoofd)doelstelling(en):	<p>Laagopgeleide, laaggeletterde vrouwen bereiken en toeleiden naar een cursus waarbij empowerment, taalscholing en arbeidsoriëntatie de stap richting economische zelfstandigheid verkleint.</p> <p>Beoogd bereik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3.500 vrouwen bereiken die via leergroepen werken aan hun vaardigheden; • 7.000 vrouwen die via een digitale leeromgeving aan hun vaardigheden werken (incl. de vrouwen uit de leergroepen).
In hoeverre is het project uitgevoerd volgens plan? In geval van aanpassingen: wat is/zijn de reden(en) hiervoor geweest?	<p>Het project <i>EVA</i> richtte zich oorspronkelijk op laagopgeleide, laaggeletterde vrouwen met de ambitie om een betaalde baan te vinden en economisch meer zelfstandig te worden. Gedurende het traject is in afstemming met het ministerie van OCW de doelgroep verruimd. Er bleek naast de doelgroep van vrouwen met ambitie die bijvoorbeeld een eigen bedrijfje wilde beginnen, ook een grote groep vrouwen te zijn met wensen en ideeën, maar nog geen concrete plannen voor hun toekomst op de arbeidsmarkt. Een laag zelfbeeld, lage basisvaardigheden en niet weten hoe zij een eerste stap in hun ontwikkeling kunnen zetten, is wat deze groep kenmerkt. Het aanbod is uitgebreid om ook deze vrouwen te kunnen bedienen en door te kunnen laten stromen naar trajecten gericht op het oriënteren op een betaalde baan en het sollicitatieproces. Op deze doorstroom wordt in 2019 extra ingezet.</p> <p>Verder bleken ook jongere en oudere vrouwen geïnteresseerd in de aanpak. De leeftijdsgrens is daarom opgerekt van 30-50 jaar naar 16-55 jaar.</p> <p>In overleg met de opdrachtgever is tussentijds afgesproken om de activiteiten gericht op landelijke bewustwording te vervangen door activiteiten ten behoeve van de werving van deelnemers en het opbouwen van lokale netwerken. Wel heeft een landelijke GoMama!-campagne plaatsgevonden, gericht op moeders die al lange tijd thuis zitten en weer aan de slag willen. De campagne leverde zo'n 400 aanmeldingen op en vele positieve reacties van vrouwen die zich herkenden in het geschetste beeld.</p> <p>Het is afhankelijk van de regio via welke kanalen vrouwen worden bereikt. In Amsterdam gaat dit bijvoorbeeld vaak via vrouwenorganisaties, elders weer via welzijnsorganisaties die de EVA-aanpak inzetten. Steeds meer vrouwen werden ook bereikt via sociale media, middels Facebook. Er werd geëxperimenteerd met verschillende soorten berichten (boodschappen), vormen (zoals</p>

Pilotperiode:	2014 – 2018
	<p>film/foto/vraag/leuk/serieus) en beelden (jong/oud/NT1/NT2). Vervolgens werd gekeken waar de meeste reacties en aanmeldingen op komen.</p> <p>Al vrij snel werd gemerkt dat veel van de organisaties waarmee werd samengewerkt, niet of beperkt de beschikking hadden over computers. Daarom is nog sterker ingezet op het ontwikkelen van papieren lesmaterialen in combinatie met online lesmaterialen.</p> <p>Binnen geen enkele 'good practice' die door de regionale projectleiders van EVA zijn benoemd, volgen begeleiders van de EVA-groepen precies de aangeboden modules en daarbij behorende tijdlijn. Begeleiders vullen het materiaal aan met eigen inbreng of andere methodieken, bijv. door een combinatie te maken met materiaal van andere aanbieders. De mogelijkheid tot maatwerk op deze manier wordt door de partnerorganisaties genoemd als een van de succesfactoren van EVA.</p> <p>Inmiddels is in overleg met de opdrachtgever besloten om binnen de EVA-aanpak de focus in de werving van deelnemers meer te leggen op alleen empowerment en deelnemers in het empowerment traject te activeren om door te leren in een cursus basisvaardigheden. Daarnaast wordt er in 2019 gekeken naar de verbinding tussen empowerment en andere domeinen zoals armoede en schulden, werk, ouderbetrokkenheid en gezondheid. Een empowerment traject vormt een opstapje voor de verdere ontwikkeling richting een concreet einddoel, of dat nu een betere beheersing van de taal is of het op orde brengen van de thuisadministratie.</p>
Bereik deelnemers	<p>Met inachtneming van verbreding van de doelgroep van EVA gedurende de looptijd:</p> <p>In totaal hebben 5.666 vrouwen deelgenomen aan de EVA leergroepen. Zij volgden een cursus waarbij empowerment, taalscholing en arbeidsmarktoriëntatie de stap richting economische zelfstandigheid verkleint. Daarbij is ook een relatieve toename te zien in de deelname van vrouwen buiten de pilotregio's: van 3,5% van het totaal in 2016 naar 10% van het totaal in 2018. De website www.evaenik.nl heeft 24.212 gebruikers gekend. Via Facebook melden zo'n 300 tot 400 vrouwen per jaar zich aan voor een cursus. Daarnaast belanden er veel vrouwen via Facebook op de website om oefeningen te maken.</p> <p>Hiermee zijn de kwantitatieve doelstellingen behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3.500 vrouwen die via leergroepen aan hun vaardigheden werken; • 7.000 vrouwen die via een digitale leeromgeving aan hun vaardigheden werken (incl. de vrouwen uit de leergroepen).

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:

- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Over het Verwey-Jonker Instituut

Samenleving met oog voor iedereen

Het Verwey-Jonker Instituut is een onafhankelijk onderzoeksbureau. Met onze expertise en onderzoek naar actuele vraagstukken geven we op het gehele sociaal-maatschappelijk terrein richting aan beleidsontwikkeling en uitvoering. Met ons werk willen we een bijdrage leveren aan een krachtige samenleving met oog voor iedereen. Onze onderzoekers doen hun werk integer en gedreven, zonder winstoogmerk. Het zijn inhoudelijk sterke wetenschappers met oog voor actuele sociale dilemma's. Ze zijn scherp op nieuwe ontwikkelingen en beheersen een verscheidenheid aan kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden. Opdrachtgevers gebruiken de resultaten van ons werk om richting te geven aan hun beleidsontwikkeling en ter ondersteuning van hun praktijk. De resultaten van ons onderzoek worden actief en kosteloos beschikbaar gesteld aan derden, zodat ze ten volle kunnen bijdragen aan de verbetering van de samenleving.

Opdrachtgevers

Ons onderzoek gebeurt op verzoek van lokale, provinciale, landelijke of internationale opdrachtgevers. Onze belangrijkste opdrachtgevers zijn de ministeries van SZW, Veiligheid en Justitie, VWS, BZK, OCW en Infrastructuur en Milieu en provincies, gemeenten, maatschappelijke ondernemers, sociale partners en (groepen) burgers zoals patiëntenorganisaties. Voor hen voeren we in opdracht onderzoek uit, soms via eigen methodieken (zoals PaJA!). Daarnaast hebben we de regie over verschillende programma's, zoals Kennisplatform Integratie & Samenleving, Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (KeTJA) en Zorgin2030.nl.

Actueel, richtinggevend en maatschappelijk betrokken

Kernwoorden in het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut zijn actueel, wetenschappelijk en maatschappelijk belang. In ons onderzoek komen meestal drie perspectieven samen, van burgers, instellingen en overheden. Ons onderzoek naar sociale problemen en kansen speelt zich af in meerdere domeinen van de samenleving. Ons onderzoek hebben we ingedeeld in 15 thema's: armoede, buurten, decentralisaties, diversiteit, jeugd, onderwijs, opvoeding, ouderen, participatie, seksueel en huiselijk geweld, sport, veiligheid, werk en inkomen, Wmo en zorg. We streven naar cumulatie van kennis en zorgen dat ons empirisch onderzoek altijd richtinggevend is voor de ontvanger. Onze focus ligt op de sociaal-maatschappelijke facetten van beleidsterreinen. Daarbij opereren we vaak op de raakvlakken tussen die gebieden. De programmatische opzet zorgt er voor dat het onderzoek met substantie aansluit bij actuele beleidsvragen en praktijkbehoeften.

Onze organisatie

Het Verwey-Jonker Instituut stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het onderzoek. Met onze ISO-certificering worden opdrachten goed, op tijd en volgens actuele kwaliteitsnormen uitgevoerd. Bij het Verwey-Jonker Instituut werken ongeveer veertig wetenschappelijk medewerkers met een ondersteunende staf. Het instituut staat onder leiding van de voorzitter van de Raad van bestuur

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

Beschrijvingen regionale Taalakkoorden Actielijn 2

Bijlage 6

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Rotterdam, 8 maart 2019

Beschrijvingen regionale Taalakkoorden Actielijn 2

Bijlage 6

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Saraï Sapulete
Jolanda Asmoredjo
Marlinda van der Hoff
Nadine Zeeman

Rotterdam, 8 maart 2019

Inhoudsopgave

1	Leeswijzer	7
2	Taalakkoord West-Achterhoek	9
3	Taalakkoord Oost-Achterhoek	13
4	Bondgenootschap voor Geletterdheid Drechtsteden	17
5	Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe	23
6	Regionaal Taalakkoord Noord-Fryslân en de Friese Waddeneilanden	29
7	Taalakkoord Gooi en Vechtstreek	35
8	Provincie Groningen voor Geletterdheid	39
9	Amsterdams Taalakkoord	43
10	Convenant aanpak laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Helmond-De Peel	47
11	Bondgenootschap voor Geletterdheid Holland Rijnland	53
12	Veluwezoom telt mee met taal	59
13	Taalakkoord Gouda	65
14	Taalakkoord Leudal-Maasgouw-Nederweert-Weert	69
15	Taalakkoord Roermond, Roerdalen en Echt-Susteren	73
16	Taalakkoord Noord-Holland Noord	79
17	Bondgenootschap voor Geletterdheid Gemeente Venlo	85
18	Convenant Bossche Taalnetwerk	89
19	Taalbevordering Gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk	91
20	Samenwerkingsverband SMV - Onderwijs dat past	97
21	Taalakkoord Rivierenland	99
22	Taal voor het Leven West-Brabant	103

23	Taalakkoord Zaanstreek-Waterland	107
24	Taalakkoord Zeeland	109
25	Taalakkoord Zoetermeer	115
26	Taalakkoord Zuid-Kennemerland en IJmond	121
27	Bondgenootschap Parkstad voor Geletterdheid	127
28	Convenant versterking basisvaardigheden Kempengemeenten	131

1 Leeswijzer

Dit bijlagedocument bevat de beschrijvingen van de 27 regionale taalakkoorden die zijn geïnterviewd tijdens het evaluatieonderzoek naar het Actieprogramma Tel mee met Taal. Het stimuleren van regionale taalakkoorden was één van de doelen van Actielijn 2.

Per taalakkoord is de beschrijving opgesteld aan de hand van bestudering van opgestuurde documenten en de informatie uit het telefonische interview met één of meerdere trekkers van het taalakkoord. De conceptversies van de beschrijvingen zijn vervolgens opgestuurd naar degenen met wie we hebben gesproken, zodat zij konden controleren op eventuele (feitelijke) onjuistheden en eventueel ontbrekende maar belangrijke informatie konden aanvullen.

Bij 2 van de 27 taalakkoorden is het niet gelukt om een telefonisch interview te houden. De beschrijving bij het Convenant Bossche Taalnetwerk is daarom opgesteld vanuit de (beknopte) informatie die via een online deskresearch te vinden was. De beschrijving bij het Bondgenoot Parkstad voor Geletterdheid is opgesteld op basis van de beschrijving ten tijde van het tussenrapport Tel mee met Taal, aangevuld met (beknopte) informatie die via een online deskresearch te vinden was.

Bij elk interview hebben we (mede) gevraagd welke nieuwe (taal)activiteiten er met het taalakkoord zijn uitgevoerd, en hoe de uitvoering van de afspraken van het taalakkoord in de praktijk tot eind 2018 is verlopen. Deze informatie is steeds te vinden naast het kopje: *Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?* Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de beschrijvingen doorgaans **geen uitputtend overzicht** geven van alle (taal)activiteiten. Een uitputtend overzicht zou immers om disproportioneel veel werk vragen van de contactpersonen van de taalakkoorden, en zou teveel ruimte innemen in de beschrijvingen. Bovendien was het doel van dit onderzoek om alleen een algemeen beeld te schetsen van de uitvoering per taalakkoord.

2 Taalakkoord West-Achterhoek

Arbeidsmarktregio:	Achterhoek
Taalakkoord gesloten op:	18 april 2017
Activiteiten gestart in:	April 2017
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee (het was al wel een thema, maar er werd nog niet gestructureerd gewerkt)
Doelgroep(en):	Volwassenen die in de schuldhulpverlening zitten en/of gebruik maken van de voedselbank of anderszins in een problematische financiële situatie verkeren. Dit is de primaire doelgroep, maar het is ondertussen wel breder getrokken (bijvoorbeeld ook mensen die wel financiële problemen hebben, maar nog niet in de schuldhulpverlening zitten). Dat is positieve bijvangst.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taalvrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	De ambitie is om in 2017 minimaal 50 burgers uit de doelgroep toe te leiden naar het aanbod. Maar inmiddels is er sprake van positieve bijvangst en bereiken we ook mensen die wel financiële problematiek hebben, maar nog niet officieel binnen de doelgroep schuldhulpverlening vallen.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Werkbezoek aan Amersfoort, waar al een project loopt t.a.v. opsporing en training van mensen in de schuldhulpverlening. Wat kunnen wij daarvan leren?</p> <p>Scholen van leden serviceclubs 'train de trainer' om vervolgens de cursus 'Signaleren en Motiveren' te kunnen geven aan de veldwerkers van de participerende organisaties.</p> <p>Aanbieden van de workshop 'Signaleren en Motiveren' aan vrijwilligers financiële ondersteuning, de sociaal raadslieden, medewerkers Laborijn (loketfunctie voor Participatiewet), buurtcoaches van Buurtplein, vrijwilligers PAD, vrijwilligers Voedselbank, medewerkers Yunio.</p> <p>Training bibliotheek medewerkers en vrijwilligers voor het gebruik van de methode 'Voor 't zelfde geld'.</p> <p>In de projectuitvoering beschrijven van het proces, het maken van heldere afspraken vanaf het moment van vinden, in beeld krijgen van de hulpvrager, de overdracht naar het Taalhuis, de intake en het scholingsaanbod.</p> <p>Beschrijven proces van opsporing en warme overdracht. Concreet door wie is verwezen, naar wie en beschrijven van de feedbackloop.</p> <p>Beschrijven hoe de resultaten van de aanpak worden geregistreerd en gemeten. Bij voldoende aantallen deelnemers kan hier een wetenschappelijk onderzoek aan worden gekoppeld.</p> <p>Aanpassen intake-formulieren van de diverse organisaties zodat de herkenning van laaggeletterdheid/rekenvaardigheid binnen het normale werkproces wordt verankerd.</p>

Arbeidsmarktregio:	Achterhoek
	<p>Inzet van ervaringsdeskundigen bij de methode 'Voor 't zelfde geld' als ondersteuner voor de doelgroep.</p> <p>Er is een Taalhuis Achterhoek in locatie Doetinchem. Daarnaast zijn er Taalcafés ontstaan bij de Stadskamer Doetinchem. Verder zijn de activiteiten grotendeels hetzelfde gebleven na 2017.</p>
<p>In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?</p>	<p>De gezinnen in problemen zijn multiprobleemgezinnen. Ze hebben niet alleen problemen op het gebied van schulden, maar bijvoorbeeld ook op het gebied van werkgelegenheid, armoede. Daarom is er altijd een bepaalde overlap van de domeinen. Het zijn niet gezinnen die alleen maar financiële problemen hebben. Sociale werkers richten zich bij het signaleren van laaggeletterdheid niet alleen op mensen met financiële problemen, de antennes blijven aan.</p>
<p>In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?</p>	<p>Vanuit Stichting Lezen & Schrijven/Taal voor het Leven is materiaal in het Taalhuis beschikbaar voor ouders die hun kind(eren) willen begeleiden bij alles wat met school te maken heeft. Taalvrijwilligers besteden aandacht aan 'schoolse onderwerpen' met ouders die dat willen (bijvoorbeeld door bepaalde Succes!-boekjes te gebruiken), zodat ouders en hun eigen taalvaardigheid verbeteren en daarnaast ook hun kind(eren) beter kunnen begeleiden.</p> <p>Ook via BoekStart en Leesfeest krijgen ouders handvatten om zelf aan de slag te gaan met voorlezen. Daarnaast is er de VoorleesExpress en Thuisstaal (een samenwerking met Iselinge Pabo).</p> <p>Tijdens de overleggen van Brede schoolnetwerken wordt ook gesproken over laagtaalvaardige ouders en hoe dit te herkennen en bespreekbaar te maken, etc.</p>
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotheek West Achterhoek; • Gemeente Doetinchem; • Gemeente Doetinchem, Bureau Financiële Ondersteuning; • ROC het Graafschap College; • Buurtplein BV (vrijwilligers financiële ondersteuning en sociaal raadslieden); • Yunio (Jeugdgezondheidszorg); • Voedselbank Doetinchem; • Laborijn; • PAD (Platform Armoedebestrijding Doetinchem); • Serviceclubs (Lions & Rotary); • Stadskamer Doetinchem; • Stichting Lezen & Schrijven; • Taalhuis Achterhoek locatie Doetinchem (niet als juridische entiteit maar als samenwerkingsverband van de Bibliotheek West Achterhoek, ROC het Graafschap College, Buurtplein BV en de stichting Lezen & Schrijven) voor de verbinding tussen doelgroepen en aanbod. <p>In het Taalakkoord staat per samenwerkingspartner beschreven wat de rollen zijn.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>De aanleiding van het taalakkoord was om autochtone Achterhoekers met financiële problemen te bereiken. Hun problemen zijn in beeld bij de schuldhulpverlening. Vaak is laaggeletterdheid een reden van de schulden, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek wisten de samenwerkingspartners elkaar al te vinden via het Taalhuis Achterhoek; maar Taal mee met Taal bood extra budget voor een intensievere en bredere samenwerking (meer partners). Die mogelijkheid hebben wij aangegrepen. Er lag al een infrastructuur, maar die is verstevigd door het aanhaken van andere partijen.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>In het Taalhuis wordt gewerkt met de materialen van Stichting Lezen & Schrijven / Taal voor het Leven. Er werken in het Taalhuis uitsluitend gecertificeerde Taalvrijwilligers die de training van Taal voor het Leven afgerond hebben.</p> <p>BoekStart en Bibliotheek op School vallen niet onder het Taalhuis; maar hierin is de Bibliotheek West-Achterhoek wel erg actief (bijv. BoekStart, Leesfeest, VoorleesExpress en dBOS).</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De taalactiviteiten worden gefinancierd vanuit het regulier budget van de samenwerkingspartners. De gemeente levert een belangrijke bijdrage in de financiering via het budget voor welzijnspartijen.</p> <p>Er is een stimuleringsbijdrage aangevraagd.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Werkbezoek Amersfoort; • Personele kosten, projectleiding, coördinatie en deelname aan trainingen; • Procesbeschrijving en borging; • Materiaalkosten voor trainingen en onkosten deelnemers; • PR materiaal maken, waaronder filmpjes en geluidskaart/flyer met informatie over proces en aanbod; • Half jaar lidmaatschap bibliotheek voor de deelnemers aan de training 'Voor 't zelfde geld'; • Uitbreiding collectie Bibliotheek gericht op de doelgroep en de hulpvraag rondom schuldhulpverlening; • Motivatie voor de deelnemers (doelgroep) in de vorm van een attentie; • Motivatie van de vrijwilligers (attentie, onkostenvergoeding).
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>De grootste winst zit in dat alle professionals laaggeletterdheid scherp op het netvlies hebben en breed uitdragen, en niet alleen bij mensen met schulden, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. Het blijft lastig om autochtone Achterhoekers te bereiken. Maar professionals hebben wel geleerd anders te kijken naar mensen die zich aanmelden voor schuldhulpverlening. Ze doen nu een check op laaggeletterdheid, dat werd eerder over het hoofd gezien. Het is een onderwerp van gesprek. Sociale werkers erkennen eerder signalen en zijn bewuster van de problematiek en van methoden om het boven water te krijgen. De train-de-trainer heeft hieraan bijgedragen.</p>

	Zonder taalakkoord zou de verbinding minder intensief zijn geweest er zou er minder verantwoordelijkheid worden gevoeld om het te laten slagen, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. Het was een impuls in de sense of urgency van professionals dat laaggeletterdheid een oorzaak kan zijn van de problemen die mensen hebben.
Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Elkaar weten te vinden over het onderwerp; • Leren van elkaar (bepaalde samenwerkingspartners hebben overlappende doelgroepen bepaalde partijen); • Bekendheid van het thema in de regio, bewustwording; • Door aandacht te hebben voor de verschillende domeinen, gaat het aanslaan bij mensen.
Knelpunten van het taalakkoord:	Door bezuinigingen of personele problemen binnen organisaties kan laaggeletterdheid (tijdelijk) uit beeld verdwijnen. Door het taalakkoord houden de partijen elkaar echter scherp, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.

3 Taalakkoord Oost-Achterhoek

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Achterhoek
Taalakkoord gesloten op:	December 2017
Activiteiten gestart in:	Najaar 2018
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Autochtone Nederlanders die laaggeletterd zijn (volwassenen en jeugd). Daarnaast is het taalakkoord specifiek gericht op het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs (ouders van leerlingen).
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/trainen van taalvrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>De ambitie is om in 2018-2019 minimaal 50 burgers uit de doelgroepen toe te leiden naar taalaanbod.</p> <p>Afspraken over o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkelen en borgen van het Taalhuis Oost-Achterhoek; • Bieden van non-formeel aanbod, incl. ten behoeve van digitale vaardigheden, rekenvaardigheden, schrijfvaardigheden; • Veldwerkers trainen in het signaleren van laaggeletterdheid en doorverwijzen naar het Taalhuis; • Train-de-trainer cursussen verzorgen; • Inzet van Taalambassadeurs (ervaringsdeskundigen) op bijvoorbeeld ouderavonden en oudercafé's; • Opstellen van een profielschets voor de schoolambassadeur en deze werven en aanstellen. <p>In het taalakkoord zijn voor iedere samenwerkingspartner afspraken en acties opgesteld t.a.v. inzet en aanpak.</p>
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Het Taalhuis Oost-Achterhoek is opgericht.</p> <p>Er is een medewerker bij de bibliotheek die zich richt op het leggen van verbindingen met gemeentelijke welzijnsorganisaties, om mensen achter de voordeur te bereiken, aldus de contactpersoon van het Graafschap College. Ook zijn er verbindingen met UWV en de sociale dienst gelegd om met hen afspraken te maken dat alle nieuwe mensen die zich melden, de Taalmeter aangeboden krijgen. Ook doen ze een inhaalslag met mensen in hun bestand waarvan wordt vermoed dat ze laaggeletterd zijn.</p> <p>Ook wordt er gewerkt om de leden van serviceclubs (Rotary Club en Lions) te scholen via de train-de-trainer cursus, zodat zij kennis kunnen overdragen op scholen.</p> <p>Er is uit het onderwijs een taalambassadeur verworven die met scholen in gesprek gaat.</p> <p>Volgens de contactpersoon van het Graafschap College moet er nog veel gebeuren. Dit heeft te maken met de late toekenning van de subsidie Tel mee met Taal.</p>

Arbeidsmarktregio:	Achterhoek
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	Alle domeinen komen terug in het taalakkoord.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Het taalakkoord richt zich alleen op het bestrijden van laaggeletterdheid bij volwassenen.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotheek Oost-Achterhoek: doorontwikkelen en borgen Taalhuisfunctie, faciliteiten bieden voor uitvoering trainingen, coördinatie van het taalakkoord; • Gemeente: Winterswijk, Berkelland, Oost Gelre; • Stichting Lezen & Schrijven: train-de-trainer cursus verzorgen, ondersteunen bij vaststellen aanbod; • ROC het Graafschap College: training vrijwilligers non-formeel onderwijs, aanbod formeel leren (VE); • Scholen: Pronova (praktijkonderwijs), Het Bariet (VSO), MaxX (Passend Onderwijs); • Zorg- en welzijnsinstellingen: De Lichtenvoorde, Estinea; • SDOA (Sociale Dienst Oost Achterhoek); • UWV; • Bedrijven: Vion Food NL; • Stichting De Stadskamer.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Tel mee met Taal heeft ervoor gezorgd dat de partijen überhaupt rond de tafel zijn gaan zitten. Het diende als vliegwiel, aldus de contactpersoon van het Graafschap College.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemende organisaties brengen eigen capaciteit en/of middelen in; • Daarnaast is een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend.
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet medewerker in de bibliotheek om het netwerk in gang te zetten; • Workshops herkennen en doorverwijzen en train-de-trainer; • PR-activiteiten; • Inzet taalambassadeur die met scholen in gesprek gaat.
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het feit dat je met al die partijen een gezamenlijk plan indient; Dat je het netwerk met elkaar in beeld hebt en ook gezamenlijk werkt aan hetzelfde doel. Het zorgt voor het leggen van verbindingen; • De ondersteuning van Stichting Lezen & Schrijven om het onderwerp te realiseren; de deskundigheid is dichtbij.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<p>Volgens de contactpersoon van het Graafschap College was het late moment van toekenning (van de subsidie) een knelpunt. De aanvraag is op 1 januari 2018 ingediend, maar er kwam pas in mei 2018 een reactie. Dit heeft roet in de planning gegooid als het gaat om de samenwerking met het onderwijs (want zij werken met jaarplanningen), aldus de contactpersoon van het Graafschap College. Daarom is uitstel van het taalakkoord gevraagd; het zou lopen tot mei 2019, kan nu doorlopen tot oktober 2019.</p> <p>Het feit dat het een korte periode is om een plan uit te voeren.</p>

4 Bondgenootschap voor Geletterdheid Drechtsteden

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Drechtsteden
Taalakkoord gesloten op:	3 september 2013
Activiteiten gestart in:	2013
Al vóór 2016? (ja/nee)	ja
Doelgroep(en):	Zowel volwassenen als kinderen; met name gericht op NT1-groep.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Afspraken 2013:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laaggeletterden herkennen en doorverwijzen naar een lees- en schrijfcursus op basis van een actuele educatieve kaart; • Eigen communicatiematerialen waar mogelijk vereenvoudigen; • Activiteiten organiseren om het onderwerp bespreekbaar te maken en het lezen en schrijven te bevorderen; • Een bijdrage leveren aan het bondgenootschap door middel van kennisdeling, inspiratie en onderzoek. <p>Doelstellingen geformuleerd najaar 2018:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij weten waar we mensen kunnen vinden die moeite hebben met lezen en schrijven; • We halen minimaal het huidige bereik van NT2-leerlingen en we gaan het bereik van NT1-leerlingen aanzienlijk vergroten; • We vinden en scholen vrijwilligers (voor de taalmaatjes en taalgroepen); • Het taalaanbod is inzichtelijk, duidelijk en gemakkelijk vindbaar; • Organisaties werken samen voor een ruimer en diverser taalaanbod; • We trainen in herkennen, bespreekbaar maken en verwijzen; • We maken instanties bewust van het gezamenlijk belang van begrijpelijke taal en taalvriendelijkheid.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er is een website opgericht waarop alle activiteiten vermeld staan: www.taalonderwijsdrechtsteden.nl.</p> <p>Er zijn 10 Taalhuizen, deze bestaan uit de volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taalpunt: plek waar mensen informatie kunnen verkrijgen over het taalaanbod (formeel en non-formeel); intake non-formeel aanbod; taalniveau toetsen; huiswerk kunnen maken; digitale en fysieke oefenmogelijkheden aanwezig zijn. Hier staat ook de basiscollectie met les-, lees-, en spelmaterialen voor de vrijwilligers van de taal oefengroepen/taalmaatjes; • Taalcafé: plek binnen het Taalhuis waar laagdrempelige activiteiten (o.a. gericht op spreekvaardigheid) worden georganiseerd. <p>Naast taalmaatjes (vrijwilligers die 1-op-1 werken) zijn er ook taal oefengroepen waarbij een vrijwilliger met een groep van 6 tot 8 deelnemers aan de slag gaat. Specifieke taalgroepen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taal voor Thuis; • Voor 't zelfde geld;

Arbeidsmarktregio:	Drechtsteden
	<ul style="list-style-type: none"> • Werk ze! • Succes! • SpreekTaal; • EVA (Educatie voor Vrouwen met Ambitie). <p>Bij 8 à 10 scholen wordt er gewerkt met zogeheten ouderkamers (samen met welzijnswerk, ROC en dienst gezondheid & jeugd). Hiervoor is een programma gemaakt dat een combinatie is van de programma's Voel je Goed en Doe ff Gezond. Een kinderopvang is nu ook bezig om een ouderkamer op te zetten. Ook via de zogeheten zomerschool zijn er (taal)activiteiten georganiseerd voor ouders.</p> <p>Activiteiten gericht op voorlezen van kinderen en volwassenen met dementie vinden plaats via de VoorleesExpress en (met/door) Stichting Voorlezen.</p> <p>Dordrecht is één van de pilotgebieden die werkt met Top-VVE. Het idee is om ouders te stimuleren om voor te lezen door het als "top" aan te bieden.</p> <p>Bij de sociale dienst van Drechtsteden is een taalstation; hier krijgen mensen een screening, ook bedoeld om de financiën op orde te krijgen.</p> <p>De contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven trekt, binnen een werkgroep in het kader van het Taalakkoord Werkgevers, samen met het Leerwerkloket op om voorlichting te geven bij bedrijven over de mogelijkheden voor taal op de werkvloer en subsidies. Er zijn ook contacten met Stichting Werkbank Drechtsteden. Bedrijven lijken geïnteresseerd om ermee te werken, maar uiteindelijk komt het onderaan hun actie-/prioriteitenlijst, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Voor huisartsen heeft een minisymposium plaatsgevonden en worden er trainingen gegeven.</p> <p>Met de "Uh-Campagne" worden flyers, kaarten etc. aan (potentiële) doorverwijzers (vindplaatsen) gegeven. De organisaties kunnen dan het specifieke briefje gebruiken om door te verwijzen.</p> <p>Vier gemeenten hebben een tool aangeschaft om hun communicatie te toetsen en verbeteren (B1-niveau). Daarmee wordt ook alles wat op de website wordt geplaatst, eerst getoetst. De gemeenten willen ook de communicatie van interne stukken versimpelen naar B1-niveau.</p> <p>Gemeente Dordrecht doet mee aan een USBO-onderzoek, waarbij in kaart wordt gebracht hoe de gemeente ervoor staat met de aanpak van laaggeletterdheid (op basis van stappen die hiervoor nodig zouden zijn).</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	Het taalakkoord richt zich op al deze domeinen.

Arbeidsmarktregio:	Drechtsteden
<p>In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?</p>	<p>Activiteiten gericht op voorlezen vinden plaats via de VoorleesExpress en (met/door) Stichting Voorlezen.</p> <p>Dordrecht is één van de pilotgebieden die werkt met Top-VVE. Het idee is om ouders te stimuleren om voor te lezen door het als “top” aan te bieden.</p> <p>Een kinderopvang is bezig om een ouderkamer op te zetten.</p> <p>Er wordt gewerkt met de pilot Taal voor Thuis.</p>
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten: Dordrecht, Sliedrecht, Papendrecht, Alblasserdam, Zwijndrecht, Hendrik-Ido-Ambacht; • Bibliotheek AanZet (diverse locaties); • ROC Da Vinci College: formeel en informeel taalaanbod NT1 en NT2; • MEE Drechtsteden: taal oefengroepen en taalmaatjes; signaleren en doorverwijzen; taal verbinden aan activiteiten; • Humanitas: voorlezen/leesbevordering in gezinnen; doorverwijzen; • Stichting Welzijn Alblasserdam: begeleiden van taalvrijwilligers en koppelen aan cursisten; • LeesLETTERS: verzamelen van geschikte materialen in boek- en spelvorm; voorlichting aan taalvrijwilligers; • Diverz (Zwijndrecht): taal oefengroepen en taalmaatjes; Klik & Tik; • Albert Schweitzer Ziekenhuis: digitale hulpmiddel en veelvoorkomende onderzoeken in beeld; • Gemeentelijke diensten: Sociale Dienst Drechtsteden (SDD), Dienst Gezondheid & Jeugd (Zuid-Holland Zuid); • Taalaanbieders (volwassenen): Prago, Sagenn, Taalclub Drechtsteden, NL Educatie, Het WerkWoord, Samenspraak; • UWV Werkbedrijf (regio Rijnmond), Philadelphia werk en begeleiding; • (Overige) welzijns- en zorginstellingen: Stichting De Wielborgh, Syndion; • VluchtelingenWerk Zwijndrecht/Dordrecht. <ul style="list-style-type: none"> • Er is een stuurgroep met taaltrekkers, die bestaat uit: Stichting Lezen & Schrijven, Bibliotheek AanZet, gemeente Dordrecht, MEE Drechtsteden, ROC Da Vinci College, Sagenn en het Albert Schweitzer Ziekenhuis. De stuurgroep houdt zicht op (de continuïteit van) het bondgenootschap, verzorgt de algemene communicatie en stuurt de vier werkgroepen aan: vinden, aanbod, trainen en bewustwording; • Bij taalketenoverleggen wordt nader besproken/afgestemd welke partij waarmee bezig is. Alle partners van het bondgenootschap komen twee keer per jaar samen om informatie uit te wisselen.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Een beleidsambtenaar van gemeente Alblasterdam had het initiatief genomen om een bondgenootschap op te zetten, en bracht de partijen bij elkaar. Drechtsteden was geen pilotgebied vanuit Taal voor het Leven / Stichting Lezen & Schrijven; desalniettemin is in 2013 het bondgenootschap van start gegaan. Voorzitter van het bondgenootschap was iemand binnen MEE die bij Stichting Lezen & Schrijven gedetacheerd was. Deze functie is in 2016 overgenomen door de huidige contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven (die niet meer bij MEE werkt).</p> <p>Ook het programma Taal Werkt vormt een onderlegger voor de regio om laaggeletterdheid aan te pakken.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Bij Tel mee met Taal werd er gewerkt met een projectleider vanuit Stichting Lezen & Schrijven. Verder is er begonnen met de structuur van de Taalhuizen. Er wordt (mede) gewerkt met het materiaal van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Er wordt gewerkt met BoekStart (kinderdagverblijven) en dBOS (scholen), maar dat gebeurt in het kader van het achterstandenbeleid (geen onderdeel van het taalakkoord).</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De Taalhuizen worden gefinancierd vanuit de WEB-gelden en gemeentelijke budgetten voor Participatie en Maatschappelijke Opvang.</p> <p>Alle partners van de WEB in de regio Drechtsteden zitten ook in het bondgenootschap; ook de taalaanbieders. De WEB-ambtenaren zijn ook de trekkers van de taalnetwerken. Met de WEB-gelden kan ook het informele taalaanbod worden gefinancierd, evenals een inhoudelijk expert (NT2-docent die vrijwilligers ondersteunt).</p> <p>Daarnaast subsidie vanuit de Rotary Club.</p> <p>Daarnaast is een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend, voor de “Uh-campagne” (flyers, kaarten etc. waarmee organisaties kunnen doorverwijzen). Voor een andere activiteit – een leesapp voor kinderen tussen 8 en 12 jaar – was er geen budget meer.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>Zie hierboven.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Over resultaten t.a.v. het bereiken van de doelstellingen (najaar 2018) kunnen nog geen uitspraken worden gedaan.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven zijn de partijen elkaar door Tel mee met Taal beter gaan vinden.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<p>Er zijn korte lijnen tussen de partijen.</p>

<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<p>Door de manier waarop de toekenning van WEB-gelden is geregeld (jaarlijks), wordt er steeds aan het einde van het jaar gebungeld ("gaat het nog door of niet?"). Moeilijk om voor een langere periode te plannen, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Voordat de gewenste werkwijze in de werkprocessen zit (bijvoorbeeld binnen de sociale diensten), ben je afhankelijk van de persoon die er zit. In onverwachte situaties kunnen dingen dan moeilijker worden overgedragen/opgepakt, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. De aanpak van laaggeletterdheid moet continu op de agenda worden gezet. Een aanbeveling zou zijn dat de projectleider (van het Taalhuis of samenwerkingsverband) macht of invloed kan uitoefenen, zodat je minder afhankelijk bent van goodwill van andere partijen.</p>
--	---

5 Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Drenthe (grotendeels), daarnaast enkele gemeenten binnen de arbeidsmarktregio's Groningen en IJsselvestreek.
Taalakkoord gesloten op:	9 september 2013 (taalakkoord Tel mee met Taal op 7 september 2015)
Activiteiten gestart in:	2013
Al vóór 2016? (ja/nee)	Ja
Doelgroep(en):	Jongvolwassenen, laagopgeleide ouders, laaggeletterde werknemers, laagopgeleide vrouwen (30-55 jaar), laaggeletterde 50-plussers.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In de periode van 2015-2018 beginnen in de provincie Drenthe tenminste 3.300 nieuwe deelnemers aan een taaltraject; in de periode t/m 2020 gaat het om 5.500 deelnemers (10% van de laaggeletterden); • Er worden minimaal 400 taalvrijwilligers opgeleid; • In 2018 worden in Drenthe totaal rond de 30.000 jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten; • Eind 2018 wordt 100% van de ouders met pasgeboren baby's geïnformeerd en wordt 55% van de baby's via hun ouders actief bereikt. <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opzetten van taalinfrastructuren (op gemeentelijk niveau conform de werkwijze Taal voor het Leven); • Opzetten van Taalpunten en Taalhuizen in elke gemeente, waarmee vanuit het perspectief van de verschillende doelgroepen een specifiek maatwerkeraanbod te organiseren dat aansluit bij de persoonlijke situatie en mogelijkheden van de laaggeletterden; • Werven en opleiden van taalvrijwilligers; • Vereenvoudigen van de eigen communicatiematerialen; • Organiseren van activiteiten om het onderwerp bespreekbaar te maken en het lezen en schrijven te bevorderen; • Leveren van bijdragen aan het bondgenootschap door middel van kennisdeling, inspiratie, facilitering en onderzoek; • Specifieke afspraken maken met gemeenten over de lokale aanpak m.b.t. herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden en gebruik van instrumenten (zoals de Taalmeter); • Aandacht voor laaggeletterdheid op de werkvloer.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	In alle gemeenten is er een Taalhuis of Taalpunt (dit zijn tevens de lokale samenwerkingsverbanden). Het lesmateriaal is vooral vanuit Stichting Lezen & Schrijven, maar ook vanuit de bibliotheek zelf.

Er zijn veel vrijwilligers geworven en getraind, aldus de contactpersoon namens het bondgenootschap.

Er is onderzoek gedaan naar klantreizen van laaggeletterden; het product is beschikbaar gesteld via de website van Tel mee met Taal.

Volgens de contactpersoon namens het bondgenootschap is het lastig om via (publieks)campagnes werkgevers te motiveren. Als redenen vanuit werkgevers worden genoemd: "er zijn geen laaggeletterde werknemers bij ons", of "we kunnen niets bieden op de genoemde tijdstippen". Maar de werkgevers die worden bereikt, zijn enthousiast om aan de slag te gaan. Sommige werkgevers kiezen voor taal op de werkvloer; anderen kiezen liever voor een individuele benadering en taalaanbod buiten het bedrijf. Ook zijn er taalpunten bij enkele leerwerkbedrijven. Sommige werkgevers laten alle medewerkers de Taalmeter afnemen.

Ook aan partijen binnen zorg en welzijn wordt aandacht besteed aan herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden. Volgens de contactpersoon namens het bondgenootschap is het nog wel lastig om het met deze instellingen (als werkgever) te hebben over eventuele laaggeletterdheid onder eigen werknemers.

De taalactiviteiten binnen de domeinen gezin en onderwijs worden opgepakt door de bibliotheken. Deze activiteiten vallen niet onder het taalakkoord, maar er wordt wel afgestemd, aldus de contactpersoon namens het bondgenootschap. Wel was er een idee om op scholen taallessen voor (laagtaalvaardige) ouders te organiseren, maar de ouders willen dit vaak niet (want dan ben je als ouder herkenbaar laaggeletterd op de school van je kind). Dit is wel een speerpunt voor de toekomst.

Hetzelfde geldt voor het bereiken van ouders van mbo-leerlingen (entree-opleiding), aangezien er in die gezinnen minder een leescultuur is. Dit is lastig, aldus de contactpersoon namens het bondgenootschap, want dan zouden scholen bij de intake erover moeten doorvragen.

Er is een theatertour geweest met een zanger die zelf taalambassadeur is en dat heeft waanzinnig veel laaggeletterden aangesproken, aldus de contactpersoon namens het bondgenootschap.

Speerpunt voor de toekomst is om meer in te zetten op activiteiten gericht op de sociale omgeving (het persoonlijke netwerk) van laaggeletterden. Uit het onderzoek naar klantreizen bleek dat de sociale omgeving een belangrijke rol kan spelen in het motiveren van laaggeletterden om aan taal te werken.

Arbeidsmarktregio:	Drenthe (grotendeels), daarnaast enkele gemeenten binnen de arbeidsmarktregio's Groningen en IJsselveltestreek.
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<ul style="list-style-type: none"> • Werk: focus op bewustzijn laaggeletterdheid onder werkgevers en contact leggen met laaggeschoolde werknemers; • Gezin: focus op taalstimulering en leesbevordering voor kinderen en ouders d.m.v. programma's; • Onderwijs: extra taalaanbod vanuit ROC's voor jongeren zonder diploma; samenwerking met PO en VO voor programma's als BoekStart en dBOS; • Zorg: focus op bewustzijn laaggeletterdheid onder gezondheidszorgmedewerkers.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>Er wordt nog niet actief gewerkt aan de verbinding tussen voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. Er was een idee om op scholen taallessen voor (laagtaalvaardige) ouders te organiseren, maar de ouders willen dit vaak niet (want dan ben je als ouder herkenbaar laaggeletterd op de school van je kind). Dit is wel een speerpunt voor de toekomst.</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<p>In projectgroep:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stichting Lezen & Schrijven: biedt ondersteuning in de vorm van communicatie- en promotiemateriaal, lesmateriaal, Taalmeter etc.; • Gemeenten (afwisselend deelname): Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Midden Drenthe, Meppel, Noordenveld, Tynaarlo: inzet Taalmeter; onderwerp laaggeletterdheid breed agenderen (bewustzijn creëren); • ROC's: Alfa-college en Drenthe College: extra taalaanbod voor jongeren zonder diploma; • Bibliotheek Drenthe: werkt samen met VVE, PO en VO in het kader van BoekStart en dBOS; werkt samen met consultatiebureau voor BoekStart Baby's. <p>Overige partners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provincie Drenthe: verstrekt middelen; • Bibliotheken: Aa en Hunze/Noordenveld, Assen, Borger-Odoorn/Westerveld, Coevorden/De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Meppel/Midden Drenthe, Tynaarlo; • Zorginstellingen en welzijnsorganisaties: Tinten Welzijnsgroep, Stichting Welzijn Mensenwerk, Welzijnswerk Midden Drenthe, Stichting Welzijnswerk Hoogeveen, Buurtsupport Emmen, de Trans, Leger des Heils: bieden workshops voor professionals; • Voorschoolse voorzieningen: kinderopvang ASKA, peuterspeelzaalwerk SPA; • Volksuniversiteiten: Emmen, Hoogeveen, Steenwijkerland/Meppel; • Instituten: Dagnall Talen Instituut, Educatie Plus, Plieger training Assen; • Werkbedrijven: VNO-NCW Noord, Werkplein Drentsche Aa; • SWV-bedrijven: Alescon, Emco, Reestmond; • Bedrijven: Hoomark verpakkingen, Café Lodewijk Napoleon, Landhuisshotel, restaurant Rikus;

Arbeidsmarktregio:	Drenthe (grotendeels), daarnaast enkele gemeenten binnen de arbeidsmarktregio's Groningen en IJsselvechtstreek.
	<ul style="list-style-type: none"> • Penitentiaire Inrichting Veenhuizen; • Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijven; • RTV Drenthe; • Garage TDI (theater); • Rotary Club Assen Noord; • Woonzorg Nederland. <p>De projectgroep is verantwoordelijk voor de uitvoering van incidentele activiteiten (enkele keren per jaar), waaronder in de Week van de Alfabetisering. De projectgroep schrijft het beleidsplan/uitvoeringsplan en is verantwoordelijk voor de jaarrapportage.</p> <p>Volgens de contactpersoon namens het bondgenootschap is er een harde kern van ongeveer 12 partijen; die spreken hun eigen ambities uit en spreken elkaar erop aan. Er wordt geprobeerd om de focus op ambities te verbreden, naar (uiteindelijk) alle bondgenoten.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Een combinatie van een initiatief van meerdere organisaties en een bevlogen voorzitter van de stuurgroep, Eric van Oosterhout (destijds burgemeester gemeente Aa en Hunze, thans burgemeester gemeente Emmen) die graag werk maken van de aanpak van laaggeletterdheid, aldus de contactpersoon namens het bondgenootschap.</p> <p>Met de introductie van Tel mee met Taal zijn nieuwe/aanvullende doelstellingen geformuleerd.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>De Taalhuizen zijn ingericht volgens de structuur vanuit Taal voor het Leven. Stichting Lezen & Schrijven heeft begeleid bij de inrichting van de Taalhuizen.</p> <p>Bij (vrijwel) alle kinderdagverblijven en (basis)scholen worden BoekStart en dBOS gebruikt.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De eigen middelen van partners worden ingezet.</p> <p>Daarnaast stelt de provincie Drenthe middelen beschikbaar. Dit geld is/wordt (mede) gebruikt voor voorlichting, kennisdeling, en openbare activiteiten.</p> <p>Tot slot is in januari 2018 een stimuleringsbijdrage aangevraagd (en later toegekend) voor de pilot Klantreis van de laaggeletterde. Met lokale professionals en vertegenwoordigers uit de doelgroep is de klantreis in kaart gebracht: welke reis legt een laaggeletterde af, van vindplaats tot aan het passende taaltraject dat verbinding maakt met een vorm van participatie? Daarnaast moet de pilot helpen om de samenwerking in de taalketen te vergroten en versterken.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>Zie hierboven.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hieraan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Het aantal (volwassen) laaggeletterden dat via de Taalhuizen wordt verworven, is veel minder dan van tevoren beoogd. Volgens de contactpersoon namens het bondgenootschap gaat het om enkelen honderden over de afgelopen jaren. Daarbij hangt het ook af van de vraag wat men precies verstaat onder bereik – is het bijv. al voldoende als iemand bij de balie komt, of moet iemand een programma volgen; en personen kunnen dubbel worden geteld als ze meerdere programma's hebben gevolgd. Bovendien is ongeveer 70% van de deelnemers NT2'er (en dus nog weinig NT1'ers bereikt).</p> <p>Volgens de contactpersoon namens het bondgenootschap worden alle ouders met pasgeboren baby's geïnformeerd (over het belang van taal en lezen). Onbekend is hoeveel baby's via hun ouders actief worden bereikt.</p> <p>In principe worden alle kinderen (via de basisscholen) bereikt met leesbevorderingsactiviteiten (namelijk dBOS).</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bij laagtaalvaardige werknemers kan het (qua motivatie) helpen als alle medewerkers binnen het bedrijf worden getoetst via de Taalmeter

	(dus ook de directeur). Op deze manier wordt iedereen namelijk op gelijke wijze benaderd en behandeld.
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Het taalakkoord is momenteel vooral gericht op het informele aanbod. Er wordt nog onvoldoende samengewerkt tussen de partijen die het non-formele, informele en formele aanbod verzorgen (voor verwijzing van laaggeletterden naar elkaars aanbod, zodat laaggeletterde meest passend aanbod krijgt). Nadeel van de financieringsstructuur, aldus de contactpersoon namens het bondgenootschap, is dat de aanbieders met elkaar concurreren; • Professionals (vindplaatsen) doen nog te weinig op het gebied van herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden. Het hangt af van de personen, en sommigen vinden het moeilijk of durven niet. Ook door personeelwisselingen verdwijnt kennis hierover; • Volgens de contactpersoon namens het bondgenootschap schrikt het (veel) laaggeletterden af dat het Taalhuis (meestal) in de bibliotheek is; in zo'n omgeving kunnen laaggeletterden verstokt raken. Aanbeveling is om gevarieerder te werken met het taalaanbod (ook buiten bibliotheken); • Bij het werken met vrijwilligers moet er een klik zijn tussen vrijwilliger en laaggeletterde, en die is er niet altijd. Laaggeletterden durven er vaak ook niets over te zeggen. Ook verschillen de vrijwilligers in kwaliteit en persoonlijkheid, en zijn er op het platteland andere typen vrijwilligers dan in de steden. Hier moet rekening mee gehouden worden; • Volgens de contactpersoon namens het bondgenootschap zouden sommige gemeenten concreter kunnen worden in hun ambities, zodat dit kan worden meegenomen binnen het bondgenootschap (de uitvoering); • Ondanks het regionale bondgenootschap (en de voordelen hiervan) zou vooral de lokale samenwerking versterkt moeten worden, aldus de contactpersoon namens het bondgenootschap. Op lokaal niveau zit je namelijk in de uitvoering, dichterbij de mensen.

6 Regionaal Taalakkoord Noord-Fryslân en de Friese Waddeneilanden

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Friesland
Taalakkoord gesloten op:	21 december 2016
Activiteiten gestart in:	2016
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Twee ketenorganisaties/-netwerken binnen het taalakkoord: één keten is gefocust op de doelgroep laaggeletterden van 18 jaar en ouder en de andere keten is gericht op de doelgroep 0–18 jaar.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 500-750 laaggeletterden naar de Digi-Taalhuizen toeleiden (in 2017); • In 3 nieuwe gemeenten (Achtkarspelen, Leeuwarderadeel en Waadhoeke) Digi-Taalhuizen openen; • Implementeren van BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek op School (dBOS) in PO (van 30 naar 60 basisscholen) en VO.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>In 2016 waren de Digi-Taalhuizen al geopend op 6 plaatsen: Dantumadeel (Westereen), Dongeradeel en Kollumerland (Dokkum en Kollum), Franeker, Harlingen, het Bildt. Daarna zijn er 2 bijgekomen in gemeente Achtkarspelen en in Waadhoeke. In Ferwederadeel moet nog een Digi-Taalhuis komen.</p> <p>De Digi-Taalhuizen zijn niet zozeer vanuit het landelijke concept ingestoken, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. Weliswaar wordt ook het materiaal van Stichting Lezen & Schrijven gebruikt, maar ook digitale vaardigheden komen aan bod (bijv. via DigiSterker). De vraag “wat wil je leren?” staat bij de Digi-Taalhuizen centraal.</p> <p>Er wordt gewerkt aan een innovatieve game waarmee laaggeletterden op een andere manier gestimuleerd worden om stappen te nemen en/of naar het Digi-Taalhuis te gaan.</p> <p>Er worden voorlichtingen gegeven aan organisaties (professionals). Er wordt ook veel samengewerkt met ambtenaren van gemeenten. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek verschilt het per gemeente hoe soepel de samenwerking verloopt. Het is een groeiproces, en vereist veel tijd/energie vanuit de bibliotheek en een lange adem. Bewustwording (dat er nog relatief veel laaggeletterdheid in de regio is) is nog steeds heel erg belangrijk, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p> <p>Er zijn taalambassadeurs (ex-laaggeletterden) die helpen bij het geven van voorlichtingen; vanuit hun eigen ervaringen leggen ze uit wat laaggeletterdheid betekent.</p> <p>Er wordt samengewerkt met NEF (Werk-Leerbedrijf Noardeast Fryslân); medewerkers kunnen aan hun digitale en taalvaardigheden werken. Ook wordt samen met NEF gekeken naar het cliëntenbestand (bijstand) zodat</p>

Arbeidsmarktregio:	Friesland
	<p>met cliënten jonger dan 30 jaar een gesprek wordt aangegaan over digitale en taalvaardigheden (“wat wil je leren?”).</p> <p>In Noardeast Fryslân wordt gewerkt aan een project om laagtaalvaardige ouders te bereiken en eventueel te motiveren, vanuit de leesconsulenten (scholen en bibliotheekvestigingen). Als dit goed verloopt, dan kan het ook naar andere gemeenten worden uitgerold.</p> <p>Veel scholen en kinderdagverblijven werken met BoekStart en dBOS. Vanuit het onderwijsachterstandenbeleid krijgen gemeenten extra geld om een plan te maken en aan te pakken.</p> <p>In Dokkum wordt gewerkt met de BoekStartcoach, waarbij afspraken worden gemaakt met consultatiebureaus om laaggeletterdheid aan te pakken. Er is ruimte om dit in heel West-Friesland te proberen.</p> <p>Op de eilanden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op Ameland is een jaar een project gedraaid, maar er is geen enkele laaggeletterde gevonden. Op dit moment is er echter een potentiële klant; wellicht kan die tot taalambassadeur worden gemaakt; • Op Terschelling is de verwachting dat het minder moeilijk wordt. Er zijn al vrijwilligers; • Vlieland is maar een klein eiland, wat het lastig maakt. Maar de aanpak van laaggeletterdheid wordt wel op de kaart gezet; • Met Schiermonnikoog zijn de eerste contacten gelegd.
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<ul style="list-style-type: none"> • Werk: trainingen aan organisaties voor het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden binnen de werksfeer; • Gezin: taalakkoord mede gericht op verhoogde ouderbetrokkenheid (thuis meer voorlezen); • Onderwijs: activiteiten Kunst van Lezen.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>In Noardeast Fryslân wordt gewerkt aan een project om laagtaalvaardige ouders te bereiken en eventueel te motiveren, vanuit de leesconsulenten (scholen en bibliotheekvestigingen).</p> <p>In Dokkum wordt gewerkt met de BoekStartcoach, waarbij afspraken worden gemaakt met consultatiebureaus om laaggeletterdheid aan te pakken. Er is ruimte om dit in heel West-Friesland te proberen.</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotheken Noord-Fryslân: verzorgt fysieke faciliteiten, eigenaar Digi-Taalhuis; • Gemeenten: Dantumadiel, Franeker, Harlingen, het Bildt, Terschelling, Vlieland, Schiermonnikoog, Waadhoeke, Noardeast-Fryslân (voorheen Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland en Nieuwkruisland): voorzitter 2-maandelijks overleg; • Stichting Lezen & Schrijven: verzorgt de training “herkennen en doorverwijzen” voor gemeenten, bedrijven en organisaties; • ROC Friesland College: taalcoördinator ondersteunt taalvrijwilligers en organisaties, verzorgt intake; checken in hoeverre taalaanbod passend is; • Welzijnsorganisaties: Stichting Welzijn het Bolwerk, Stichting Welzijn De Skûle: werven taalvrijwilligers en helpen met doorverwijzen;

Arbeidsmarktregio:	Friesland
	<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="603 185 962 215">• Stichting Kinderopvang Friesland. <p data-bbox="603 259 1222 322">Het taalakkoord moet nog worden ondertekend door Ameland en Achtkarspelen.</p> <p data-bbox="603 371 1222 432">Naast bovenstaande partijen wordt er vanuit het taalakkoord ook samengewerkt met andere organisaties (zie taalactiviteiten).</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>De bestrijding van laaggeletterdheid was al opgenomen in het beleidsplan van de bibliotheek, dat door de gemeentes wordt gedragen. In heel 2016 heeft de bibliotheek samen met de 14 gemeentes eraan gewerkt om het onderwerp laaggeletterdheid bespreekbaar te maken. Vervolgens kwam het programma Tel mee met Taal met een subsidie, waarvoor een regionaal taalakkoord aan ten grondslag moest liggen. Dit was een katalysator voor het taalakkoord, dat betrekking heeft op de gebieden waarin al goed werd samengewerkt op het onderwerp laaggeletterdheid.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>In de Digi-Taalhuizen wordt mede gewerkt met het materiaal van Stichting Lezen & Schrijven. Op kinderdagverblijven en scholen wordt gewerkt met BoekStart en dBOS. Ook is er een start gemaakt met de BoekStartcoach.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De activiteiten worden voornamelijk gefinancierd vanuit de WEB-gelden. Verder zijn er geen extra bijdragen van partners; alles wordt uit bestaande middelen gefinancierd (aangezien de activiteiten reeds binnen de takenpakketten vallen).</p> <p>Met een innovatiesubsidie wordt er gewerkt aan een game waarmee laaggeletterden op een andere manier gestimuleerd worden om stappen te nemen en/of naar het Digi-Taalhuis te gaan.</p> <p>Verder is voor diverse activiteiten een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet taalcoördinator op de Waddeneilanden; • Benaderen van (met name) werkgevers; • Project (in Noardeast Fryslân) om laagtaalvaardige ouders te bereiken en eventueel te motiveren, vanuit de leesconsulenten (scholen en bibliotheekvestigingen); • BoekStartcoach in Dokkum (en uitrollen naar heel West-Friesland).
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek zijn in 3 jaar tijd (2016-2018) 200 mensen bereikt met (programma's in) de Digi-Taalhuizen. Hierbij is de kwantitatieve doelstelling niet behaald. Voor de komende 4 jaar (2019-2022) wordt als doel gesteld om 350 laaggeletterden te bereiken.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kies voor een andere benadering: niet "heb je moeite met lezen en schrijven", maar veel breder de vraag stellen: "wat wil je leren". Daarbij is het ook laagdrempeliger om bijv. te beginnen met digitale vaardigheden, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. Mensen ervaren namelijk concreter dat ze bijv. problemen hebben bij met de computer omgaan, en dat is minder een taboe;

	<ul style="list-style-type: none"> • Het helpt als gemeenten zelf het thema (aanpak) laaggeletterdheid uitdragen. Dan sijpelt het namelijk ook door bij de ambtenaren, die zich bewust worden van de problematiek. Zodat er bijv. een ambtenaar is die bij beleid telkens laaggeletterdheid inbrengt. Commitment van gemeenten is een absolute voorwaarde, aldus de contactpersoon van de bibliotheek; • Het helpt als er een bevoegde ambtenaar is die laaggeletterdheid in verschillende domeinen onder de aandacht brengt; • Taalambassadeurs zijn belangrijk (bij het geven van voorlichtingen).
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de contactpersoon van de bibliotheek gaat er lange tijd overeen voordat subsidies bij Tel mee met Taal worden toegekend. Hierdoor moet er worden gewacht voordat partijen aan de slag kunnen; • Hoge werklast bij de bibliotheek. Er is veel tijd en energie nodig om laaggeletterdheid telkens onder de aandacht te brengen. Het vereist vasthoudendheid en een lange adem.

7 Taalakkoord Gooi en Vechtstreek

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Gooi en Vechtstreek
Taalakkoord gesloten op:	7 september 2017
Activiteiten gestart in:	2017
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Laagopgeleiden, werkzoekenden, bijstandsgerechtigden, westerse allochtonen, niet-westerse allochtonen, ouderen vanaf 55 jaar. De focus bij het werven van cursisten komt te liggen op de autochtone bevolking.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelstelling: Digi & Taalhuis met 10 Taalpunten.</p> <p>Afspraken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanbieden of aanbevelen van de cursus Herkennen & Doorverwijzen; • Aanpassen van communicatiemiddelen; • Verspreiden van informatie en attenderen op Digi & Taalhuis; • De Gooise bibliotheken ontwikkelen taal- en digitale activiteiten als BoekStart, VoorleesExpress, taalmaatjes, Taal voor Thuis en Klik & Tik.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er is een Digi & Taalhuis.</p> <p>Volgens de contactpersoon van regio Gooi en Vechtstreek lag de focus van het taalakkoord eerst bij het Digi & Taalhuis met de Taalpunten, maar is de aandacht verschoven; (doel is om) een netwerkorganisatie van (taal)aanbieders en vindplaatsen op te zetten, en (taal)aanbieders met elkaar in contact te brengen om concurrentie te voorkomen. Er is een aanbestedingstraject geweest waaruit 6 (taal)aanbieders zijn gekomen, die vanaf 1 januari 2019 trajecten mogen aanbieden in de regio.</p> <p>Volgens de contactpersoon van regio Gooi en Vechtstreek is de aandacht voor de cursus Herkennen & Doorverwijzen in de loop der tijd weggeëbd. Het is beter om dit niet "in het wilde weg te doen", maar om te beginnen bij een paar organisaties. Er wordt gezocht naar manieren om het te implementeren.</p> <p>Volgens de contactpersoon van regio Gooi en Vechtstreek waren er plannen voor taal op de werkvloer, maar dat loopt nog niet. Er loopt wel een traject bij het Sociaal Plein in Hilversum.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	Het taalakkoord richt zich op al deze domeinen.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>Er wordt gewerkt met Taal voor Thuis en Taal en Ouder Betrokkenheid.</p> <p>In gemeente Wijdemeren is een begin gemaakt op één school met taalaanbod voor laaggeletterde ouders.</p>

Arbeidsmarktregio:	Gooi en Vechtstreek
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten: Gooise Meren, Weesp, Wijdmeren, Hilversum, Huizen, Blaricum, Eemnes, Laren: training Herkennen & Doorverwijzen aan medewerkers, externe communicatie aanpassen, inzet van BoekStart en dBOS, (laten) ontwikkelen van passend aanbod; • Bibliotheken: Gooi en Meer, Huizen, Blaricum, Eemnes en Laren, Hilversum: openbare digitale en taalrijke leeromgeving bieden met gratis activiteiten, taal- en digitale activiteiten ontwikkelen, Digi & Taalhuis organiseren, training Herkennen & Doorverwijzen aan medewerkers; • Stichting Lezen & Schrijven: training voor vrijwilligers en professionals (train-de-trainer), aanbod lesmateriaal, training Herkennen & Doorverwijzen bieden, ondersteuning bij netwerkbouw; • UWV, Werkgeversservicepunt (WSP): training Herkennen & Doorverwijzen aan medewerkers; • ROC van Amsterdam: september 2017 beginnen met NT1-onderwijs; geïntegreerd project met MBO, taalcursussen; • Taalaanbieders: Allemaal Taal!, Taalmannen, TWiNburgering, New Horizon Learning, Coene & Claasen Taalbureau; • Regio Gooi en Vechtstreek: Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL), Jeugd en Gezin, Grondstoffen- en Afvalstoffendienst (GAD); • Scholen: Klimopschool (voortgezet speciaal onderwijs), Mozartschool (ZMLK), Gooise Praktijkschool; • Zorginstellingen: GGD, apothekersorganisatie SAGO, huisartsenorganisatie GHO-GO, Tergooi ziekenhuizen; • Maatschappelijke en welzijnsorganisaties: Humanitas, MEE, Versa Welzijn, Schuldhulpmaatje, Youké, • Vrijwilligersorganisaties: Stichting Vrouwen van Weesp, Maatjesproject; • BINK Kinderopvang; • Voedselbanken: Naarden/Bussum/Hilversumse Meent, Gooi & Omstreken; • Willem Schrikker Groep (WSG). <p>Een van de voornaamste taken van de partners is verder het informeren van mensen over het Digi & Taalhuis.</p> <p>Een Raad van Advies komt jaarlijks bijeen en ziet toe op naleving van de afspraken in het taalakkoord. De Raad van Advies bestaat uit wethouder gemeente Wijdmeren, manager Educatie van het ROC van Amsterdam, directeur bibliotheek Hilversum en rayoncoördinator Stichting Lezen & Schrijven. Volgens de contactpersoon van regio Gooi en Vechtstreek was de Raad van Advies enigszins weggezakt, maar is het doel om dit beter op te zetten.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van regio Gooi en Vechtstreek hielp het dat het taalakkoord een actielijn was van Tel mee met Taal, en dat er al contact was met Stichting Lezen & Schrijven. Deze twee punten waren ook de aanleiding voor het sluiten van het taalakkoord.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Stichting Lezen & Schrijven stelt materiaal beschikbaar.</p> <p>BoekStart en de VoorleesExpress liepen al voor het sluiten van het taalakkoord, maar worden met het taalakkoord extra gesteund.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Financiering vindt plaats uit WEB-middelen en met hulp van Stichting Lezen & Schrijven. De stimuleringsbijdrage is aangevraagd en toegekend, maar dit heeft wel lang geduurd. Hierdoor moet het grootste deel daarvan nog besteed worden.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meer partners bij het taalakkoord; • Een netwerkorganisatie opzetten voor zowel (taal)aanbieders als vindplaatsen; • Raad van Advies weer beter opzetten; • Communicatiemiddelen (flyers, filmpje).
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De WEB-gelden zijn niet meer belegd bij de centrumgemeente (Hilversum), maar regionaal. De inkoop van taalaanbod verloopt dus nu regionaal; • Met het taalakkoord wordt laaggeletterdheid geagendeerd binnen het sociaal domein; • Onderlinge contacten zijn een succesfactor.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is geen harde controle op de uitvoering van het taalakkoord. In die vrijblijvendheid schuilt gevaar, aldus de contactpersoon van regio Gooi en Vechtstreek. Een aanbeveling zou zijn dat er iemand komt (met uren) met een aanjagersfunctie.

8 Provincie Groningen voor Geletterdheid

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Groningen
Taalakkoord gesloten op:	December 2016
Activiteiten gestart in:	November 2015 (hoewel veel activiteiten in de lijn Taal voor het Leven al eerder startten, bijvoorbeeld BoekStart of het eerste Taalpunt in Groningen in 2014)
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Jongvolwassenen; • Ouders van (jonge) kinderen; • Volwassenen tot 67 jaar (met en zonder werk); • Mensen met een (licht) verstandelijke beperking.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks 610 laaggeletterden verwijzen naar taalonderwijs; • Eind 2017 provinciebreed 400 deelnemers bij de Taalhuizen en andere projecten binnen Taal voor het Leven. <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzetten van communicatiemiddelen; • Bijhouden Taalzoeker; • Trainen van taalvrijwilligers; • Inzetten van toetsen die voortgang meten.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven is er nu in elke gemeente een taalnetwerk. Er zijn in totaal 29 Taalhuizen (in sommige gemeenten zijn er meerdere Taalhuizen). In de stad Groningen zijn er naast 4 Taalhuizen ook een aantal Taalpunten.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven hebben een aantal gemeenteafdelingen en -diensten (verbonden met sociaal domein) geïnvesteerd in (het aanpassen van) werkprocessen. Medewerkers zijn getraind in het screenen en herkennen van laaggeletterdheid, en in het doorverwijzen naar het Taalhuis. Stichting Lezen & Schrijven heeft hierbij geholpen.</p> <p>In Groningen is de samenwerking tussen de WIJteams en de aanpak van laaggeletterdheid versterkt. In gezamenlijkheid is er een screeningsaanpak ontwikkeld, waarbij de medewerkers van het WIJ team signaleren en toeleiden naar het Taalhuis in de wijk. De Taalhuizen zijn hier veelal gesitueerd in wijkcentra. Het aantal doorverwijzingen naar het Taalhuis is daarom sterk toegenomen.</p> <p>Bovendien zijn er een aantal programma's van start gegaan. Genoemd worden een pilot die mensen voorbereidt op een VCA-examen, en het programma Voel je Goed dat naast de ontwikkeling van taal- en basisvaardigheden ook gaat over gezondheidsvaardigheden (als uitbreiding op Taal voor het Leven).</p>

Arbeidsmarktregio:	Groningen
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<ul style="list-style-type: none"> • Gezin: stimulerende taalactiviteiten voor zowel (jonge) kinderen als ouders (bijv. thuisprogramma's en leesbevorderingsprogramma's; BoekStart en dBOS); • Arbeidsmarkt en participatie: signaleren van laaggeletterde werknemers en scholing aanbieden; • Gezondheidszorg: herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden door professionals in de wijk.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>Een voorbeeld is het betrekken van VVE-organisaties. Deze partijen hebben initiatieven om trainingen te geven aan pedagogisch medewerkers, die gaan over laaggeletterdheid bij volwassenen (bestrijden) en kinderen (voorkomen). Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven vinden er gesprekken plaats, ook om Taal voor Thuis te organiseren.</p> <p>Ook verschillende bibliotheken (afhankelijk van de lokale behoeften) hebben nu ook voorleesprogramma's.</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten: Groningen, Midden-Groningen, Veendam, Pekela, Oldambt, Stadskanaal, Delfzijl, Appingedam, Loppersum, Het Hogeland, Westerkwartier (voorheen Grootegast), Westerwolde: aanpak laaggeletterdheid integraal borgen in beleid; • Biblionet Groningen, Groninger Forum: signaleren en toeleiden laaggeletterden; faciliteren professionele aanpak met lesruimte en collectie; • Humanitas (district Noord), MJD: signaleren en toeleiden laaggeletterden; bieden van professionele ondersteuning. • Noorderpoort entree en educatie, Alfa College: signaleren en toeleiden laaggeletterden; bieden van professionele ondersteuning; taalhuiscoördinatoren op lokaal niveau; • Stichting Lezen & Schrijven: aanjagen, faciliteren, informeren. <p>Deze groep rolt de provinciale agenda uit naar de gemeenten om ervoor te zorgen dat er lokaal goed wordt samengewerkt (niet alleen de vier gemeenten die het regionale taalakkoord hebben ondertekend, maar breder in de provincie Groningen).</p> <p>Stichting Lezen & Schrijven is de trekker van het regionale taalakkoord.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>In de stad Groningen lag in 2015 al een goede basis om aan de eisen voor de implementatie van Taal voor het Leven en Tel mee met Taal te voldoen. Ook bestond daar sinds 2013 al een lokaal taalakkoord met verschillende partners.</p> <p>Via Tel mee met Taal is het regionale taalakkoord tot stand gekomen.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Groninger Forum is er dankzij Tel mee met Taal meer aandacht voor het probleem van laaggeletterdheid vanuit verschillende partijen. Ook met de projectleiders van Stichting Lezen & Schrijven die de partijen aansturen, is er beweging en komen concrete samenwerkingsinitiatieven van de grond.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Veel van de activiteiten zijn in de lijn van Taal voor het Leven of de Kunst van Lezen.</p> <p>De bibliotheken hebben hun aanbod verbreed, bijv. met programma's op gebied van gezondheid of voorleesprogramma's. Hiervoor worden zowel materialen van Stichting Lezen & Schrijven gebruikt, als eigen materialen.</p> <p>BoekStart wordt gebruikt in alle 23 gemeenten. De Bibliotheek op School (dBOS) wordt gebruikt op 102 basisscholen (PO) en 6 middelbare scholen (VO).</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Partners dragen bij vanuit de vastgestelde rol- en taakverdeling. Daarnaast WEB-gelden.</p> <p>Per Taalhuis onderzoekt de stuurgroep mogelijke andere financieringsmogelijkheden, zoals participatiebudget, armoedebeleid, financiering vanuit Lezen en Schrijven.</p> <p>Het programma Voel je Goed is (mede) gefinancierd vanuit TAALkans.</p> <p>Er is een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend voor een aparte marketingcampagne om laaggeletterden te bereiken (Kop D'r Veur).</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>Zie hierboven.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De doelen (aantal bereikte laaggeletterden/cursisten en vrijwilligers) zijn ruimschoots behaald; • Ook de pilot voor het VCA-traject geeft goede resultaten; • Tot slot noemt de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven dat met het programma Voel je Goed juist de NT1'ers worden bereikt.

<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<p>Met alleen een training voor gemeenteafdelingen en professionals in het sociaal domein ben je er niet. Het is niet voldoende wanneer professionals cliënten naar het Taalhuis verwijzen en vervolgens loslaten. Via de taalhuiscoördinator moeten het Taalhuis en de professionals met elkaar worden verbonden, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. Zo kan ook het taalaanbod naar de mensen toe worden gebracht; bijv. doordat het Taalhuis zelf contact opneemt met een cliënt die via een professional wordt doorverwezen, of doordat de professional de client en Taalhuiscoördinator met elkaar in contact brengt.</p> <p>Partnerorganisaties voelen zich steeds meer eigenaar van het probleem en de aanpak daarvan. Het maken van concrete afspraken met organisaties over hun bijdrage aan de afname van laaggeletterdheid en over de rolverdeling draagt bij aan goede resultaten, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Voor de continuïteit en borging is het nodig dat gemeenten als regiepartner optreden, en dat de activiteiten vanuit gemeentelijk beleid worden uitgevoerd; ook breed binnen de gemeente, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p>
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven moeten de Taalhuizen nog wel meer bekendheid krijgen onder professionals. Met name binnen de sectoren gezondheid (incl. GGD en huisartsen), welzijn en maatschappelijk werk. Daar kan nog veel gebeuren.</p> <p>Op provinciaal niveau (Groningen) is het nog lastig om eenduidigheid en verbinding te krijgen; de taalnetwerken zijn er op lokaal niveau, waarbij ook lokaal doelen worden geformuleerd. Het lukt moeilijker om de partners provinciebreed bij elkaar te houden, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. Wat hierbij ook uitmaakt, is dat er in de provincie Groningen meerdere ROC's zijn (i.t.t. arbeidsmarktregio's met 1 ROC). Doel is om als bondgenootschap (provinciaal) slagvaardiger te worden, doelstellingen te formuleren, en partners te faciliteren in kennis en netwerken.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven pakken niet alle gemeenten de regie op het gebied van laaggeletterdheid.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven staat het belang vanuit Taal voor het Leven (het taalnetwerk) soms op gespannen voet met individuele belangen van organisaties. Bijv. wanneer organisaties dingen naar zich toe trekken omdat ze een goede positie willen hebben (bijv. zoveel mogelijk cursisten).</p>

9 Amsterdams Taalakkoord

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Amsterdam
Taalakkoord gesloten op:	29 januari 2018
Activiteiten gestart in:	Begin 2018
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Laaggeletterden in brede zin; het taalakkoord is vooral gericht op NT1'ers en werkende laaggeletterden.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Drie pijlers voor de partners binnen het taalakkoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer bewustwording over de problematiek van laaggeletterdheid binnen de eigen organisatie creëren; • Communicatie-uitingen (intern en/of extern) toegankelijker maken voor mensen met een lage taalvaardigheid; • Eigen werknemers scholen op basisvaardigheden (taal-, reken- of digitale vaardigheden). <p>Ambities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer laaggeletterden bereiken; • Kiezen voor een integrale aanpak van laaggeletterdheid. Dat betekent leren op de werkvloer, verwerven vakvaardigheden combineren met taalvaardigheden, maar ook een intake bij een arts combineren met aandacht voor taalvaardigheid of bijvoorbeeld bij een aanvraag voor een uitkering; • In 2018 starten met één of meerdere pilots; • In 2019 worden de succesvolle pilots opgeschaald; • Netwerk verder uitbreiden. <p>Afspraken zijn verder o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van een scholingsplan voor onvoldoende taalvaardige werknemers gericht op het verwerven en verbeteren van taal-, financiële en digitale vaardigheden; • Een gezamenlijke beeldtaal ontwikkelen, te beginnen in de zorg; • Trainen van alle werknemers met klantcontact en patiëntencontact op het herkennen van laaggeletterdheid en daarbij doorverwijzen.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn diverse Taalpunten in de regio. Stichting Lezen & Schrijven is hierbij betrokken; • Er hebben tussen de 5 en 8 sessies met taalpartners plaatsgevonden; • Er is een panel van Taalambassadeurs ingehuurd door drie partners; • Binnen de gemeente zijn er bij 7 partners van het Amsterdams Taalakkoord Taal op de Werkvloer trajecten gestart. Ondertussen hebben 17 werknemers (schoonmakers) zo'n traject gevolgd.

Arbeidsmarktregio:	Amsterdam
	<p>Asito heeft in samenwerking met Humanitas en de gemeente Amsterdam een informatiemarkt georganiseerd voor werknemers, waarbij informatie werd gegeven over taallessen en armoedevoorzieningen van de gemeente. Er waren ongeveer 40 à 50 werknemers en heeft geleid tot 8 aanmeldingen voor een taalcursus.</p> <p>Er wordt op het moment een nulmeting uitgevoerd; de uitkomsten verschijnen in maart 2019.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	Het taalakkoord richt zich op al deze domeinen.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Het taalakkoord richt zich vooral op het bestrijden van laaggeletterdheid bij volwassenen. De activiteiten gericht op preventie – ouderbetrokkenheid, hierbij wordt samengewerkt met scholen – zijn niet gerelateerd aan het taalakkoord.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Amsterdam; • Stichting Lezen & Schrijven; • Openbare Bibliotheek Amsterdam; • Vrijwilligersorganisaties: Humanitas, Gilde Amsterdam, Rotary Taalsteun, Regenboog Groep; • Maatschappelijke dienstverlening: De Sociale Maatschap, MEE Amstel en Zaan, Civic Amsterdam, HVO-Querido, Dynamo; • Organisaties gerelateerd aan welzijn en zorg: Cordaan, Amstelring, Indaad, Zorggroep Amsterdam-Oost, Cliëntenbelang Amsterdam, ROHA, VUmc, OLVG, BovenIJ Ziekenhuis, SIGRA, Pharos; • Taalinstellingen: TopTaal Amsterdam, Sagenn, SIPI; • Onderwijsinstellingen: ROC van Amsterdam; • Kinderdagverblijven: AKROS Amsterdam; • Woningcorporaties: Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties, Eigen Haard, Stadgenoot; • Werkorganisaties: UWV, Olympia Uitzendbureau. <p>Bedrijven en andere organisaties: ASITO, CSU, FBA, GVB, SDBV, Telmeemetaal.nl, Stichting ABC, Burger King, Hotel Casa Amsterdam, EW Facility Services, Pantar, Sociale Verzekeringsbank, Vondel Hotels.</p> <p>Partners kunnen, gegeven de drie pijlers, zelf kiezen waar ze op willen inzetten.</p> <p>Er vinden twee bijeenkomsten met alle Taalpartners voor het taalakkoord per jaar plaats.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>De vorige wethouder Kukenheim realiseerde hoe groot het probleem is m.b.t. laaggeletterdheid, en dat NT1'ers lastig te bereiken zijn. De wethouder stelde voor om een taalakkoord te sluiten om zo werkgevers te bereiken, aldus de contactpersonen van de gemeente. Ook de huidige wethouder wilde het probleem aanpakken. Het taalakkoord is een dossier binnen het Taaloffensief van de gemeente Amsterdam. Volgens de contactpersonen van de gemeente is Tel mee met Taal van belang vanwege het landelijke Taalakkoord Werkgevers – hoewel het Amsterdams Taalakkoord breder is ingestoken. De contactpersonen van de gemeente hebben een goede relatie met de contactpersonen van Tel mee met Taal (OCW) en konden een beroep doen op hun deskundigheid. Er is gekeken naar de werkgevers die waren aangesloten bij het landelijke Taalakkoord Werkgevers, of ze in Amsterdam zitten; die informatie is gebruikt om Amsterdamse werkgevers te bereiken, aldus de contactpersonen van de gemeente.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De gemeente ondersteunt met formatie 1.5 fte, dat gaat misschien naar 2 fte. De gemeente kijkt naar subsidies en faciliteert partners om er gebruik van te maken.</p> <p>Als gemeente kunnen wij geen stimuleringsbijdrage aanvragen. Andere partijen kunnen dat wel. Dat stimuleren wij ook.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Voorlopig resultaat is vooral dat meer mensen via hun werkgever nu deelnemen aan een taal cursus.</p> <p>Zonder het taalakkoord hadden we niet met alle werkgevers gesprekken kunnen voeren. Het is een middel om afspraken te maken over de 3 pijlers.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stel geen uitgebreide rapportages op met verplichtingen in het ambitedocument zelf; • Werk samen met ketenpartners en stakeholders zoals Stichting Lezen & Schrijven en WSP; • Enthousiasmeer álle taalpartners en straal energie uit; • Maak niet alleen concrete afspraken met taalpartners, maar faciliteer ze ook; • Zorg voor actief accountmanagement voor elke relatie; • Reserveer budget voor het starten van pilots 'Taal op de Werkvloer'; • Regel expertise (in eigen team) over het aanleren van taalbasisvaardigheden; • Organiseer minimaal twee bijeenkomsten per jaar; • Zorg dat taalpartners het akkoord flexibel kunnen ondertekenen; • Wees actief op social media; • Wees creatief, luister wat er bij taalpartners speelt, durf te dromen.

10 Convenant aanpak laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Helmond-De Peel

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Helmond-De Peel
Taalakkoord gesloten op:	7 september 2015
Activiteiten gestart in:	Juni 2015
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Het taalakkoord richt zich op volwassenen.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Er worden geen harde cijfers genoemd m.b.t. aantallen te bereiken laaggeletterden. De ambities van de samenwerkingspartners worden steeds bepaald aan de hand van de beschikbare middelen, aldus de contactpersoon van de gemeente Helmond.</p> <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorverwijzen van laaggeletterden naar taalaanbod; • Inzetten van de Taalmeter en Taalzoeker; • Inzetten op formeel en informeel onderwijs en zorgen voor een samenwerking tussen deze vormen; • Oprichten van Taalhuizen en Taalpunten; • Aanpassen van communicatiematerialen zodat ook laaggeletterden bereikt kunnen worden; • Benaderen van werkgevers m.h.o.o. informeren over laaggeletterdheid en/of aansluiting convenant; • Aanbieden van trainingen over herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden; • Onderling delen van kennis en expertise; • Vergroten van deskundigheid van professionals en vrijwilligers.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er zijn Taalhuizen opgezet in Helmond, Geldrop-Mierlo, Gemert en Laarbeek; daarnaast zijn er Taalpunten. In sommige Taalhuizen is er een taalcafé waar vrijwilligers zich inzetten (taalmaatjes; zij worden ondersteund vanuit het ROC). De Taalhuizen en Taalpunten vormen knooppunten waar vraag en aanbod samen komt; mensen kunnen vragen stellen; het is een plek voor doorverwijzingen naar (taal)aanbod; er worden intakes gedaan; etc.</p> <p>Er is allerlei aanbod beschikbaar in de Taalhuizen; ook Klik&Tik en DigiSterker.</p> <p>Ook zijn er taalklassen opgericht speciaal bedoeld voor laagtaalvaardige ouders.</p> <p>Er is ook een nieuwe stichting opgericht: Stichting Beter Lezen en Schrijven Helmond. Vanuit deze stichting lopen een aantal (taal)cursussen.</p>

Arbeidsmarktregio:	Helmond-De Peel
	<p>Stichting Lezen & Schrijven denkt actief mee bij activiteiten en bijv. hoe het taalaanbod het beste kan worden ingezet. Verder is er iemand van het ROC die kijkt hoe de verschillende partijen en vormen van taalonderwijs elkaar kunnen versterken. De ene keer wordt er gewerkt met vrijwilligers; de andere keer met een docent van het ROC. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek vormt het Taalhuis ook een plek voor samenwerking tussen verschillende vormen van taalonderwijs (formeel, informeel, non-formeel).</p> <p>In Helmond wordt gewerkt met camouflageactiviteiten; workshops die niet direct taal bevatten, maar wel een aangelegenheid zijn voor signalering en doorverwijzing.</p> <p>De welzijnsorganisaties hebben de training herkennen en doorverwijzen gevolgd. In 2019 wordt met de training aan de slag gegaan bij de gemeenten: sociaal domein (in Helmond zijn in 2018 de sociale teams gevormd), participatie en werk.</p> <p>Het UWV Werkbedrijf is getraind in het herkennen en doorverwijzen en maakt gebruik van contextgerichte vragen om laaggeletterdheid te signaleren.</p> <p>Bij Senzer is gewerkt aan het inzetten van de Taalmeter (voor bijv. mensen die een uitkering aanvragen). Volgens de contactpersoon van de gemeente was er aanvankelijk sprake van een boost, maar hebben interne schommelingen geleid tot een verslapping van de aandacht. In het najaar van 2018 heeft Senzer wel een taalvisie opgesteld, waarin nadrukkelijk gesteld wordt dat Senzer actief bijdraagt aan de aanpak van laaggeletterdheid (inzet Taalmeter).</p> <p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is er weinig gebeurd m.b.t. benaderen van werkgevers. Wel is er een projectvoorstel samen met werkgevers (eye-tracker) en één vanuit VNO-NCW; maar deze staan nog heel erg in de kinderschoenen.</p> <p>Verschiedende organisaties zijn kritisch aan het kijken naar hun eigen communicatiematerialen. De contactpersoon van de gemeente probeert hierin ook te sturen. Er loopt een traject gericht op beter leesbare communicatie vanuit de schulden en bijzondere bijstand. Bij de gemeente Helmond zijn er interne opleidingsmogelijkheden, ook over schrijven en taal binnen de gemeentelijke organisatie.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de gemeente is er binnen het taalakkoord aanvankelijk (vooral) op regionaal niveau gekeken, maar wordt er sinds 2018 meer op lokaal niveau gewerkt. Elke gemeente heeft eigen structuren en ondersteuningsmogelijkheden. Wel vindt er op regionaal niveau afstemming plaats, waaronder het delen van kennis en ervaringen. Er vindt minimaal één keer per jaar een regionale netwerkbijeenkomst plaats. Verder wordt er op heel</p>

Arbeidsmarktregio:	Helmond-De Peel
	laagdrempelig niveau gedeeld over activiteiten en wordt er van elkaar geleerd.
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<ul style="list-style-type: none"> • Werk: taalakkoord zet in op betrokkenheid (in ieder geval bewustwording) van/bij werkgevers; • Gezin: taalakkoord ook gericht op ouders van (jonge) kinderen zodat zij thuis betere ondersteuning kunnen krijgen (peuterspeelzalen en PO zijn echter nog geen partners binnen het convenant); • Onderwijs: enkele instellingen betrokken bij het taalakkoord; • Zorg: bewustwording van laaggeletterdheid bij medewerkers/professionals m.h.o.o. zorg en welzijn (van cliënten).
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Er zijn taalklassen voor laagtaalvaardige ouders. Verder wordt er gewerkt aan het benaderen van scholen met als doel bewustwording en eventuele acties. Er is ook contact met de organisatie Actief Ouderschap (over ouderbetrokkenheid en hierbij activiteiten organiseren). Tot slot werken de bibliotheken met programma's om ook laagtaalvaardige ouders te bereiken, zoals de VoorleesExpress en Scoor een Boek!
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten Helmond (trekkersrol), Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Someren en Asten; • Bibliotheken Helmond-De Peel, De Lage Beemden, Dommeldal: vervullen functie van Taalhuis/Taalpunt (i.s.m. partners); brengen doelgroepen, behoeften en taalaanbod in beeld; • Werkgeversorganisaties: UWV Werkbedrijf, Senzer (voormalig Atlant Groep en Werkgeversplein regio Helmond), Servicepunt Leren en Werken: organiseren trainingen herkennen en doorverwijzen voor werkgevers; • Onderwijsinstellingen: ROC ter AA, Hogeschool De Kempel, Volksuniversiteit Helmond, SWV Helmond-Peelland VO; • Welzijnsorganisaties en maatschappelijke dienstverlening: LEVgroep, Onis Welzijn, ViERBINDEN, Stichting De Zorgboog, Platform JIJWIJ, MEE Zuid-Oost Brabant, Stichting Maatschappelijke Opvang Helmond; • Stichting Lezen & Schrijven: stelt lesmateriaal beschikbaar; biedt trainingen herkennen en doorverwijzen aan; • Stichting ABC: zet taalambassadeurs in. <p>Overige samenwerkingspartijen: Cubiss, Stichting Beter Lezen en Schrijven Helmond, Elkerliek Ziekenhuis, GGD Brabant-Oost, Stichting Leergeld, Lions Club, Rotaryclub Helmond, Stichting JIBB, Stichting Super Sociaal, Rabobank Helmond.</p> <p>Daarnaast zoeken gemeenten samenwerking op met werkgevers, peuterspeelzalen en PO.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Eind 2014 is er in de gemeente(raad) Helmond een motie ingediend, waarvan de strekking was dat er meer gedaan moest worden in de aanpak van laaggeletterdheid gedaan en dat er een convenant gesloten moest worden. Als partners werden genoemd: UWV, welzijnsorganisaties, onderwijsinstellingen, het CJG, huisartsenpraktijken en de gemeente. Als gevolg hiervan heeft de gemeente Helmond samenwerkingspartijen bij elkaar gebracht en is er een convenant ondertekend en een actieplan opgesteld.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de gemeente Helmond is de inbreng vanuit Tel mee met Taal afkomstig geweest vanuit Stichting Lezen & Schrijven, die tevens aanwezig was bij de startbijeenkomst in juni 2015. Zo werd gebruik gemaakt van bestaande voorbeelden en middelen vanuit Taal voor het Leven, als (mogelijke) input voor dit regionale taalakkoord.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Er wordt gewerkt met Taalhuizen volgens het concept van Taal voor het Leven.</p> <p>Ook wordt er gewerkt met BoekStart en dBOS (vanuit de bibliotheken), maar dit valt niet binnen het taalakkoord.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Sommige activiteiten vanuit het Taalhuis kunnen worden gefinancierd met WEB-gelden. Voor de overige activiteiten (binnen de gemeente Helmond) heeft deze gemeente een budget beschikbaar gesteld, aldus de contactpersoon van de gemeente Helmond. Verder is er een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend.</p> <p>In sommige gevallen leveren partijen een eigen bijdrage, bijvoorbeeld voor activiteiten in de eigen organisatie; hier gaat het echter om kleine bedragen.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oprichting Taalhuizen; • Taalklassen voor laagtaalvaardige ouders.
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van de gemeente zijn er al veel acties uitgevoerd, die leiden tot betere samenwerking en meer bewustzijn over laaggeletterdheid. De nieuwe (taal)activiteiten worden van het begin af aan goed bezocht; alle groepen/klassen zitten zelfs vol. Wel blijft het lastig om de NT1-groep te bereiken; blijft een puzzel.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de gemeente heeft het taalakkoord ervoor gezorgd dat laaggeletterdheid op de agenda komt te staan, dat er goede afspraken zijn gemaakt, en dat er constructief wordt samengewerkt.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het gaat hier om een relatief kleine regio (qua omvang). De 3 bibliotheken stemmen met elkaar af, en LEV-groep zit ook in andere gemeenten. Ook binnen de gemeente (Helmond) zijn er korte lijnen;

	<ul style="list-style-type: none"> • Met een breder (taal)aanbod zijn de partijen beter in staat om nieuwe dingen te ontwikkelen die passen bij de doelgroep. Dat komt ook doordat er veel gebruik wordt gemaakt van elkaars kennis en kunde (samenwerking en afstemming). Waar de bibliotheek voorheen veel met het eigen aanbod werkten, wordt er nu veel meer nagedacht over mogelijkheden om bijv. met docenten en vrijwilligers te werken (versterking).
--	--

11 Bondgenootschap voor Geletterdheid Holland Rijnland

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Holland Rijnland
Taalakkoord gesloten op:	18 januari 2017
Activiteiten gestart in:	In 2013 is er samen met Stichting Lezen & Schrijven een breed akkoord gesloten tussen 21 bondgenoten. Dit heeft geleid tot een eerste convenant. Dit taalakkoord is het tweede convenant.
Al vóór 2016? (ja/nee)	Ja
Doelgroep(en):	Laaggeletterden (NT1'ers en NT2'ers)
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelstelling is om het aantal laaggeletterden in Holland Rijnland met tenminste 20% (dus ongeveer 10.000 mensen) terug te brengen in 4 jaar.</p> <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laaggeletterden herkennen en doorverwijzen naar een lees- en schrijfcursus op basis van een actuele educatieve kaart; • Elke bibliotheek in de regio Holland-Rijnland beschikt over een Taalhuis; • Alle Taalhuizen stellen een overzicht op van de lokale mogelijkheden voor taal-, reken- en digitale trajecten. Dit overzicht wordt zo veel mogelijk up to date gehouden; • De eigen communicatiematerialen waar mogelijk vereenvoudigen; • Activiteiten organiseren om het onderwerp bespreekbaar te maken en het lezen en schrijven te bevorderen; • Een bijdrage leveren aan het netwerk door middel van kennisdeling, inspiratie en onderzoek; • Gemeenten verbinden het thema laaggeletterdheid integraal aan het sociale domein en maken een meerjarenplan voor de inzet van educatie- en participatiebudgetten; • De aanpak van laaggeletterdheid bespreekbaar maken binnen de gemeentelijke diensten en bij werkgevers(organisatie); • Aansluiten bij de uitvoering van de Wet Taaleis; • Medewerkers van de betrokken partijen volgen de training Herkennen en Doorverwijzen (potentiële verwijzers en medewerkers die contacten hebben met burgers, klanten en cliënten); • Medewerkers van de betrokken partijen volgen de train-de-trainer cursus. <p>In het taalakkoord zijn voor iedere samenwerkingspartner afspraken en acties opgesteld t.a.v. inzet en aanpak. Hiervoor hebben alle bondgenoten op alle punten en ten aanzien van hun rol een ambitiedocument opgesteld om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden.</p>

Arbeidsmarktregio:	Holland Rijnland
<p>Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen)</p> <p>En is er een Taalpunt?</p>	<p>De Taalhuizen in de regio Holland-Rijnland zijn gehuisvest in vijf bibliotheken.</p> <p>Er zijn instrumenten ontwikkeld voor werving van de NT1-groep: banners, flyers en posters van taalambassadeurs.</p> <p>Met het taalakkoord is ervoor gezorgd dat het onderwerp laaggeletterdheid in de coalitieakkoorden van veel gemeenten is opgenomen.</p> <p>Volgens de strategisch adviseur verloopt het betrekken van scholen vooralsnog moeizaam.</p> <p>Er vindt 3 à 4 keer per jaar een bondgenotenontbijt plaats. Daarnaast een activiteit waarbij 2 partners samen iets nieuws moeten denken. Zo heeft bijvoorbeeld JES Rijnland samen met de bibliotheek contact gelegd met de Voedselbank, om daar regelmatig een spreekuur te hebben.</p> <p>Met ondersteuning van de projectleider en taalregisseur van de Stichting Lezen en Schrijven worden tevens met de verschillende partners activiteiten ondernomen als, aanpak laaggeletterdheid bij de schuldhulpverlening en andere dienstverlening waar laaggeletterden te vinden zijn.</p>
<p>In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?</p>	<p>Het taalakkoord richt zich op de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gezin; • Gezondheid; • Gemeente; • Onderwijs; • Bedrijven.
<p>In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?</p>	<p>Er zijn in 2018 trajecten voor laagtaalvaardige ouders gestart. De doelstelling is om 128 trajecten tot medio 2019. De Taalhuizen hebben tevens activiteiten om met ouders voor te lezen aan hun kinderen.</p> <p>JES Rijnland heeft daarnaast ook voorleesactiviteiten bij ouders thuis.</p>
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten: Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Zoeterwoude: financieren educatietrajecten, integrale visie aanpak laaggeletterden in beleid ontwikkelen; • Samenwerkingsverband Holland Rijnland: aanjager realisatie en borging van afspraken in het convenant en het uitvoeringsplan, ondersteuning visieontwikkeling en aanvragen subsidies; • Bibliotheken: Zuid-Kennemerland, Bollenstreek, Rijn en Venen, Katwijk, BplusC (Leiden en Leiderdorp), Voorschoten en Wassenaar: bieden fysiek taalhuis en

Arbeidsmarktregio:	Holland Rijnland
	<p>coördinator van taalnetwerk in de subregio's, Leesbevordering;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stichting Lezen & Schrijven: ondersteuning bieden met lesmateriaal, Taalmeter, tools, communicatie- en promotiemateriaal; • Leene Communicatie Academie: ondersteuning bij vereenvoudigen communicatie; • JES Rijnland: uitvoering project VoorleesExpress; • Onderwijsinstellingen: NL-training, Sagenn, IVIO, MBO Rijnland; • Welzijnsinstellingen: Stichting Radius, Participe, MEE ZHN, Libertas Leiden, Welzijnswartier; • Werkbedrijven en -voorzieningen: UWV Werkbedrijf, Sociaal Werkbedrijf Alphen aan den Rijn, DZB Leiden, Maregroep; • Overige partners: GGD Hollands Midden, Gerechtsdeurwaarderskantoor Buik en van der Horst.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>We zijn in 2004 van start gegaan met de provincie, aldus de strategisch adviseur. Er was een aanvullende stimuleringssubsidie voor 5 jaar. Daarnaast kon men ook met de educatiemiddelen een projectorganisatie organiseren tussen de gemeenten en destijds ROC's. Dit resulteerde in een verdubbeling van de instroom van NT1-ers.</p> <p>Toen, vanwege wijzigingen in de bestedingsmogelijkheden in de wetgeving rond de educatiemiddelen, de financiering stopgezet werd, was de instroom van NT1'ers binnen 2 jaar gehalveerd.</p> <p>In 2012/2013 was het eerste verkenningsoverleg met Stichting Lezen & Schrijven; zij waren aan slag met pilots om bondgenootschappen op te richten, aldus de strategisch adviseur. Toen werd het eerste convenant afgesloten.</p> <p>De twee convenanten niet in het kader van Tel mee met Taal afgesloten, maar zijn eigen initiatief geweest van de projectgroep van gemeenten en ROC's en de stichting Lezen en Schrijven.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Met Tel mee met Taal is het mogelijk geworden om een aantal afspraken in het convenant te realiseren: cursussen Herkennen en Doorverwijzen (inclusief train de trainer), Wervingsmateriaal voor de regio te ontwikkelen, taalvrijwilligers volgens Taal voor het Leven te trainen, trajecten voor laagtaalvaardige ouders uit te voeren en een projectorganisatie op te zetten voor het voorkomen van laaggeletterd in samenwerking met de VVE-activiteiten van de gemeenten. In het aanbod van de taalhuizen wordt ook veelvuldig gebruik gemaakt van de materialen van Taal voor het Leven.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De gemeenten financieren het Taalhuis met de middelen voor educatie en - waar mogelijk - met subsidies voor de reguliere bibliotheektaken.</p> <p>Daarnaast worden de educatiemiddelen ook ingezet voor het formele aanbod bij 3 taalscholen in de regio.</p> <p>Er zijn drie stimuleringsbijdragen Tel mee met Taal aangevraagd. De laatste aanvraag – ten behoeve van onderzoek naar instrumenten die ingezet kunnen worden bij kinderen, en een ondersteuningsproject financieren voor MBO-leerlingen met een achterstand - is afgewezen, omdat het subsidieplafond was bereikt voor de periode van aanvragen.</p> <p>In 2019 zal deze aanvraag opnieuw ingediend worden.</p>

<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wervingscampagne voor NT1'ers; • workshops herkennen en doorverwijzen en train-de-trainers; • Training van taalvrijwilligers; • 128 (taal)trajecten voor laagtaalvaardige ouders.
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn 300 vrijwilligers bereikt; • 150 medewerkers van partners hebben de cursus herkennen en doorverwijzen gevolgd; • Er worden jaarlijks gemiddeld 1.500 mensen bereikt vanaf 2017. Zoals ook landelijk het probleem is, zijn de NT1-er nog moeilijk te bereiken. Inmiddels zijn er sinds 2017 50 NT1-ers bereikt. <p>Met het taalakkoord is ervoor gezorgd dat het onderwerp laaggeletterdheid in de coalitieakkoorden van gemeenten is opgenomen. Daardoor is er ook meer bestuurlijke interesse ontstaan en staat het onderwerp op de regionale agenda, aldus de strategisch adviseur. Zonder het taalakkoord zou dit minder (goed) zijn gelukt.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kennisdeling leidt tot inspiratie; • Samenwerking met meerdere partners; • Aanwezigheid van een aanjager; • Ondersteuning van de stichting Lezen en Schrijven; • Aanwezigheid van communicatiebureau in taalakkoord die adviseert; • Voor alle afspraken is er een partner die een trekkersrol heeft (verantwoordelijkheid nemen); • Diversiteit aan partners.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de strategisch adviseur zijn PO en VO te weinig of niet vertegenwoordigd in het taalakkoord.

12 Veluwezoom telt mee met taal

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Midden-Gelderland
Taalakkoord gesloten op:	22 januari 2017
Activiteiten gestart in:	Begin 2016
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	<ul style="list-style-type: none"> Burgers met (grote) afstand tot de arbeidsmarkt (met bijstand/overige uitkering); Niet of moeilijk leerbare burgers; Burgers met onvoldoende basisvaardigheden om goed te participeren in de maatschappij (zowel binnen als buiten het arbeidsproces; incl. ouderen); Allochtonen en nieuwkomers die laaggeletterd zijn in het Nederlands; Kinderen met laagtaalvaardige ouders en/of met een taalachterstand.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Een duurzame regionale infrastructuur met als doel het opsporen, toe leiden en begeleiden van laaggeletterden naar taaltrajecten.</p> <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> Signaleren/vinden van meer laaggeletterden; Ondersteunen van lokale partners om te screenen met behulp van de Taalmeter; Zorgen voor goede informatie en doorverwijsstructuur (sluitende aanpak en doorgeleiden naar passend formeel of non-formeel aanbod); Organiseren van een groter en meer divers aanbod m.b.t. aanpak laaggeletterdheid; Werken aan bewustwording en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid; Regelen van een passende monitoringsmethodiek die het aantal taalvragen en doorverwijzingen bijhoudt; Betrekken van meer professionals; Werven, trainen en opleiden van (taal)vrijwilligers; Verhogen van het aantal inwoners dat participeert in een taal-, reken- of educatietraject.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Het Taalhuis Veluwezoom heeft Taalpunten bij twee vestigingen: Bibliotheek Oosterbeek en Bibliotheek Dieren. Er is een Taalhuiscoördinator (formeel in dienst van bibliotheek) aangesteld om de verbinding tussen de kernpartners en de alliantiepartners te organiseren, hen te ondersteunen bij het vinden van laaggeletterden met als doel het aantal matches tussen laaggeletterden en taaltrajecten te verhogen.</p>

Arbeidsmarktregio:	Midden-Gelderland
	<p>Er is bekendheid gegeven aan het centrale nummer en het mailadres van het Taalhuis, bijv. door te adverteren in een krant. Ook is de Taalhuiscoördinator op veel plekken langsgegaan om zich voor te stellen. Dit om het taalnetwerk op te bouwen. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek was het een lange aanloop. Verder zijn gedurende het proces professionals en vrijwilligers geworven om zich te binden aan het Taalhuis.</p> <p>Per jaar worden extra non-formele educatietrajecten georganiseerd om aan de vraag te voldoen, waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 20 nieuwe trajecten Taalklas op de computer in Renkum, Rheden en Rozendaal; • 32 nieuwe trajecten Digisterker in Renkum, Rheden en Rozendaal; • 30 nieuwe trajecten Conversatie NT2 in Renkum; • 10 nieuwe trajecten Lezen en Schrijven NT1 in Renkum; • 30 nieuwe trajecten Conversatie NT2 in Rheden en Rozendaal. <p>Ook de VoorleesExpress wordt uitgevoerd als onderdeel van het Taalhuis. Seizoen 1 begon in januari 2018; seizoen 2 na de zomer van 2018; en seizoen 3 begint in januari 2019. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is het concept van de VoorleesExpress in de loop der tijd helderder geworden, en zijn er steeds meer doorverwijzingen.</p> <p>In een nieuw project wordt voortgeborduurd op de VoorleesExpress; hierbij is het de bedoeling dat cursisten, nadat ze de VoorleesExpress hebben gevolgd, verder gaan met (samen) lezen via apps op een tablet.</p> <p>Ook is er een project gestart gericht op het beter bereiken van NT1'ers via vrijwilligers- en welzijnsinstellingen, waarbij vanuit het Taalhuis een brug kan worden geslagen naar deze organisaties, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is het lastig gebleken om bij de gemeentelijke diensten binnen te komen (om de Taalmeter te implementeren).</p>
<p>In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?</p>	<p>De aanpak van laaggeletterdheid binnen het Taalhuis is gericht op het versterken van de eigen kracht en versterken van zelfredzaamheid van burgers (dit heeft betrekking op het sociaal domein, incl. werk en zorg).</p>

Arbeidsmarktregio:	Midden-Gelderland
	<p>Het project VoorleesExpress biedt ouders de gelegenheid om ondersteuning te krijgen bij het verrijken van de taalomgeving binnen het gezin.</p>
<p>In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?</p>	<p>Verbindingen worden gelegd via o.a. de VoorleesExpress en inzet van de BoekStartcoach in consultatiebureaus. Ook wordt in de bibliotheken meer ingezet op een integrale gezinsaanpak, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p>
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotheek Veluwezoom: projectleider; ondersteunt activiteiten van het Taalhuis vanuit de bibliotheek; legt verbindingen tussen lopende projecten zowel intern als extern; • Gemeenten Renkum, Rheden, Rozendaal: stellen (naast de financiering vanuit WEB) aanvullende financiële middelen ter beschikking (indien nodig); • ROC Rijn IJssel: aanbieder van professionele cursussen en inburgeringstrajecten; verzorgt de toetsing voor de Taaleis; • Welzijnsorganisaties (Huis van Renkum en Radar Uitvoering Oost): werven vrijwilligers en verwijzen hen door naar activiteiten binnen het Taalhuisnetwerk; uitvoeren en ondersteunen non-formeel aanbod; • VluchtelingenWerk Oost Nederland: verzorgt inburgeringscursussen en individuele taaltrajecten voor nieuwkomers; • Stichting Lezen & Schrijven: faciliteert en adviseert over gebruik van lesmateriaal; verzorgt een deel van de voorlichtingsbijeenkomsten vanuit het Taalhuis Veluwezoom.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Taal voor het Leven (als onderdeel van het programma Tel mee met Taal) heeft geleid tot het initiëren van het Taalhuis Veluwezoom. Hierbij hadden de Bibliotheek Veluwezoom en Stichting Lezen & Schrijven de projectleidersrol.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek heeft Tel mee met Taal geholpen in het proces, in de zin dat het voor Bibliotheek Veluwezoom gemakkelijker werd om laaggeletterdheid op de agenda te krijgen bij de gemeenten en bespreekbaar te maken.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>In de vormgeving van het Taalhuis Veluwezoom zijn de landelijke lijnen gevolgd vanuit Taal voor het Leven.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Voor de activiteiten onder het Taalhuis zijn er verschillende financieringsbronnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eigen bijdragen van partners; • Middelen van gemeenten (vanuit beleid participatie/ sociaal domein), incl. innovatiefondsen; • VVE-budgetten, OAB-gelden, WEB-gelden. <p>Op basis van het bestuderen van de deelprogramma's en de mogelijkheden voor financiering, is voor het project De VoorleesExpress (en later voor de follow-up, digitale ondersteuning van cursisten) een "apart" regionaal taalakkoord gesloten en is hiermee een beroep gedaan op de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal, omdat volledige lokale subsidiëring niet mogelijk bleek, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. De aanvraag vond begin april 2017 plaats; begin juli 2017 is het goedgekeurd.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>De stimuleringsbijdrage wordt ingezet voor het project De VoorleesExpress.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek zijn er in 2018 meer mensen bereikt dan voorheen: 1 NT1'er, 117 NT2'ers en 71 inburgeraars. Mensen weten het Taalhuis beter te vinden. Ook zijn er fors meer vrijwilligers voor het Taalhuis: eind 2018 gaat het om 44 vrijwilligers.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dat gemeenten de regierol pakken is ontzettend belangrijk, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. Of dit lukt, hangt van de ambtenaar af; • Door landelijke bekendheid en doordat de provincie actief is, komt het thema laaggeletterdheid uiteindelijk wel op de agenda bij gemeenten. Ook lokaal zijn er allerlei bijeenkomsten, waardoor veel mensen weten dat het Taalhuis er is; • Als je eraan trekt: het thema komt wel op de agenda. Komt ook door landelijke bekendheid en doordat provincie actief

	<p>is. Lokaal weet iedereen dat het Taalhuis er is, we organiseren bijeenkomsten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • De nieuwe coördinator van de VoorleesExpress is ook betrokken bij de VoorleesExpress in gemeente Arnhem (die geen deel uitmaakt van dit taalakkoord). Volgens de contactpersoon van de bibliotheek heeft dit meerwaarde, omdat er zo dingen kunnen worden gecombineerd.
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Als er binnen gemeenten sprake is van (veel) drukte of wisselingen van ambtenaren, dan belemmert dit de uitvoering van de afspraken. Dit geldt ook voor professionals bij betrokken organisaties; bij drukte lukt het niet altijd om prioriteit te geven aan laaggeletterdheid; • Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is het lastig gebleken om bij de gemeentelijke diensten binnen te komen (om de Taalmeter te implementeren). Dit zou te maken kunnen hebben met de vaste protocollen en werkprocessen die actief moeten worden veranderd; • Het beeld dat gemeenten de regierol moeten hebben binnen het taalakkoord, botst met de realiteit dat de bibliotheek de verantwoordelijkheden op zich neemt. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek zouden alle partners zich even verantwoordelijk moeten voelen. In licht van bovenstaande ziet de contactpersoon van de bibliotheek een relatie tussen gemeenten en bibliotheek voor zich als een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie; • De Taalhuiscoördinator is aangesteld voor 12 uur per week. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is dit te weinig; 16 uur per week zou beter zijn.

13 Taalakkoord Gouda

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Midden-Holland
Taalakkoord gesloten op:	6 juli 2017
Activiteiten gestart in:	1 december 2016 (conferentie met alle betrokken partijen rondom laaggeletterdheid georganiseerd)
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Volwassen laaggeletterden (breed).
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Met het taalakkoord wordt nagestreefd om bij minimaal 500 laaggeletterden per jaar, die nu nog niet worden bereikt, het taalniveau meetbaar sterk te verbeteren en meteen in te zetten op preventie, waardoor het taalniveau van de geholpen personen niet meer afneemt.</p> <p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het realiseren van een integrale aanpak en verbinding tussen taalaanbieders en andere spelers in het sociale domein; • Het opzetten van Taalhuis Gouda en een taalnetwerk van betrokken partners; • Het signaleren van laaggeletterdheid bij andere vormen van ondersteuning; • Het bespreekbaar maken, enthousiasmeren en doorverwijzen van laaggeletterde inwoners.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Het Taalhuis Gouda is op 1 september 2017 officieel opengegaan. De Taalhuiscoördinator (in dienst van de bibliotheek) is voor 20 uur per week in dienst. Verder zijn er nog twee Taalpunten in de wijk. De bibliotheek heeft een breder aanbod met cursussen Klik & Tik, DigiSterker, ZoekWerk en Leefkringen. De spreekuren bij het Taalhuis worden gedraaid door vrijwilligers. Twee vrijwilligers (die zelf ook ondersteuning bieden) zijn bovendien op eigen initiatief bezig met het oprichten van een taalcafé.</p> <p>Bij veel organisaties zijn workshops en presentaties gegeven over aanpak laaggeletterdheid. Vanuit het sociale domein vindt er grote inzet plaats (signaleren en doorverwijzen van laaggeletterden), aldus de contactpersoon van de bibliotheek. De Taalhuiscoördinator heeft regelmatig contact met professionals die bijv. vragen hebben over cliënten.</p> <p>Verder wordt er gewerkt aan uitbreiding van het taalakkoord.</p> <p>Op basisscholen worden ook taallessen gegeven aan ouders. Voor de zomervakantie is er een taalzomerprogramma gemaakt, met vier weken lang twee activiteiten per week. Dit om mensen leuke dingen aan te bieden en te binden met de bibliotheek, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p>

Arbeidsmarktregio:	Midden-Holland
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<p>Er wordt gewerkt aan een integrale benadering met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werk; • Bestrijden van armoede en schulden; • Sociale inclusie (participatie); • Zorg en welzijn.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>De samenwerking tussen scholen, kinderopvang en ouders wordt vergroot om taalachterstanden in gezinsverband aan te pakken. Ook bijv. met Leefkringen dat vanuit de bibliotheek wordt aangeboden.</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Gouda; • Bibliotheek Gouda, ProBiblio; • Taalaanbieders: Stichting Lezen & Schrijven, Totaal Onderwijs, Acceptus, IVIO-opleidingen, L.E.S., Prago, SVS-Inburgering; • Gemeentelijke (zorg)voorzieningen: Sociaal Team Gouda, Steunpunt OOG, Kwadraad; • Scholen: Brede School Gouda, Westerschool, Carmelcollege; • Werkvoorzieningen: UWV, Promen; • Vrijwilligersorganisaties en welzijnsinstellingen: Humanitas, Stichting Taalontmoeting, Wijkteam Korte Akkeren, Kerk en Vluchteling, Rotary Club, Stichting Christelijke Hulpverlening 't Swanenburghshofje; • Overige partners: Leene Communicatie, VluchtelingenWerk. <p>Minimaal 2 keer per jaar vindt er een evaluatiemoment plaats met alle partners. De gemeente zorgt ervoor dat het taalakkoord geëvalueerd wordt en dat deelnemers actief blijven. De Taalhuiscoördinator heeft elke 6 weken een afspraak met de betreffende contactpersoon van de gemeente.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Aanleiding was het contact dat is ontstaan het Stichting Lezen & Schrijven, en het onderzoek dat was uitgevoerd naar laaggeletterdheid in Nederland. Als bibliotheek zou je wel een steentje moeten bijdragen aan de aanpak van laaggeletterdheid, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>De vrijwilligersorganisaties die taallessen aanbieden (incl. Humanitas), gebruiken hiervoor (mede) de materialen van Stichting Lezen & Schrijven.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De activiteiten van het Taalhuis worden deels door de gemeente gefinancierd, en deels door de bibliotheek.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Het is gelukt om een taalnetwerk op te bouwen en een integrale aanpak op te zetten m.b.t. laaggeletterdheid. Hiervoor is het volgens de contactpersoon van de bibliotheek niet per se nodig om een taalakkoord te ondertekenen.</p> <p>Sinds de opening van het Taalhuis (september 2017 tot eind 2018) zijn er bijna 400 mensen bij het spreekuur langsgesproken.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dat het taalnetwerk zo snel is opgebouwd, heeft mede te maken met publiciteit. Naar organisaties toe gaan om ze een wake-up call te geven over laaggeletterdheid, is volgens de contactpersoon van de bibliotheek belangrijk; • Volgens de contactpersoon van de bibliotheek heeft het taalakkoord geholpen om ook het bestaande taalaanbod – incl. informeel aanbod vanuit vrijwilligersorganisaties zoals Humanitas – in kaart te brengen en hier goed bij aan te sluiten.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De afspraken in het taalakkoord zijn op directeureniveau gemaakt en ondertekend, maar het moet uiteindelijk (ook) op uitvoerend niveau leven. Er is daarom nog weinig aandacht geweest voor samenwerking met organisaties op hoger niveau; dat de organisaties zelf actief stappen ondernemen (en ook bijv. actieve deelname aan overleggen); • Professionals van betrokken organisaties hebben weinig of geen tijd om dingen te doen m.b.t. aanpak laaggeletterdheid. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek ligt dit op hogerhand van organisatie. Het wordt een probleem als professionals niet de uren krijgen om deze dingen te doen; • Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is meer tijd en geld altijd wenselijk. Doordat veel laaggeletterden en organisaties het Taalhuis benaderden, heeft de bibliotheek in overlevingsmodus gezeten.

14 Taalakkoord Leudal-Maasgouw-Nederweert-Weert

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Midden-Limburg
Taalakkoord gesloten op:	13 december 2016
Activiteiten gestart in:	September 2015 (startbijeenkomst)
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Jongeren zonder startkwalificatie, mensen die bijv. een bijstandsuitkering hebben of in de schuldhulpverlening zitten, werkzoekenden, werkenden, laagopgeleide ouders, mensen met een verstandelijke beperking, mensen die Nederlands als tweede taal hebben, senioren.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>1.200 mensen worden doorverwezen naar het formele en non-formele aanbod.</p> <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In kaart brengen van het bestaande aanbod; • Inzetten van verschillende communicatiemiddelen om aandacht te vestigen op de noodzaak van de aanpak van laaggeletterdheid; • Organiseren van bijeenkomsten voor bedrijven en instellingen waarbij de aanpak van laaggeletterdheid op de agenda staat; • Creëren en onderhouden van een taalnetwerk van en voor organisaties die zich bezighouden met de aanpak van laaggeletterdheid; • Opzetten van Taalhuizen; • Werven en opleiden van nieuwe taalvrijwilligers.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>In alle 4 gemeenten zijn Taalhuizen/taalcafés opgericht. Er zijn een hoop vrijwilligers opgeleid en er zijn 2 gekwalificeerde NT2-docenten in dienst, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p> <p>Het aanbod (vanuit de bibliotheken) is verbreed. De taalactiviteiten sluiten aan bij al bestaande activiteiten (bijv. Klik & Tik, DigiSterker, BoekStart en taalcoaching op maat).</p> <p>Ook is er taalcoaching voor jonge gezinnen en zal er worden samengewerkt met basisscholen om ouder-en-kind bijeenkomsten te organiseren.</p> <p>Er zijn bijeenkomsten gehouden bij allerlei (gemeentelijke) diensten en organisaties die een rol kunnen spelen in het signaleren van laaggeletterdheid en in het doorverwijzen van laaggeletterden naar taalaanbod.</p>

Arbeidsmarktregio:	Midden-Limburg
	<p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is het lastig gebleken om bedrijven en instellingen te bewegen. De indruk over bedrijven is dat ze "ja" zeggen (belangrijk om laaggeletterdheid aan te pakken), maar vervolgens is er te weinig geld, of zijn er te weinig laaggeletterde werknemers om als bedrijf iets te doen. En bedrijven die wél iets wilden doen om laaggeletterdheid op de werkvloer aan te pakken, werken soms liever samen met commerciële aanbieders. Blijkbaar is het idee dat zij betere kwaliteit leveren dan vanuit de overheid.</p>
<p>In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?</p>	<p>De taalactiviteiten zijn gericht op al deze domeinen.</p>
<p>In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?</p>	<p>Via de activiteiten voor jonge gezinnen.</p>
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stichting Lezen & Schrijven: coördineert de samenwerking in het grotere verband; • Bibliocenter: onderhoudt de fysieke taalhuizen en levert de faciliteiten voor taallessen; coördineert de samenwerking op de werkvloer; • Gemeenten Leudal, Maasgouw, Nederweert, Weert: gebruiken de Taalmeter, herkennen laaggeletterden en verwijzen ze door; • ROC Gilde Opleidingen: aanbieder formele en non-formele educatie; • Welzijnsinstellingen: Synthese, Punt Welzijn, Vorkmeer: werven vrijwilligers, herkennen laaggeletterden en verwijzen ze door; • Vrijwilligersorganisaties: Servicepunt Vrijwilligers Maasgouw en KlikLeudal: werven vrijwilligers, herkennen laaggeletterden en verwijzen ze door; • Werk.Kom: herkennen laaggeletterden en verwijzen ze door.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven heeft Tel mee met Taal het proces vergemakkelijkt. Zo heeft het programma bijgedragen aan het sneller bijeenbrengen van partijen.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven heeft Bibliocenter hier een belangrijke rol in gespeeld; bovendien was er in de gemeenten al bewustzijn aanwezig van het probleem, met als gevolg welwillendheid t.a.v. samenwerking.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Tel mee met Taal heeft diverse handvatten geboden, bijv. als het gaat om het opleiden van taalvrijwilligers of het gebruik maken van lesmateriaal. Zo ontstaat er een betere infrastructuur en kun je goede afspraken maken, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Begin januari 2017 is er een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd (eind april 2017 toegekend). In 2018 is er een tweede aanvraag gedaan. Deze is afgewezen omdat de maximale grens bereikt was.</p> <p>Er wordt geprobeerd om zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande activiteitenpakketten en bijbehorende (gesloten) beurzen. Het taalakkoord voor de ouder-en-kind bijeenkomsten wordt ook gebruikt als onderlegger voor (aanspraak op) WEB-middelen. Waar nodig zijn gemeenten bereid om (indien mogelijk) extra financiële middelen ter beschikking te stellen. Een voorbeeld hiervan is het project taalcoaching voor jonge gezinnen. Door de Rijksbezuinigingen van de afgelopen jaren is de ruimte echter beperkt, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>De stimuleringsbijdrage wordt specifiek ingezet voor activiteiten die gericht zijn op gezinnen met jonge kinderen.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>In 2017 hebben 217 mensen een taaltraject gevolgd (via de Taalhuizen). Hiermee zal het beoogde aantal (1.200 mensen) waarschijnlijk niet worden bereikt. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek heeft dit ermee te maken dat momenteel voornamelijk NT2'ers worden bereikt, en (zeer) weinig NT1'ers. Bij deze groep kan sprake zijn van schaamte, angst voor "schoolbanken", en een sterk copingsgedrag ("zien de noodzaak er niet van in"). Hoewel de trainingen aan de organisaties op prijs werden gesteld, blijft de vraag: hoe krijg je iemand die laaggeletterd is, zo ver dat hij/zij er iets aan gaat doen. Daarnaast heeft de acquisitie van laaggeletterden voor cursussen nog teveel een negatieve focus. Bijvoorbeeld: "u wilt toch ook kunnen voorlezen aan uw kleinkinderen", of "hedenavond thema-avond voor laaggeletterden".</p>

	Volgens de contactpersoon van de bibliotheek vormt het taalakkoord een vliegwiel; zonder taalakkoord zou het veel lastiger zijn geweest om de partijen bij elkaar te brengen.
Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de contactpersoon van de bibliotheek helpt het als (de activiteiten die horen bij) het taalakkoord vanuit de gemeenten worden aangejaagd, en helpt het als de neuzen van de verschillende partners dezelfde kant op staan.
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal bereikte NT1'ers is (blijft) zeer laag. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek heeft de acquisitie van laaggeletterden voor cursussen nog teveel een negatieve focus. Bijvoorbeeld: "u wilt toch ook kunnen voorlezen aan uw kleinkinderen", of "hedenavond thema-avond voor laaggeletterden"; • Er zijn (over het algemeen) veel externe partijen die het taalakkoord niet hebben ondertekend en die ook het probleem van laaggeletterdheid niet inzien (bijv. Rabobank), aldus de contactpersoon van de bibliotheek; • Werkgevers zien niet altijd de noodzaak voor taallessen van hun werknemers (dat er sprake is van laaggeletterdheid). Dit kan gelden bij bedrijven, maar ook bij zorg- en welzijnsinstellingen, aldus de contactpersoon van de bibliotheek; • Hoewel het volgens de contactpersoon van de bibliotheek van belang is dat het gratis taalaanbod (vanuit de Taalhuizen) blijft bestaan, wordt er nog weleens (vanuit bedrijven) gedacht dat dit per se een slechte kwaliteit betekent.

15 Taalakkoord Roermond, Roerdalen en Echt-Susteren

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Midden-Limburg
Taalakkoord gesloten op:	3 november 2017
Activiteiten gestart in:	Begin 2017
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Laaggeletterde werkzoekenden die in het kader van de Participatiewet en de Wet Taaleis het taalniveau 1F dienen te behalen; • Laaggeletterde ouders/verzorgers van jonge kinderen; • Laaggeletterden in de schuldhulpverlening; • Laaggeletterde ouderen die zelfstandig wonen.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks 600 mensen bereiken die actief aan de slag gaan met het verbeteren van hun basisvaardigheden; • Kennisuitwisseling over het taalaanbod en daar afstemming in zoeken; • Taalvragers naar andere organisaties doorverwijzen, mocht men niet zelf het passende aanbod hebben; • Gezamenlijke bewustwordingscampagne om laaggeletterdheid tot een normaal gespreksonderwerp te maken; • De leesvaardigheid van cursisten bevorderen. <p>In het taalakkoord zijn voor iedere samenwerkingspartner afspraken en acties opgesteld t.a.v. inzet en aanpak.</p>
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>In de bibliotheek in Roermond is het DigiTaalhuis opgericht. Er is twee keer per week een taalcafé en een spreekuur. Daarnaast allerlei cursussen die eronder vallen, zoals Klik en Tik en 'Werken met de digitale overheid'.</p> <p>Op verschillende plekken worden, in samenwerking met welzijnsinstellingen, trainingen gegeven over het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek heeft het taalakkoord (inmiddels) een sterke positie binnen de gemeenten Roermond en Roerdalen.</p> <p>Ook bij het maatschappelijk werk is er een wegwijzerloket en een spreekuur. Op dit moment wordt er verder gewerkt aan het ontwikkelen van filmpje voor in de wachtruimte bij huisartsen, tandartsen etc. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek kan op dit gebied (zorg- en welzijnsinstellingen) nog veel meer gebeuren in de aanpak van laaggeletterdheid.</p>

Arbeidsmarktregio:	Midden-Limburg
	Volgens de contactpersoon van de bibliotheek wordt er vooral daar gewerkt waar energie zit en waar mensen enthousiast zijn.
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<p>Het taalakkoord richt zich op verschillende doelgroepen – en werkt samen met bijbehorende/betrokken partners - waarbij de volgende domeinen aan bod komen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werk: werkzoekenden en werkenden; • Gezin: ouders; • Onderwijs: taallessen bij formele en non-formele taalaanbieders; • Zorg: samenwerking met alle(rlei) partijen in het sociale domein.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek wordt geprobeerd om het aanbod voor kinderen (beter) af te stemmen op het aanbod voor ouders. De welzijnsorganisaties gingen aan de slag met Taal voor Thuis. Een aantal leesconsulenten vanuit de bibliotheek merkten dit op, wisten van dit programma af, en gingen kijken hoe ze dBOS hierop konden aansluiten. Zodat het aanbod voor de kinderen beter aansluit bij wat de welzijnsorganisaties voor de ouders bieden.</p> <p>Verder worden er vanuit de bibliotheek BoekStartcoaches ingezet op consultatiebureaus en kinderdagverblijven. Zij kunnen ouders ertoe bewegen om aan taal te werken.</p> <p>Daarnaast werken op nagenoeg alle basisscholen in het werkgebied leesconsulenten van de bibliotheek; zij zorgen voor het vergroten van leesplezier. Op die manier wordt ook gewerkt aan het voorkomen van laaggeletterdheid. Sinds een aantal maanden werkt er ook een leesconsulent in het voortgezet onderwijs.</p> <p>Ouders worden altijd zoveel mogelijk betrokken bij activiteiten en informatiebijeenkomsten.</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotheken: Bibliorura, De Domijnen; • Gemeenten: Roermond, Roerdalen en Echt-Susteren; • Stichting Lezen & Schrijven; • Stichting ABC afdeling Limburg; • Scholen en onderwijsinstellingen: NT2 Mundium College, Midden-Limburgse Volksuniversiteit; • Taalaanbieders: Gilde Educatie, Totaal Onderwijs, Academia Talen; • Participatiebedrijf: Westrom; • Vrijwilligersorganisaties: Humanitas, Service Gilde e.o.; • Welzijnorganisaties: Wel.kom, Menswel; • Overige partners: Maximina, FAM! Netwerk, VluchtelingenWerk Roermond. <p>Er wordt 2 à 3 keer per jaar een netwerkbijeenkomst gehouden voor de partners binnen het taalakkoord.</p>

Arbeidsmarktregio:	Midden-Limburg
	Elke 2 maanden komt een klankbordgroep bij elkaar om plannen te maken voor netwerkbijeenkomsten en andere gerichte acties.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is Tel mee met Taal de aanzet geweest voor gemeenten om intensiever aan de slag te gaan en het DigiTaalhuis op te richten. Dit was de aanleiding om de samenwerking op het gebied van laaggeletterdheid meer officieel te maken; ook om de verbinding tussen de verschillende partijen te verstevigen.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Veel activiteiten komen van de bibliotheken zelf (DigiSterker, Klik & Tik). De welzijnsinstellingen werken met het materiaal van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>BoekStartcoaches die ouderbijeenkomsten organiseren; vroeger waren het alleen welzijnsorganisaties. Die Boekstartcoaches zijn gouden stap: werken breder, en kunnen mensen ertoe bewegen om aan de slag te gaan.</p> <p>Vanuit de bibliotheek worden nu ook BoekStartcoaches ingezet op consultatiebureaus en kinderdagverblijven; aanvullend op de activiteiten vanuit de welzijnsorganisaties (Taal voor Thuis). De contactpersoon van de bibliotheek is erg positief over de BoekStartcoaches; zij kunnen ouders ertoe bewegen om aan taal te werken.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De activiteiten worden betaald vanuit de middelen van gemeenten en de bibliotheek. Er zijn ook subsidies aangevraagd bij de provincie Limburg, en ook de welzijnsinstellingen hebben subsidies ontvangen voor hun activiteiten. Andere instellingen kunnen activiteiten financieren met WEB-gelden.</p> <p>Er is geen stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd. De functie van coördinator wordt reeds gefinancierd vanuit de gemeente, en er konden al subsidies bij de provincie worden aangevraagd (daar was het bedrag overigens ook hoger).</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is er een stijgende lijn te zien in het aantal bezoekers bij de spreekuren en taalcafés en in het aantal cursisten. Bij de cursisten die gestart zijn, is er groei te zien in hun (taal)vaardigheden. Wel blijft het lastig om de NT1-groep te bereiken. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek moeten op veel meer plekken mensen worden geïnformeerd en moet er vertrouwen worden gewekt, bijv. via taalambassadeurs. Dit heeft wel tijd nodig.</p> <p>Het taalakkoord is een goed uitgangspunt om aan laaggeletterdheid te werken, maar het gaat er vooral om dat mensen aan het werk blijven; dus continu de punten updaten, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p>

<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<p>Het taalakkoord helpt om meer verbinding te krijgen tussen samenwerkingspartners, waardoor beter kan worden aangesloten op de activiteiten die er al zijn (in tegenstelling tot nieuwe activiteiten). Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is dit een groot pluspunt. Zo proberen de leesconsulenten vanuit de bibliotheek om het aanbod voor kinderen (dBOS) beter af te stemmen op het aanbod voor ouders (Taal voor Thuis) dat vanuit welzijnsorganisaties wordt aangeboden. En ook de Boekstartcoaches sluiten met hun werk zoveel mogelijk aan op de lijn van het consultatiebureau, welzijnsorganisaties en de kinderopvang.</p>
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<p>Voor de uitvoering ben je (ook) afhankelijk van personen binnen organisaties. Personeelwisselingen kunnen een belemmering vormen; je moet dan immers opnieuw beginnen aan de relatie, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p>

16 Taalakkoord Noord-Holland Noord

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Noord-Holland Noord
Taalakkoord gesloten op:	5 september 2016
Activiteiten gestart in:	Vanaf augustus 2015 werd naar een taalakkoord toegewerkt. Daarvóór waren er in de regio's West-Friesland en Alkmaar al bondgenootschappen tot stand gebracht.
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Het taalakkoord richt zich op volwassenen.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opzetten van Taalhuizen en uitbreiden met Taalpunten; • Volgen van de training herkennen en doorverwijzen (medewerkers van gemeenten, bibliotheken, UWV, sociaal wijkteam, sociale dienst etc.); • Opleiden van taalvrijwilligers; • Vereenvoudigen van de eigen communicatiematerialen; • Organiseren van activiteiten om het onderwerp bespreekbaar te maken en het lezen en schrijven te bevorderen; • Leveren van bijdragen aan het netwerk van het bondgenootschap door middel van kennisdeling, inspiratie, facilitering en onderzoek. <p>In het taalakkoord zijn voor iedere samenwerkingspartner afspraken en acties opgesteld t.a.v. inzet en aanpak.</p>
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er zijn 9 Taalhuizen opgericht; de intentie is om nog 2 nieuwe Taalhuizen te openen. Verder zijn er in Alkmaar een aantal Taalpunten, en is er een taalpunt bij het UWV.</p> <p>Er zijn 8 à 9 taalambassadeurs (ex-laaggeletterden) die helpen bij trainingen en voorlichtingen. Er worden nog wel veel meer taalambassadeurs gezocht.</p> <p>De trainingen Herkennen en Doorverwijzen hebben plaatsgevonden bij klantmanagers (sociaal domein), wijkteams, werkgevers en vrijwilligers van Humanitas. Dit gebeurt altijd samen met een van de Taalhuizen en een ervaren taalambassadeur.</p> <p>In Noord-Holland Noord heb je de organisatie Huis van het Werk, waarbij ongeveer 50 grote werkgevers zijn aangesloten (die verantwoordelijkheid nemen voor de arbeidsmarkt in de regio). Aan werkgevers is ook een presentatie gegeven: over signalen van laaggeletterdheid herkennen, wat de opbrengsten zijn van investeren in taal op de werkvloer, en tools/handvatten hiervoor.</p>

Arbeidsmarktregio:	Noord-Holland Noord
	<p>Via het "ik wil leren" formulier kunnen werkgevers aangeven wat een medewerker wil leren. Dit formulier kan dan naar het Taalhuis worden doorgestuurd, waarna er contact wordt opgenomen.</p> <p>Volgens de contactpersonen van Leerwerkloket NHN en Stichting Lezen & Schrijven begint het taalakkoord bij werkgevers steeds meer te leven. (Het Leerwerkloket NHN heeft de opdracht gekregen om werkgevers(organisaties) niet alleen aan te laten sluiten bij het regionale taalakkoord, maar ook bij het landelijke Taalakkoord Werkgevers.).</p> <p>Er zijn steeds meer werkgevers die zich willen aansluiten bij het taalakkoord en/of gebruik maken van subsidiemogelijkheden. Verschillende bedrijven zijn aan de slag met taal op de werkvloer. Werkgevers gaan ook actief op zoek naar de kernpartners van het taalakkoord.</p> <p>Verder zijn er veel vrijwilligers/taalmaatjes geworven (waaronder leerlingen op een school). Er is sprake van een olievlek.</p> <p>Er wordt samengewerkt met Stichting Lezen (BoekStart en dBOS) en scholen om activiteiten te doen voor laagtaalkundige ouders. Zo zijn er leesconsulenten op scholen (vanuit bibliotheken).</p> <p>Er is extra begeleiding bij lezen aan jongeren met een migratieachtergrond (12-21 jaar); incl. taalmaatjesproject, begeleiding taalontwikkeling in werksetting, en begeleiding aan hun ouders.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<ul style="list-style-type: none"> • Werk: rol UWV en (beoogde) samenwerking met werkgevers (aansluiting bij regionaal en landelijk taalakkoord); • Gezin: samenwerking tussen scholen, kinderopvang en ouders; • Onderwijs: instellingen betrokken bij taalakkoord; • Zorg: informatiebijeenkomsten over gezondheid, samenwerking met CJG, consultatiebureaus en ziekenhuizen.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>Er is extra begeleiding bij lezen aan jongeren met een migratieachtergrond (12-21 jaar); incl. taalmaatjesproject, begeleiding taalontwikkeling in werksetting, en begeleiding aan hun ouders.</p> <p>Daarnaast zijn er leesconsulenten op scholen (vanuit bibliotheken).</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • RPAhnh (Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Noord-Holland Noord; bestuurlijk samenwerkingsverband van gemeenten, UWV, onderwijs, werkgevers- en werknemersorganisaties): stuurgroep stuurt op de voortgang en monitoring van de activiteiten; communiceert over voortgang en resultaten aan alle deelnemers van het taalakkoord;

Arbeidsmarktregio:	Noord-Holland Noord
	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten Alkmaar, Heerhugowaard, Bergen, Castricum, Den Helder, Hollands Kroon, Langedijk, Schagen, West-Friesland (7 gemeenten): subsidiëren taalactiviteiten; • Bibliotheken Heiloo, Hoorn, Kennemerwaard, Langedijk, West-Friese Bibliotheken en KopGroepBibliotheken: verwijzen laaggeletterden naar passend aanbod en bieden zelf een breed aanbod aan; monitoren cursisten en trajecten; • UWV: verwijst klanten door naar Taalpunt UWV; adviseurs zijn getraind in herkennen en doorverwijzen; • Stichting Lezen & Schrijven: biedt ondersteuning aan betrokken partijen (ondersteuningsprogramma Taal voor het Leven, training herkennen en doorverwijzen, aanbod lesmateriaal voor non-formeel taalonderwijs); • ROC Kop van Noord-Holland: werkt nauw samen met o.a. bibliotheken en biedt zelf een breed taalaanbod aan; werkt mee in het optimaliseren van doorverwijzingen i.s.m. diverse partners; • HalteWerk: biedt medewerkers een training herkennen van en omgaan met laaggeletterdheid; verwijst laaggeletterden naar passend aanbod; • Fiolet Taaltrainingen: organiseren taalaanbod (i.s.m. bibliotheken); • De Kraamvogel: maakt laaggeletterdheid bespreekbaar bij ouders (belang van voorlezen); • MET Welzijn Heerhugowaard: maakt laaggeletterdheid bespreekbaar; werkt samen met diverse partners in het kader van stimulering taalontwikkeling. <p>Overige partners: WerkSaam West-Friesland, Hessing Zwaagwijk, DnoDOEN, Stichting Internationale Vrouwen Centrum, JAR opleidingen, Lions Club Alkmaar Phoenix, Penitair Inrichting Heerhugowaard, Stichting Gilde Alkmaar, VrijwilligersPunt Hoorn, Locas Installatietechniek, Zorgcirkel, Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs West-Friesland, GGD Hollands Noorden, Kinderopvang Berend Botje, Stichting MEE/De Wering.</p> <p>Daarnaast vindt samenwerking op (meer) lokaal niveau plaats met overige partijen.</p> <p>Twee keer per jaar wordt via een enquête onder samenwerkingspartijen gevraagd waar ze staan met de activiteiten, en of ze een subsidie bij Tel mee met Taal hebben aangevraagd. Ook vindt er twee keer per jaar een netwerkbijeenkomst plaats. Op deze manieren komen ook behoeften van partijen naar voren, bijv. thema's/aandachtspunten om verder aan te werken (bijv. bereik van NT1-groep).</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>In de regio waren er al twee bondgenootschappen op gebied van laaggeletterdheid (Alkmaar en West-Friesland). Er vond al samenwerking plaats met bibliotheken, UWV, taalhuizen en vrijwilligerspunten. Tel mee met Taal, en daarbij ook de bijdrage van Stichting van Lezen & Schrijven, vormde volgens de contactpersonen van Leerwerkloket NHN en Stichting Lezen & Schrijven een kans in het doorontwikkelen van deze bondgenootschappen en het opzetten van een taalakkoord, waarin meer concrete afspraken werden gemaakt.</p> <p>Rond augustus/september 2015 vond hiervoor een eerste overleg plaats met de partijen; ongeveer een jaar later werd het taalakkoord ondertekend.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Er wordt mede gewerkt met de materialen van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>De bibliotheken werken met BoekStart en dBOS, maar dit valt niet binnen het taalakkoord.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Er zijn meerdere stimuleringsbijdragen Tel mee met Taal aangevraagd (en goedgekeurd).</p> <p>WEB-gelden, en project SD Halte Werk, daar wordt iemand projectleider. Dus cofinanciering uren.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Taalles op de werkvloer bij het leerwerkbedrijf WerkSaam in Hoorn, om zo de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten; • Klik & Tik en Oefenen.nl; • Extra begeleiding bij lezen aan jongeren met een migratieachtergrond (12-21 jaar); incl. taalmaatjesproject, begeleiding taalontwikkeling in werksetting, en begeleiding aan hun ouders; • Leesconsulenten op scholen (vanuit bibliotheken).
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>In 2016-2017 waren er in totaal 58 groepen volwasseneducatie (met totaal 623 deelnemers).</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een kernteam (4 personen) dat regelmatig bij elkaar komt; • Door de enquête worden activiteiten en behoeften van partijen inzichtelijk; • Sturen op kwaliteit, niet op kwantiteit. Daarmee geef je aan bij de organisaties die deelnemen om te doen wat realistisch en haalbaar is; • Factsheets, nieuwsbrieven en netwerkbijeenkomsten helpen mensen om aangehaakt te blijven. Ook helpt het dat de netwerkbijeenkomsten steeds bij een partner zelf georganiseerd worden, en dat partners zelf ook een bijdrage moeten leveren (in groepjes);

	<ul style="list-style-type: none"> • Door het “ik wil leren” formulier wordt het werkgevers makkelijker gemaakt om medewerkers door te verwijzen (omdat je kunt aangeven wat een medewerker wil leren); • Voor de algemene bekendheid over laaggeletterdheid helpt het dat er taalambassadeurs zijn; zij zijn het gezicht. • Gratis taalaanbod dichtbij de mensen zelf.
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Door personeelwisselingen en drukte op het werk kan de aandacht voor de aanpak van laaggeletterdheid naar de achtergrond raken. Er is continue aandacht voor nodig.

17 Bondgenootschap voor Geletterdheid Gemeente Venlo

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Noord-Limburg
Taalakkoord gesloten op:	8 september 2016
Activiteiten gestart in:	2016
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Jongeren zonder startkwalificatie; • Mensen met (grote) afstand tot de arbeidsmarkt; • Mensen met onvoldoende geletterdheid en basisvaardigheden; • Laaggeletterde allochtonen; • Niet of moeilijk leerbare mensen; • Mensen met een (licht) verstandelijke beperking; • Gepensioneerden met onvoldoende taalvaardigheid.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelen 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 200 taalvragers NT2 en 50 taalvragers NT1 zijn doorverwezen naar een taalaanbieder; • 30 nieuwe vrijwilligers zijn geschoold; • 1-2 taalspecialist(en) is/zijn aangesteld; • Taalhuis Venlo wordt geopend; • Het aantal samenwerkingspartners is uitgebreid met vijf; • Twee bedrijven hebben zich aangesloten bij de alliantie; • Een onderzoek is gedaan naar de behoefte aan taalpunten in de wijken. <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herkennen van laaggeletterden en ze doorverwijzen naar een cursus; • Inzetten van de Basismeters; • Aanvullen van de Taalzoeker; • Opleiden van vrijwilligers; • Oprichten van een Taalhuis; • Vereenvoudigen van de eigen communicatiematerialen van laaggeletterden; • Versterken van preventieve activiteiten van de onderwijsinstellingen binnen het bondgenootschap en het stimuleren van taal- en leesplezier; • Organiseren van activiteiten om het onderwerp bespreekbaar te maken; • Kennisdeling, inspiratie en onderzoek.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen)	Het Taalhuis in Venlo is gestart in november 2016 (proefperiode) en in maart 2017 officieel geopend. Hier zitten ook een coördinator en een taalinhoudelijk

Arbeidsmarktregio:	Noord-Limburg
En is er een Taalpunt?	<p>professional. Ook zijn er taalpunten in de wijk gerealiseerd, om laaggeletterden te bereiken die niet (snel) naar het centrum (Taalhuis) komen. Voorbeelden van activiteiten zijn het Taalcafé en leesclubjes. Ook kunnen cursisten en vrijwilligers hier 1-op-1 aan de slag.</p> <p>Ook zijn vrijwilligers getraind om mensen ter plekke te vinden en te begeleiden.</p> <p>Binnen het onderwijs is er een eigen netwerk waarbinnen wordt samengewerkt in het voorkomen van laaggeletterdheid (basisscholen, kinderdagverblijven, PABO).</p> <p>Vanwege een groot financieel tekort binnen de gemeente dat in 2017 is ontdekt (sociaal domein), zijn enkele afspraken over activiteiten (zie hierboven) on hold gezet. Sinds het aantreden van het nieuwe college is de sfeer binnen de gemeente (m.b.t. aanpak laaggeletterdheid) weer aan het veranderen.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	Partijen vanuit de verschillende domeinen zijn aangesloten bij het bondgenootschap.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Er wordt aan gewerkt om een koppeling te maken tussen JGZ en onderwijs. Ook wordt er gekeken naar een koppeling van BoekStart en dBOS met Taal voor het Leven.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Venlo: verstrekt subsidies; regiehouder; • Stichting Lezen & Schrijven: toegang tot Basismeters, Taalzoeker en Toetsenbank; biedt trainingen en lesmateriaal aan; • BredeBieb Venlo: vestigt het Taalhuis; levert Taalhuiscoördinator; • ROC Gilde Opleidingen: levert Taalconsulent; • Stichting Groen Licht; • Volksuniversiteit Venlo; • Taalcoaches Venlo; • Stichting Wel.kom; • GGD Noord- en Midden-Limburg; • Assist Wijkwerk; • BCO-Onderwijsadvies.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>In het kader van de landelijke opdracht Taal voor het Leven (onderdeel van Tel mee met Taal) heeft Stichting Lezen & Schrijven geprobeerd om aandacht te vestigen op het thema laaggeletterdheid. Voorheen was hier volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven weinig aandacht voor, mede omdat er binnen de gemeente Venlo frequent van ambtenaar werd gewisseld, waardoor er nauwelijks activiteiten werden opgezet en doorgepakt.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven heeft Tel mee met Taal een belangrijke boost gegeven. Dit heeft er allereerst mee te maken dat het een opdracht vanuit het Rijk betreft, wat een signaal afgeeft. Omdat het programma tevens onder 3 ministeries valt i.p.v. één, voelden partijen uit verschillende domeinen zich aangesproken en stonden ze open voor deelname en samenwerking. Ook is er dankzij Tel mee met Taal en Taal voor het Leven meer aandacht gekomen binnen de gemeentelijke organisatie voor de aanpak van laaggeletterdheid.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Minstens 80% van de activiteiten en het materiaal binnen het Taalhuis is afkomstig van Taal voor het Leven.</p> <p>De kinderdagverblijven werken met BoekStart; basisscholen werken met dBOS.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De activiteiten worden gefinancierd met middelen van de gemeente en de bibliotheek. Daarnaast zijn er de WEB-gelden. Activiteiten binnen basisscholen en kinderdagverblijven worden soms vanuit VVE-middelen gefinancierd, soms vanuit onderwijsinstellingen zelf, en soms vanuit de gemeente.</p> <p>Er is geen stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd, om een aantal redenen (aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven):</p> <ul style="list-style-type: none"> • De aanvraag zou de partijen veel meer werk kosten dan dat de subsidie zou opleveren; • De partijen willen het liever op hun eigen manier doen i.p.v. allerlei aanpassingen doen om aan de precieze voorwaarden te voldoen; • De provincie Limburg heeft al een aparte stimuleringsbijdrage voor bibliotheken en maatschappelijke organisaties t.b.v. de aanpak van laaggeletterdheid.
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>De activiteiten hebben geleid tot het (ruim) behalen van de doelstellingen die hieraan gerelateerd zijn;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Taalhuis is opgericht; • Er zijn 106 vrijwilligers getraind (vanaf 2016); • Met de activiteiten zijn meer dan 1.700 actieve cursisten bereikt (vanaf 2016).

	<p>Een lastig punt is het bereiken van NT1'ers: van de taalvragers die in 2018 zijn doorverwezen naar het Taalhuis, is 6% NT1'er. Er is wel een stijgende lijn in het bereiken van NT1'ers, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Ook het trainen van medewerkers en de inzet van de Taalmeter (binnen de gemeente) is (nog) niet gelukt. Dit staat op de agenda voor 2019.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven is er onder de betrokken (hulp)medewerkers meer bewustzijn over laaggeletterdheid, en is er voldoende aanbod van begeleiding (ook vanuit vrijwilligers).</p> <p>Volgens taalambassadeurs is een algemene opbrengst van Tel mee met Taal dat de schaamte rondom het thema laaggeletterdheid is verminderd. Het kan ermee te maken hebben dat er in de media aandacht aan het onderwerp wordt besteed.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen de gemeente (nieuwe college) wordt laaggeletterdheid binnen verschillende beleidsdomeinen aangepakt (armoede, onderwijs, werk). Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven is dit een goede ontwikkeling; laaggeletterdheid raakt immers aan de verschillende domeinen (invloed op beleid); • Belangrijk dat er een ambtenaar is die structureel op het onderwerp zit en betrokken is; • Belangrijk dat er een aanjager op het onderwerp is; iemand die met volle passie ervoor gaat, en die mensen van andere organisaties kan aansteken om ermee aan de slag te gaan. Hiervoor werkt ook een positieve benadering tot het onderwerp: niet benoemen wat slecht gaat, maar wat de aanpak van laaggeletterdheid oplevert; • De contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven noemt als voordeel (van het Taalhuis) dat verschillende organisaties fysiek samenkomen, wat de doorverwijzing vergemakkelijkt.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Personele wisselingen binnen organisaties. Als er veel geschoven wordt en/of onrust is, dan krijgt de aanpak van laaggeletterdheid een lagere prioriteit.

18 Convenant Bossche Taalnetwerk

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Noordoost-Brabant
Taalakkoord gesloten op:	5 september 2017
Doelgroep(en):	Volwassenen (18-65 jaar)
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er is een taalhuis in de bibliotheek, waar laaggeletterden samen met vrijwilligers kunnen oefenen met taal en met de computer.</p> <p>Circa 120 vrijwilligers bezoeken wekelijks als taalcoach een of meerdere taalmaatjes.</p> <p>Voor het jaar 2018 is het actieplan 'Leer Mee!' opgezet, waarbij er steeds binnen een wijk gedurende een maand extra aandacht is voor lezen en schrijven (via de wijkpleinen).</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente 's-Hertogenbosch; • Bibliotheek 's-Hertogenbosch; • Stichting Lezen & Schrijven; • Taalschool: Sagènn, ABC leer mee; • Onderwijsinstelling: ROC Koning Willem I College; • Vrijwilligersorganisatie: Gilde 's-Hertogenbosch; • Zorg- en welzijnsinstellingen: Farent, Jeroen Bosch ziekenhuis; • UWV; • VluchtelingenWerk.
Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?	<p>"In 2013 was er al een convenant, maar nog geen samenhangend beleid. De ambitie werd uitgesproken dat we alle Bosschenaren met een taalvraag willen helpen. Dat moesten we dan concreet maken: hoeveel mensen willen we bereiken, in welke termijn, wat gaan we doen om deze mensen te bereiken. Dat samenhangende beleid is er nu en het plan is door het college vastgesteld."</p> <p>Aldus een beleidsmedewerker van gemeente 's-Hertogenbosch:</p> <p>https://www.taalvoorhetleven.nl/nieuws/plan-van-aanpak-den-bosch-zo-gaan-we-basisvaardigheden-verbeteren.</p>

19 Taalbevordering Gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Rijnmond
Taalakkoord gesloten op:	30 mei 2017
Activiteiten gestart in:	Eind 2015
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Laaggeletterden (NT1) met Nederlands als eerste taal; • Niet-inburgeringsplichtige analfabeten; • Nederlanders met een taalachterstand met Nederlands als tweede of volgende taal; • MOE-landers met een taalachterstand (zij zijn niet inburgeringsplichtig); • Klanten van de gemeente die vanwege de taaleis (i.h.k.v. de Participatiewet of de Wet Taaleis) hun taalbeheersing moeten verhogen van niveau 1F naar niveau 2F; • Medewerkers van het domein Beheer en Onderhoud van de BAR-organisatie en de N.V. BAR-Afvalbeheer.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelen voor 2016 en 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Per week 30 cursisten voor Tijd voor Taal; • Per week 24 cursisten vanuit de BAR-gemeenten voor de overige taalactiviteiten; • Per week 30 taalleerders bij de Taalpunten/Taalcafés; • 16-24 ouders voor het taaltraject Taal voor Thuis; • 40 taalvrijwilligers opleiden. <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanbieden van taallessen aan inwoners van Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk (modulair aan de hand van thema's); • Aanbieden van het Taal voor Thuis programma aan ouders van kinderen in (voor)scholen; • Aanbieden van taallessen aan medewerkers van het domein Beheer en Onderhoud van de BAR-organisatie en de N.V. BAR-Afvalbeheer (Tijd voor Taal); • Taalhuis in elke BAR-gemeente, dat bestaat uit een Taalklas en Taalactiviteitstraject via een Taalpunt/Taalcafé en waarin informatie wordt gegeven en wordt doorverwezen; • Deskundigheidsbevorderingstraject voor taalvrijwilligers; • Zorgen dat professionals van bedrijven en organisaties laaggeletterden kunnen herkennen en doorverwijzen.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen)	In de gemeenten Barendrecht en Ridderkerk is een Taalhuis in de bibliotheek. Albrandswaard heeft geen bibliotheek, daar is een Taalpunt in de boekenstal. Op

Arbeidsmarktregio:	Rijnmond
En is er een Taalpunt?	<p>deze (en soms andere) locaties worden taallessen gegeven aan inwoners. Er wordt nog met Stichting Lezen & Schrijven nader gekeken naar de vorm en inrichting van de Taalhuizen.</p> <p>Op scholen worden trajecten binnen Taal voor Thuis en Taal & Gezondheid aangeboden. Ook nemen scholen initiatieven voor extra taalactiviteiten, voor ouders en voor kleuters (buiten de officiële afspraken van het taalakkoord).</p> <p>Binnen Tijd voor Taal werden van september 2016 tot eind 2017 taallessen aangeboden aan medewerkers van het domein Beheer en Onderhoud van de BAR-organisatie en de N.V. BAR-Afvalbeheer.</p> <p>Het werven en opleiden van vrijwilligers gebeurt via de bibliotheken.</p> <p>Aan het onderdeel herkennen en doorverwijzen (vanuit professionals van bedrijven en organisaties) wordt nog volop gewerkt.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbod van taaltrajecten in de Taalhuizen: Werk en Inkomen, Taal en Digitaal, Taal en Gezondheid, Taal en Actief Burgerschap; • Aanbod van taaltrajecten op scholen: Taal voor Thuis, Taal en Gezondheid; • Aanbod van taallessen aan medewerkers van het domein Beheer en Onderhoud van de BAR-organisatie en de N.V. BAR-Afvalbeheer (werk).
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	De activiteiten zijn vooral gericht op het bestrijden van laaggeletterdheid.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Ridderkerk (in de persoon van de beleidsmedewerker taalbevordering): formele opdrachtgever; financieren taaltrajecten vanuit WEB-gelden; werken mee op het gebied van doorverwijzing cursisten, aanbod van taallessen aan medewerkers van het domein Beheer en Onderhoud van de BAR-organisatie; • Bibliotheek AanZet: penvoerder voor uitvoering projecten, vestiging voor Taalhuizen; • Taalorganisatie Delken&Boot: biedt een non-formeel taalleertraject aan; verzorgt deskundigheidsbevordering voor taalvrijwilligers; • Gilde Barendrecht/Ridderkerk: ondersteunt taalvrijwilligers; biedt een informeel taalaanbod aan (voornamelijk voor de doelgroep NT2); • Stichting Lezen & Schrijven: biedt lesmateriaal aan;

Arbeidsmarktregio:	Rijnmond
	<ul style="list-style-type: none"> • VluchtelingenWerk (BAR-gemeenten), Stichting Sport en Welzijn Ridderkerk, Stichting Kijk op Welzijn Barendrecht, Stichting Welzijnswerk Albrandswaard: werken mee in het afstemmen, organiseren en uitvoeren van taalactiviteiten; werven deelnemers binnen de eigen doelgroep; • N.V. BAR-Afvalbeheer: biedt taallessen aan medewerkers aan. <p>De projectleider Laaggeletterdheid/Taalbevordering werkte vanaf oktober 2015 tot oktober 2017 vanuit de bibliotheek en daarna een jaar (tot september 2018) vanuit de BAR-organisatie. Na vertrek van de projectleider Laaggeletterdheid kwam per september 2018 een coördinator basisvoorzieningen bij de bibliotheek in dienst, die zich bezighoudt met de aanpak van tekorten aan basisvaardigheden (taal, rekenen en digital vaardigheden). Sindsdien zijn er geen overleggen meer met alle partijen (ook omdat de activiteiten gewoon worden voortgezet).</p> <p>Ook zijn er partijen betrokken bij (de uitvoering van) taalactiviteiten die formeel niet het taalakkoord hebben ondertekend. Het gaat (met name) om scholen die taaltrajecten aanbieden aan ouders en kleuters, met wie de BAR-organisatie ook contact heeft hierover (dus er vindt wel samenwerking plaats).</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>In het coalitieakkoord en het collegeprogramma van gemeente Ridderkerk werd de aanpak van laaggeletterdheid opgenomen. Om de aanpak van laaggeletterdheid ook effectief te kunnen oppakken, was de inzet van een projectleider Laaggeletterdheid nodig. In oktober 2015 is de projectleider Laaggeletterdheid voor de drie gemeenten aan de slag gegaan.</p> <p>Met lokale partners is een samenwerkingsverband opgezet, waarbij de bibliotheek de rol van penvoerder op zich heeft genomen. Volgens de contactpersoon van de BAR-organisatie konden met deze samenwerking diverse doelgroepen worden bereikt (niet alleen de NT1-doelgroep). Later is besloten om de samenwerking formeel (op papier) vast te leggen. Redenen hiertoe zijn PR (bijv. media) en het uitdrukken van taken en verwachtingen t.a.v. de verschillende partijen.</p> <p>Daarnaast constateerde de directeur van N.V. BAR-Afvalbeheer dat sommige medewerkers moeite hadden met lezen en schrijven. In de zoektocht naar contacten om taalactiviteiten mee te organiseren kwam hij in aanraking met Stichting Lezen & Schrijven en met de BAR-organisatie. De taalactiviteiten voor deze medewerkers werden opgenomen als onderdeel in de samenwerking m.b.t. de aanpak van laaggeletterdheid.</p> <p>Vooraf vanwege de subsidieaanvraag bij Tel mee met Taal zijn ook op papier de doelen en afspraken geformuleerd (m.b.t. Tijd voor Taal). Maar ook zonder Tel mee met Taal zou de regionale samenwerking er zijn gekomen, aldus de contactpersoon van de BAR-organisatie.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de BAR-organisatie hielp het tevens dat de verplichte winkelnering van de WEB-middelen stapsgewijs is afgebouwd. Hierdoor kunnen deze middelen ook bij andere organisaties dan een ROC worden ingezet.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Voor de taaltrajecten/taalactiviteiten is overleg geweest met Stichting Lezen & Schrijven; zij informeren de regio en leveren ondersteuning (betaald en onbetaald) in materialen, trainingen en informatiebijeenkomsten.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Voor de (non-)formele taalactiviteiten worden WEB-gelden ingezet. Daarnaast worden eigen middelen van de gemeenten en bibliotheek (subsidie van gemeente aan bibliotheek) ingezet ter financiering van de informele activiteiten.</p> <p>Voor Tijd voor Taal is er een stimuleringsbijdrage (voor bedrijven) aangevraagd (in januari 2017; toegekend in maart 2017), omdat de werknemers van BAR-Afvalbeheer die niet in de BAR-gemeenten woonachtig zijn, geen aanspraak kunnen</p>

	<p>maken op de WEB-gelden. Overigens betreft het geen subsidie voor een regionaal samenwerkingsverband, maar valt de subsidie onder taal op de werkvloer.</p> <p>Voor de overige activiteiten is geen stimuleringsbijdrage aangevraagd, omdat de activiteiten niet zouden voldoen aan de criteria voor bedrijven, aldus de contactpersoon van de BAR-organisatie. Overigens werd het aanvraagproces door de partijen als bureaucratisch ervaren; zo zouden er allerlei gegevens op detailniveau moeten worden ingevuld die volgens de partners onnodig zijn en wat veel tijd en energie kost.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Het beoogde aantal deelnemers is – met uitzondering van Tijd voor Taal – ruim behaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Totaal 29 cursisten Tijd voor Taal (medewerkers van het domein Beheer en Onderhoud van de BAR-organisatie en de N.V. BAR-Afvalbeheer); • 76 cursisten vanuit de BAR-gemeenten voor overige taalactiviteiten; • 460 taalleerders (bezoekers) bij de Taalpunten/Taalcafés en/of ouders voor het taaltraject Taal voor Thuis. <p>Daarnaast staat het onderwerp laaggeletterdheid (de gemeenten spreken liever over taalbevordering, dat klinkt positiever) goed op de kaart in de drie gemeenten, aldus de contactpersoon van de BAR-organisatie.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de BAR-organisatie heeft het taalakkoord hierbij wel geholpen, maar wordt er verder weinig met het taalakkoord gedaan. De activiteiten gaan gewoon door. Er wordt veel samengewerkt met de bibliotheek, maar ook met scholen; en die hebben het taalakkoord niet ondertekend.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<p>Volgens de contactpersoon van de BAR-organisatie helpt het taalakkoord om met een aantal partijen gezamenlijk bezig te zijn, te kijken wat je voor de doelgroep kunt doen, en de afspraken en activiteiten op papier te zetten.</p>
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<p>Hoewel het, volgens de contactpersoon van de BAR-organisatie, waardevol is om afspraken en activiteiten op papier te zetten, wordt het taalakkoord hier ook best losgelaten. Er wordt vrij mee omgegaan, en de taalactiviteiten worden toch wel voortgezet, ook met partijen die het taalakkoord niet hebben ondertekend (scholen).</p> <p>Het was nodig om allerlei zaken op papier te hebben voor de subsidieaanvraag bij Tel mee met Taal, maar daarna werd het papierwerk minder relevant. Het kost namelijk veel tijd, en heeft niet de hoogste prioriteit binnen de gemeenten.</p>

20 Samenwerkingsverband SMV - Onderwijs dat past

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Rijnmond
Achtergrondinformatie:	<p>Gemeenten Schiedam en Vlaardingen hebben een overlegstructuur in het kader van Tel mee met Taal. Hierin werken verschillende partijen samen om taal- en leesactiviteiten te organiseren (Taalhuis, scholen, peuterspeelzalen, etc.).</p> <p>Een tweede overlegstructuur in Schiedam gaat over Taal en Ouderschap. Deelnemende partijen zijn de gemeente Schiedam, bibliotheek, kinderopvang (voorschool), een school voor nieuwkomers, en een taalaanbieder.</p> <p>Daarnaast is er het regionale samenwerkingsverband SMV (Schiedam, Maassluis, Vlaardingen) van basisscholen in het kader van de Wet Passend Onderwijs (dus uitvoering/ondersteuning van activiteiten die binnen de wet vallen). Aanleiding: hoog percentage leerlingen bij wie er functioneel sprake is van laaggeletterdheid (kinderen eind groep 8 die op het niveau van eind groep 6 zitten). Doel is preventie van laaggeletterdheid bij kinderen. SMV: het leesonderwijs op basisscholen heeft een boost nodig; professionalisering is belangrijk.</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<p>Partijen betrokken bij overlegstructuren aanpak laaggeletterdheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten: Schiedam, Maassluis, Vlaardingen; • Bibliotheken: Schiedam, Vlaardingen, Maassluis (Midden-Delfland); • Samenwerkingsverband SMV (basisscholen), i.h.k.v. Wet Passend Onderwijs; • Stichting Aanzet: biedt ondersteuning en uitdaging op het gebied van onderwijs en opvoeding aan scholen, organisaties, ouders en kinderen; biedt begeleiding aan gezinnen thuis (incl. VoorleesExpress).
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn Taalhuizen in Schiedam, Vlaardingen en Maassluis; • Gemeenten hebben de VoorleesExpress ingekocht; • Ouders krijgen voorlichting over taal en (voor)lezen van een zorgaanbieder; dit zorgt voor herkenning. Ze krijgen ook huiswerkopdrachten mee; • In Schiedam wordt al een paar jaar gewerkt met leesspecialisten. Scholen kunnen al vanaf groep 4 een leesspecialist inzetten. <p>Doel is om de leesspecialisten breder in de regio in te zetten, zodat kinderen uit alle wijken toegang hebben tot een leesspecialist. Hiervoor is een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend. Volgens een contactpersoon van het samenwerkingsverband SMV kan elke financiële bijdrage goed worden gebruikt.</p>

Leesspecialisten basisscholen (met subsidie Tel mee met Taal)

Doelgroep(en):	10% zwakste leerlingen groep 4 t/m 8.
Activiteiten gestart in:	Sinds de zomer van 2017 wordt er gewerkt aan het meekrijgen van partijen (gemeenten, besturen, etc.) om een pilot op te zetten. De (meer uitgebreide) inzet van leesspecialisten is hier onderdeel van. In januari 2019 is er gestart.
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?	In Schiedam is het effect van leesspecialisten al enkele jaren zichtbaar. De juiste kinderen worden doorverwezen voor diagnostiek en/of behandeling.

21 Taalakkoord Rivierenland

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Rivierenland
Taalakkoord gesloten op:	30 november 2017
Activiteiten gestart in:	In maart 2015 is het Bondgenootschap voor Geletterdheid Rivierenland gesloten; toen is de bal gaan rollen. Het Taalakkoord Rivierenland is de opvolger van het Bondgenootschap.
Al vóór 2016? (ja/nee)	Ja
Doelgroep(en):	Inwoners met Nederlands als moedertaal
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het thema laaggeletterdheid breed regionaal agenderen; • Bestaande infrastructuur verstevigen waar het gaat om herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterde inwoners; • (Taal)aanbod waar wenselijk uitbreiden met thematisch non-formeel aanbod; • Versterken van preventieve taalactiviteiten voor kinderen en ouders/opvoeders om taalachterstand te verminderen. <p>In het taalakkoord zijn voor iedere samenwerkingspartner afspraken en acties opgesteld t.a.v. inzet en aanpak.</p>
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>In bijna elke gemeente is een Taalhuis of hulppunt opgericht. Hiermee is het aanbod ook beter georganiseerd.</p> <p>Bij organisaties als de Sociaal Wijkteams en Werkzaak Rivierenland – belangrijke vindplaatsen voor laaggeletterden - zijn professionals getraind in het herkennen en signaleren van laaggeletterdheid, en ook screening en borging.</p> <p>Veel organisaties zijn bezig met het vereenvoudigen van taalgebruik voor burgers. Er zijn bijvoorbeeld professionals die een training hierover hebben gevolgd, en bij ziekenhuizen en woningcorporaties is er een ervaringsdeskundige gekomen.</p> <p>Het non-formele taalaanbod is explosief gestegen. Bijvoorbeeld taalmaatjesprojecten met 1-op-1 (praktische) ondersteuning, praatcafés, leesclubjes, en thematisch aanbod. Op een basisschool wordt gekeken of er een groepje kan worden gestart met een aantal Nederlandse moeders.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<p>Het taalakkoord richt zich op de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preventie; • Werk en inkomen; • Gezondheid; • Opvoeden.

Arbeidsmarktregio:	Rivierenland
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Volgens de contactpersoon van de bibliotheek is er in 2019 (meer) ruimte om de werelden van preventie en curatie met elkaar te verbinden. Het richt zich op een gezinsaanpak; de ouders bereiken. Er zal een pilot worden uitgevoerd waarbij in bijv. peuterspeelzalen en consultatiebureaus wordt gewerkt aan de verbindingen.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<p>Werkgroep: monitort de voortgang van activiteiten, communiceert halfjaarlijks over voortgang en resultaten aan aangesloten partijen. Ook wordt tijdens het kwartaaloverleg volwasseneneducatie teruggekoppeld aan alle gemeenten.</p> <p>Gemeenten: Tiel, West Maas en Waal, Culemborg Bibliotheek Rivierenland ROC Rivor</p> <p>Overige partijen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten (overig): Buren, Geldermalsen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Zaltbommel; • Scholen: Openbare school Lek & Linge, RSG Lingecollege; • Instellingen beroeps- en hoger onderwijs: Koning Willem I College, Volksuniversiteit West Betuwe; • Taalorganisaties: Bart van Kraaij Groep, BureauTaal, Kinderzwerfboek, Stichting ABC, Stichting Lezen & Schrijven; • Zorg- en welzijnsinstellingen: Elk Welzijn, GGD Gelderland-Zuid, Mozaïek Welzijnsdiensten, Stichting Welzijn Bollemerwaard, STMR, Welzijn Rivierstroom, Welzijn West Betuwe, Ziekenhuis Rivierenland, Zorgbelang Gelderland, Eerstelijnscentrum Tiel; • Werkinstellingen: Leren en Werken Rivierenland, UWV Werkbedrijf Rivierenland, Werkcoöperatie West Maas en Waal, Werkzaak Rivierenland; • Vrijwilligersorganisaties: Stichting Kompas Bommelerwaard, Sociom; • Woningcorporaties: De Kernen, Kleurrijk Wonen, Woonlinie; • Bedrijven: Arpe Business Matchmaker, Avri, Greenport Gelderland; • Overig: Businessclub Betuwe in Zaken, Rabobank West Betuwe, Regionaal Archief Rivierenland, VluchtelingenWerk Oost-Nederland. <p>Er is een regionaal kennisplatform waar de partijen af en toe bij elkaar komen om goede voorbeelden te delen.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>In maart 2015 is het bondgenootschap gesloten; toen is de bal gaan rollen. Maar het bondgenootschap was nog redelijk vrijblijvend. En doordat met Tel mee met Taal de ministeries zich hebben uitgesproken over het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid, is het meer bij gemeenten doorgedrongen.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vanuit Taal voor het Leven is er praktische ondersteuning voor gemeenten en andere organisaties. Als zij bijvoorbeeld vragen hebben, dan kan Taal voor het Leven voorbeelden geven; • Het lesmateriaal dat vanuit Stichting Lezen & Schrijven wordt gebruikt in o.a. de Taalhuizen; dat heeft een toegevoegde waarde. Het lesmateriaal is thematisch ingedeeld; • Al vóór het taalakkoord voerde de bibliotheek BoekStart en dBOS uit. Veel gemeenten nemen het af; • Met het taalakkoord (vanuit Tel mee met Taal) worden de activiteiten ook gemonitord.
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De activiteiten die de partijen zelf doen (bijvoorbeeld trainingen voor medewerkers), worden uit eigen middelen gefinancierd.</p> <p>Verder is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend. Dit om nóg meer dingen te kunnen doen en meer laaggeletterden te kunnen bereiken. Er waren al een aantal activiteiten opgezet, maar dit was niet voldoende, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p> <p>Ook is er cofinanciering van de Rabobank West Betuwe: €15.000.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>Activiteiten waarmee je makkelijker naar laaggeletterden toe kunt gaan (in plaats van wachten totdat ze komen). Bijvoorbeeld werken aan regionale vindplaatsen, het inrichten van hulppunten, en doorverwijzen naar lokaal aanbod.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het thema laaggeletterdheid breed regionaal agenderen: er is al veel sprake van bewustwording, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. Bijvoorbeeld doordat er veel gevraagd wordt om presentaties te geven; • Bestaande infrastructuur verstevigen waar het gaat om herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterde inwoners: er wordt gewerkt aan het trainen van mensen en het verankeren in werkprocessen; • (Taal)aanbod is enorm uitgebreid; • Versterken van preventieve taalactiviteiten voor kinderen en ouders/opvoeders: hier werd al veel inzet op gepleegd vanuit de bibliotheek, aldus de contactpersoon. <p>De stimuleringsregeling is niet noodzakelijk, maar het helpt wel (als stimulant).</p>

<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dat Taal voor het Leven samenwerking tussen partijen stimuleert en materiaal beschikbaar stelt; • Dat er (binnen het taalakkoord) regie is; • Dat er energie is bij de partijen zelf (aanzuigende werking); • Dat de activiteiten worden gemonitord.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het is best groot; het taalakkoord is veel omvattend. De contactpersoon van de bibliotheek vraagt zich af op welke manier je alles het beste in de gaten kunt houden en monitoren; • Je kunt niet alle taalproblemen oplossen met vrijwilligers (zeker bij grote problemen). Maar het formele aanbod (vanuit WEB-middelen) is beperkt beschikbaar.

22 Taal voor het Leven West-Brabant

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	West-Brabant
Taalakkoord gesloten op:	1 september 2014 (dit convenant is meerdere malen aangevuld)
Activiteiten gestart in:	2010 (vanaf 2012 als een soort bondgenootschap met bibliotheken, gemeenten, ROC, WVS en UWV)
Al vóór 2016? (ja/nee)	Ja
Doelgroep(en):	Laaggeletterde volwassenen.
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 650 laaggeletterden per jaar bereiken en voor hen (taal)activiteiten aanbieden; • Bewustwording binnen de regio m.b.t laaggeletterdheid vergroten. <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oprichten van Taalhuizen in het werkgebied van iedere bibliotheek; • Vinden, binden en opleiden van taalvrijwilligers; • Inzetten van de Taalmeter.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>In de hele regio zijn 7 Taalhuizen opgericht en volledig ingericht. Daarnaast zijn er een aantal Taalpunten in de wijk en/of bij vindplaatsen. De taalsprekuren in de Taalhuizen lopen steeds beter, aldus de contactpersoon van de bibliotheek. Bijna alle Taalhuizen hebben een taalcafé waar taalactiviteiten zijn. Veel wordt op lokaal niveau georganiseerd, bijv. taal oefengroepen, successeries, of een zomertaalprogramma. Een ander lokaal voorbeeld is een project waarbij mensen via een filmpje kunnen solliciteren i.p.v. via een brief (vanwege de taalbarrière).</p> <p>Naast de VoorleesExpress is er een pilot geweest waarbij ouders taallessen kunnen volgen zonder dat het kind naar de kinderopvang moet (want kinderopvang is voor sommigen duur); tijdens de taallessen aan ouders komen kinderen ook in aanraking met taal. Doel is om dit in 2019 breder in de regio uit te zetten.</p> <p>De betrokken medewerkers binnen het taalakkoord gaan, samen met taalambassadeurs van Stichting ABC, langs bij verschillende vindplaatsen om professionals te trainen in het herkennen van laaggeletterdheid en het doorverwijzen van laaggeletterden.</p> <p>De Taalmeter wordt steeds meer afgenomen.</p> <p>Ook een groot aantal vrijwilligers is getraind in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden.</p>

Arbeidsmarktregio:	West-Brabant
	<p>Het project "ouderkamers" is in 2018 gestart. Doelen: het verhogen van de taalvaardigheid van laagtaalvaardige ouders en het stimuleren van partnerschap tussen ouders, scholen, jgz en voorschoolse voorzieningen gericht op taalontwikkeling. Dit door het geven van taallessen aan jonge ouders (van wie de kinderen op de basisschool zitten). Dit project wordt met 2 partners uitgevoerd; één partner richt zich op moeders en één partner richt zich op vaders.</p> <p>In 2019 komt er een taalpanel vanuit Stichting ABC en partners uit het netwerk, dat diensten verleent rondom taalgebruik, bijv. het checken van websites. Ook om het thema laaggeletterdheid aan te kaarten.</p> <p>Verder wordt er gewerkt aan het betrekken van nieuwe partners, zodat de alliantie groter wordt.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	De activiteiten zijn opgedeeld in drie onderdelen (volgens de structuur van Tel mee met Taal): Taal & Gezondheid, Taal & Gezin, en Taal & Werk.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	<p>Naast de VoorleesExpress is er een pilot geweest waarbij ouders taallessen kunnen volgen zonder dat het kind naar de kinderopvang moet (want kinderopvang is voor sommigen duur); tijdens de taallessen aan ouders komen kinderen ook in aanraking met taal.</p> <p>Ook is er het project "ouderkamers", waarbij jonge ouders (van wie de kinderen op de basisschool zitten) taallessen krijgen. Dit moet de betrokkenheid van ouders (en daarmee ook kinderen) bij taal vergroten.</p>
Samenwerkingspartijen en rollen:	<p>Stuurgroep (projectleiding):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bibliotheken: Breda, Markiezaat (Bergen op Zoom), VANnU (Roosendaal, Halderberge, Moerdijk, Zundert en Rucphen), Theek 5 (Drimmelen, Geertruidenberg, Oosterhout), Altena (Werkendam); • Cubiss; • Centrumgemeente Breda (adviserend lid). <p>Overige partners: WVS-groep, ATEA-groep, UWV Werkbedrijf, ROC Kellebeek, GGD West-Brabant, Stichting Lezen en Schrijven, BredaTaal, Breda Actief, Stichting Maatschappelijke Opvang Breda, WijZijn Traverse Groep, Stichting Samen Werken, EBC, Voorwaartz, Stadlander, Stichting ABC, Vrouwen Integratie Vandaag.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Op 10 september 2013 werd een intentieverklaring ondertekend door verschillende partijen om een extra impuls in West-Brabant te geven aan de aanpak van laaggeletterdheid. Deze samenwerking was aanvullend op een reeds bestaand convenant over de periode 2010 tot 2015 van de West-Brabantse gemeenten met het ROC om activiteiten te organiseren voor laaggeletterden. Vervolgens heeft Stichting Lezen & Schrijven de partners extra ondersteuning aangeboden in het kader van Taal voor het Leven in 2014 (op het gebied van deskundigheidsbevordering en gebruik van materialen), omdat West-Brabant werd gezien als best practice.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Binnen de Taalhuizen wordt gewerkt volgens de structuur (en met de materialen) van Taal voor het Leven.</p> <p>Verder wordt er gewerkt met BoekStart (kinderopvanglocaties) en dBOS (scholen PO en VO). Overigens zouden deze activiteiten ook zonder het taalakkoord worden uitgevoerd.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De activiteiten worden gefinancierd met eigen middelen van partners, WEB-gelden en een innovatiesubsidie vanuit de gemeente Bergen op Zoom.</p> <p>Daarnaast zijn twee Erasmus+-subsidies toegekend voor de Taalhuizen (totaal periode 2016 t/m 2019). Deze Europese subsidies staan in het teken van leven lang leren (volwasseneneducatie) en het delen van best practices op dit gebied.</p> <p>Verder is er in 2018 een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend, voor het project "ouderkamers": het geven van taallessen aan jonge ouders (van wie de kinderen op de basisschool zitten).</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>Zie hierboven.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Het aantal mensen dat activiteiten doet via de Taalhuizen, neemt toe. Verder is het taalnetwerk uitgebreid en is er meer bewustwording ontstaan rondom laaggeletterdheid. Het is lastig te zeggen in hoeverre het taalakkoord aan deze resultaten heeft bijgedragen, maar de versterkte samenwerking heeft wel meerwaarde, aldus de contactpersoon van de bibliotheek.</p> <p>In 2019 wordt er regionaal een effectmeting uitgevoerd van de Taalhuizen.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de contactpersoon van de bibliotheek werken de partijen gestructureerder dankzij Tel mee met Taal. Er is meer uniformiteit en hogere kwaliteit onder de activiteiten.

	<p>Het is makkelijker om de haakjes tussen de activiteiten te vinden, wat verrijkend werkt;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een andere succesfactor is de samenwerking tussen partijen. Volgens de contactpersoon van de bibliotheek vullen de partners van het taalakkoord elkaar steeds meer aan, in plaats van dat ze in een concurrentiepositie zitten (bijv. taalaanbieders onderling), aldus de contactpersoon van de bibliotheek; • Belangrijk om maatwerk te kunnen bieden (door een veelzijdig aanbod aan activiteiten).
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Het is (blijft) lastig om NT1'ers te bereiken en toeleiden naar taalaanbod.

23 Taalakkoord Zaanstreek-Waterland

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Zaanstreek-Waterland
Taalakkoord gesloten op:	3 april 2018
Activiteiten gestart in:	Nog niet gestart
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Met name laaggeletterde werknemers
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> Taal op de werkvloer, Taal voor het Leven, Train de Trainer; Signaleren van laaggeletterdheid en doorverwijzen naar aanbod; Vergroten van kennis over laaggeletterdheid; Communicatie van eigen organisatie (gemeente, GGD); Op gang brengen van samenwerking; Aandacht voor laaggeletterdheid op school.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	Vanuit de bibliotheken lopen al de NL-Pleinen (Taalhuizen) en het DigiTaalhuis (maar valt buiten het taalakkoord). Verder zijn er nog geen taalactiviteiten gerealiseerd.
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<p>Aanpak op de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> Werk en inkomen; Gezondheidsvaardigheden; Sociale inclusie.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Het taalakkoord richt zich op het bestrijden van laaggeletterdheid.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten: Zaanstreek, Purmerend; De Bieb voor de Zaanstreek, Bibliotheek Purmerend; Stichting Lezen & Schrijven; PO: Stichting Agora (bijzonder onderwijs), Zaan Primair (openbaar onderwijs); VO: Besturen Voortgezet Onderwijs Zaanstad; MBO Regiocollege Zaanstad; Kinderopvang: Freekids; Taalaanbieders: Fiolet Taaltrainingen, IVIO-Opleidingen; UWV; Stagebureau 't Lokaal; GGD; Bedrijf: Van 't Hek Groep.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Twee partijen uit het PO en de bibliotheek deden al een aantal jaren aan leesstimulering. Dit was op een gegeven moment goed geborgd. Het VO wilde aanhaken, maar er waren ook andere geïnteresseerde partijen in de Zaanstreek. Vervolgens kwamen de partijen de mogelijkheid voor het taalakkoord tegen, waardoor het onderwerp breder is betrokken. Door Tel mee met Taal zijn ook Leren en Werken en Stichting Lezen & Schrijven aangehaakt. Zij waren anders niet gevonden als partners.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Recentelijk gaven de PO-besturen, de GGD en de Bieb aan dat ze al met de uitrol van activiteiten naar aanleiding van hun ambities bezig waren en al zaken gerealiseerd hadden. Deze worden geïnventariseerd voor de eerstkomende nieuwsbrief.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De taalactiviteiten zullen gefinancierd worden door bijdragen van de partners. Eind november 2018 is een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal toegekend.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>De concrete activiteiten zullen in de eerste vergadering in januari 2019 worden uitgewerkt. De hoofdlijnen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Partners ondersteunen bij het opzetten van activiteiten buiten hun normale domeinen; • Partners met elkaar verbinden door mankracht in te zetten op samenwerking; • Delen van goede voorbeelden (3 keer per jaar bij elkaar komen om ervaringen te delen); • Urgentiebesef verder uitbreiden; • Aandacht voor signalering laaggeletterdheid bij werkgevers. Concreet hebben hier onderwijs, kinderopvang en werkgevers om gevraagd.
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meer partners zijn gedreven om zich aan te sluiten; • Het onderwerp spreekt mensen aan.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veel moet uit bestaande middelen worden gefinancierd.

24 Taalakkoord Zeeland

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Zeeland
Taalakkoord gesloten op:	1 oktober 2018
Activiteiten gestart in:	Nog niet gestart
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Laaggeletterde werknemers
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Het wegnemen van drempels voor laaggeletterden om werk te verkrijgen en/of het behouden van werk.</p> <p>Kwalitatieve doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bewustwording door het vergroten van kennis en inzicht over laaggeletterden bij werkgevers, opdrachtgevers en organisaties; • Dit thema op de agenda bestuurlijk Zeeland te krijgen; • Tools ontwikkelen voor werkgevers; • Veiligheidsinstructies eenvoudiger maken en laten erkennen door branches; • Op regelmatige basis (taal)themabijeenkomsten voor werkgevers organiseren; • Taalnetwerk transparant maken voor alle partners en doelgroepen; • Borging gemeenten via de bestaande structuren van de arbeidsmarktregio zoals het WAZ en Zeeuwse Werkgroep Volwassen Educatie. <p>Kwantitatieve doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Individuele adviezen aan werkgevers gericht op het wegnemen van (taal)drempels; • Individuele adviezen aan werkgevers over financieringsmogelijkheden en taalnetwerk; • Ontbijtsessies voor werkgevers met verschillende thema's rondom Taal op de werkvloer; • Ontwikkelen eenvoudige veiligheidsinstructies voor laaggeletterden; • Ophalen van taalstages bij werkgevers ter ondersteuning van taaltrajecten; • Ontwikkelen van tools voor werkgevers (o.a. een bedrijfsscan Taal op de werkvloer); • Ontwikkelen van factsheet dienstverlening partners. <p>In het taalakkoord zijn voor iedere samenwerkingspartner afspraken en acties opgesteld t.a.v. inzet en aanpak.</p>
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er zijn 2 taalhuizen (maar zijn geen onderdeel van het taalakkoord): Oosterschelderegio en Walcheren. Daarnaast is er een taalnetwerk in Zeeuws-Vlaanderen met diverse Taalpunten en activiteiten in Terneuzen, Hulst en Sluis.</p>

Arbeidsmarktregio:	Zeeland
	<p>De ontwikkelgroep is bij elkaar gekomen. De behoeftes worden in kaart gebracht.</p> <p>Er wordt gewerkt aan een factsheet over dienstverleningen van partijen.</p> <p>Bedrijven zijn niet bezig met het taalniveau van hun werknemers. Dit terwijl ongeveer 57% van werkenden laaggeletterd is. Vandaar dat we werkgevers als doelgroep hebben, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Verder worden er (nog) geen activiteiten uitgevoerd, vanwege het gebrek aan middelen hiervoor.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	Het taalakkoord richt zich alleen op werk en participatie. Anders zijn er teveel raakvlakken met andere subsidieaanvragen, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.
In hoeverre worden er verbandingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Het taalakkoord richt zich alleen op het bestrijden van laaggeletterdheid.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgeversservicepunten gemeenten: Walcheren, Oosterschelderegio en Zeeuws-Vlaanderen; vindplaats laaggeletterden; taalakkoord bij werkgevers onder de aandacht brengen met behulp van werkgeversadviseur(s); werkgevers die advies willen over de mogelijkheden, doorverwijzen naar de projectleider en adviseur taalakkoord; • UWV Werkbedrijf Zeeland: vindplaats laaggeletterden; taalakkoord bij werkgevers onder de aandacht brengen met behulp van werkgeversadviseur(s); werkgevers die advies willen over de mogelijkheden, doorverwijzen naar de projectleider en adviseur taalakkoord; • Leerwerkloket Zeeland (Programma Leren en Werken): taalakkoord bij werkgevers onder de aandacht brengen met behulp van werkgeversadviseur(s); • Stichting Lezen & Schrijven: bieden voorlichting, workshops en instrumenten gericht op het vergroten van het bewustzijn en structureel borgen van het herkennen en bespreekbaar van laaggeletterdheid bij werkgevers; • ZB Planbureau en Bibliotheek van Zeeland, Bibliotheek Oosterschelde: faciliteiten voor uitvoeren taalactiviteiten; • Taalaanbieders: Volwasseneneducatie en Inburgering Scalda, Mondo taalbureau: meedenken/ontwikkelen van maatwerktrajecten Taal op de werkvloer en tools voor werkgevers; • Bedrijven: Dethon: investeren in Taal op de werkvloer; • Overige partijen: PIBLW-Reïntegratie, Welzijn Middelburg, Zorggroep Ter Weel, Zeeuwse Stichting Maatwerk: vindplaatsen.

Arbeidsmarktregio:	Zeeland
	<p>De ontwikkelgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de betrokken (uitvoerende) participanten, en komt 4 keer per jaar bij elkaar.</p> <p>Er komen nog meer samenwerkingspartners bij die willen aansluiten, zoals Randstad en twee andere grote werkgevers.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Het regionaal taalakkoord is tot stand gekomen als spin-off van de Werkgeversconferentie Rendement met Taal van 31 januari 2018. Na diverse gesprekken naar aanleiding van de conferentie met bedrijven, opleiders en gemeenten is er een werksessie met meerdere partijen georganiseerd. Deze werksessie heeft tot een gezamenlijke ambitie en actieplan geleid.</p> <p>Het plan was om 31 januari 2019 de officiële ondertekening te hebben en de subsidiegoedkeuring te vieren. Maar de subsidie is niet toegewezen.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Financiering vanuit de partners zelf.</p> <p>Er is subsidie Tel mee met Taal aangevraagd voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelgroep; • Taalbijeenkomsten voor werkgevers; • Werkgeversbenadering; • Werkplek UWV en ICT ondersteuning t.b.v. projectmedewerker. <p>De subsidie werd afgewezen, want het budget is op. De activiteiten die momenteel worden uitgevoerd, worden uit eigen middelen gefinancierd. Daarom is er specifiek een aanvraag gedaan voor middelen om een aantal aanjagers in de regio aan het werk te zetten.</p> <p>De contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven wil ook kijken voor een Erasmus+ subsidie. Dit zal echter pas in september of oktober 2019 vrijkomen.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Nog geen resultaten. We zitten nog in de beginfase en er zijn nog weinig activiteiten uitgevoerd, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Wat we wel bereikt hebben, is dat er al een stukje beweging is ontstaan; dat er draagvlak is en dat mensen nadenken over drempels wegnemen, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sommige bedrijven hadden al een subsidie gekregen en maken daar gebruik van. Zij hebben hiermee ervaren wat investeren in taal oplevert; • Tel mee met Taal (en de stimuleringsbijdrage) zorgen dat partijen bij elkaar komen om samen te werken. Het is een stimulans voor samenwerkende partners om meer voor elkaar te krijgen dan alleen; • Het haalt de drempel weg bij een bedrijf dat wil investeren in taal, want het krijgt een deel van de kosten terug; • Borging van het taalakkoord is heel belangrijk. Daar zijn geen financiële middelen voor nodig; dit wordt gedaan uit

	de eigen uren van de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Elke partij handelt vanuit eigen, andere doelstellingen (en behoeften). Een projectleider en projectondersteuner kunnen wél vanuit een onafhankelijke rol de doelstellingen proberen te bereiken; • Er zijn financiële middelen nodig voor activiteiten om de doelstellingen te behalen. Het wil nog niet echt lukken met eigen middelen, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.

25 Taalakkoord Zoetermeer

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Holland Centraal
Taalakkoord gesloten op:	20 december 2017
Activiteiten gestart in:	2015 (Er was al een convenant afgesloten, er was al sprake van een taalnetwerk)
Al vóór 2016? (ja/nee)	Ja
Doelgroep(en):	De nadruk ligt op de doelgroep NT1'ers (hoewel ook laaggeletterden binnen de NT2-doelgroep geworven worden)
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>(Eind)doel medio 2019:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 50 vindplaatsen waarvan 15 netwerkpartners die bereid zijn signalering en doorverwijzing laaggeletterdheid in reguliere werkproces op te nemen; • Minimaal 3 personen opleiden tot trainer herkennen en doorverwijzen; • Minimaal 200 personen hebben de training herkennen en doorverwijzen gevolgd (10 trainingen); • 1.000 Zoetermeeders hebben een eerste stap gezet om taalvaardiger te worden. <p>In het taalakkoord zijn voor iedere samenwerkingspartner afspraken en acties opgesteld t.a.v. inzet en aanpak. Algemeen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzet voor een duurzame samenwerking binnen een netwerk van gemeente, onderwijs, werkgevers, organisaties en instellingen dat herkent, signaleert, doorverwijst en een passend (scholings)aanbod ontwikkelt en afstemt om de taalvaardigheid van burgers te vergroten; • Trainingen herkennen en doorverwijzen aan professionals (en vrijwilligers); • Het Taalhuis zorgt voor afstemming en verbinding van het netwerk, het opleiden van Taalhuisvrijwilligers en doorverwijzing van mensen met een ontwikkelbehoefte t.a.v. basisvaardigheden; • Scholingsaanbod aansluiten op leefgebieden en maatwerk aanbod te creëren voor de verschillende doelgroepen, organisaties, instellingen en bedrijven.
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Reeds in juni 2015 was het Digi-Taalhuis in Zoetermeer opgericht. In de bibliotheek wordt gewerkt met materiaal van Stichting Lezen & Schrijven, maar ook ander materiaal. Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven gaat het erom dat de thema's van de verschillende (leefdomeinen) aan bod komen.</p> <p>Piëzo is aan de slag met het programma Voel je Goed (gericht op gezondheid).</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven is er weliswaar gewerkt aan het trainen van professionals (in herkennen en</p>

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Holland Centraal
	<p>doorverwijzen), maar niet in de mate waarin het van tevoren gehoopt was.</p> <p>Het voornemen is om breder te gaan kijken naar bedrijven/werkgevers en professionals in het sociaal domein. Maar vooralsnog is dit heel pril.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven heeft de uitvoering van activiteiten binnen het taalakkoord in 2018 redelijk stil gelegen. Dit heeft o.a. te maken gehad met (personeels)wisselingen. Zo was ook een doel om (meer) werkgevers te laten aansluiten bij het taalakkoord, maar dit is er niet van gekomen.</p> <p>De bedoeling is dat er in 2019 wordt doorgepakt; dat het taalnetwerk wordt verstevigd en dat de partners samen (integraal) kijken naar blinde vlekken in de aanpak van laaggeletterdheid (en deze oplossen).</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	Het taalakkoord richt zich op al deze domeinen.
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Via diverse activiteiten wordt gewerkt aan verbinden van bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid. Bijvoorbeeld activiteiten vanuit kinderopvang en basisscholen gericht op laagtaalvaardige ouders, en voorleesactiviteiten.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Zoetermeer: basisfinanciering Taalhuis; bij eigen medewerkers inspannen voor herkennen en doorverwijzen laaggeletterden (incl. in werkprocessen); • Bibliotheek Zoetermeer: huisvesting en coördinatie Taalhuis; organiseren training herkennen en doorverwijzen; training vrijwilligers VoorleesExpress; organiseren laagdrempelige activiteiten; • Stichting Lezen en Schrijven: ondersteuning bij duurzame aanpak van laaggeletterdheid; aanbod thematisch lesmateriaal; verzorgen van Trainingen Herkennen en Doorverwijzen voor professionals; • Humanitas: train-de-trainer (om zelf vrijwilligers te kunnen trainen); signaleren en doorverwijzen laaggeletterden; • De Vierstroom Hulp Thuis: alert bij (signaleren) laaggeletterdheid bij nieuwe medewerkers; bewustwording medewerkers bij herkennen en doorverwijzen laaggeletterden; • Kinderopvang: Junis (De Drie Ballonnen), Kern Kinderopvang Zoetermeer: samenwerking met Piëzo; voorleesactiviteiten; • Leerwerkloket: herkennen en doorverwijzen laaggeletterden; voorlichting aan werkgevers over taal op de werkvloer; • LangeLand Ziekenhuis: werken aan herkenning van laaggeletterdheid bij eigen medewerkers; toepassing op het thema kwetsbare ouderen; • Piëzo: coördinatie en uitvoering VoorleesExpress; vraaggericht taalaanbod en aanbod basisvaardigheden; • Openbaar Primair Onderwijs Zoetermeer (OPOZ): ondersteuning aan laaggeletterde ouders via ouderkamers; • Centrum voor Kunst en Cultuur & partners, Stadsmuseum Zoetermeer: vereenvoudigen van eigen communicatie;

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Holland Centraal
	<ul style="list-style-type: none"> • Kattebel Teksten (tekstbureau): bundelen van verhalen van laaggeletterden en die in een boekje uitgeven; • MBO Rijnland: aanbieden van maatwerk taaltrajecten voor laagtaalvaardige werknemers; • ROC Mondriaan (Taal+): taalaanbod NT2; verwijzen naar het Taalhuis; inzet taalvrijwilligers en taalmaatjes; • NLeducatie / NItraining; • Raad voor Ondernemend Zoetermeer (RVOZ); • Taalent; • Huiswerkbegeleiding Zoetermeer; • Taalpartners; • Totaal Onderwijs; • VluchtelingenWerk; • Stichting Vrijwilligers Centrale Zoetermeer (Gilde Samenspraak). <p>De stuurgroep Taalhuis Zoetermeer wordt gevormd door de Bibliotheek, Gemeente Zoetermeer en Stichting Lezen en Schrijven. De stuurgroep ziet toe op het goed functioneren van het Taalhuis. Er wordt een klankbordgroep samengesteld waarin Taalhuispartners vertegenwoordigd zijn. Deze klankbordgroep geeft gevraagd en ongevraagd advies en heeft instemmingsrecht m.b.t. de strategische kaders van het Taalhuis.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Aanleiding voor het convenant (2015) was de wens om een taalnetwerk op te zetten en het DigiTaalhuis op te richten, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>De mogelijkheid om een taalakkoord te sluiten (via Tel mee met Taal) werd gebruikt om een impuls te geven, aan te jagen, en om een basisvaardighedenaanpak breed op te zetten. Het gaat dus om verbreding en verdieping, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven was er voorafgaand aan het taalakkoord veel ruis en onduidelijkheid bij de partners over wat er moest gebeuren. Met het taalakkoord is de focus weer terug.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Bijdragen van de gemeente, van de bibliotheek, en er is gebruik gemaakt van verschillende subsidiemogelijkheden, waaronder de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het benoemen van vindplaatsen laaggeletterden; netwerkcontacten leggen met instanties waar laaggeletterden werkzaam zijn. Ten behoeve hiervan klankbordgroepen oprichten gericht op taal in de context; • Aanbieden van de training Herkennen en Doorverwijzen aan het hele netwerk. Zorgen dat er 2 a 3 personen worden opgeleid om training Herkennen en doorverwijzen in Zoetermeer uit te (blijven) voeren; • Nulmeting op 1 september 2018 en daarna halfjaarlijks meten hoeveel mensen zijn geworven en gestart met een traject.
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Er kan nog niets worden gezegd over de resultaten van het taalakkoord (behalen van de doelstellingen).</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven was er voorafgaand aan het taalakkoord veel ruis en onduidelijkheid bij de partners over wat er moest gebeuren.</p> <p>De mogelijkheid om een taalakkoord te sluiten (via Tel mee met Taal) werd gebruikt om een impuls te geven, aan te jagen, en om een basisvaardighedenaanpak breed op te zetten. Het gaat dus om verbreding en verdieping, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. De stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal heeft hier ook bij geholpen. Ook helpt het dat er nu een Taalhuiscoördinator is (die een aanjagersrol heeft).</p> <p>Met het taalakkoord is de focus en motivatie bij de partners weer terug, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. Ook weten de partijen elkaar beter te vinden.</p>

Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Veel energie en motivatie bij de partners.
Knelpunten van het taalakkoord:	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn veel personeelwisselingen, incl. de Taalhuiscoördinator. Best veel wisselingen; • Er moet echt een ambassadeur zijn, iemand die het doorpakt en de energie weet vast te houden, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven; maar dit is tegelijkertijd een risico (zie punt hierboven).

26 Taalakkoord Zuid-Kennemerland en IJmond

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Kennemerland en IJmond
Taalakkoord gesloten op:	16 december 2016
Activiteiten gestart in:	Begin 2016
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Laaggeletterden: "mensen met onvoldoende basisvaardigheden om volwaardig te kunnen deelnemen in de maatschappij (en hieraan te kunnen bijdragen)".
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Gezamenlijk bereiken van 1.500 laaggeletterden in de periode van 2015 tot eind 2018.</p> <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> Breed regionaal agenderen van het thema laaggeletterdheid; Uitbreiden en verduurzamen van het concept Taalhuis; Verstevigen van de bestaande infrastructuur en dit waar mogelijk/ wenselijk uitbreiden met Taal als Middel binnen thematisch non-formeel aanbod. <p>Op het moment van schrijven (januari 2019) wordt gewerkt aan de volgende slag (update) binnen het samenwerkingsverband, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. Dit samenwerkingsverband wordt aangeduid met "basisvaardighedennetwerk".</p>
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er is een Taalhuis in IJmond en in Zuid-Kennemerland. Er wordt gewerkt met o.a. taalmaatjes, het taalcafé, en het NOVA College heeft (taal)aanbod beschikbaar gesteld.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven gaat het goed met het werven en opleiden van vrijwilligers. Ze worden getraind met het materiaal van Stichting Lezen & Schrijven, waarmee ze zelf de aanpak kunnen inzetten. Door afnemende werkloosheid komen er weliswaar minder vrijwilligers, maar vooralsnog heeft dit niet tot problemen geleid.</p> <p>Stichting Lezen & Schrijven heeft verder gewerkt aan het trainen van medewerkers van het UWV WERKbedrijf in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden. Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven leidt dit weliswaar langzamerhand tot meer doorverwijzingen, maar gebeurt dit met kleine stapjes.</p> <p>In Heemskerk is i.s.m. verschillende ketenpartners gewerkt aan nieuwe methode: Stap In. Het is bedoeld voor bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Met de methode worden ze gestimuleerd doordat</p>

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Kennemerland en IJmond
	<p>er gewerkt wordt met een individuele aanpak, uitgevoerd door vrijwilligers en professionals. Ook is het materiaal vanuit Stichting Lezen & Schrijven hiervoor aangepast.</p> <p>Op twee basisscholen loopt de pilot Taal voor Thuis; op twee andere basisscholen wordt de pilot begin 2019 opgestart.</p>
In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?	<ul style="list-style-type: none"> • Werk: acties gericht op doorverwijzing van laaggeletterde werknemers en werkzoekenden; • Participatie: acties gericht op toename van participatie en zelfredzaamheid; • WMO: welzijnsinstellingen betrokken; • (Welzijn is voor een groot deel geen formele zorg. Welzijnsinstellingen richten zich in dit kader ook vooral op behoud zelfredzaamheid en toename participatie in iedere fase van het leven); • Gezin: acties gericht op taal in relatie tot opvoeding (zie bijv. pilot Taal voor Thuis).
In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?	Via de pilot Taal voor Thuis worden laagtaalvaardige ouders bereikt.
Samenwerkingspartijen en rollen:	<p>Kernpartners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemskerk, Heemstede, Velsen, Zandvoort: regierol taalakkoord; kijken naar communicatie-uitingen; organiseren (intern) trainingen over herkennen en doorverwijzen; werven taalvrijwilligers en leiden ze op; onderzoeken mogelijkheden voor uitbreiding van het non-formele taalaanbod; • Bibliotheken IJmond Noord, Velsen, Zuid-Kennemerland: vestigen Taalhuizen; begeleiden taalvrijwilligers; • UWV WERKbedrijf en Leerplein (Zuid-Kennemerland en IJmond): (organiseren trainingen over) herkennen en doorverwijzen; • IJmond Werkt!, DOCK Haarlem: bieden ondersteuning in herkennen en doorverwijzen en organiseren diverse trainingen voor laaggeletterden; • Welzijnsinstellingen en maatschappelijk dienstverleners: Spaarne Gasthuis, Welschap, Stichting Welzijn Velsen, Socius: bieden taaltrajecten aan; trainen medewerkers en vrijwilligers; • Vrijwilligerscentrale Haarlem e.o.: werven en trainen taalvrijwilligers; • Stichting Lezen & Schrijven: biedt ondersteuning aan samenwerkingspartijen in het realiseren van doelstellingen; • Nova College • Stichting Participatie Anderstaligen <p>Ondertekenaars intentieverklaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • GGD Kennemerland; • MEE&deWering;

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Kennemerland en IJmond
	<ul style="list-style-type: none"> • Stichting Welzijn Beverwijk; • Lexicon Taaltrainingen; • Hart Haarlem; • Haarlem Effect; • VluchtelingenWerk Noordwest-Nederland; • StArt26; • C/JG Zuid-Kennemerland en IJmond.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Met het actieprogramma Tel mee met Taal is de projectleider van Stichting Lezen & Schrijven in de arbeidsmarktregio in 2015 begonnen met het benaderen van de gemeenten en verschillende instellingen. Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven waren de partijen vaak enthousiast om meer aandacht aan taal te geven en meer te gaan samenwerken in de keten van vindplaatsen en taalaanbieders. Het taalakkoord vormt in de samenwerking een middel om alle partijen actief en betrokken te houden (namelijk door het expliciteren van doelstellingen, taken en verwachtingen).</p> <p>Het taalakkoord is tevens in lijn met het Regionaal Educatief Plan 2015-2017 en het nieuwe Regionaal Educatief Plan 2018-2019; op deze manier staan de activiteiten in het kader van laaggeletterdheid ook in nauwe relatie tot andere domeinen, zoals participatie en WMO, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Tel mee met Taal is een directe aanleiding geweest voor het taalakkoord. Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven vormde het een signaal dat meerdere wethouders achter het taalakkoord staan en dit akkoord hebben ondertekend; zo is immers een politiek statement afgegeven over het belang van het thema laaggeletterdheid. Dit heeft andere partijen gemotiveerd om zich aan te sluiten (ook vanuit politiek-strategisch oogpunt).</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>De Taalhuizen zijn opgezet volgens het concept van Taal voor het Leven, en er wordt (o.a.) gewerkt met de materialen van Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Alle bibliotheken werken met BoekStart en dBOS. Dit is geen onderdeel van het taalakkoord, maar wel van het basisvaardighedennetwerk.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>De activiteiten worden voornamelijk gefinancierd met WEB-gelden (gemeenten) en (in veel mindere mate) vanuit gemeentelijke budgetten van de beleidsterreinen participatie en armoedebestrijding.</p> <p>De pilot Taal voor Thuis (uitvoering) wordt gefinancierd via Stichting Lezen & Schrijven.</p> <p>Daarnaast is er een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd en toegekend (met name gericht op activiteiten in 2019, doorontwikkeling basisvaardighedennetwerk).</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>De stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal wordt ingezet voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie en communicatie rondom Taalhuis IJmond (incl. filmmateriaal en animaties); • Ontwikkelen en onderhoud communicatieplatform; • Opzetten en uitvoeren van de methode Stap In; • Organiseren bijeenkomst voor het gehele basisvaardighedennetwerk; • Bekostiging activiteiten kernteam en projectcoördinatie.

<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>Met de taalactiviteiten is het gelukt om het beoogde aantal cursisten te bereiken (het dubbele van wat vanuit het Rijk werd gevraagd), maar volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven zou er nog veel meer moeten gebeuren. Er moeten nog doorbraken plaatsvinden.</p> <p>De stimuleringsbijdrage Tel mee Taal helpt om de focus (bij de samenwerkingspartners) aan te houden, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Betrokken wethouders en ambtenaren (met name in Haarlem).
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven vormt binnen Tel mee met Taal het Taalhuis een (lokale) samenwerkingsinfrastructuur. Maar met het concept Taalhuis denkt men vaak aan het gebouw; in die zin is het nog beperkt. Er is nog te weinig sprake van een gemeentelijk/gemeenschappelijk taalnetwerk. Het zou er méér om moeten gaan dat je samen met verschillende partijen gaat kijken naar prioriteiten (qua aanpak laaggeletterdheid) en naar de wijze waarop laaggeletterden het beste bediend kunnen worden. De samenwerking moet dus centraal staan, waarbij aanbieders elkaar ook klanten moeten gunnen. (Daarom spreekt de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven over een basisvaardigheden-netwerk. Overigens speelt het Taalhuis wel een belangrijke rol binnen het taalnetwerk.); • Het is een proces met lange adem; je moet langdurig (blijven) werken aan bijv. het trainen van medewerkers (herkennen en doorverwijzen) en aan de communicatie tussen de partners; • Er is nog maar weinig aanbod voor kwetsbare laaggeletterden (NT1'ers), bijv. mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven wordt hier nu stevig op ingezet.

27 Bondgenootschap Parkstad voor Geletterdheid

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Kennemerland en IJmond
Taalakkoord gesloten op:	16 december 2016
Activiteiten gestart in:	Begin 2016
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Laaggeletterden: "mensen met onvoldoende basisvaardigheden om volwaardig te kunnen deelnemen in de maatschappij (en hieraan te kunnen bijdragen)".
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Gezamenlijk bereiken van 1.500 laaggeletterden in de periode van 2015 tot eind 2018.</p> <p>Afspraken over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Breed regionaal agenderen van het thema laaggeletterdheid; • Uitbreiden en verduurzamen van het concept Taalhuis; • Versterken van de bestaande infrastructuur en dit waar mogelijk/ wenselijk uitbreiden met Taal als Middel binnen thematisch non-formeel aanbod. <p>Op het moment van schrijven (januari 2019) wordt gewerkt aan de volgende slag (update) binnen het samenwerkingsverband, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. Dit samenwerkingsverband wordt aangeduid met "basisvaardighedennetwerk".</p>
Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?	<p>Er is een Taalhuis in IJmond en in Zuid-Kennemerland. Er wordt gewerkt met o.a. taalmaatjes, het taalcafé, en het NOVA College heeft (taal)aanbod beschikbaar gesteld.</p> <p>Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven gaat het goed met het werven en opleiden van vrijwilligers. Ze worden getraind met het materiaal van Stichting Lezen & Schrijven, waarmee ze zelf de aanpak kunnen inzetten. Door afnemende werkloosheid komen er weliswaar minder vrijwilligers, maar vooralsnog heeft dit niet tot problemen geleid.</p> <p>Stichting Lezen & Schrijven heeft verder gewerkt aan het trainen van medewerkers van het UWV WERKbedrijf in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden. Volgens de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven leidt dit weliswaar langzamerhand tot meer doorverwijzingen, maar gebeurt dit met kleine stapjes.</p>

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Kennemerland en IJmond
	<p>In Heemskerk is i.s.m. verschillende ketenpartners gewerkt aan nieuwe methode: Stap In. Het is bedoeld voor bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Met de methode worden ze gestimuleerd doordat er gewerkt wordt met een individuele aanpak, uitgevoerd door vrijwilligers en professionals. Ook is het materiaal vanuit Stichting Lezen & Schrijven hiervoor aangepast.</p> <p>Op twee basisscholen loopt de pilot Taal voor Thuis; op twee andere basisscholen wordt de pilot begin 2019 opgestart.</p>
<p>In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Werk: acties gericht op doorverwijzing van laaggeletterde werknemers en werkzoekenden; • Participatie: acties gericht op toename van participatie en zelfredzaamheid; • WMO: welzijnsinstellingen betrokken; • (Welzijn is voor een groot deel geen formele zorg. Welzijnsinstellingen richten zich in dit kader ook vooral op behoud zelfredzaamheid en toename participatie in iedere fase van het leven); • Gezin: acties gericht op taal in relatie tot opvoeding (zie bijv. pilot Taal voor Thuis).
<p>In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?</p>	<p>Via de pilot Taal voor Thuis worden laagtaalvaardige ouders bereikt.</p>
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<p>Kernpartners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemskerk, Heemstede, Velsen, Zandvoort: regierol taalakkoord; kijken naar communicatie-uitingen; organiseren (intern) trainingen over herkennen en doorverwijzen; werven taalvrijwilligers en leiden ze op; onderzoeken mogelijkheden voor uitbreiding van het non-formele taalaanbod; • Bibliotheken IJmond Noord, Velsen, Zuid-Kennemerland: vestigen Taalhuizen; begeleiden taalvrijwilligers; • UWV WERKbedrijf en Leerplein (Zuid-Kennemerland en IJmond): (organiseren trainingen over) herkennen en doorverwijzen; • IJmond Werkt!, DOCK Haarlem: bieden ondersteuning in herkennen en doorverwijzen en organiseren diverse trainingen voor laaggeletterden; • Welzijnsinstellingen en maatschappelijk dienstverleners: Spaarne Gasthuis, Welschap, Stichting Welzijn Velsen, Socius: bieden taaltrajecten aan; trainen medewerkers en vrijwilligers; • Vrijwilligerscentrale Haarlem e.o.: werven en trainen taalvrijwilligers;

Arbeidsmarktregio:	Zuid-Kennemerland en IJmond
	<ul style="list-style-type: none"> • Stichting Lezen & Schrijven: biedt ondersteuning aan samenwerkingspartijen in het realiseren van doelstellingen; • Nova College; • Stichting Participatie Anderstaligen. <p>Ondertekenaars intentieverklaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • GGD Kennemerland; • MEE&deWering; • Stichting Welzijn Beverwijk; • Lexicon Taaltrainingen; • Hart Haarlem; • Haarlem Effect; • VluchtelingenWerk Noordwest-Nederland; • StArt26; • CJG Zuid-Kennemerland en IJmond.

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Al vóór 2012 werkten SCHUNCK en Cubiss samen in de aanpak van laaggeletterdheid. Er werden bijeenkomsten georganiseerd voor beleidsmedewerkers, welzijnsorganisaties, etc. Al snel onderkenden de partijen een gezamenlijk probleem te hebben en daar gezamenlijk de schouders onder te willen zetten. Cubiss kreeg de opdracht van de wethouders van de gemeenten Heerlen en Kerkrade om samen met SCHUNCK de samenwerking te formaliseren. Dit resulteerde in een convenant in december 2012.</p> <p>Ook zonder Tel mee met Taal zou er een vervolgconvenant zijn getekend. Wel bracht Tel mee met Taal het voordeel met zich mee dat de regierol nu duidelijker bij gemeenten ligt, aldus de contactpersoon van Stichting Lezen & Schrijven. De samenwerking is nu meer onderbouwd en dus ook minder vrijblijvend. Zo lukte het om, met de ondertekening van het nieuwe convenant, tot een nieuw en groter bestuur te vormen.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Het bondgenootschap heeft geen eigen budget; activiteiten worden door de partners zelf gefinancierd. Het nieuwe bestuur heeft medio juni 2017 stimuleringsbijdrage aangevraagd.</p>
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>Het bondgenootschap wil 8 korte filmpjes maken (één per gemeente) waarin laagdrempelig, en liefst door ervaringsdeskundigen zelf, laaggeletterdheid bespreekbaar gemaakt wordt aan de hand van andere thema's, zoals gezondheid, sport, armoede c.q. geldzaken, etc. Hierin wordt ook verwezen naar Taalhuis Parkstad (voor laaggeletterden, professionals en andere mogelijke betrokkenen).</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>In september 2015 zijn 4 bibliotheken gestart met taalhuizen. De activiteiten zijn gegroeid en worden goed bezocht (het aantal deelnemers stijgt). Deelnemers bezoeken de activiteiten erg trouw en zijn er erg tevreden over.</p> <p>Bij alle partners binnen het bondgenootschap hebben trainingen herkennen en doorverwijzen plaatsgevonden. Deze worden regelmatig herhaald om de thematiek bij medewerkers op het netvlies te houden.</p>

28 Convenant versterking basisvaardigheden Kempengemeenten

Algemene informatie

Arbeidsmarktregio:	Zuidoost-Brabant
Taalakkoord gesloten op:	6 september 2017
Activiteiten gestart in:	Eind 2016
Al vóór 2016? (ja/nee)	Nee
Doelgroep(en):	Alle inwoners van de Kempen die behoefte hebben aan ondersteuning op het vlak van basisvaardigheden. De NT1 doelgroep krijgt de prioriteit bij de aanpak van laaggeletterdheid in de Kempen. Specifiek profiel: "Gerard" (oude witte man).
Afspraken en doelen (denk aan de aspecten: signaleren van laaggeletterden, werven/ trainen van taal-vrijwilligers, aanbod voor laaggeletterd)	<p>Op 31 december 2018 willen wij 50 tot 100 mensen met beperkte basisvaardigheden via het DigiTaalhuis Bergeijk bereikt hebben.</p> <p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laaggeletterden verbeteren hun basisvaardigheden zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op beheersing van de basisvaardigheden en maatschappelijke participatie; • Vaststellen van onvoldoende basisvaardigheden is vast onderdeel van de integrale signaleringsfunctie van professionals en vrijwilligers; • Het inzetten van, en leren werken met, een signaleringsinstrument, zowel voor professionele intake, als werkgevers en vrijwilligers; • Onderzoeken van de realisatiemogelijkheden van een DigiTaalhuis in iedere Kempengemeente (te beginnen met Bergeijk). Het DigiTaalhuis maakt onderdeel uit van het regionale netwerk om basisvaardigheden van inwoners te verbeteren en heeft vooral een lokale functie, dicht bij de doelgroep; • Getracht wordt om, via het vergroten van taalvaardigheid en leesplezier van kinderen in de basisschoolleeftijd, te voorkomen dat er een nieuwe groep inwoners met beperkte basisvaardigheden bij komt. <p>Actielijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bespreekbaar maken van laaggeletterdheid, laaggecijferdheid en digibetisme; • Vinden van (potentiële) laaggeletterden, laaggecijferden en digibeten en toe leiden naar passend educatief aanbod; • Versterken van basisvaardigheden bij de doelgroep; • Onderhouden van basisvaardigheden bij de doelgroep; • Opleiden van vrijwilligers en professionals.

Arbeidsmarktregio:	Zuidoost-Brabant
	<p>Afspraken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Taalmeter, Rekenmeter en Digimeter van Stichting Lezen & Schrijven actief inzetten in het opsporen van lage basisvaardigheden; • De Monitor Digitale Basisvaardigheden actief inzetten om de effecten te meten van educatieve programma's op het vlak van digitale vaardigheden; • Inzetten op informeel en formeel onderwijs en zorgen voor een samenwerking tussen deze vormen; • Onderling kennis en expertise te delen; • Permanent deskundigheid van vrijwilligers en professionals vergroten; • De kwaliteit van het educatieve aanbod bewaken door de effecten te monitoren.
<p>Welke nieuwe (taal)activiteiten vinden plaats n.a.v. het taalakkoord? (bijv. inzet Taalmeter, taaltrainingen) En is er een Taalpunt?</p>	<p>Er is in september 2017 een DigiTaalhuis opgericht in Bergeijk. De gemeente Bladel wil in elk geval op korte termijn ook met een DigiTaalhuis werken. Eersel en Reusel-De Mierden staan ook positief tegenover het oprichten van een DigiTaalhuis.</p> <p>Naast individuele begeleiding zijn er ook de cursussen van Klik & Tik en twee taalgroepslessen. Mensen die bij het DigiTaalhuis langskomen, worden gescreend door de coördinator. Vervolgens kijkt de collega van het Ster College wat het passende aanbod is, aldus de contactpersoon van de gemeente.</p> <p>Op de sociale werkplaats van Kempen zal de Taalmeter worden afgenomen.</p> <p>Er is veel energie gestoken in het werven van vrijwilligers. De pool met vrijwilligers is niet heel groot, aldus de contactpersoon van de gemeente.</p>
<p>In hoeverre komen de domeinen werk, gezin, onderwijs en zorg terug?</p>	<p>Het taalakkoord richt zich op al deze domeinen.</p>
<p>In hoeverre worden er verbindingen gelegd tussen het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid?</p>	<p>In de bibliotheek loopt er een project voorlezen in taalarme gezinnen.</p>
<p>Samenwerkingspartijen en rollen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente: Bergeijk, Bladel, Eersel, Reusel-De Mierden: regierol; politiek en bestuurlijk draagvlak creëren; zorg dragen voor integraliteit; (structureel) beschikbaar stellen van middelen; ondersteunen van en vergroten vindbaarheid van mensen met beperkte basisvaardigheden; beschikbaar stellen van faciliteiten voor DigiTaalhuis; • Bibliotheek De Kempen: ondersteuning en coördinatie bij opstart en uitvoering; ruimte beschikbaar stellen; PR en communicatie; • Stichting Lezen en Schrijven: les- en promotiemateriaal ter beschikking stellen; aanbieden workshop Herkennen & Doorverwijzen aan professionals en vrijwilligers;

Arbeidsmarktregio:	Zuidoost-Brabant
	<ul style="list-style-type: none"> • GOW Welzijnswerk: verantwoordelijk voor uitvoering van Taalmaatjes project (en bieden van professionele ondersteuning hierbij); • Ster College: aanbod cursussen voor volwassenen. <p>Met overige relevante maatschappelijke organisaties en bedrijven (alliantiepartners) zijn inmiddels ook contacten gelegd, zoals: WVK, ISD, KBO, MEE, WBO, CJG+, Taalcafé/Samenspraak de Zaligheden, VU, Cubiss en VluchtelingenWerk. Met deze partijen is een ruime basis aanwezig om potentiële cursisten en vrijwilligers te werven.</p>

Rol van Tel mee met Taal

<p>Wat was/waren aanleiding(en) voor het taalakkoord? In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan de totstandkoming van het taalakkoord?</p>	<p>Volgens de contactpersoon van de gemeente is rond 2014 al een plan gemaakt door een vergelijkbare groep om NT1'ers te werven en Taalhuizen op te richten. Dit is toen mislukt omdat de mensen niet gevonden werden.</p> <p>Op initiatief van Stichting Lezen & Schrijven is eind 2016 weer met een kerngroep begonnen in Kempen. Dit heeft geresulteerd in een convenant en een concreet projectplan.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de gemeente heeft de stimuleringsbijdrage van Tel mee met Taal bijgedragen aan het op gang brengen van de communicatie.</p>
<p>In hoeverre (en hoe) heeft Tel mee met Taal en/of Taal voor het Leven en/of Kunst van Lezen bijgedragen aan het realiseren van nieuwe (taal)activiteiten?</p>	<p>Taal voor het Leven heeft in ondersteunende zin bijgedragen, aldus de contactpersoon van de gemeente. DigiTaalhuis volgens de structuur van Taal voor het Leven.</p>
<p>Hoe worden de (taal)activiteiten gefinancierd? En is er een stimuleringsbijdrage vanuit Tel mee met Taal aangevraagd? Waarom wel/niet?</p>	<p>Bijdragen van gemeenten, WEB-gelden.</p> <p>Er is een stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal aangevraagd (en toegekend) voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het opzetten van een PR-campagne; • Een pilot voorlezen in taalarme gezinnen; • Het opzetten van een leespanel van laaggeletterden voor gemeentelijke stukken.
<p>Voor welke (typen) activiteiten wordt de stimuleringsbijdrage Tel mee met Taal ingezet?</p>	<p>Zie hierboven.</p>
<p>Welke resultaten zijn bereikt (output en outcome)? Welke (taal)activiteiten hebben hier aan bijgedragen (en hoe)? In hoeverre zou dit volgens u ook zijn gelukt zonder het taalakkoord?</p>	<p>In het najaar van 2018 zijn 20 mensen begeleid via het DigiTaalhuis.</p> <p>Volgens de contactpersoon van de gemeente heeft het taalakkoord ervoor gezorgd dat alle partijen meewerkten.</p>
<p>Succesfactoren/ werkzame elementen van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De locatie van DigiTaalhuis: het is een inloop- en participatiehuis. Daar zitten ook de Voedselbank, kringloop, en het taalcafé. De coördinator heeft met deze partijen ook afspraken gemaakt om onder hun klanten te kijken; • De communicatieachtergrond van de coördinator; • De verbinding tussen activiteiten door de manager van het inloop- en participatiehuis.
<p>Knelpunten van het taalakkoord:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn onvoldoende vrijwilligers; • De WEB-middelen kunnen (nog) niet breed ingezet worden.

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitstekend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:

- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Over het Verwey-Jonker Instituut

Samenleving met oog voor iedereen

Het Verwey-Jonker Instituut is een onafhankelijk onderzoeksbureau. Met onze expertise en onderzoek naar actuele vraagstukken geven we op het gehele sociaal-maatschappelijk terrein richting aan beleidsontwikkeling en uitvoering. Met ons werk willen we een bijdrage leveren aan een krachtige samenleving met oog voor iedereen. Onze onderzoekers doen hun werk integer en gedreven, zonder winstoogmerk. Het zijn inhoudelijk sterke wetenschappers met oog voor actuele sociale dilemma's. Ze zijn scherp op nieuwe ontwikkelingen en beheersen een verscheidenheid aan kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden. Opdrachtgevers gebruiken de resultaten van ons werk om richting te geven aan hun beleidsontwikkeling en ter ondersteuning van hun praktijk. De resultaten van ons onderzoek worden actief en kosteloos beschikbaar gesteld aan derden, zodat ze ten volle kunnen bijdragen aan de verbetering van de samenleving.

Opdrachtgevers

Ons onderzoek gebeurt op verzoek van lokale, provinciale, landelijke of internationale opdrachtgevers. Onze belangrijkste opdrachtgevers zijn de ministeries van SZW, Veiligheid en Justitie, VWS, BZK, OCW en Infrastructuur en Milieu en provincies, gemeenten, maatschappelijke ondernemers, sociale partners en (groepen) burgers zoals patiëntenorganisaties. Voor hen voeren we in opdracht onderzoek uit, soms via eigen methodieken (zoals PaJA!). Daarnaast hebben we de regie over verschillende programma's, zoals Kennisplatform Integratie & Samenleving, Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (KeTJA) en Zorgin2030.nl.

Actueel, richtinggevend en maatschappelijk betrokken

Kernwoorden in het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut zijn actueel, wetenschappelijk en maatschappelijk belang. In ons onderzoek komen meestal drie perspectieven samen, van burgers, instellingen en overheden. Ons onderzoek naar sociale problemen en kansen speelt zich af in meerdere domeinen van de samenleving. Ons onderzoek hebben we ingedeeld in 15 thema's: armoede, buurten, decentralisaties, diversiteit, jeugd, onderwijs, opvoeding, ouderen, participatie, seksueel en huiselijk geweld, sport, veiligheid, werk en inkomen, Wmo en zorg. We streven naar cumulatie van kennis en zorgen dat ons empirisch onderzoek altijd richtinggevend is voor de ontvanger. Onze focus ligt op de sociaal-maatschappelijke facetten van beleidsterreinen. Daarbij opereren we vaak op de raakvlakken tussen die gebieden. De programmatische opzet zorgt er voor dat het onderzoek met substantie aansluit bij actuele beleidsvragen en praktijkbehoeften.

Onze organisatie

Het Verwey-Jonker Instituut stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het onderzoek. Met onze ISO-certificering worden opdrachten goed, op tijd en volgens actuele kwaliteitsnormen uitgevoerd. Bij het Verwey-Jonker Instituut werken ongeveer veertig wetenschappelijk medewerkers met een ondersteunende staf. Het instituut staat onder leiding van de voorzitter van de Raad van bestuur

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas